

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ
BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA ARCHITEKTURY
ÚSTAV NAVRHOVÁNÍ I.

FACULTY OF ARCHITECTURE
DEPARTEMENT OF DESIGN I.

BRNĚNSKÁ SÍDLIŠTĚ A JEJICH URBANISTICKÁ STRUKTURA

BRNO HOUSING ESTATES AND THEIR URBAN STRUCTURE

DOKTORSKÁ PRÁCE
DOCTORAL THESIS

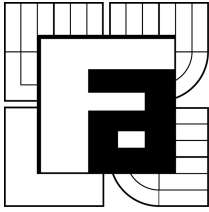
AUTOR PRÁCE
AUTHOR

Ing. arch. LUKÁŠ PECKA

VEDOUCÍ PRÁCE
SUPERVISOR

doc. Ing. arch. IVA POSLUŠNÁ, Ph.D.

BRNO 2013

Vysoké učení technické v Brně
Fakulta architektury
Poříčí 273/5, 63900 Brno 39

Zadání dizertační práce

Číslo dizertační práce: — Akademický rok: **2013/14**
Ústav: Ústav navrhování I.
Student(ka): **Ing. arch. Lukáš Pecka**
Studijní program: Architektura a urbanismus (P3501)
Studijní obor: Architektura (3501V002)
Vedoucí dizertační práce: **doc. Ing. arch. Iva Poslušná, Ph.D.**
Konzultanti dizertační práce:

Název dizertační práce:

Brněnská sídliště a jejich urbanistická struktura

Zadání dizertační práce:

- vytvořit katalog - pasport zmapovaných brněnských sídlišť dle předloženého vzoru a ukázky ukazatelů rozkladu struktury dle Kevina Lynche.
- zařadit zohlednění kladů a záporů jednotlivých obytných souborů v náznaku možného dalšího vývoje.

Rozsah grafických prací:

Na základě analýzy a kritického rozboru obytných souborů ve městě Brně vytvořit pasport těchto celků založený na vytyčených ukazatelích a pomocí rozboru Kevina Lynche ilustrovat na schematických mapách.

Seznam odborné literatury:

- Blockhäuser in Preslau und Wien – sborník studentské soutěže FA STU
- Demografické průzkumy Magistrátu města Brna

- KUDĚLKA, Zdeněk a Jindřich CHATRŇÝ. Katalog stálé expozice Muzea města Brna k výstavě O nové Brno – Brněnská architektura 1919 – 1939 . Brno: Muzeum města Brna, 2000
- KUČA, Karel . Brno – vývoj města, předměstí a připojených vesnic. Brno: Baset, 2000
- LYNCH, Kevin. Obraz města. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - Bova polygon, 2004. ISBN 80-7273-094-0
- MUSIL, Jiří . Lidé a sídliště. Praha: Svoboda, 1985

Termín zadání dizertační práce: 7.11.2012

Termín odevzdání dizertační práce:

Dizertační práce se odevzdává v rozsahu stanoveném vedoucím práce; současně se odevzdává 1 výstavní panel formátu B1 a dizertační práce v elektronické podobě.

Ing. arch. Lukáš Pecka
Student(ka)

doc. Ing. arch. Iva Poslušná, Ph.D.
Vedoucí práce

doc. Ing. arch. Iva Poslušná, Ph.D.
Vedoucí ústavu

V Brně, dne 7.11.2012

-----
doc. Ing. Josef Chybík, CSc.
Děkan

Abstrakt:

Ve městě Brně se nachází v obytných souborech, postavených různou konstrukční technologií, přibližně 70 000 bytů. Urbanistická struktura sídlišť je tedy životním prostředím pro více než třetinu obyvatel města Brna. Práce nabízí ucelený, chronologický přehled realizovaných obytných souborů na území města Brna a zabývá se analýzou jejich urbanistické struktury, s přihlédnutím k okolnostem jejich vzniku.

Klíčová slova:

sídliště, obytné soubory, bytové domy, urbanistická struktura, veřejná prostranství, Brno

Abstract:

There are roughly 70 000 flats in the city of Brno in housing estates built of various construction technology. Urban structure of such housing estates is thus a living condition for more than a third of Brno residents.

The doctoral thesis offers a cohesive chronological overview of residential complexes in the area of the city of Brno, and deals with an analysis of their urban structure, with consideration of the circumstances of their origin.

Key words:

housing estates, housing, residential complexes, apartment buildings, urban structure, public spaces, Brno

Bibliografická citace:

PECKA, L. *Brněnská sídliště a jejich urbanistická struktura*. Brno: Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, 2013, 238 s.

Vedoucí práce: doc. Ing. arch. Iva Poslušná, Ph.D.

© Lukáš Pecka, 2013

Tato práce vznikla jako školní dílo na Vysokém učení technickém v Brně, Fakultě architektury. Práce je chráněna autorským zákonem a její užití bez udělení oprávnění autorem je nezákonné, s výjimkou zákonem definovaných případů.

Prohlášení autora o původnosti práce:

Prohlašuji, že jsem tuto disertační práci „*Brněnská sídliště a jejich urbanistická struktura*“ zpracoval samostatně, pod vedením školitele a za použití literatury a dalších pramenů, které jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že jsem jako autor této disertační práce neporušil autorská práva třetích osob (§ 11 Autorského zákona č. 121/2000 Sb., v platném znění).

Lukáš Pecka

Poděkování

Za vstřícné konzultace tématu děkuji Viktoru Rudišovi, Ivanu Indrovi a Jaroslavu Černému.
Za vedení práce a za podporu děkuji školitelce Ivě Poslušné.

Za možnost trávit dětství v esteticky hodnotném prostředí patří můj dík nejen mým rodičům, ale také tvůrcům dětských hřišť, mateřských a základních škol a obytného prostředí na Lesné.
Za to, že je mou oporou, děkuji Ivaně.

Lukáš Pecka

1. ÚVOD	- 12 -
2. KRITICKÝ ZHODNOCENÝ STAV POZNÁNÍ V OBLASTI TÉMATU DISERTAČNÍ PRÁCE -	13 -
3. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ A PŘEDPOKLÁDANÝCH CÍLŮ DISERTAČNÍ PRÁCE -	16 -
3.1. VYMEZENÍ POJMU „SÍDLIŠTĚ“	- 16 -
3.2. VYMEZENÍ POJMU „URBANISTICKÁ STRUKTURA“ SÍDLIŠTĚ	- 16 -
3.3. PŘEDPOKLÁDANÝ PŘÍNOS A CÍL PRÁCE	- 17 -
4. ZVOLENÉ VĚDECKÉ METODY	- 18 -
4.1. METODIKA	- 18 -
4.2. ANALÝZA VZTAHU SÍDLIŠTĚ A MĚSTA (A OKOLNÍ URBANISTICKÉ STRUKTURY)	- 18 -
4.3. ANALÝZA POMOCÍ ROZKLADU STRUKTURY NA PĚT ZÁKLADNÍCH PRVKŮ DLE K. LYNCHÉ.....	- 19 -
4.4. TYPOLOGICKÁ ANALÝZA STRUKTURY.....	- 19 -
4.5. ZVOLENÉ METODY GRAFICKÉ PREZENTACE.....	- 19 -
5. PRVKY URBANISTICKÉ STRUKTURY OBYTNÝCH SOUBORŮ	- 21 -
5.1. VZTAH SÍDLIŠTĚ A MĚSTA (A OKOLNÍ URBANISTICKÉ STRUKTURY)	- 21 -
5.1.1. Celková plocha souboru	- 21 -
5.1.2. Zastavěná plocha	- 21 -
5.1.3. Volná plocha.....	- 21 -
5.1.4. Počet bytových jednotek (BJ).....	- 21 -
5.1.5. Hustota počtu bytů (BJ/ha).....	- 22 -
5.1.6. Vztah vůči centru města.....	- 22 -
5.1.7. Morfologie lokality	- 22 -
5.1.8. Vztah k městu.....	- 22 -
5.1.9. Vztah k původní struktuře území	- 22 -
5.1.10. Vztah k přírodnímu prostředí.....	- 22 -
5.1.11. Autenticita původní podoby souboru.....	- 23 -
5.1.12. Bohatost prvků a jejich vztahů	- 23 -
5.1.13. Hierarchizace prostředí.....	- 23 -
5.1.14. Jedinečnost městského prostředí.....	- 23 -
5.1.15. Jedinečnost přírodního prostředí.....	- 23 -
5.2. ROZKLAD URBANISTICKÉ STRUKTURY NA PĚT ZÁKLADNÍCH PRVKŮ DLE K. LYNCHÉ.....	- 23 -
5.2.1. Cesty	- 24 -
5.2.2. Okraje.....	- 24 -
5.2.3. Oblasti	- 24 -
5.2.4. Uzly.....	- 25 -
5.2.5. Významné prvky.....	- 25 -
5.3. TYPOLOGICKÁ ANALÝZA STRUKTURY.....	- 26 -
5.3.1. Podoba uliční sítě	- 26 -
5.3.2. Typy a podoba obytných domů	- 27 -
5.3.3. Podoba občanské vybavenosti.....	- 27 -
5.3.4. Podoba technické vybavenosti	- 27 -
5.3.5. Podoba dopravy v klidu.....	- 27 -
5.3.6. Podoba „nejstarší vrstvy místa“	- 27 -
5.3.7. Podoba detailu.....	- 27 -
5.3.8. Podoba výtvarných děl.....	- 28 -
6. CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED SÍDLIŠŤ A PODMÍNKY VZNIKU OBYTNÝCH SOUBORŮ -	29 -
6.1. PŘEDCHŮDCI HROMADNÉ BYTOVÉ VÝSTAVBY	- 32 -

6.2.	OBDOBÍ MEZI VÁLKAMI A ARCHITEKTONICKÁ AVANTGARDA	- 33 -
6.2.1.	Činžovní domy s malými byty, Gallašova	- 36 -
6.2.2.	Městské domy s malými byty, Vranovská.....	- 37 -
6.2.3.	Domy s družstevními byty, Tábor	- 38 -
6.2.4.	Městská obytná kolonie, Skácelova.....	- 39 -
6.2.5.	Malobytový dům družstva „Náš domov“, Staňkova	- 40 -
6.2.6.	Bytový dům družstva „Freundschaft“, Merhautova.....	- 41 -
6.2.7.	Městské nájemní domy s malými byty, Renneská-Dvorského	- 42 -
6.3.	OBDOBÍ POVÁLEČNÉ OBNOVY („MEZI 9. KVĚTNEM A 25. ÚNOREM“).	- 43 -
6.3.1.	Sídliště Tábor.....	- 46 -
6.3.2.	Bytové domy Kovácká – Blatouchová, Černovice	- 49 -
6.3.3.	Obytný soubor, Purkyňova.....	- 52 -
6.4.	KOLEKTIVIZOVANÉ STAVEBNICTVÍ A SOCIALISTICKÝ REALISMUS	- 55 -
6.4.1.	Soubor bytových domů, Renneská.....	- 59 -
6.4.2.	Soubor bytových domů, Tilhonova, Slatina	- 62 -
6.4.3.	Sídliště Chládkova	- 65 -
6.4.4.	Bytové domy Svatoplukova.....	- 68 -
6.4.5.	Bytové domy Meluzínova.....	- 69 -
6.4.6.	Sídliště Leninova	- 70 -
6.4.7.	Sídliště Tučkova-Botanická	- 73 -
6.4.8.	Bytové domy Bráfova.....	- 76 -
6.4.9.	Bytové domy Zemědělská.....	- 77 -
6.5.	NOVÝ SMĚRNÝ PLÁN A EXPERIMENTÁLNÍ VÝSTAVBA	- 78 -
6.5.1.	První panelový dům, Fišova	- 82 -
6.5.2.	Bytové domy v Králově Poli	- 83 -
6.5.3.	Experimentální domy, Vinařská	- 84 -
6.5.4.	Sídliště Úvoz	- 85 -
6.5.5.	Sídliště Na Nábřeží.....	- 89 -
6.5.6.	Sídliště Olomoucká	- 93 -
6.6.	NÁSTUP PANELOVÉ TECHNOLOGIE	- 97 -
6.6.1.	Sídliště Juliánov.....	- 103 -
6.6.2.	Sídliště Fučíkova čtvrť.....	- 107 -
6.6.3.	Sídliště Staré Brno – sever.....	- 111 -
6.6.4.	Sídliště Staré Brno – jih.....	- 115 -
6.6.5.	Sídliště Černá Pole.....	- 120 -
6.6.6.	Sídliště Lesná.....	- 124 -
6.6.7.	Sídliště Žabovřesky.....	- 129 -
6.7.	KONEC LIBERALIZACE A NÁSTUP NORMALIZACE	- 134 -
6.7.1.	Sídliště Královo Pole.....	- 137 -
6.7.2.	Sídliště Jundrov.....	- 141 -
6.7.3.	Sídliště Jabloňová.....	- 146 -
6.7.4.	Sídliště Řečkovice.....	- 147 -
6.7.5.	Sídliště Komín	- 154 -
6.8.	REÁLNÝ SOCIALISMUS	- 159 -
6.8.1.	Sídliště Kohoutovice.....	- 165 -
6.8.2.	Sídliště Bystrc I.	- 170 -
6.8.3.	sídliště Bohunice	- 176 -
6.8.4.	sídliště Líšeň.....	- 182 -
6.8.5.	Sídliště Stará osada	- 188 -
6.8.6.	Sídliště Nový Lískovec.....	- 189 -

6.8.7.	<i>Sídliště Slatina</i>	- 193 -
6.8.8.	<i>Sídliště Vinohrady</i>	- 197 -
6.8.9.	<i>Sídliště Komárov</i>	- 202 -
6.8.10.	<i>Sídliště Bystrc II</i>	- 203 -
6.8.11.	<i>Sídliště Kamenný vrch</i>	- 208 -
6.9.	OBNOVENÁ DEMOKRACIE	- 213 -
6.9.1.	<i>Obytný soubor Majdalenky</i>	- 215 -
6.9.2.	<i>Sídliště Nové Medlánky</i>	- 219 -
6.9.3.	<i>Sídliště Kamechy</i>	- 223 -
7.	ZÁVĚR	- 227 -
8.	SEZNAM PRACÍ AUTORA, VZTAHUJÍCÍCH SE K TÉMATU DISERTAČNÍ PRÁCE	- 229 -
8.1.	PUBLIKACE A PŘEDNÁŠKY K TÉMATU	- 229 -
8.1.1.	<i>Přednášky</i>	- 229 -
8.1.2.	<i>Využití formy blogu pro popularizaci urbanistické tvorby a podpoření zájmu o obytné prostředí:</i> - 229 -	
8.2.	TVŮRČÍ A PROJEKČNÍ ČINNOST VZTAHUJÍCÍ SE K TÉMATU	- 229 -
8.2.1.	<i>Ocenění</i>	- 229 -
8.2.2.	<i>Výběr projektů tematicky spjatých s veřejným prostorem a obytným prostředím...</i> - 229 -	
9.	LITERATURA	- 231 -
9.1.	TIŠTĚNÉ DOKUMENTY.....	- 231 -
9.1.1.	<i>Tištěné publikace</i>	- 231 -
9.1.2.	<i>Články v časopisech</i>	- 232 -
9.1.3.	<i>Kvalifikační práce</i>	- 234 -
9.2.	PERIODIKA	- 235 -
9.3.	NORMY A ZÁKONY	- 235 -
9.4.	ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY	- 235 -
9.5.	DALŠÍ PRAMENY	- 237 -

1. ÚVOD

Podle oficiálních údajů se ve městě Brně nachází v sídlištích, postavených různou konstrukční technologií, přibližně 70.000 bytů, ve kterých žije přibližně 162.000 obyvatel¹. Díky měřítku obytných souborů, jejich četnosti v rámci městské struktury a díky jejich dominantní poloze ve vedutě města, s obytnými soubory – sídlišti – dennodenně přichází do kontaktu (ať už fyzického či alespoň vizuálního) naprostá většina obyvatel města. Většina populace má také s těmito celky různou osobní zkušenost a většinou i k sídlištím zaujímají osobní postoj z této zkušenosti vyplývající.

„Populace se rozděluje na ty, kteří v panelových domech žili nebo žijí, a na ty, kteří v nich nežili a nikdy by v nich žít nechtěli“²

Obr. 1 Schéma rozložení popisovaných obytných souborů v urbanistické struktuře města Brna³

¹ GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. Magistrát města Brna [online]. MMB, 9/2008, s. 136 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2008.pdf

² VOLF, P. Panelák je panelák je panelák, Hospodářské noviny [online]. 2010, [cit. 2012-05-21] Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-47407780-panelak-je-panelak-je-panelak>

³ schéma autor; mapový podklad poskytla FA VUT v Brně, zapůjčeno OMI MMB, 2012

2. KRITICKY ZHDNOCENÝ STAV POZNÁNÍ V OBLASTI TÉMATU DISERTAČNÍ PRÁCE

Je až neuvěřitelné, že této důležité součásti našeho „životního prostředí“ - tedy souborům bytových domů - zatím nebyla věnována adekvátní pozornost z komplexního pohledu a už vůbec ne z hlediska jejich urbanistické struktury, veřejného prostoru a vztahu k okolnímu městu. Je to zřejmě dáno mnohdy relativně malým odstupem od doby jejich vzniku, který může bránit nezaujatému pohledu na věc. Dalším vysvětlením, proč po Listopadu převládá pohled na sídliště (zejména panelová) jako na *soubor technických problémů*, je technický stav panelových domů, který „odpovídá přesně tomu, kolik se do nich investovalo a jak o ně bylo postaráno“⁴.

Brněnským obytným souborům **z doby mezi válkami** se věnuje relativně velké množství odborných publikací, téma přístupu avantgardy k řešení bytové otázky je již dobře zpracováno. Vedle dobového tisku⁵ jsou to odborné publikace věnující se soupisu realizací meziválečné avantgardní architektury, vydávané v druhé polovině 60. let („Brněnská architektura 1919–1928“⁶, „Moderní architektura v Brně 1900–1965“⁷), a publikace polistopadové, jako např. „O nové Brno“⁸, katalogy vydávané spolkem architektů Obecní dům Brno⁹ nebo rozsáhlá publikace věnující se urbanistickému vývoji města Brna: „Brno – vývoj města, předměstí a připojených vesnic“¹⁰ architekta Karla Kuči, případně další.

Horší situace je s mapováním problematiky obytných souborů **poválečných** a z celého období diktatury KSČ. K dispozici jsou nečetné publikace polistopadové, jako např. průvodce po poválečné architektuře „Brno – architektura 1945–1990“¹¹, již zmíněná kniha Karla Kuči, dvě monografie významného brněnského architekta (mimo jiné autora několika obytných souborů) Viktora Rudiše¹². Nejvýznamnějším zdrojem údajů jsou tak dobové prameny a periodika – zejména měsíčník Svazu architektů „Architektura ČSR“, čtrnáctideník „Československý architekt“, věnující se detailněji jednotlivým projektům a realizacím, časopis „Pozemní stavby“ určený odborné veřejnosti¹³ a v neposlední řadě periodikum pro zaměstnance národního podniku Pozemních staveb Brno „Pozemstav buduje“, nazírající problematiku z perspektivy samotného procesu realizace¹⁴. Téměř čtyřicet ročníků tohoto periodika nám podává skvělý obraz proměňující se doby nejen z hlediska provádění bytových staveb – pokud umíme číst mezi řádky – tak

⁴ VOLF, P. Panelák je panelák je panelák, *Hospodářské noviny* [online]. 2010, [cit. 2012-05-21] Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-47407780-panelak-je-panelak-je-panelak>

⁵ odborné časopisy Styl, Stavba, Stavitel

⁶ KUDĚLKA, Z. *Brněnská architektura 1919–1928*. Brno, 1970

⁷ RIEDL, D. a B. SAMEK. *Moderní architektura v Brně 1900–1965*. Brno, 1967

⁸ KUDĚLKA, Z. a J. CHATRŇÝ. *Katalog stálé expozice Muzea města Brna k výstavě O nové Brno – Brněnská architektura 1919–1939*. Brno: Muzeum města Brna, 2000

⁹ PELČÁK, P. a I. WAHLA (ed.). *Josef Polášek*. Brno: Obecní dům Brno, 2004

PELČÁK, P. a I. WAHLA (ed.). *Jindřich Kumpošt 1891–1968*. Brno: Obecní dům Brno, 2006

PELČÁK, P. V. ŠLAPETA, I. WAHLA (ed.). *Bedřich Rozehnal 1902–1984*. Brno: Obecní dům Brno, 2009

¹⁰ KUČA, K. *Brno – vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Brno: Baset, 2000

¹¹ VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945–1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6

¹² PELČÁK, Petr (ed.). *Viktor Rudiš – stavby a projekty 1953–2002*. Brno: Spolek Obecní dům Brno, 2005. ISBN 80-239-6264-7
Viktor Rudiš: Osaka. Praha: Česká komora architektů, 2011. ISBN 978-80-86790-18-3

¹³ *Pozemní stavby*, výrobně technický časopis ministerstva stavebnictví pro pracovníky bytových, občanských, průmyslových a zemědělských staveb. Praha: SNTL

¹⁴ *Pozemstav buduje*, list pracujících národního podniku Pozemní stavby v Brně, nositele řádu práce, Brno, 1953–1990

i z hlediska ekonomicko-politického klimatu. Vedle pravidelně vycházejících titulů poskytují cenné informace různé výroční publikace podniků zainteresovaných na komplexní bytové výstavbě v Brně – ať už jde o Stavoprojekt, krajskou projektovou organizaci¹⁵ nebo podnik Pozemní stavby Brno¹⁶. Za významné dílo, sledující výsledek komplexní bytové výstavby – sídliště – z komplexního pohledu (především z hlediska sociologického, demografického, urbanistického, architektonického) můžeme považovat knihu „Lidé a sídliště“¹⁷ od sociologa Jiřího Musila z roku 1985.

Po převratu se společnost vypořádala velmi rychle se sídlišti jako s jedním z „produktů socialismu“ paušálním odsouzením jednotvárnosti jejich výrazu a jednoduchosti jejich formy (šedé monotónní králíkárně). V průběhu 90. let se k sídlištím, a zejména k panelovým obytným domům, začalo přistupovat jako ke zdroji technických (konstrukčních a technologických) problémů. Většina odborných prací s tématem sídlišť se tak dotýkala především úprav stavebních částí panelových domů (tzv. regenerace), popřípadě úprav výrazu obytného prostředí celého sídliště (tzv. humanizace). Různé státní dotační programy, spolu s privatizací bytového fondu do rukou jednotlivých vlastníků, zapříčinily, že naprosto převládl náhled na problematiku obytných souborů v měřítku jednotlivých domů (úspory energie, barevnost fasád), popřípadě v měřítku jednotlivých bytů (rekonstrukce bytových jader, úpravy dispozic apod.).

Až koncem první dekády jedenadvacátého století se začínají brněnská sídliště stávat předmětem ročníkových prací (bakalářských, diplomových) na různých fakultách brněnských vysokých škol. Z těchto prací si zaslouží jmenování především diplomová práce „Podoby brněnských panelových sídlišť“ Miroslava Diviny¹⁸, která přibližuje okolnosti vzniku jednotlivých panelových sídlišť a tři vybraná sídliště mapuje pomocí „mentálních map“, metody urbanisty a teoretika Kevina Lynche.¹⁹ Ucelenější analýza, věnující se širším souvislostem výstavby obytných celků na příkladu Bratislavy, pak knižně vychází až začátkem roku 2012 pod názvem „Bratislava – atlas sídlisk“ od kolektivu autorů vedených teoretičkou Henrietou Moravčíkovou²⁰. Multikriteriální analýzou prostředí v pražských sídlištích se zabývá např. článek prof. Karla Maiera „Sídliště: problém a multikriteriální analýza jako součást přípravy k jeho řešení“, ve kterém autor analyzuje potenciální problémy, spojené se stávající strukturou sídlišť (urbanistickou, sociální, majetkovou ad.)²¹. Svědectvím aktivity formujících se občanských komunit obyvatel sídliště může být například sborník příspěvků „Lesná – padesát let sídliště“²².

¹⁵ *Stavoprojekt 1948-1988, 40 let architektonické tvorby Stavoprojektu*. Brno: Stavoprojekt Brno, 1988

¹⁶ VURM, J. *Minulost, přítomnost i budoucnost národního podniku Pozemní stavby, Brno, nositele Řádu práce*. Brno, 1971

¹⁷ MUSIL, J. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985

¹⁸ DIVINA, M. *Podoby brněnských panelových sídlišť*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář dějin umění

¹⁹ dalšími pracemi, které se věnují tématu brněnských sídlišť jsou např.:

- ŠTAUD, O. *Koncepce a historie brněnských panelových sídlišť*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy.

- LESOVÁ, P. *Brněnská sídliště*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav.

- ADAMCOVÁ, M. *Vývoj sociální struktury sídlišť*. Brno, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav.

²⁰ MORAVČÍKOVÁ, H. *Bratislava: atlas sídlisk*. Bratislava: Slovart, 2012. ISBN 978-80-556-0478-7

²¹ MAIER, K. Sídliště: problém a multikriteriální analýza jako součást přípravy k jeho řešení. *Sociologický časopis*. 2003, vol. 39, No. 5, s. 653–666

²² MALEČEK, M., V. VALENTOVÁ, M. JEŘÁBEK (ed.). *Lesná – padesát let sídliště: Historie, současnost, perspektivy*. Brno, 2012. ISBN 978-80-260-2839-0; sborník vznikl při příležitosti výročí zahájení výstavby sídliště a také jako reakce na snahy developerů o další bytovou výstavbu v sídlišti Lesná

Některým obytným souborům, vyprojektovaným a realizovaným **po roce 1989**, již v jiné technologii než z železobetonových dílců, jejich urbanistické struktury a obytnému prostředí v nich, se věnují nečetné recenze těchto souborů v odborných periodících, popřípadě jsou zmíněny v přehledech bytové výstavby, zpracovaných Magistrátem města Brna. Dostupnými prameny o nových souborech jsou internetové stránky developerských firem a jejich dodavatelů, s výčtem provedených realizací. Žádná práce se však nevěnuje ani jejich multikriteriálnímu nezávislému hodnocení, založenému na jejich analýze, ani jejich srovnání s obytnými soubory předlistopadovými.

Obytným celkům – sídlištím – se dosud v literatuře (odborné ani v té populárně naučné) nevěnovala pozornost, která by odpovídala jednak rozsahu, v jakém byla výstavba těchto celků realizována v minulosti, a jednak množství obyvatel, pro které je dodnes struktura sídliště jejich životním prostředím.

A pokud se už téma sídliště v současných pramenech vyskytuje, je na ně často zjednodušeně nahlíženo jako na „fenomén“, „znak doby“. Dosavadní přístup k tématu podléhá zobecňování a generalizaci. Jen minimum prací poukazuje na konkrétní vlastnosti prostředí konkrétních souborů.

V případě brněnských obytných souborů je tato disertační práce první, která přistupuje k jednotlivým souborům, k jejich urbanistické struktuře a podmínkám jejich vzniku, podrobněji a bez zobecňujících klišé.

3. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ A PŘEDPOKLÁDANÝCH CÍLŮ DISERTAČNÍ PRÁCE

3.1. VYMEZENÍ POJMU „SÍDLIŠTĚ“

Velký sociologický slovník²³ definuje sídliště jako *obytný soubor, obvykle (ne však vždy) se přimykající k městu.*

Platná legislativa ČR nám nabízí následující definici: *Panelovým sídlištěm se rozumí ucelená část území obce zastavěná bytovými domy postavenými panelovou technologií o celkovém počtu nejméně 150 bytů.*²⁴

Záměrem předkládané disertační práce je však sledovat brněnské obytné soubory především z urbanistického hlediska a v širších časových a společenských souvislostech. Proto pojmem „sídliště“ pro účely této disertační práce bude rozuměn **soubor objektů s převažující funkcí hromadného bydlení, plánovaný, projektovaný a postavený v uceleném časovém úseku a na ucelené lokalitě v rámci města Brna, za použití typizovaných prvků, případně s využitím opakujících se principů konstrukčních či dispozičních řešení.**

3.2. VYMEZENÍ POJMU „URBANISTICKÁ STRUKTURA“ SÍDLIŠTĚ

„Kvalita obytného prostředí významně ovlivňuje spokojenost lidí s bydlením v různých částech města.“²⁵

„Zatímco některá kritéria posuzování kvality obytného prostředí jsou obecně známá a v praxi používaná (kvalita ovzduší, hluk, dostupnost zeleně), dosud se v územním plánování nedostatečně uplatňují některá důležitá společenská kritéria, která se vztahují k prostorové struktuře obytného prostředí. Člověk totiž podvědomě konfrontuje širší obytné prostředí s potřebami určité prostorové hierarchie, která má své kořeny ve vývoji společnosti a je zřetelná i ve vývoji společenských vztahů jedince od dětství k dospělosti a stáří.“²⁶

Z urbanistického hlediska vznikala sídliště jako jednotlivé **celky**, které vždy jedinečným způsobem reagovaly na podmínky staveniště samotného a na jeho širší i bezprostřední okolí.

Pokud se podhalí dnes všudypřítomná rouška šablonovitého zobecňování a na sídliště bude nahlíženo nikoli pouze jako na „šedé betonové zóny“, „bloky králíkárny“, „domy v zeleni“, je možné nalézt v každém obytném souboru jeho *jedinečnou strukturu*, skládající se z řady prvků a z (různou mírou fungujících) vztahů mezi těmito prvky.

Úkolem této práce je urbanistickou strukturu a prostředí obytných souborů analyzovat, s důrazem na přihlídnutí k podmínkám doby vzniku jednotlivých souborů. Snahou bude podhalit východiska a omezení autorských kolektivů, architektů a urbanistů původně navrženou a poté skutečně realizovanou prostorovou skladbu, dramaturgii prostředí, význam jednotlivých prvků ve struktuře obytných souborů.

---

²³ Velký sociologický slovník, str. 982-983; *Velký sociologický slovník*. Univerzita Karlova, 1.vyd., Praha, 1996, s. 982-983.

²⁴ Nařízení vlády č. 494/2000 Sb. ze dne 18. prosince 2000, O podmínkách poskytování dotací ze státního rozpočtu na podporu regenerace panelových sídlišť

²⁵ citát z: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 06/1999, s. 117 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_1999.pdf

²⁶ ibidem

Definování jednotlivých prvků pro účely analýzy urbanistické struktury bude vycházet jednak z obecně užívaných elementů urbanistické a architektonické typologie, podpořených zkušenostmi autora z praxe (návrhy obytných souborů a veřejných prostranství). Dále bude urbanistická struktura sídlišť z hlediska jejich formy analyzována pomocí rozkladu celku (obytného souboru) na pět základních fyzických prvků s obecnou platností, jak je definoval ve své knize „Obraz města“ americký teoretik a urbanista Kevin Lynch²⁷. Celek je možno podle Lynche rozložit na pět základních elementů, a to na: cesty, okraje, oblasti, uzly a významné prvky.

3.3. PŘEDPOKLÁDANÝ PŘÍNOS A CÍL PRÁCE

Přínosem práce bude rozšíření obecného pohledu na obytné soubory – součást našeho životního prostředí. Nově získané hledisko je **komplexní pohled optikou širšího urbánně-historického kontextu**, městotvornosti a obytnosti prostředí.

Takto získaná nová kategorizace obytného prostředí sídlišť se bude moci dále využít při plánování a projektování zásahů do struktury obytných celků, popř. jako součást multikriteriální analýzy jednotlivých sídlišť. Poznatky z disertační práce se budou moci stát součástí výuky na fakultách architektonického a stavebního (dopravního) zaměření.

Cílem práce bude také podrobnější urbanisticko-architektonická charakteristika jednotlivých obytných souborů a okolností jejich vzniku v širších souvislostech (okolnosti politické, sociální, ekonomické). To vše zařazené v chronologickém sledu.

Disertační práce a shromážděná data budou využita pro popularizaci odborného pohledu na „sídliště“, jež jsou (a budou i nadále) obytným prostředím pro více než třetinu obyvatel města Brna.

---

²⁷ LYNCH, K. *Obraz města*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - Bova polygon, 2004. ISBN 80-7273-094-0

4. ZVOLENÉ VĚDECKÉ METODY

4.1. METODIKA

Výchozím podkladem pro dosažení stanovených cílů je zkoumání obytných souborů **v chronologickém sledu**, se zaříděním do základních etap vývoje výstavby sídlišť. Státní zřízení a společenské klima s ním související má zásadní vliv na charakter a rozsah hromadné bytové výstavby a také na styl života a bydlení.

Rozbor je rozdělen na osm časových období, která jsou zpravidla vymezena významnými společenskými a politickými změnami na území dnešní České republiky. Prvním obdobím je období meziválečné, kterému předchází stručný popis předchozího stavu. Další období je vymezeno květnovým osvobozením a únorovým komunistickým pučem. Třetím charakteristickým údobím je stalinistická tíha „sorely“, následovaná etapou „směrného plánu a experimentální výstavby“ (cca 1956-1961). Následuje fáze nástupu panelové technologie a také postupné liberalizace společenských poměrů. Posrpnové krátké období ještě žije realizací projektů předsrpnových (cca 1968-1972). Je však následováno dlouhou dobou normalizačního temna reálného socialismu (cca 1973-1989). Polistopadové období je pro ilustraci a možnost srovnání zastoupeno třemi obytnými soubory (1990-dodnes).

Každé výše jmenované období je uvozeno textem, charakterizujícím podmínky vzniku jednotlivých souborů. Jednotlivé obytné soubory jsou pak podrobeny multikriteriální analýze, jejímž výsledkem jsou několikastránkové **pasporty jednotlivých sídlišť**. Soubory menší, méně rozlehle, jsou popsány formou krátkého, jednostránkového pasportu (celkem 15 souborů). Celkem práce popisuje 48 brněnských obytných souborů.

4.2. ANALÝZA VZTAHU SÍDLIŠTĚ A MĚSTA (A OKOLNÍ URBANISTICKÉ STRUKTURY)

U každého analyzovaného obytného souboru (včetně souborů menších) jsou sledována následující kritéria (podrobně popsána v kapitole č. 5):

- celková plocha souboru
- zastavěná plocha
- volná plocha
- počet bytových jednotek v souboru
- hustota počtu bytů na hektar

- vztah vůči centru města
- morfologie lokality
- vztah k městu
- vztah k původní struktuře území
- vztah k přírodnímu prostředí

- autenticita původní podoby souboru
- bohatost prvků a jejich vztahů
- hierarchizace prostředí
- jedinečnost městského prostředí
- jedinečnost přírodního prostředí

4.3. ANALÝZA POMOCÍ ROZKLADU STRUKTURY NA PĚT ZÁKLADNÍCH PRVKŮ DLE K. LYNCHÉ

Na „barevném plánu“ každého většího obytného souboru jsou barevně odlišeny funkce jednotlivých objektů v souboru a také podlažnost bytových domů (odstíny šedé). Především jsou ale v barevném plánu červeně naznačeny základní prvky urbanistické osnovy:

- cesty
- okraje
- oblasti
- uzly
- významné prvky

Prvky jsou podrobně popsány v kapitole č. 5.2.

4.4. TYPOLOGICKÁ ANALÝZA STRUKTURY

Závěrečná tabulka v pasportu každého většího obytného souboru obsahuje popis základních znaků prvků struktury toho kterého obytného souboru:

- podoba uliční sítě
- typy a podoba obytných domů
- podoba občanské vybavenosti
- podoba technické vybavenosti
- podoba dopravy v klidu
- podoba „nejstarší vrstvy místa“
- podoba detailu
- podoba výtvarných děl

Jednotlivé body analýzy jsou podrobně popsány v kapitole č. 5.3.

4.5. ZVOLENÉ METODY GRAFICKÉ PREZENTACE

Nedílnou součástí pasportů jednotlivých obytných souborů jsou vysvětlující plány sídlišť, vypracované autorem na základě současných mapových podkladů. Plány velmi ilustrativně ukazují polohu souboru v širších souvislostech, lze z nich vyčíst morfologii terénu, funkci jednotlivých objektů a jejich vzájemné postavení. Veškeré plány jsou v disertační práci vloženy v měřítku, tedy lze velmi snadno pracovat i s rozměry, ale hlavně si lze snáze uvědomit vzájemné poměry (velikosti, hustoty) jednotlivých brněnských sídlišť. Plány byly vypracovány na mapových podkladech poskytnutých Fakultou architektury VUT v Brně, zapůjčených Odborem městské informatiky MMB.

Všechny pasporty obsahují tzv. **černobílý plán**, důsledně v měřítku 1: 10 000. Je to výřez městské struktury, se zdůrazněnou „přodorysnou siluetou“ jednotlivých souborů, doplněnou o trasy linek MHD kolejové a nekolejové. Světle modrou linkou je také ohraničena plocha souboru, započítaná do analýzy. Pasporty sídlišť (s výjimkou těch nejmenších) obsahují také tzv. **barevný plán**, v měřítku 1: 5 000 nebo 1: 10 000. Tento plán barevně rozlišuje funkce jednotlivých objektů v sídlišti (bytové domy, občanská, technická vybavenost, garáže) a rozeznává tři kategorie podlažnosti bytových domů. Červenou barvou jsou pak jednotlivými

symboly znázorněny základní prvky urbanistické struktury (cesty, okraje, oblasti, uzly, významné prvky).

Jednotlivé symboly jsou vysvětleny v legendě, předcházející chronologicky řazené pasporty v kapitole 6.1. Význam jednotlivých symbolů je pak vysvětlen v kapitole 5.

Vzhledem k tomu, že jednotlivé obytné soubory jsou velmi rozličné z hlediska své velikosti (nejmenší obsahují cca 200, nejrozsáhlejší bohunické sídliště 10 000 bytových jednotek), bylo velmi složité zpracovat koncepci pasportizace tak, aby zobrazovala co nejvíce informací o jednotlivých souborech, ale aby byla zároveň co nejvíce přehledná a jednotného výrazu²⁸. Předkládaný výsledek rezignoval na jednotné zpracování „listů“ pasportu, což by vedlo k jisté schematizaci pohledu na předmět analýzy. Byl zvolen přístup, upřednostňující především možnost vzájemného srovnání jednotlivých sídlišť, s důrazem na grafickou stránku, která je nejvhodnější urbanistickému pohledu na problematiku. Hlavní zásadou tedy je dodržet jednotná a přesná měřítká předkládaných map a plánů (1: 10 000, 1: 5 000) a jejich orientaci (sever na horním okraji)²⁹. Rozsah jednotlivých pasportů se tedy pohybuje od jedné stránky A4 u nejmenších sídlišť až po pět listů se sídlišti nejrozsáhlejšími.

---

²⁸ zvláště při nutnosti dodržení (pro urbanistu úsměvné) velikosti stránky formátu A4

²⁹ jedinou výjimkou jsou plány sídliště Líšeň, které jsou však vybaveny severkou

5. PRVKY URBANISTICKÉ STRUKTURY OBYTNÝCH SOUBORŮ

5.1. VZTAH SÍDLIŠTĚ A MĚSTA (A OKOLNÍ URBANISTICKÉ STRUKTURY)

Vztah sídliště a města je analyzován pomocí definovaných kritérií (plocha souboru, hustota bytových jednotek na hektar plochy souboru), pomocí parametrů geograficko-urbanistických (poloha a vzdálenost od centra, vztah k původnímu a k okolnímu přírodnímu prostředí).

5.1.1. Celková plocha souboru

Celková plocha souboru, vyjádřená v hektarech, je plocha zastavěná objekty a volná plocha k nim bezprostředně přiléhající, vč. ploch areálů občanské vybavenosti souboru (areály MŠ, ZŠ...). Na černobílém plánu je tato plocha vyznačena obrysem tenkou světle modrou linkou.

5.1.2. Zastavěná plocha

Součet všech ploch souboru, zastavěných objekty bytovými, objekty občanské a technické vybavenosti, vyjádřená v hektarech. Plochy později realizovaných dostaveb (tedy v plánech nevybarvených objektů) nejsou započítány.

5.1.3. Volná plocha

Rozdíl celkové plochy souboru a zastavěné plochy, v hektarech.

5.1.4. Počet bytových jednotek (BJ)

Součet všech bytových jednotek sloužících k bydlení v bytových domech v souboru (není započítána kapacita např. ubytoven nebo penzionů pro důchodce). Jsou započítány původní byty, nikoli byty v dostavbách nebo nástavbách bytových domů, realizovaných později. Během práce byla posouzena spolehlivost několika možných zdrojů, jejichž údaje se většinou neshodovaly³⁰. Po posouzení relevance dostupných zdrojů bylo ke stanovení počtu bytových jednotek v jednotlivých souborech použito následujících pramenů:

- přehled zpracovaný Magistrátem města Brna, vydaný v rámci dokumentu Generel bydlení³¹
- vlastní průzkum s využitím volně přístupných ortofotomap a nahlížení do katastru nemovitostí ČÚZK
- výjimečně, při nemožnosti použít zdroje uvedené výše, byl údaj převzat z dobového odborného tisku

---

³⁰ jednalo se o diplomové a bakalářské práce, dosud zpracované na téma sídlištní výstavby nebo bytové problematiky, které vycházejí ze statistických údajů Sčítání lidí, domů a bytů ČSÚ. Tato statistická data však vychází ze struktury statistických obvodů, neshodujících se plně s urbanistickým vývojem a strukturou města

³¹ GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. Magistrát města Brna [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

5.1.5. Hustota počtu bytů (BJ/ha)

Podílem zjištěného počtu bytů plochou souboru v hektarech byla stanovena hustota počtu bytů v jednotlivých sídlištích. Počty bytů nepodléhají takovým proměnám v čase jako např. počty obyvatel jednotlivých sídlišť, proto bylo přistoupeno k posouzení hodnoty zastavění podle počtu bytových jednotek.

5.1.6. Vztah vůči centru města

Parametr vyjádřený vzdáleností těžiště území souboru od centra města Brna (symbolizovaný středem náměstí Svobody). Hodnota je vyjádřena v kilometrech, s přesností na desetiny kilometru. Dále je stanoveno umístění sídliště vzhledem k centru města podle světových stran.

5.1.7. Morfologie lokality

Parametr se zabývá tvarem terénu, na kterém je soubor vystavěn, sleduje jeho rovinatost (rovinatý, mírný svah, svah, prudký svah), orientaci vůči světovým stranám (severní až severovýchodní svah). Zaznamenána je také přítomnost výhledů (bez výhledů, výhledy východním směrem), z tohoto parametru většinou vyplývá i exponovanost lokality v dálkových pohledech.

5.1.8. Vztah k městu

Parametr se zabývá vztahem polohy souboru vůči urbanizované struktuře v době výstavby sídliště - tedy vztahem *staveniště* k tehdejšímu městu (např.: Staré Brno – sever: ve stávající zástavbě; Černá Pole: na okraji zastavěného území; Lesná: satelit na nezastavěném území).

5.1.9. Vztah k původní struktuře území

Zde je shrnuta míra navázání na původní strukturu území, popř. na okolní strukturu území, tedy především na parcelaci, výškovou úroveň zastavění, uliční čáry apod. (např.: Staré Brno – sever: bez respektu k původní parcelaci a výšce zástavby, zástavba asanována; Černá Pole: do jisté míry respektuje sousední blokovou strukturu; Lesná: bez respektu k parcelaci, respektuje morfologii terénu).

5.1.10. Vztah k přírodnímu prostředí

Parametr sleduje (především fyzický) vztah souboru a výrazných prvků přírodního prostředí v jeho blízkosti (bez výrazných prvků, v těsné blízkosti příměstských lesů...). Případně jmenuje tyto prvky (park Plachty, příměstské lesy Holedné, CHKO Moravský kras). Právě (okolní) přírodní prostředí může výraznou měrou přispívat k individualizaci výrazu prostředí jednotlivých souborů.

V poslední pěti parametrů je shrnuta míra (úroveň, četnost výskytu) sledovaných jevů, vyjádřená schematicky počtem jedné až pěti hvězdiček. Toto grafické znázornění umožňuje snáze porovnat různou úroveň nebo četnost sledovaných jevů v rámci různých souborů.

Kategorie jsou následující:

5.1.11. Autenticita původní podoby souboru

Dnešní stav *urbanistického a architektonického výrazu* souboru jako celku vzhledem ke stavu v době dokončení jeho výstavby. Míra provedených zásahů (nekoncepční dostavby struktury, nástavby a stavební úpravy objektů a jiné intervence mohou snižovat autenticitu výrazu souboru). Autenticita je zde chápána ve smyslu původnosti prostředí, ducha místa. Autenticita je zde vnímána jako kvalita identity prostředí, přispívající k individualitě výrazu obytného souboru. (např.: Staré Brno – sever: ***; Černá Pole: ***; Lesná: **).

5.1.12. Bohatost prvků a jejich vztahů

Výsledek vyplývá z rozkladu struktury sídliště na prvky dle K. Lynche (barevný plán). Čím větší počet, resp. hustota prvků, tím je struktura prostředí uchopitelnější z hlediska jejího uživatele / obyvatele. (např.: Staré Brno – sever: **; Černá Pole: ***; Lesná: ***).

5.1.13. Hierarchizace prostředí

Výsledek vyplývá z typologické analýzy struktury sídliště. Větší míra hierarchizace prvků území plyne z jejich snadné diferenciaci, rozpoznatelnosti, čitelnosti rolí, jaké hrají v souboru. Dálnice nás přivádí k městu – páteřní komunikace k sídlišti – obslužná ulice ke skupinám domů – chodník k našemu vstupu. (např.: Staré Brno – sever: **; Černá Pole: ***; Lesná: ****).

5.1.14. Jedinečnost městského prostředí

Výsledek je syntézou předešlých tří kategorií, s přihlédnutím k jedinečnosti prostředí ve smyslu jeho neopakovatelnosti, individuality výrazu v rámci města Brna. „Městské“ zde není chápáno ve smyslu klasické městské struktury nebo ve smyslu „městskosti“, ale spíše je chápáno jako prostředí vytvořené člověkem, v opozici k „přírodnímu“. (např.: Staré Brno – sever: *; Černá Pole: ***; Lesná: ****).

5.1.15. Jedinečnost přírodního prostředí

Přírodní zázemí sídlišť, ať už ve smyslu dostupnosti přírody vzhledem k poloze souboru při okraji města, nebo ve smyslu „volného zeleného prostoru“ uvnitř sídliště, je obecně vnímáno jako významné specifikum, zvyšující kvalitu bydlení v těchto souborech. Parametr jedinečnosti přírodního prostředí je syntézou dostupnosti, rozsáhlosti a jedinečnosti charakteru zeleně v sídlišti jako celku nebo v jeho okolí (výrazná uliční stromořadí, městské parky, lesoparky, příměstské lesy); tak například sídliště Kamenný vrch, i přes vysokou hustotu zastavění, profituje z bezprostředního zázemí příměstských lesů a z budovaného parku „Plachty“ přímo v sídlišti. (např.: Staré Brno – sever: *; Černá Pole: **; Lesná: ****).

5.2. ROZKLAD URBANISTICKÉ STRUKTURY NA PĚT ZÁKLADNÍCH PRVKŮ DLE K. LYNCHÉ

Na „barevném plánu“ každého většího obytného souboru jsou barevně odlišeny funkce jednotlivých objektů v souboru a také podlažnost bytových domů (odstíny šedé). Především jsou

ale v barevném plánu červeně naznačeny základní prvky urbanistické osnovy – cesty, okraje, oblasti, uzly a významné prvky.

V tabulce pod barevným plánem je před popisem jednotlivých prvků v území na prvním řádku stanoven co nejstručnější slovní popis kompozičních principů urbanistického řešení souboru, tedy základní charakteristika urbanistického konceptu obytného souboru.

Je třeba dodat, že „barevný“ rozklad urbanistické struktury není proveden u nejmenších obytných souborů, kde, vzhledem k jejich omezené velikosti a skladbě objektů, nemůžeme ještě hovořit o urbanistické struktuře prvků.

5.2.1. Cesty

„Jsou to jakési dráhy, po kterých se obvykle, příležitostně nebo potenciálně pozorovatelé pohybují. Můžeme sem zahrnout ulice, procházkové trasy, dopravní tepny, kanály, železnice. Podél cest, díky nimž vznikají nové vazby, se uspořádávají ostatní prvky prostředí.“³²

Kevin Lynch, vnímá prvky z hlediska imageability města – tedy cesty pro něj mají jiný význam než pro nás, soustředěné především na strukturování sídliště a jeho fungování. Například trasa dálnice D1, z jihu obepínající bohunické sídliště by pro Lynche byla důležitou frekventovanou cestou, ze které lze vnímat „vedutu“ Bohunic. Pro nás plní D1 v tomto případě spíše roli bariéry, jasného ohraničení - okraje - sídliště (odtud dál už sídliště nepokračuje). Mnohem důležitější „cestou“ bude pro Bohunice trasa tramvaje nebo ulice Jihlavská, ze které je sídliště obsluhováno. Pro větší přehlednost jsou rozlišeny na pláncích dvě tloušťky cest podle jejich „intenzity“ (intenzity provozu, výraznosti, měřítka...).

5.2.2. Okraje

„Vizuální prvky, které nejsou pozorovatelem přímo využívány. Jsou to hranice, oddělující dvě fáze, lineární zlomy v kontinuitě prostoru. Důležité jsou vztahy obou stran, než samotný šev.“³³

Tyto lineární okraje mohou být tvořeny nejčastěji zlomy původní morfologie terénu (svahy roklí na Lesné, písečníků v Juliánově) nebo liniovými přírodními prvky (řeka Svatka v Jundrově, ostrá hranice lesa v Kohoutovicích). Okraj, dostatečně výrazný a kontinuální, může být tvořen také výraznou dopravní lineární stavbou (železnice, silniční přivaděč), často doprovázenou právě výškovým rozdílem (násep dálničních přivaděčů okolo bohunického sídliště, zářez železnice pod Lesnou).

5.2.3. Oblasti

„Střední až velké části města, rozpoznatelné podle jejich určitého charakteru. Mají vždy nějaké společné vlastnosti. Pozorovatel vstupuje mentálně „dovnitř“ a rozpoznává je podle určitého charakteru. Jsou-li nahlíženy zvenčí, můžeme posuzovat vztahy s okolím“³⁴

Pro naše potřeby zkoumání obytných souborů – tedy celků menšího rozsahu - si uzpůsobíme i měřítko oblastí (jejich plochu). V platnosti ovšem zůstává podmínka určitého jednotného charakteru prostředí té které oblasti a ucelenosti formy. Oblastí z Lynchovy perspektivy může být např. celé sídliště Lesná, z našeho pohledu můžeme Lesnou rozdělit na více

³² LYNCH, Kevin. *Obraz města*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - Bova polygon, 2004, s. 47. ISBN 80-7273-094-0

³³ LYNCH, Kevin. *Obraz města*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - Bova polygon, 2004, s. 47. ISBN 80-7273-094-0

³⁴ ibidem

částí, vymezených například okraji apod. Graficky pro větší přehlednost použijeme také zelenou barvu pro „zelené“ výrazné oblasti uvnitř souborů (Čertova rokle na Lesné, Sady národního odboje v Táboře).

5.2.4. Uzly

„Body a strategická místa ve městě, do nichž může pozorovatel vstupovat. Intenzivní ohniska, v nichž a mezi nimiž se pohybujeme. Uzly mohou být také jednoduše místem, které nabylo na významu kvůli koncentraci nějaké funkce nebo fyzických vlastností („oblíbený lokál“, „uzavřené náměstí“). Mnoho uzlů v sobě spojuje obě vlastnosti – jsou to místa křížení i koncentrace.“¹⁸⁵

Vzhledem k rozvolněnému charakteru zástavby mnoha souborů plnila roli uzlů často střediska občanské vybavenosti. Mnohdy je uzlem přítomnost důležité zastávky MHD na křížení cest. Graficky pro větší přehlednost uzly rozdělíme podle jejich důležitosti, intenzity vnímání v území do tří kategorií.

5.2.5. Významné prvky

„Další druh vztažných bodů. Pozorovatel do nich nevstupuje, ale má je kolem sebe. Snadno rozlišitelné hmotné objekty různých měřítek (budova, hora). Měly by být jednoduše vydělitelné z velkého množství jiných možností, pokud se mají náležitě zhodnotit.“

Hlavním rysem významných prvků je jejich unikátnost a zapamatovatelnost v kontextu prostředí. Čím jsou snadněji rozeznatelné, tím pravděpodobněji budou považovány za důležité, a to díky své jasné formě, kontrastu vůči pozadí nebo výraznému umístění v prostředí.“¹⁸⁶

V případě obytných souborů ve městě Brně budou plnit roli významných prvků především ve velkém měřítku charakteristické dominanty přírodního prostředí (např. Špilberk, lom Hády apod.). V měřítku menším pak prvky stavěné (vodojem v Kohoutovicích, bohunická nemocnice, trojice výškových domů mezi deskovými na Lesné apod.). Mohou to být také prvky s unikátní pozicí nebo funkcí (přírodní koniklecová rezervace na Kamenném vrchu, kostel v rámci obce Komín).

Kromě těchto pěti základních prvků celku, K. Lynch ve své knize charakterizuje i obecné vlastnosti formy těchto prvků³⁷. Z hlediska urbanisty jsou velmi podnětné a při hodnocení jednotlivých sídlišť k nim budeme přihlížet. Lynchovy obecné vlastnosti formy jsou následující:

1. Výjimečnost (nebo výraznost objektu vůči pozadí)

Ostrost hranice (jakou vytváří náhlé ukončení zastavěné plochy) či uzavřené místo (jako je uzavřené náměstí); kontrasty povrchu, formy, intenzity, složitosti, velikosti i druhu využití a umístění v prostoru (příklad: umístění jediné věže, bohatého dekoru, výrazného znaku). Vlastnosti, které pomáhají rozpoznat určitý prvek, učinit ho pozoruhodným, výrazným a zřetelným, odlišeným.

2. Jednoduchost formy

Jasnost a jednoduchost viditelných forem v geometrickém smyslu (vymezení sítě, pravoúhelník, tvar kupole); (příklad: vodojem v Kohoutovicích)

³⁵ LYNCH, Kevin. *Obraz města*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - Bova polygon, 2004, ISBN 80-7273-094-0

³⁶ LYNCH, Kevin. *Obraz města*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - Bova polygon, 2004, s. 48. ISBN 80-7273-094-0

³⁷ LYNCH, Kevin. *Obraz města*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - Bova polygon, 2004, s. 107. ISBN 80-7273-094-0

3. Kontinuita

Průběh okraje nebo plochy („kanál“ ulice, silueta nebo ustupující průčelí budov), opakování rytmického intervalu (nároží bloků budov); kontinuitu navodí i podobnost, analogie nebo harmonie povrchu; (příklad: ulice Okružní na Lesné)

4. Dominance

Převládání jedné části nad druhou – buď velikostí, zajímavostí, intenzitou. Celek vnímáme jako hlavní element, obklopený shlukem prvků nedominujících; (příklad: skupina výškáčů mezi kostkami v Žabovřeskách)

5. Jasnost spojů

Především jsou to jasné spoje a švy – jako velké křižovatky a nábrežní linie; ukazují vztah a propojení věcí; (příklad: most přes Svatku jako prvek v sídlišti Na nábreží).

6. Rozlišení směrů

Zahrnuje faktory, jako je asymetrie, spád terénu, a také znaky, pomocí kterých rozlišíme jeden konec cesty od druhého. Např. cesty jdoucí do kopce, do centra města. Snadněji odlišíme jednu stranu ulice od druhé, pokud je na jedné straně park. Podobně se uplatní i orientace podle světových stran, pohybu slunce apod. (příklad: ulice podél jižní strany deskových domů na Lesné)

7. Vizuální rozsah

Týká se vlastností, které zvětšují dosah a pronikavost naší představy, a to jak fyzické skutečnosti, tak symbolického významu; (příklad: průhledy mřížkou rastru z vyvýšené platformy sídliště Vinohrady)

8. Vědomí pohybu

Další podněty, na které pozorovatel reaguje, jsou vjemy kinestetické a vizuální, opírající se o skutečný nebo možný pohyb. Tím, že město poznáváme i skrze pohyb, stávají se tyto vlastnosti důležitými při identifikaci částí a strukturování celku. (příklad: „Jed' prvně doleva, pak zaboč doprava“. „Je to v ostré zatáčce“).

9. Časové série

Jsou vnímány v čase formou řazení jednotlivostí za sebou – pokud prvek navazuje na prvek, který byl před ním a na další, který je za ním. (příklad: jízda tramvají do bohunického sídliště: bloky v ulici Renneské střídá periferie dopravních najezdů a podjezdů, ta je vystřídána paneláky sídliště).

10. Pojmenování a významy místa

Jedná se o nefyzické charakteristiky místa, které posilují schopnost určitého prvku vyvolat imagebilitu. Pojmenování jsou důležitá při krystalizování identity místa. Příležitostně nám poskytují i klíčovou informaci (příklad: sídliště „Za Tišnovkou“, ulice „Slunná“, „Okružní“).

5.3. TYPOLOGICKÁ ANALÝZA STRUKTURY

V pořadí třetí oddíl se vždy věnuje analýze konkrétní podoby jednotlivých prvků, tvořících urbanistickou strukturu sídliště.

5.3.1. Podoba uliční sítě

Analyzuje podobu uliční sítě (tj. ulice, popř. komunikace) z hlediska jejich počtu, polohy v souboru (páteřní, obvodová, slepá) hierarchizace (míra zřetelnosti rozdílu fyzické popř.

symbolické formy), návaznosti (průjezdné, jednosměrné, slepé), kapacity (čtyřproudová, dvouproudová).

5.3.2. Typy a podoba obytných domů

Množství typů bytových domů použitých v souboru, podle jejich základního půdorysného tvaru (bodový, deskový, chodbový, věžový), podlažnosti, popř. konstrukční technologie a systému. Dále je analyzována podoba jednotlivých typů domů a jejich začlenění v souboru (kobercová, řádková struktura; jednotlivě, po dvojicích, ve skupinách). Dále je v této kategorii příležitostně poukázáno na časový a technologický kontext použití typu domů v souboru (prototyp, využití typu vyvinutého pro jiné sídliště apod.).

5.3.3. Podoba občanské vybavenosti

Seznam jednotlivých prvků vybavenosti, postavených v souboru v rámci jeho výstavby anebo se zpožděním (avšak podle původního konceptu), s důrazem na počet, podobu jednotlivých prvků, jejich polohu v souboru. Dále je v této kategorii příležitostně poukázáno na časový a technologický kontext použití typu objektů občanské vybavenosti v souboru (prototyp, využití typu vyvinutého pro jiné sídliště apod.).

5.3.4. Podoba technické vybavenosti

Seznam jednotlivých prvků technické vybavenosti sídliště, postavených v rámci jeho výstavby. Důraz je kladen na podobu a rozmístění jednotlivých prvků v souboru, s přihlédnutím k eventuálnímu urbanistickému přínosu struktury (monofunkčnost nebo polyfunkčnost objektů).

5.3.5. Podoba dopravy v klidu

Hlavní principy podoby parkování (osobních) vozidel rezidentů v souboru (parkování podél komunikací, na plochách parkovišť, v hromadných garážích).

5.3.6. Podoba „nejstarší vrstvy místa“

Seznam „svědků minulosti“, přinášejících do souboru (ve většině případů postaveném v jasně vymezeném časovém období), „svědectví podoby místa před vznikem světa souboru“. Prvků dokládajících (alespoň fragmentově) funkci, podobu, nebo uspořádání území před výstavbou sídliště (prvky drobné architektury, ponechaná vzrostlá zeleň, původní alej apod.).

5.3.7. Podoba detailu

Položka kategorizuje míru důrazu na kvalitní zpracování architektonického detailu během výstavby souboru, přičemž detailem jsou myšleny drobné prvky venkovního prostředí (zídky, schody a stupně, hřiště, mobiliář) a architektonický detail domů (především podoba parteru a vstupů).

5.3.8. Podoba výtvarných děl

„Syntéza výtvarného umění a architektury je v ideologickém boji přínosem, který naprosto nelze přehlížet.“³⁸

Charakteristickým rysem výstavby obytných souborů a sídlišť, prakticky v celém období po druhé světové válce, byl důraz kladený na přítomnost výtvarného díla ve veřejném prostoru. Jak ve své přínosné diplomové práci poukazuje V. Synková³⁹, byl tento důraz motivovaný především ideologicky. Postupně bylo přikročeno k legislativnímu zakotvení uplatňování výtvarných děl ve výstavbě⁴⁰. Usnesení vlády nařizovalo využití výtvarných děl ve výstavbě, stanovilo zásady pro spolupráci mezi výtvarníky, architekty a investory. Státní komise pro investiční výstavbu kategorizovala stavby podle jejich územní, architektonické a výtvarné náročnosti. Podle této kategorizace byl stanoven podíl investic na užitá výtvarná díla. Dohled nad respektováním těchto zásad nesly jednotlivé komise pro výstavbu KNV, nebo komise v rámci útvarů hlavních architektů v případě největších měst. Jimi zřizované *poradní sbory* posuzovaly *vhodnost a přiměřenost* užitých výtvarných děl, sledovaly průběh plnění úkolu a mohly zabránit – v případě, že uznaly za vhodné – také *neekonomickému rozdrobování* finančních podílů na jiné účely nebo na *společensky neúčinná a nevýznamná* umělecká díla. Zásady vstoupily v platnost 1. 1. 1966 pro všechny nově projektované stavby⁴¹. Podoba výtvarných děl v tom kterém sídlišti tedy záležela nejen na architektovi, jenž obvykle oslovoval vybrané výtvarníky, a na samotném výtvarníkovi, ale také podléhala určitému schvalovacímu procesu. S určitou nadsázkou můžeme říci, že procházka po jednotlivých výtvarných dílech v tom kterém sídlišti může říci velmi mnoho nejen o jednotlivých autorech, ale také o společenské atmosféře doby vzniku⁴².

Výtvarná díla v brněnských sídlištích se ve velké většině zachovala v původní podobě⁴³ a tvoří tak velmi důležitou součást autenticity prostředí a důležitý (mnohdy jediný) architektonický detail v sídlištích. Mohou také výrazně přispět k individualizaci výrazu jednotlivých prostorů obytného souboru.

---

³⁸ Vláda ČSSR, Usnesení z 28. 7. 1965 č. 355, O řešení otázek uplatnění výtvarného umění ve výstavbě v investiční výstavbě. Národní archiv České republiky

³⁹ SYNKOVÁ, V. Užití umění v architektuře města Ústí nad Labem v letech 1945-1989. Ústí nad Labem, 2008. Diplomová práce. UJEP, Filozofická fakulta, Katedra historie

⁴⁰ Vláda ČSSR, Usnesení z 28. 7. 1965 č. 355, O řešení otázek uplatnění výtvarného umění ve výstavbě

⁴¹ více o tématu viz. SYNKOVÁ, V. *Užití umění v architektuře města Ústí nad Labem v letech 1945-1989*. Ústí nad Labem, 2008. Diplomová práce. UJEP, Filozofická fakulta, Katedra historie

⁴² více např. PECKA, L. Sídlíště a zároveň galerie pod širým nebem? Lesná!. In: *blog.idnes.cz* [online]. 2011-08-11 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz/c/204828/Sidliste-a-zaroven-galerie-pod-siry-m-nebem-Lesna.html>

⁴³ zásluhou Odboru kultury Magistrátu města Brna byla většina výtvarných děl v brněnských sídlištích odborně restaurována v letech 2009-2012, in: STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO. Odbor kultury MMB. Přehled opravených výtvarných děl a objektů drobné architektury v letech 2009-2012. *brno.cz* [online]. [cit. 2013_08_03]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-socialne-kulturni/odbor-kultury/prehled-opravenych-vytvarnych-del-a-objektu-drobne-architektury-v-roce-2009-2012/2010/>

6. CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED SÍDLIŠŤ A PODMÍNKY VZNIKU OBYTNÝCH SOUBORŮ

PŘEDCHŮDCI HROMADNÉ BYTOVÉ VÝSTAVBY

OBDOBÍ MEZI VÁLKAMI A ARCHITEKTONICKÁ AVANTGARDA

- Činžovní domy s malými byty, Gallašova
- Městské domy s malými byty, Vranovská
- Domy s družstevními byty, Tábor
- Městská obytná kolonie, Skácelova
- Malobytový dům družstva „Náš domov“, Staňkova
- Bytový dům družstva „Freundschaft“, Merhautova
- Městské nájemní domy s malými byty, Renneská-Dvorského

OBDOBÍ POVÁLEČNÉ OBNOVY („MEZI 9. KVĚTNEM A 25. ÚNOREM“)

- Sídliště Tábor
- Bytové domy Kovácká - Blatouchová, Černovice
- Obytný soubor, Purkyňova

KOLEKTIVIZOVANÉ STAVEBNICTVÍ A SOCIALISTICKÝ REALISMUS

- Soubor bytových domů, Renneská
- Soubor bytových domů, Tilhonova, Slatina
- Sídliště Chládkova
- Bytové domy, Svatoplukova
- Bytové domy, Meluzínova
- Sídliště Leninova (dnes ul. Kounicova)
- Sídliště Tučkova-Botanická
- Bytové domy, Bráfova
- Bytové domy, Zemědělská

NOVÝ SMĚRNÝ PLÁN A EXPERIMENTÁLNÍ VÝSTAVBA

- První panelový dům, Fišova
- Bytové domy v Králově Poli
- Experimentální domy, Vinařská
- Sídliště Úvoz
- Sídliště Na Nábřeží
- Sídliště Olomoucká

NÁSTUP PANELOVÉ TECHNOLOGIE

- Sídliště Juliánov
- Sídliště Fučíkova čtvrť
- Sídliště Staré Brno – sever
- Sídliště Staré Brno – jih
- Sídliště Černá Pole

- Sídlíště Lesná
- Sídlíště Žabovřesky

KONEC LIBERALIZACE A NÁSTUP NORMALIZACE

- Sídlíště Královo Pole
- Sídlíště Jundrov
- Sídlíště Jabloňová
- Sídlíště Řečkovice
- Sídlíště Komín

REÁLNÝ SOCIALISMUS

- Sídlíště Kohoutovice
- Sídlíště Bystrc I.
- Sídlíště Líšeň
- Sídlíště Stará osada
- Sídlíště Nový Lískovec
- Sídlíště Slatina
- Sídlíště Vinohrady
- Sídlíště Komárov
- Sídlíště Bystrc II.
- Sídlíště Kamenný vrch

OBNOVENÁ DEMOKRACIE (příklady souborů)

- Obytný soubor Majdalenky
- Sídlíště Nové Medlánky
- Sídlíště Kamechy

PASPORT OBYTNÉHO SOUBORU - LEGENDA I. (JEDNOTLIVÉ ČÁSTI PASPORTU)

ČERNOBÍLÝ PLÁN

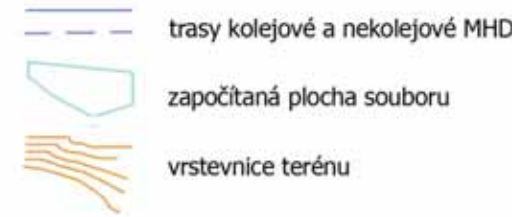
Vztah sídliště a města (a okolní urbanistické struktury)

hlavička pasportu se základními údaji o sídlišti

schéma s polohou sídliště v rámci města Brna

"černobílý plán" vždy v měřítku 1:10 000, zobrazuje základní vztahy sídliště a okolí, morfologii terénu, modře trasy kolejové a nekolejové dopravy, bledě modrá linka vyznačuje rozsah započítané plochy sídliště

tabulka s popisem jednotlivých kritérií analýzy vztahu sídliště a města (celková, zastavěná plocha souboru, počet a hustota bytů, poloha vůči centru města, vůči stávající zástavbě, morfologie terénu...)

BAREVNÝ PLÁN

Rozklad urbanistické struktury na pět základních prvků dle Kevina Lynche

"barevný plán" v měřítku 1:5 000 nebo 1:10 000, zobrazuje rozlišení funkcí objektů v obytném souboru (barvy) a rozlišení podlažnosti bytových domů (tři stupně šedi); červěně různými typy čar a symboly jsou vyznačeny prvky dle K. Lynche - cesty, okraje, oblasti, uzly, významné prvky

stručná charakteristika urbanistického konceptu souboru

tabulka s popisem jednotlivých prvků K. Lynche v sídlišti

Typologická analýza struktury

tabulka s popisem a analýzou jednotlivých prvků urbanistické struktury (uliční síť, bytové objekty, objekty občanské a technické vybavenosti, podoba dopravy v klidu, podoba detailu, podoba výtvarných děl...)

případná fotodokumentace (plány, fotky původního, stávajícího stavu)

Současnost a budoucnost souboru

tabulka s popisem nejvýznamnějších intervencí (změn a zásahů) do struktury obytného souboru, nutných a příležitostných zásahů, možná rizika do budoucna

případná fotodokumentace (plány, fotky původního, stávajícího stavu)

PASPORT OBYTNÉHO SOUBORU - LEGENDA II. (GRAFICKÉ ZNAČKY PLÁNŮ)

6.6.1. Sídliště Juliánov

autoři: P. Korchlák
projekt: 1959-1962
realizace: 1959¹¹-1963 (občanská vybavenost do -1967)
poloha: k. ú. Židenice

6.6.1.1. Juliánov - charakteristika souboru

celková plocha souboru:	21,38 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	2,71 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	****
volná plocha:	18,67 ha	hierarchie prostředí:	***
počet bytů:	1250 ¹²	jednotnost městského prostředí:	**
hustota bytů / ha:	58	jednotnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	V, 3,4 km		
morfologie lokality:	málo zvláštní plošina ukončená ostrou hranou přečnicků; západní část márný Z svah, výhledy 1, 12, 2 na okraj zastavěného území		
vztah k sídlišti:	na okraj zastavěného území		
vztah k původní struktuře (země):	do jisté míry respektuje současnou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	zeleň bývalého hřbitova, blátoz svahů Bláň hory		

6.6.1.2. Juliánov - hlavní kompoziční prvky souboru

Hlavní kompoziční prvky:	Síť na ploše mezi ulicí Bělohorskou a terénní hranou přečnicků; zástavba výhledy dobře čitelnou strukturu s několika skupinami panelových domů a dobrou návazností prosklů
cesty:	výrazná linka Bělohorské ulice (MHD) a „páseč“ struktury sídliště, ul. Královské (původně projektovaná pro MHD)
okraje:	deformované jino strukturu zástavby ulice Bělohorské (S) a výraznou hranou bývalých přečnicků (N, 1) a výhledy
oblasti:	Jsou deformované strukturu zástavby obytnými domy (deskové a bloky, deskové v řádkách, výhledové...) a parkem před okrajovým střediskem (střední zeleň bý. hřbitova)
uzly:	žaluziové náměstí v centrální části sídliště, deformované výraznou horizontální okrajového střediska a vertikální vlnového domu
významné prvky:	vertikální dominanty - troje věžových domů o 13 podlažích a samostatný věžový dům u centra, v šířce měřku pak vlnitá Bláň (Hybečovy) hory s památníkem a výhledem

6.1. PŘEDCHŮDCI HROMADNÉ BYTOVÉ VÝSTAVBY

„Postavit rychle dostatečné množství kvalitních bytů – to je úkol, který moderní architekturu provází téměř po celé dvacáté století.“⁴⁴

Problém jak a kde zajistit přiměřené bydlení pro nejpočetnější vrstvy obyvatel měst je spojen s prudkým rozvojem industrializace a s přílivem původně venkovského obyvatelstva za prací do měst s rozvíjejícím se průmyslem.

V Brně, průmyslovém centru měl prudký rozvoj průmyslu za následek nejen zvýšení počtu obyvatel měst a jejich předměstí, zvýšení rozlohy továrních komplexů⁴⁵, ale především zcela nové **měřítko těchto změn**.⁴⁶ Oproti regulovanému rozvoji centrálních částí města se průmyslová předměstí rozvíjela velmi živelně a nekoncepčně (v Brně se jednalo především o území Starého Brna, Trnité, Křenové, Zábrdovic)⁴⁷. S tímto překotným růstem bylo spojeno velké znečištění okolí závodů, přelidněnost dělnických čtvrtí a s tím spojená neutěšená úroveň bydlení proletariátu.

Teoretické řešení problémů nevyhovujícího bydlení sociálně slabých vrstev obyvatelstva měst vyústilo do obecně známých urbanistických teorií „Zahradních měst zítřka“ E. Howarda publikovaných roku 1902.

V Brně jako příklad koncepční „hromadné“ výstavby bytů, kde se uplatňuje plánované urbanistické řešení a opakovatelnost typologických prvků, můžeme uvést jednak výstavbu jednotlivých bloků nájemních domů jižně od parku Lužánky z přelomu 80. a 90. let 19. století (zde se však jedná o byty pro vyšší střední třídu, inspirovaných zástavbou domů typu „Hof“, např. brněnským „Městským dvorem“ od arch. Fröhlicha)⁴⁸. Jako příklad „hromadné“ výstavby pro sociálně slabší vrstvy lze uvést **kolonii** opakovaných domků z režného zdiva na ulici Viniční v Židenicích (tzv. Friedrichsruhe, arch. A. Prokop)⁴⁹, s přibližně 20 byty a původně společným prostranstvím s ovocnými stromy mezi domy. Později koncem 80. let 19. století byly vybudovány další kolonie opakovaných domků a dvojdomků v Černých Polích v ulici Lužově a Muchově a jinde. Všechny uvedené příklady jsou umístěny na okraji městské struktury, mimo znečištěné a hustě zastavěné oblasti, což koresponduje s tehdejšími úvahami o zdravém bydlení.

Vedle těchto počínů však vyrůstalo množství kolonií nouzového bydlení nejchudších, ve velmi špatných podmínkách hygienických (Divišova kolonie, Planýrka, Písečník, Kamenná kolonie, aj.).

---

⁴⁴ SEDLÁKOVÁ, R. Panelové město . *Stavitel* . 1995, číslo 9, s.58

⁴⁵ ve městě Brně především průmysl textilní, poté strojírenský – viz např. KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 143-146. ISBN 80-86223-11-6

⁴⁶ v roce 1848 žilo a pracovalo v Brně 15000 dělníků, v roce 1865 již 27000 dělníků, in: ibidem

⁴⁷ podrobně viz: ibidem

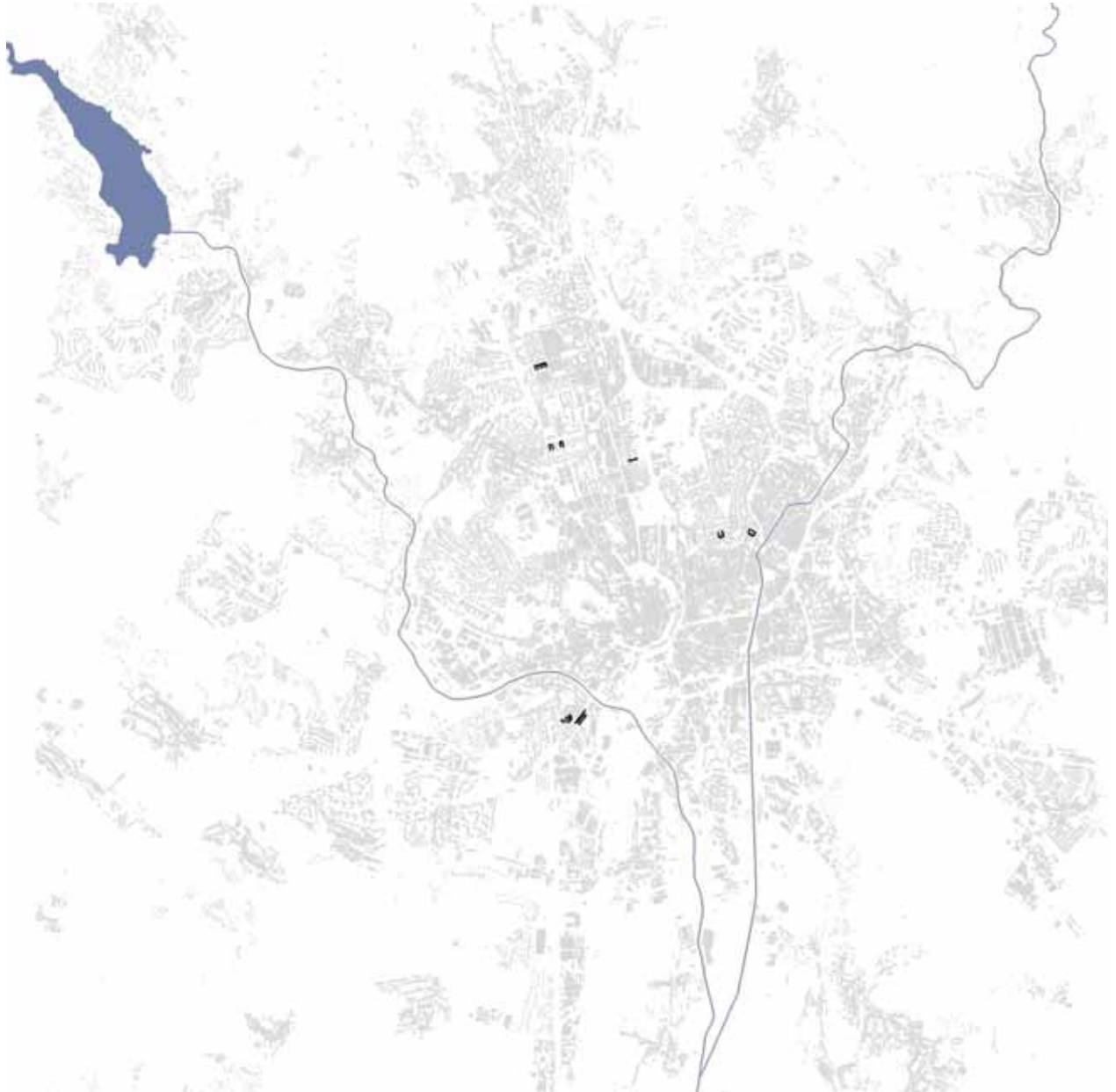
⁴⁸ ZATLOUKAL, P. *Brněnská architektura 1815-1915, Průvodce*. Brno: Obecní dům Brno, 2006, s. 100, 111. ISBN 80-239-7745-8

⁴⁹ „Kolonie pro invalidní pomocné dělníky železářského a kovodělného oboru v Brně“, in: ZATLOUKAL, P. *Brněnská architektura 1815-1915, Průvodce*. Brno: Obecní dům Brno, 2006, s. 86. ISBN 80-239-7745-8

6.2. OBDOBÍ MEZI VÁLKAMI A ARCHITEKTONICKÁ AVANTGARDA

„Za dům s nejmenšími byty jest považovati dům, obsahující výlučně nebo převážně byty o kuchyni a jedné obytné místnosti s podlahovou plochou dohromady nejvýše 40 m².⁵⁰

Obř. 2 Období mezi válkami a architektonická avantgarda: schematická mapa rozmístění popisovaných souborů⁵¹

Architekti k problému bydlení nemajetných začali přistupovat pod vlivem myšlenek evropské (levicové) avantgardy, jež za jeden ze stěžejních úkolů pokládala právě zlepšení bydlení dělnictva (a chudých mas obecně), především s ohledem na podmínky hygienické a také na ekonomii

⁵⁰ LIBRA, F. A. Vliv zákona o stavebním ruchu na půdorys bytu. *Stavba*. 1932, roč. XII, s. 67

⁵¹ schéma autor; mapový podklad poskytla FA VUT v Brně, zapůjčeno OMI MMB, 2012

řešení. Vyústěním těchto mezinárodních snah pak bylo formulování souboru zásad moderního urbanismu roku 1933, později známých jako tzv. „Aténská charta“⁵², která v otázce bydlení deklaruje požadavky (mimo jiné) na situování obytných čtvrtí na základě hygienických hledisek, na stanovení minimální doby oslunění pro každý byt a na výstavbu vysokých staveb s dostatečnými vzájemnými odstupy, uvolňující prostor pro rozsáhlé zelené plochy⁵³.

Podmínky bydlení chudých se nelepšily ani v období po první světové válce, kdy v jejich prospěch postupně vstupovaly v platnost zákony na podporu výstavby malých bytů. Takovým zákonem byl zejména zákon č. 45 O stavebním ruchu z roku 1930, který definoval podmínky pro získání státní podpory na výstavbu bytů, definoval velikost „nejmenšího“ a „malého“ bytu⁵⁴.

Na přelomu dvacátých a třicátých let tak v Brně, které bylo tehdy zemským hlavním městem a po Praze druhým největším centrem v tehdejší ČSR, začaly vznikat projekty městských **malobytových kolonií**, projektovaných vesměs městskou projekční kanceláří. Tyto skupiny domů, s celkovým počtem okolo 200 bytů, byly řešeny vždy jako jeden stavební celek a s přihlédnutím k ekonomii řešení - projekt obsahoval jen omezený počet určitých prvků přidružené stavební výroby (příkladem jsou rozměry výplní okenních a dveřních otvorů). V souladu s výrazným pokrokovým zaměřením brněnské architektonické scény, byly tehdy i tyto městské zakázky projektovány a postaveny v souladu s moderními urbanistickými a architektonickými trendy.

Jednou z prvních stavebních akcí většího rozsahu byla výstavba domů s městskými byty při **ulici Gallašově** z roku 1929, umístěné na okraji tehdejší zástavby. Autorem skupiny převážně pavlačových domů, celkem s 248 byty byl arch. M. Kyselka. Urbanistický koncept tvarem východního domu vytváří rozšířený prostor v ulici Renneské (tehdy Švancarovy).

První realizovanou skupinou domů s malými byty podle schváleného zákona byla zástavba bloku při **ulici Vranovské** v Husovicích. Jedná se o čtyři domy po dvou sekcích o výšce až sedmi podlaží, které vytváří otevřený blok. Ploché střechy s terasami na sušení prádla, estetika bílých fasád prolomených ze schodišť přístupnými loggiemi, spolu s otevřením vnitrobloku, jsou výraznými znaky funkcionalistické architektury. Původní projekt počítal s formováním objektů v rámci vymezeného staveniště do řádkové struktury, avšak „proti tomuto řešení prosadily konservativní vlivy stavební policie své námitky“⁵⁵.

Dalším příkladem řešení malobytových domů je „Městská obytná kolonie“⁵⁶ na **Skácelově ulici v Králově Poli**. Zástavba vyplňuje blok městské struktury „hřebenovou“ zástavbou čtyř domů vždy se dvěma schodišťovými sekcemi. Tyto pětipodlažní domy s byty orientovanými na západ a východ, jsou kolmé k uliční čáře ul. Skácelovy, od které jsou odděleny dvoupodlažní hmotou s byty v patře a obchody v parteru ulice. Takto komponovaný soubor už vytváří velmi dobře hierarchizované obytné prostředí a bezkonfliktně navazuje na veřejné prostory přiléhajících ulic – přičemž přítomností obchodů podtrhuje roli Skácelovy ulice jako hlavní spojnice ke

⁵² soubor zásad přijatý na 4. kongresu moderní architektury; mimo jiné definuje pojem „funkční město“ jako výsledek formovaný třemi základními funkcemi: bydlením, prací a rekreací, provázanými dopravou

⁵³ ÚÚR. Athénská charta CIAM. MMR: *Portál územního plánování* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://portal.uur.cz/pdf/athenska-charta.pdf>

⁵⁴ Sběrka zákonů a nařízení státu československého. Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého. Ročník 1930 [online]. [cit. 2013-08-17]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1930/021-1930.pdf>

⁵⁵ POLÁŠEK, J. Malobytové kolonie města Brna. *Stavitel*. 1932, s. 1-2

⁵⁶ takto je realizovaná stavba nazvána v popise pod obrázky, in: POLÁŠEK, J. Malobytové kolonie města Brna. *Stavitel*. 1932, s. 3; v časopise *Stavba* je pak realizace nazvána „Malobytová kolonie města Brna v Králově Poli“, in: *Stavba*. 1932, s. 70

Slovanskému náměstí. Průchody přístupné vnitrobloky byly využity jako zelené klidné prostory, dnes je ve dvou z nich, vzhledem k nárůstu počtu automobilů, umístěné parkoviště. Původně ploché střechy byly již v 50. letech nahrazeny střechami valbovými.

Vedle malobytových kolonií s městskými byty začala vznikat i výstavba bytových domů s byty družstevními. Velikost jednotlivých bytů v nich byla omezena zákonem, který stanovoval podmínky státních půjček. Velmi progresivní urbanistický koncept vytvořil pro bytové družstvo Stavog a Blahobyt architekt J. Kumpošt, který zástavbu **domů s družstevními byty v Táboře** koncipoval jako řádkovou zástavbu kolmo na uliční čáru. Soubor v Táboře se tak stal první realizací řádkové zástavby v Brně. Byly realizovány celkem 4 řádky struktury, vždy po třech schodišťových sekcích v řádku. Prostřední dva řádky byly doplněny v roce 1936 (při respektování urbanistického Kumpoštova konceptu) domy arch. J. Poláška.

Zajímavým urbanistickým řešením je zástavba s **družstevními byty družstva „Náš domov“**, mezi ulicemi Staňkova a Střední od architekta A. Liebschera. Zástavba nerespektuje městskou blokovou strukturu, ale využívá podlouhlou parcelu (s orientací východ-západ) mezi dvěma ulicemi k umístění dvou „uličních“ průčelí, spojených kolmým pavlačovým traktem. Vzniká tak ekonomické řešení (jen tři schodišťové sekce na 97 bytů) a příznivá orientace bytů (vstupy z pavlače ze severu a loggie k jihu). Prostředí domu je doplněno řadovým objektem sklepních boxů naproti severní fasády dlouhého traktu. Nevýhodou řešení je nemožnost ovlivnit podobu prostředí na sousedních parcelách ve výhledu bytů.

Dalším příkladem „hromadné“ výstavby s novým přístupem k urbanistickému řešení může být **dům družstva „Freundschaft“ na Merhautově ulici**; mohutným dojmem působící hmota uzavírající ze tří stran domovní blok má vstupy do celkem devíti schodišťových sekcí z vnitrobloku. Ten je přístupný jedním průjezdem umístěným ve středu jižního křídla. Společný vstup i prostor vnitrobloku umocňují „přátelství“ mezi jednotlivými družstevníky.

Městské nájemní domy s malými byty při **ulici Renneské** (tehdy Švancarově) jsou obytným souborem, který je urbanisticky tvořen kompozicí dvou různých typů domů. Řešení vzešlo z architektonické soutěže, ve které uspěl arch. B. Rozehnal s bodovými čtyřpodlažními domy a tým pražských autorů s domy pavlačovými. Celkem sedm Rozehnalových čtyřpodlažních bodových domů po 16 bytech je příkladem moderního, proporcčně zdařilého řešení obytného domu.

Kromě uvedených příkladů existuje v Brně z meziválečného období mnoho dalších realizací jednotlivých domů s městskými nebo družstevními byty, ve kterých se uplatňuje princip opakování řešení dílčích částí. Úroveň urbanistického konceptu, architektonického a technického provedení se realizace obytných souborů z období mezi válkami řadí ke špičce československé a možná i evropské architektonické scény.

6.2.1. Činžovní domy s malými byty, Gallašova

autoři: M. Kyselka
 projekt: 1929⁵⁷
 realizace: 1929-1930
 poloha: k. ú. Štýřice

6.2.1.1. Gallašova – vztah sídliště a města

celková plocha souboru:	1,60 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	0,35 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	1,25 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	248 ⁵⁸	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	155	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	JZ, 1,7 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje bloky, nerespektuje okolní strukturu zástavby		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 3 Gallašova, pavlačové bytové domy: dobový snímek, pohled z ulice Gallašovy – letecký snímek lokality (2010) – současný stav (2010)⁵⁹

⁵⁷ projektová prováděcí dokumentace je datována srpen 1929; zdroj: archiv BVK a.s., ul. Gallašova

⁵⁸ vlastní průzkum autora (ortofotomapa a ČÚZK)

⁵⁹ DOCOMOMO. www.docomomo.cz [online] [cit. 2010_03_07]. Dostupné z: <http://www.docomomo.cz/index/building/45>; letecký snímek: mapy.cz; 1 x foto autor

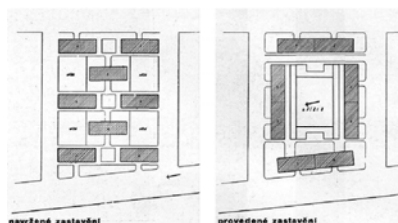
6.2.2. Městské domy s malými byty, Vranovská

autoři: J. Polášek
 projekt:
 realizace: 1930-31⁶⁰
 poloha: k. ú. Zábřovice

6.2.2.1. Vranovská – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	1,34 ha	autenticita původní podoby souboru:	*****
zastavěná plocha:	0,22 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	1,12 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	224 ⁶¹	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	167	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	SV, 1,7 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje blokovou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 4 Vranovská: situace - architektem původně navrhovaná a nakonec realizovaná podoba zastavění – pohled na polouzavřený blok městské struktury – pohled do vnitrobloku⁶²

⁶⁰ KUDĚLKA, Z., J. CHATRNÝ. *Katalog stálé expozice Muzea města Brna k výstavě O nové Brno – Brněnská architektura 1919 – 1939*. Brno: Muzeum města Brna, 2000, s. 252

⁶¹ POLÁŠEK, J. Malobytové kolonie města Brna. *Stavitel*. 1932, s. 1-2

⁶² 3x repro: ibidem

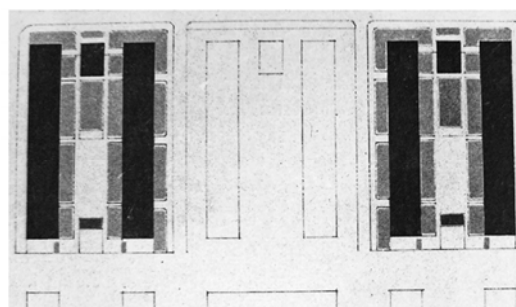
6.2.3. Domy s družstevními byty, Tábor

autoři: J. Kumpošt
 projekt:
 realizace: 1932
 poloha: k. ú. Žabovřesky

6.2.3.1. Tábor – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	1,95 ha	autenticita původní podoby souboru:	***
zastavěná plocha:	0,37 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	1,58 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	220 ⁶³	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	112	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	SSZ, 2,3 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje okolní městskou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 5 Tábor, družstevní domy družstev Stavog a Blahobyt, dobové snímky⁶⁴: pohled od západu – situace zástavby (krajní dvojice trojdomů od J. Kumpošta z roku 1932, prostřední dvojice postavena (při respektování Kumpoštova urbanistického konceptu) r. 1936 podle návrhu arch. J. Poláška

⁶³ vlastní průzkum autora (ortofotomapa a ČÚZK)

⁶⁴ KUMPOŠT, J. Družstevní domy v Brně. *Stavba*. 1933, č. 5, s. 67

6.2.4. Městská obytná kolonie, Skácelova

autoři: J. Polášek
 projekt: 1932
 realizace: 1932
 poloha: k. ú. Královo Pole

6.2.4.1. Skácelova – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	1,96 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	0,38 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	1,58 ha	hierarchizace prostředí:	****
počet BJ:	237 ⁶⁵	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	120	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	SSZ, 3,4 km		
morfologie lokality:	mírný V svah, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje okolní městskou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

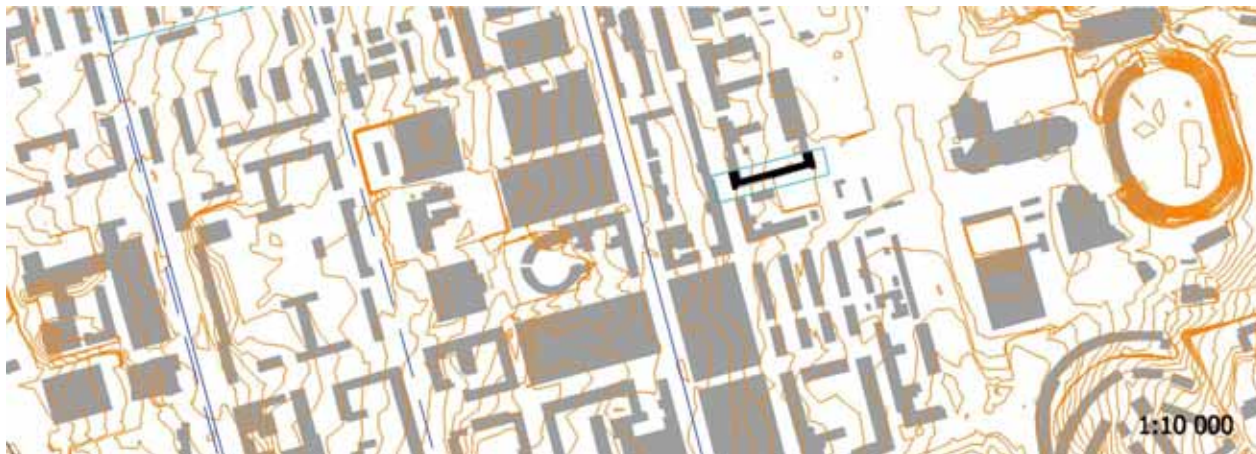
Obr. 6 Skácelova, dobové snímky⁶⁶: model obytné kolonie – pohled z ulice Skácelovy – pohled z ulice Vodovy (ploché střechy s terasami byly nahrazeny po válce střechami valbovými)

⁶⁵ POLÁŠEK, J. Malobytová kolonie v Králově Poli. *Stavba*. 1933, č. 5, s. 70-71

⁶⁶ ibidem

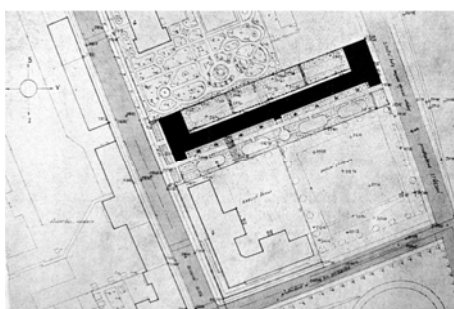
6.2.5. Malobytový dům družstva „Náš domov“, Staňkova

autoři: A. Liebscher
 projekt:
 realizace: 1932
 poloha: k. ú. Ponava

6.2.5.1. Staňkova – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	0,53 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	0,12 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	0,41 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	97 ⁶⁷	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	183	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	S, 1,9 km		
morfologie lokality:	velmi mírný V svah, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje okolní městskou strukturu i pozemek za využití nevšední formy		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 7 Staňkova, malobytové domy družstva „Náš domov“, dobové snímky⁶⁸: situace zastavění parcely (dva domy s průčelím na uliční čáře ulic Staňkova a Střední, spojené pavlačovým traktem do hloubi pozemku – půdorys typického podlaží – uliční průčelí (Staňkova)

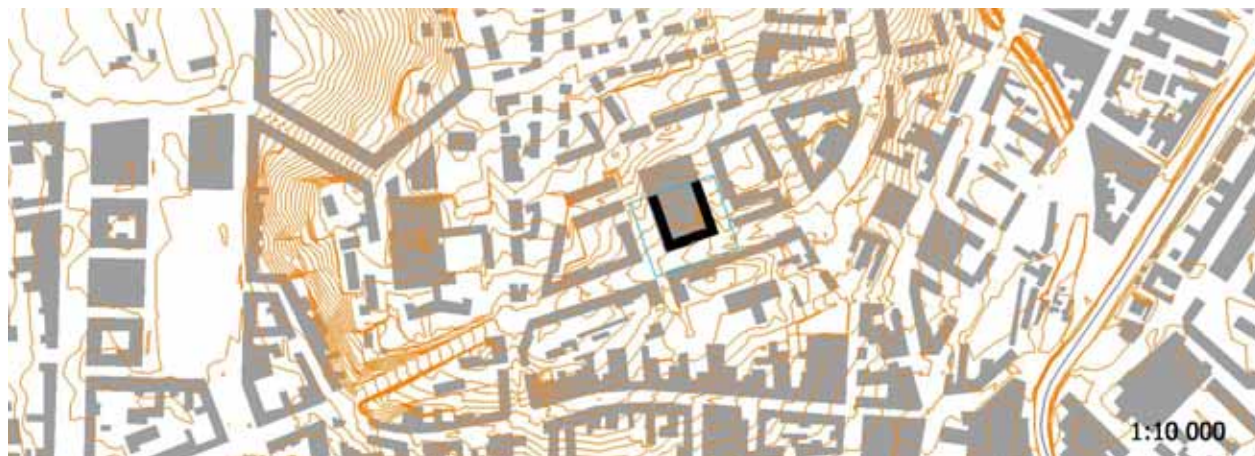
⁶⁷ LIEBSCHER, A. Malobytové domy družstva „Náš domov“ v Brně. *Stavba*. 1933, č. 5, s. 73

⁶⁸ ibidem

6.2.6. Bytový dům družstva „Freundschaft“, Merhautova

autoři: H. Blum
 projekt:
 realizace: 1932⁶⁹
 poloha: k. ú. Černá Pole

6.2.6.1. Merhautova – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	1,16 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	0,23 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	0,93 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	162	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	139	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	SV, 1,4 km		
morfologie lokality:	mírný JV svah, bez výhledů		
vztah k městu:	ve stávající zástavbě		
vztah k původní struktuře území:	respektuje okolní městskou strukturu i pozemek – městský blok, respektuje výšku okolní zástavby		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 8 Merhautova, bytový dům družstva Freundschaft, dobové snímky⁷⁰: půdorys typického podlaží (9 schodišťových sekcí se vstupy ze dvora a jeden společný vjezd do dvora – pohled z ulice Merhautovy – společný vstup – průchod do dvora

⁶⁹BRNĚNSKÝ ARCHITEKTONICKÝ MANUÁL. www.bam.brno.cz [online]. ©2009-2013 [cit. 2011_03_07]. Dostupné z: <http://www.bam.brno.cz/objekt/c306-najemni-dum?filter=code>

⁷⁰ ibidem

6.2.7. Městské nájemní domy s malými byty, Renneská-Dvorského

autoři: B. Rozehnal (schodišťové domy), V. Hliský, R. Jasenský, F. Jech, K. Koželka (pavlačové domy)
 projekt:
 realizace: 1936-1938⁷¹
 poloha: k. ú. Štýřice

6.2.7.1. Renneská-Dvorského – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	2,08 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	0,38 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	1,70 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	252 ⁷²	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	121	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	JZ, 1,7 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje okolní městskou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 9 Renneská-Dvorského, městské nájemní domy s malými byty: dobový snímek⁷³, pohled z ulice Renneské (tehdy Švancarovy) – kompozice souboru ze dvou typů bytových domů (stav 2011) – situace zastavění⁷⁴

⁷¹ běžně se uvádí datum 1936-37; prováděcí projektová dokumentace pavlačových domů je datována 12/1937; zdroj: archiv BVK a.s., ul. Dvorského

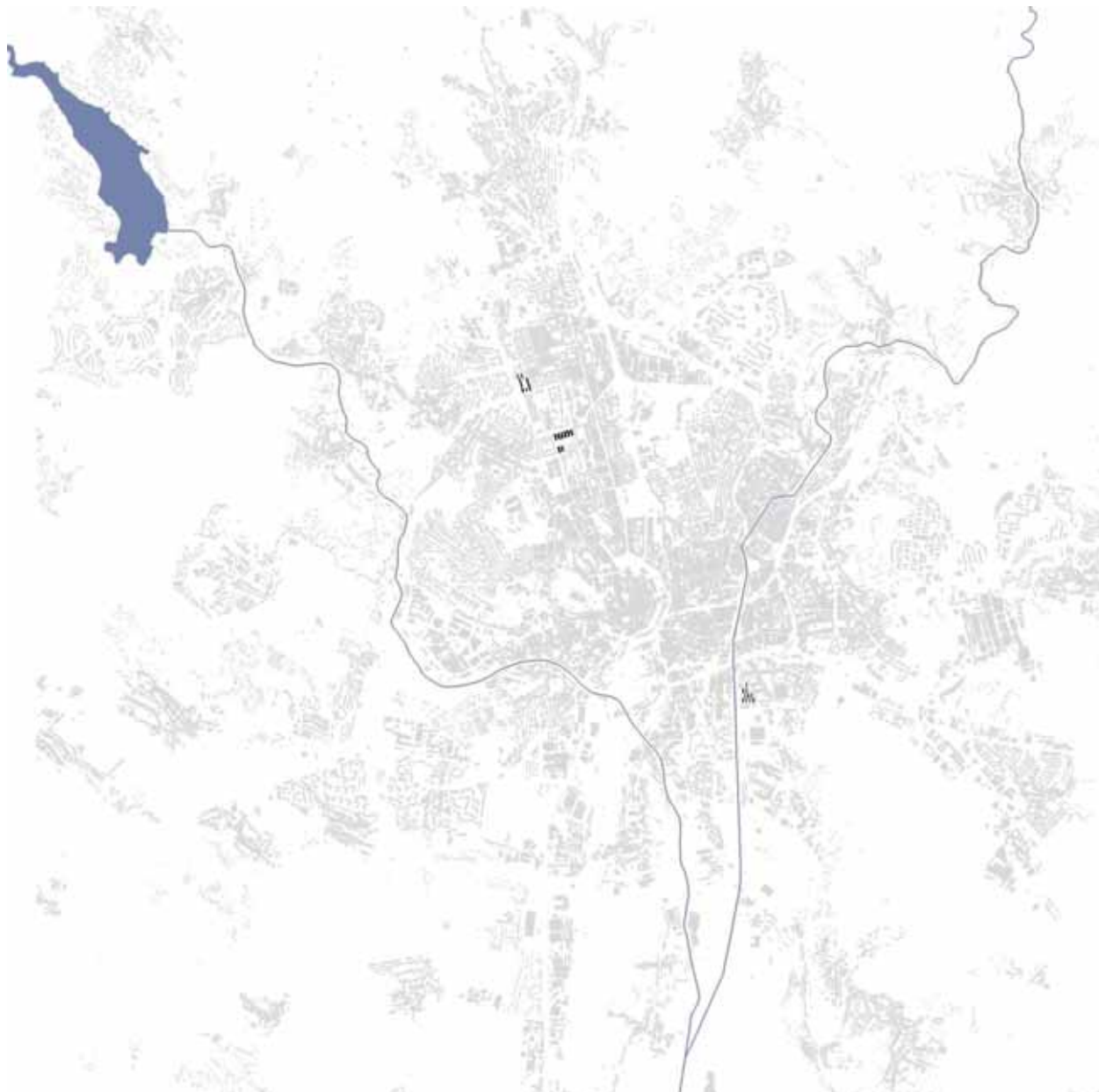
⁷² vlastní průzkum autora (ortofotomapa a ČÚZK)

⁷³ DOCOMOMO. www.docomomo.cz [online] [cit. 2010_03_07]. Dostupné z: <http://www.docomomo.cz/index/building/87>

⁷⁴ KUDĚLKA, Z. a J. CHATRŇÝ. *Katalog stálé expozice Muzea města Brna k výstavě O nové Brno – Brněnská architektura 1919-1939*. Brno: Muzeum města Brna, 2000, s. 328

6.3. OBDOBÍ POVÁLEČNÉ OBNOVY („MEZI 9. KVĚTNEM A 25. ÚNOREM“)

„Domnívám se, že každému dnešnímu architektu je jasné, že architektonická tvorba v důsledku právě probíhající změny hospodářského, kulturního a politického života bude vyžadovati nejen nového utváření, ale i nového zaměření. Je jasné, že jako v jiných úsecích práce, tak ani v architektonické tvorbě nebude možno přímočarým způsobem navázati na stav avantgardní architektury předválečné...“⁷⁵

Obr. 10 Období poválečné obnovy („mezi 9. květnem a 25. únorem“): schematická mapa rozmístění popisovaných sídlišť⁷⁶

⁷⁵ (budoucí národní umělec) Prof. arch. Jiří Kroha ve svém projevu 17. 5. 1945 v Ústřední knihovně Hl. m. Prahy při vystoupení v rámci BAPSu. citát z: PELČÁK, P. 6 1/2. In *Česká architektura 2008–2009*. Praha, 2009, s. 9–31.

⁷⁶ schéma autor; mapový podklad poskytla FA VUT v Brně, zapůjčeno OMI MMB, 2012

Ukončení druhé světové války a obnovení republiky mohlo být ve městě Brně příležitostí pro navázání na vysoké kvality meziválečné architektury.

Během války byla zničena asi pětina domů ve městě Brně⁷⁷, a tak i přes vyhnání (odsun) obyvatel německé národnosti pokračoval citelný nedostatek bytů. Stavební práce se soustředily především na odstraňování válečných škod.

Na poli výstavby nových bytů je nejvýraznějším počinem té doby soubor městských **bytových domů v Táboře** od architektů J. Krohy, J. Poláška a V. Kuby z let 1946-1948. Koncepčně i kvalitativně se jednalo o navázání na předválečnou výstavbu. Řádková struktura šestipodlažních domů, každý řádek po 4 sekcích, navazuje na předválečnou strukturu Kumpoštových a Poláškových domů. V rámci této výstavby byl vymezen i park, zabírající celé jedno pole městské struktury mezi bytovými domy⁷⁸.

Dalším obytným souborem jsou **řádkové bytové domy v Černovicích** na ulicích Kovácká a Blatouchová. Jedná se o urbanisticky zajímavou otevřenou řádkovou strukturu deskových zděných čtyřpodlažních domů, vždy po 3 sekcích. Svou nevýraznou architekturou (ve srovnání s produkcí meziválečnou) i typologicky se domy blíží typům schváleným roku 1951 (dvoutrakt, vždy dvojice příčně provětrávaných bytů na podlaží), liší se ale uplatněním loggií, což je ekonomicky i konstrukčně náročný prvek, který v typizačních předpisech zastoupený není. O tomto obytném souboru, který je dnes obyvateli Černovic někdy nazýván „dolní sídliště“, je v literatuře naprosté minimum zmínek, ze kterých není možné určit ani autora souboru, ani dobu jeho výstavby. Karel Kuča se ve své obsáhlé publikaci o vývoji Brna zmiňuje pouze o „*řádkové zástavbě, která v té době* (myšlena doba výstavby sídliště Olomoucká - 1959, pozn. autora) *vyplnila i úzký cíp mezi ulicí E. Krásnohorské a řekou Svitavou*“⁷⁹. K objektům není dostupná dokumentace ani v archivu Brněnských vodáren a kanalizací. Podstatným je fakt, že na leteckých snímcích z roku 1953, přístupných v rámci projektu mapování kontaminovaných míst⁸⁰, už tento soubor je postaven a dokonce už i déle zabydlen (upravené travnaté plochy mezi domy). Soubor je zakreslen také na výkrese Směrného plánu města Brna z června 1952, oproti souborům domů z počátku 50. let na Renneské, Chládkově či Purkyňově ulici, které zakresleny nejsou⁸¹. Další indicií možné dřívější doby vzniku projektu a výstavby souboru je pojmenování (tehdy nově vzniklých) ulic Blatouchová a Kovácká, přidělené už v březnu, resp. v dubnu 1949⁸². Pro výše jmenované je tedy možné, že soubor vznikl již mezi léty 1948-1951, možná v souvislosti s potřebou ubytování pracovníků průmyslových podniků v relativní blízkosti jejich pracoviště⁸³. Obytný soubor Kovácká - Blatouchová je proto zařazen, i pro své urbanistické řešení, vycházející z funkcionalistických pravidel, do „předúnorové“ skupiny obytných souborů. Stejně jako komorní soubor typových bytových domů na ulici **Purkyňově**, vystavěný v letech 1950-1951 pro

⁷⁷ KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 179. ISBN 80-86223-11-6

⁷⁸ po válce bylo tedy postaveno 6 řádků domů v návaznosti na výstavbu předválečnou a 2 řádky domů jižně od založeného parku (Sady národního odboje); tyto dva jižní objekty jsou však jiné urbanistické koncepce, navzájem ozrcadlené podle své delší osy;

⁷⁹ KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 334. ISBN 80-86223-11-6

⁸⁰ CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

⁸¹ SMĚRNÝ PLÁN M. BRNA 1952 [online]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/pripravovany-uzemni-plan-mesta-brna-upmb/z-historie-uzemniho-planovani-v-brne/>

⁸² ENCYKLOPEDIE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_ulice&load=2717

⁸³ jako tomu bylo v řadě případů pozdější výstavby bytů

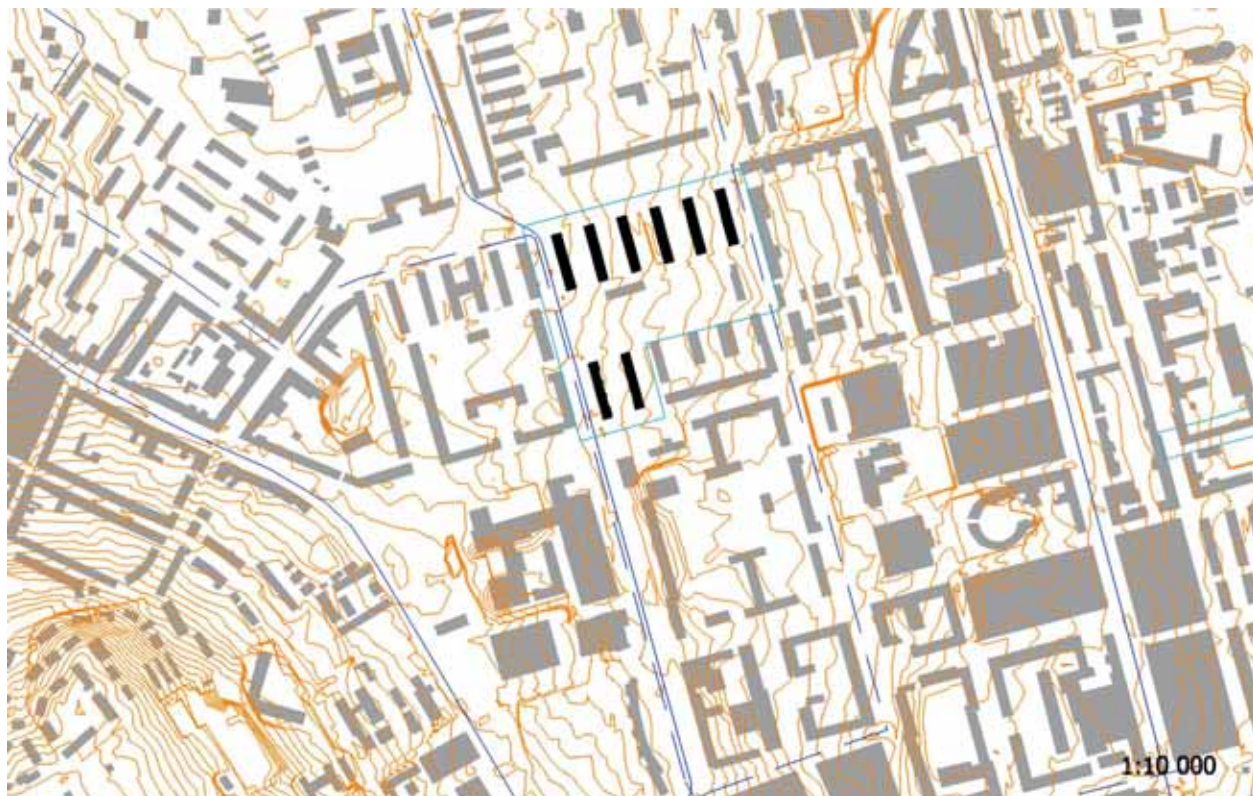
zaměstnance Královopolské strojírny⁸⁴. V Králově Poli vytváří jednoduchá struktura třípodlažních domů při ul. Purkyňově a Hradecké klidný zelený „vnitroblok“. Soubor byl v 60. letech doplněn na severní straně vyššími bytovými domy, už nerespektujícími výškový charakter výstavby z 50. let a také objektem školky.

---

⁸⁴ Gottwaldovy závody jsou uvedeny jako investor na prováděcí dokumentaci domů, viz: archiv BVK a.s., ul. Purkyňova, Hradecká

6.3.1. Sídlíště Tábor

autoři: J. Polášek, V. Kuba, J. Kroha
 projekt: od 1946
 realizace: 1946-1948
 poloha: k. ú. Ponava

6.3.1.1. Tábor – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	6,8 ha	autenticita původní podoby souboru:	*****
zastavěná plocha:	0,76 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	****
volná plocha:	6,04 ha	hierarchizace prostředí:	****
počet BJ:	350 ⁸⁵	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	51	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	SSZ, 2,3 km		
morfologie lokality:	velmi mírný V svah, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje parcelaci a blokovou strukturu, původní provizorní zástavba zbourána		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost parku Sady národního odboje		

⁸⁵ KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 586, 590-591. ISBN 80-86223-11-6

6.3.1.2. Tábor – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	pravidelný rytmus řádkové zástavby; osa Kounicovy ulice se zastávkou tramvaje a vstupem do parku vytváří provozní uzel souboru; vzorný příklad jasné hierarchizace prostředí
cesty:	hlavní osa území – ulice Kounicova (MHD), k ní kolmé ulice, vymezující bloky zástavby a „volný blok“ parku Sady Národního odboje
okraje:	jasně definovaný je východní okraj souboru – hrana areálu kasáren
oblasti:	Sady Národního odboje, polyfunkční městský park; dobře čitelný blok řádkové struktury bytových domů
uzly:	provozní uzel souboru je osa Kounicovy ulice se zastávkou MHD, vybaveností v parteru domů, vstupem do parku a vstupem do sousedního obytného bloku (sídl. Leninova)
významné prvky:	nevyskytují se

Obr. 11 Sídliště Tábor, bytový dům se 4 sekcemi, východní fasáda – západní fasáda se vstupy – řádková zástavba⁸⁶

⁸⁶ 3 x foto archiv autora

6.3.1.3. Tábor – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	- severojižní významné ulice Kounicova a Chodská (dvoupruh, MHD) - východozápadní ulice Tábor, Šelepova, Klusáčkova, Šumavská, - příjezdové severojižní jednopruhové komunikace s parkováním před jednotlivými domy - jasná logičnost, přehlednost struktury a její hierarchizace
typy obytných domů:	- deskový zděný, 6 NP
podoba obytných domů:	- deskový šestipodlažní dům, délky 75 m, v řádcích po 4 schodišťových sekcích, s 10 BJ na sekci; 1.NP tvoří sokl s domovním zázemím a s obchody; vstupy na západní fasádě přes ustoupený parter se sloupovou kolonádou, východní „zahradní“ fasáda; byty otevřené na obě osluněné fasády (Z-V), na východ orientované loggie; domy kryté valbovou střechou s výraznou okapní římsou
podoba občanské vybavenosti:	- v ose Sadů Národního odboje objekt MŠ, dvoupodlažní zděná stavba z let 1953-56 (autor arch. Ledvina) ⁸⁷ , symetrická kompozice a zdobné prvky – znaky období „sorely“
podoba technické vybavenosti:	- veškerá technická vybavenost integrována do bytových domů
podoba dopravy v klidu:	- kolmá PS před bytovými domy, podélná PS podél komunikací lemujících park, nebyla součástí původní koncepce
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	- vzhledem k funkci pozemků (vojenské provizorní baráky) jsou nejstaršími objekty pouze některé stromy v Sadech Národního odboje, dále areál kasáren při východní hranici sídliště
podoba detailu:	- úroveň architektonického řešení detailních prvků se jedná o nadstandardní obytné prostředí (keramický obklad soklu, tektonika stavby, barevná kombinace omítek...)
podoba výtvarných děl:	- nevyskytují se

6.3.1.4. Tábor – současnost a budoucnost

provedené intervence:	- po roce 2000 provedeny opravy obvodového pláště a střešní krytiny, architektonický výraz domů úpravami neutrpěl - po roce 2000 zklidněna ulice Kounicova – preference MHD před IAD
architektonicky významné intervence:	- roku 2010 dokončena architektonicky zdařilá úprava parku Sady Národního odboje (autoři ing. Sendler, ing. Babka)
potřebné intervence:	- rekonstrukce objektu „klubu Šelepova“, kvalitativně navazující na rekonstruovaný park
rizika:	- necitlivá rekonstrukce objektu „klubu Šelepova“

⁸⁷ Mateřská škola pro 120 dětí v Brně – Táboře. *Architektura ČSR*. 1956, s. 248

6.3.2. Bytové domy Kovácká – Blatouchová, Černovice

autoři:
projekt:
realizace 1949? (určitě před 1952)⁸⁸
poloha: k. ú. Černovice

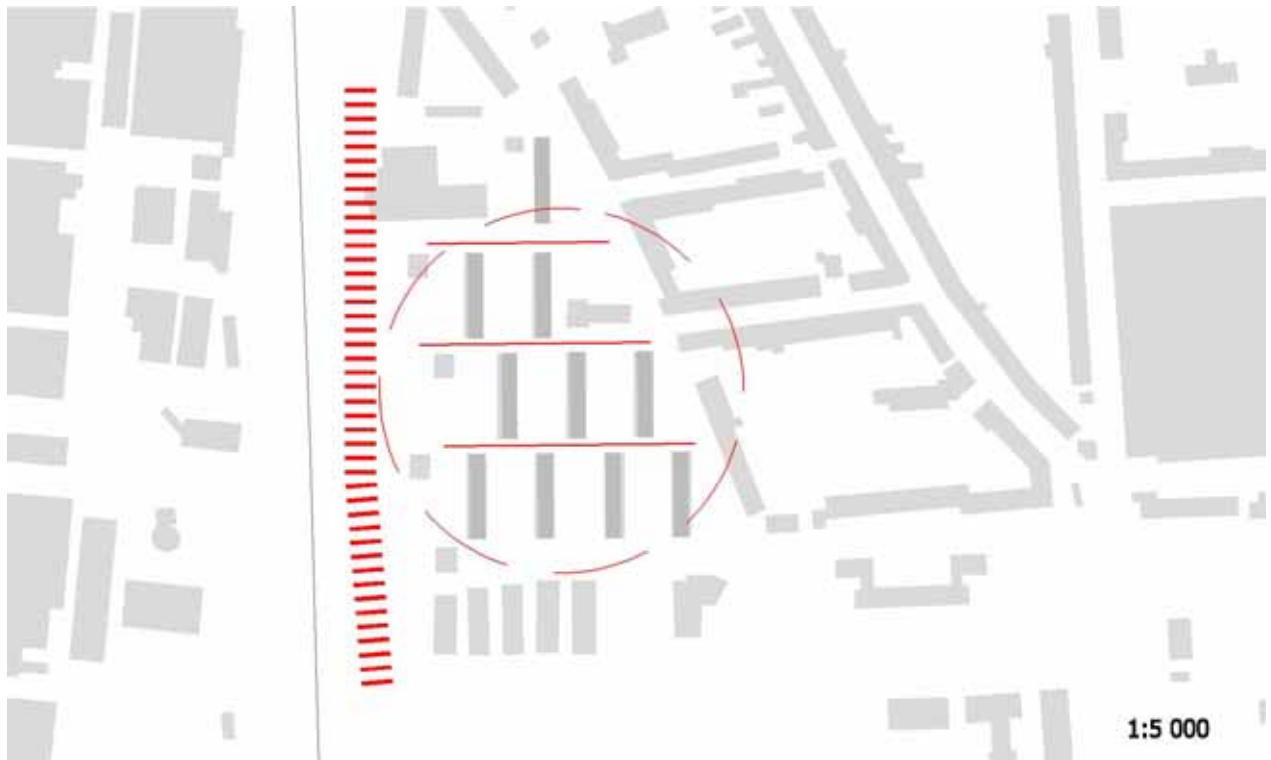
6.3.2.1. Kovácká – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	5,05 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	0,58 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	4,47 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	188 ⁸⁹	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	37	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	JV, 2,1 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	nový prvek řádkové zástavby, s respektem k okolní struktuře, respektuje výšku okolní zástavby		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků, blízkost regulovaného koryta Svitavy, avšak za náspem přerovské trati		

⁸⁸ nepodařilo se najít jediný pramen pojednávající o vzniku souboru; Encyklopedie Brna dokládá pojmenování ulice „Kovácká“ a „Blatouchová“ k r. 1949 viz: ENCYKLOPEDIJE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_ulice&load=2717; ve výkrese Směrného plánu m. Brna z 6/1952 je soubor již zakreslen (na rozdíl od souborů na Renneské, Chládkově, Purkyňově...) viz: SMĚRNÝ PLÁN M. BRNA 1952 [online]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/pripravovany-uzemni-plan-mesta-brna-upmb/z-historie-uzemniho-planovani-v-brne/>

⁸⁹ vlastní průzkum autora (ortofotomapa a ČÚZK)

6.3.2.2. Kovácká – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	velmi jasně čitelná struktura řádkové zástavby bytových domů paralelně s řekou Svitavou, kolmo k příjezdovým komunikacím; v 60. letech koncepčně doplněna čtyřmi bodovými domy „zakončující“ zástavbu směrem k řece
cesty:	trojice rovnoběžných příjezdových komunikací od ulice E. Krásnohorské
okraje:	jasné ukončení území naspem železnice a řekou Svitavou
oblasti:	díky jednotnému výrazu a struktuře lze za oblast označit celý soubor
uzly:	nejsou
významné prvky:	nejsou

Obr. 12 Kovácká: ortofoto z roku 1953⁹⁰ (obytný soubor je již zabydlen, okolí domů oseto trávou) – ortofoto 2010 – snímek západní fasády domu (obytná podkrovní a vikýře po 2000) – letecký snímek (2010), pohled od západu⁹¹ (obytný soubor byl urbanisticky koncepčně doplněn v 60. letech bodovými osmipodlažními domy na volné ploše mezi řádkovou zástavbou a Svitavou, z r. 1965 projekt samoobsluhy při ul. E. Krásnohorské)

⁹⁰ ortofoto: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace* [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

⁹¹ google.maps.com

6.3.2.3. Kovácká – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - obslužná komunikace v ulici Elišky Krásnohorské - příjezdové dvoupruhové komunikace do souboru - jednopruhová komunikace s chodníkem před východní fasádou každého řádku zástavby - jasná logičnost a hierarchizace
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový zděný, 4 NP
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový čtyřpodlažní dům, v řádcích po třech schodišťových sekcích, s 6 BJ na sekci; půdorysné rozměry domu cca 9,6 × 55,5 m; vstupy na východní fasádě, byty otevřené na obě osluněné fasády (Z-V), na západ orientované loggie (což je architektonický prvek pro typové pouňorové domy nevídaný pro svou stavební náročnost); domy kryté sedlovou střechou; v 1. NP zázemí bytů, v některých případech 1 byt - jednoduchá forma domu, osobitý prostorový účinek zástavby
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - objekt samoobsluhy při ul. E. Krásnohorské doplněn později
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - veškerá technická vybavenost integrována do bytových domů
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - podélná PS podél komunikací před bytovými domy a podél příjezdové komunikace - kolonie garáží při hranicích souboru z pozdější doby
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - bez výrazných znaků
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - bez výrazných znaků
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se

6.3.2.4. Kovácká – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - z urbanistického hlediska velmi koncepční dostavba souboru čtyřmi bodovými osmipodlažními domy (asi konec 60. let), s tímto zásahem je zřejmě spojená i méně šťastná výstavba poměrně rozsáhlé monofunkční kolonie garáží při jižní hranici souboru - po r. 2000 provedeny na všech deskových domech (jsou v majetku města Brna) vestavby obytných podkroví (vikýře nad střešní rovinou a okna ve štítech) a zateplení fasád v relativně jednotčím duchu světlých odstínů
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - necitlivá regenerace zbylých bytových domů - monotónnost vlastnické struktury (převážně obec)

6.3.3. Obytný soubor, Purkyňova

autoři:
 projekt:
 realizace: 1950-1951⁹²
 poloha: k. ú. Královo Pole

6.3.3.1. Purkyňova – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	3,83 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	0,43 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	*
volná plocha:	3,40 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	168 ⁹³	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	43	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	SSZ, 3,1 km		
morfologie lokality:	velmi mírný V svah, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje ortogonální blokovou strukturu, původní parcelaci nerespektuje		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

⁹² v publikaci Brno-architektura 1945-1990 je uveden rok realizace 1946-47 a soubor uveden jako „bytové domy, dvouletky“ in: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 32; projektová prováděcí dokumentace domu je datována září 1950; přípojka vody v evidenci 2/1951; zdroj: archiv BVK a.s., ul. Purkyňova;

⁹³ vlastní průzkum autora (ortofotomapa a ČÚZK)

6.3.3.2. Purkyňova – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	zástavba v rozsahu dvou protějších bloků na druhé straně ul. Purkyňovy; řádková zástavba bytových domů paralelně s Purkyňovou vymezuje otevřený blok
cesty:	hlavní osa území – ulice Purkyňova (MHD)
okraje:	nevyskytují se
oblasti:	celý soubor můžeme pokládat za „oblast“, díky jednotnému urbanistickému konceptu, výrazu domů, výšce zástavby a jasnému vymezení lemujícími komunikacemi
uzly:	nevyskytují se
významné prvky:	nevyskytují se

Obř. 13 Obytný soubor Purkyňova: ortofoto z r. 1953⁹⁴ – šikmý letecký snímek z r. 2010⁹⁵ (zřetelné je na severním okraji doplnění bloku zděnými bytovými domy z počátku 60. let a dopravní přívaděč od Svitav mezi obytným souborem a sídlištěm Žabovřesky) – západní průčelí bytového domu Purkyňova 9-13, současný stav

⁹⁴ foto z: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

⁹⁵ foto z: google.maps.com

6.3.3.3. Purkyňova – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - severojižní významná ulice Purkyňova (dvoupruh+tramvaj) - obsluha po obvodových komunikacích, respektujících pravoúhloou strukturu bloků Králova Pole, vnitroblok přístupný automobilům minimálně (zásobování MŠ a jednoho bytového domu) - jasná logičnost a hierarchizace
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový zděný, 3 NP⁹⁶
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový třípodlažní dům, s jedním PP, v řádcích po třech nebo po čtyřech schodišťových sekcích; s 6 BJ na sekci; hlavní vstupy na uliční fasádě, byty otevřené na obě osluněné fasády (Z-V), na západ orientovaná francouzská okna; domy kryté valbovou střechou; - jednoduché, úsporné architektonické řešení; až minimalistický výraz domů
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - objekt MŠ ve vnitrobloku doplněn později
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - veškerá technická vybavenost integrována do bytových domů
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - kolmá a podélná PS podél komunikací před bytovými domy
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - činžovní dům z 30. let (Purkyňova 33) respektován vynecháním jednoho článku souboru, necitlivě však obestavěn zděnými bytovými domy o 6 NP na počátku 60. let
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - bez výrazných znaků
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se

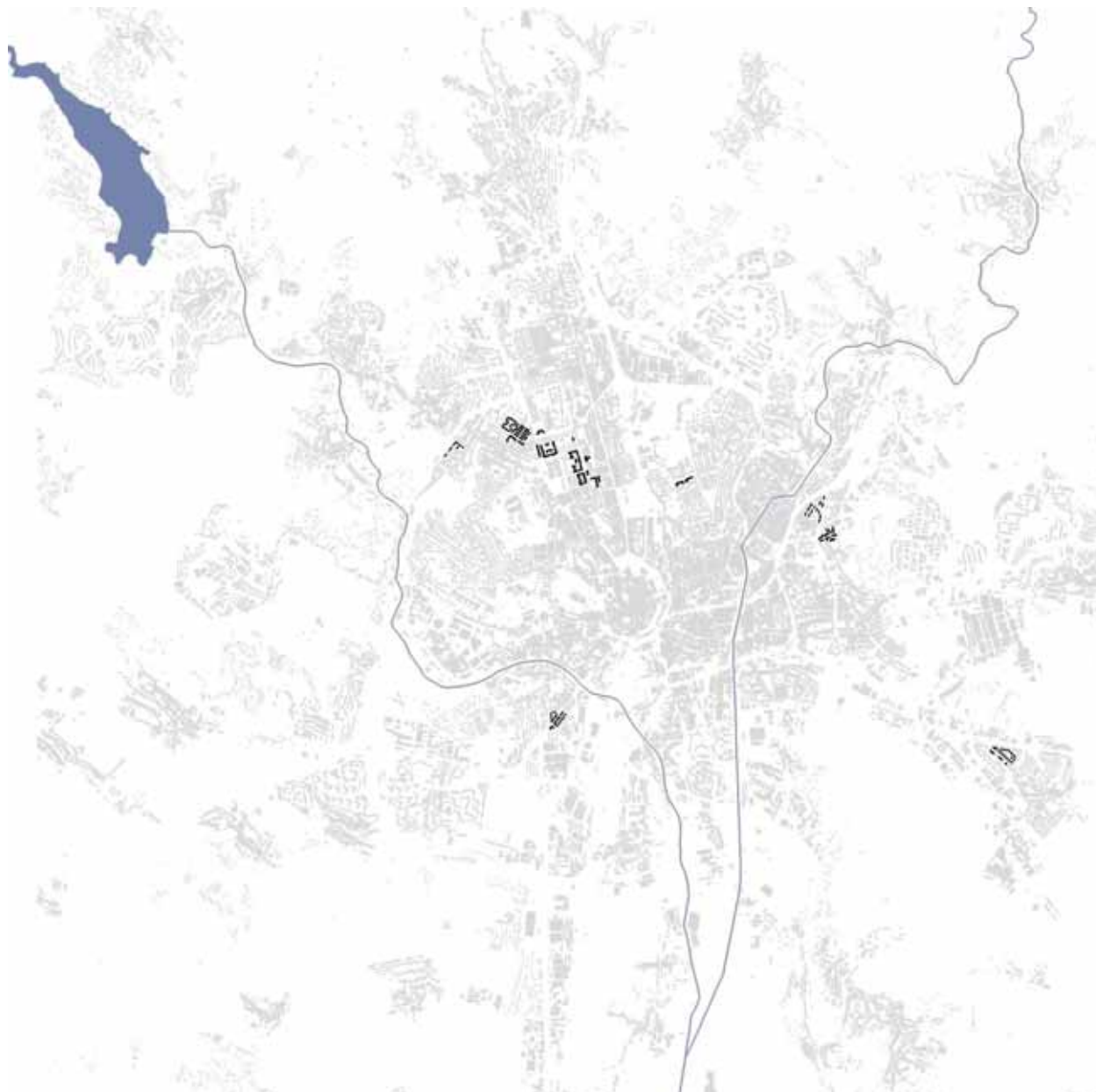
6.3.3.4. Purkyňova – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - v 90. letech provedeny na některých domech vestavby obytných podkroví (vikýře nad střešní rovinou a okna ve štítech) - v souvislosti s rozšířením dopravního přivaděče provedeny protihlukové stěny při Z okraji souboru
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - zdařilá rekonstrukce části parku ve vnitrobloku, tzv. „Purkyňova zahrada“ r. 2011
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - ve zbylých bytových domech vestavby podkroví, které by svým řešením architektonickým a materiálovým respektovaly a nenarušovaly jednoduchý výraz domů a jejich lidské měřítko
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - necitlivá regenerace bytových domů

⁹⁶ podle uspořádání fasády, počtu bytů a půdorysných rozměrů by se mohlo jednat o typový dům T12

6.4. KOLEKTIVIZOVANÉ STAVEBNICTVÍ A SOCIALISTICKÝ REALISMUS

„Degenerace diktatury proletariátu na diktaturu osob, degenerace socialistické demokracie na byrokratický centralismus...“⁹⁷

Ob. 14 Kolektivizované stavebnictví a socialistický realismus: schematická mapa rozmístění popisovaných sídlišť⁹⁸

Po druhé světové válce mohly státní orgány při koncipování státní bytové politiky využít osvědčené (legislativní) nástroje podpory bytové výstavby, navázat na rozvinutou tradici družstevnictví, a také využít významný podíl levicově smýšlejících představitelů avantgardní

⁹⁷ SEMRÁD, S. „Slova tvůrců“, anketa k 50. výročí čs. architektury. *Architektura ČSSR*. 1968, ročník XXVII, s.644

⁹⁸ schéma autor; mapový podklad poskytla FA VUT v Brně, zapůjčeno OMI MMB, 2012

architektury, kteří se dříve věnovali tvorbě programu sociálního bydlení. Jak píše H. Moravčíková, „stavební aktivity socialistického Československa tak ve velké míře rozvíjely koncepce a principy zformulované v meziválečném období“⁹⁹. Jak uvádí V. Kokeš, byla již v září 1948 uspořádána Urbanistická konference v Pardubicích, na které byla představena koncepce budoucí výstavby, která se opírá především o typizaci, prefabrikaci a zprůmyslnění stavebnictví. Důležitou roli měla hrát ekonomičnost, tj. nejen levná výstavba, ale všeobecná úspornost, která se má uplatňovat již v návrhu dispozice bytu.

Ihned po komunistickém puči byly vydány pokyny vedoucí ke znárodnění stavebního průmyslu, což se týkalo všech podniků s více než 50 zaměstnanci¹⁰⁰. Znárodněné podniky byly zařazeny do tzv. Československých stavebních závodů (ČSSZ, vedených komunistou arch. K. Janů). Architekti, pracující doposud většinou nezávisle a samostatně, byli k roku 1949 mnohdy násilně začleněni¹⁰¹ do státních projekčních ústavů, podřízených přímo ústřednímu řízení ČSSZ v Praze. V rámci závodů vznikl Typizační a normalizační ústav, později změněný na Studijní a typizační ústav, který začíná periodicky vydávat typizační sborníky, které se postupně staly prvními závaznými typovými podklady pro objekty bytové výstavby¹⁰².

Tak byly ve sborníku roku 1951 vydány první projekční podklady k typovým bytovým domům T 12 až T20. Jednotlivé typy domů se lišily hloubkou traktu, velikostí dispozic bytů a počtem podlaží. Byly složeny z řadových, rohových a koncových schodišťových sekcí. Součástí podkladů byla i rozměrová typizace, založená na modulu 15 cm¹⁰³, která měla vliv např. na velikost výplní stavebních otvorů. Stavebním materiálem byly cihly, v Brně již roku 1951 byly zkušebně¹⁰⁴ užity cihelné bloky, jejichž použití ale vyžadovalo vyšší technologické nároky na výrobní základnu a na stavební mechanizaci. Výkon ekonomiky však byl oslaben jednak předcházejícími válečnými událostmi, ale hlavně násilným znárodněním a kolektivizací, spojeným s neustálými změnami organizační struktury a politickými čistkami na postech ve všech úrovních a sférách hospodářství.

Charakteristický pro urbanistickou a architektonickou tvorbu první poloviny 50. let je příklon k estetice „socialistického realismu“. Jak uvádí V. Šlapeta, k ideové „indoktrinaci“ české architektury¹⁰⁵ (a vůbec všech složek výtvarného umění) estetikou „sorely“ dochází postupně již od r. 1949, kdy se v Praze konala výstava o sovětské architektuře. Ideový návrat ke klasicizujícím formám, v podmínkách aplikovaných typových podkladů a oslabeného výkonu hospodářství, se obvykle omezuje především na přílepy ideově správného tvarosloví na typizované ekonomické formy obytných objektů. V urbanismu pak je zjevný odklon od znaků ideologie funkcionalismu zpět ke klasickým prvkům urbanistické typologie, jako je uzavřený blok, ulice, náměstí apod.

Město Brno v roce 1949 ztratilo statut zemského hlavního města a stalo se pouhým jedním z osmnácti krajských měst. Také priority centrálně řízeného hospodářství směřovaly do budování

⁹⁹ MORAVČÍKOVÁ, H. *Bratislava: atlas sídlisk*. Bratislava: Slovart, 2012. s. 12. ISBN 978-80-556-0478-7

¹⁰⁰ zdroj: AION CS. Předpis č. 121/1948. Zákon o znárodnění ve stavebnictví. in: *Zákony pro lidi* [online]. © 2010-2013 [cit. 2013-08-17]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1948-121#oddil3>

¹⁰¹ jak píše V. Šlapeta ve svém úvodním textu o brněnské architektuře „1945-1959“, ŠLAPETA, V. 1945-1959. In: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009, s. 19. ISBN 978-80-254-5996-6

¹⁰² institucionalizace architektonické praxe i teorie v tomto období je velmi dobře popsána v článku V. Kokeše; PASIK4A.

K panelovému domu. In: *blog.cz* [online]. 2010-01-17 [cit. 2012-05-08]. <http://pasik4a.blog.cz/1001/k-panelovemu-domu>

¹⁰³ PÝCHOVÁ, E. Česká bytová výstavba v období 1945-1964. *Umění*. r. 2006, č. LIV, s. 423

¹⁰⁴ dům T12 na ul. Dvorského nese v prováděcí dokumentaci označení „prototyp“

¹⁰⁵ ŠLAPETA, V. 1945-1959. In: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009, s. 19. ISBN 978-80-254-5996-6

center těžkého průmyslu a těžby uhlí, spojené s výstavbou enormního počtu bytů v těchto regionech (Ostrava, Havířov, severní Čechy...). Právě tato nově budovaná ocelová srdce republiky měla větší potenciál stát se výkladní skříní nové vládnoucí ideologie nežli město Brno, které, jako město s velmi silnou tradicí moderní architektury a urbanismu, nedávalo ideologům a plánovačům naději, že by tyto meziválečné výsledky mohly být překonány a obraz Brna se mohl stát zářným příkladem socialistického velkoměsta. Navíc ze zdejší školy i po většinu padesátých let proudili architekti vedení mimo jiné B. Fuchsem, B. Rozehnalem nebo A. Kurialem a M. Kopřivou¹⁰⁶.

Bytová výstavba se v první polovině 50. let provádí ještě klasickou zděnou technologií z cihel, poté postupně z cihelných bloků¹⁰⁷. Pomalu se začíná používat i tzv. stavění proudovou metodou, což je zavedení vědeckých metod do procesu výstavby podle sovětských vzorů, spojené se specializací úkonů jednotlivých čtí pracovníků.

Lokalizace výstavby nových obytných celků v Brně v tomto období je dána možnostmi stávající technické infrastruktury, kdy se navazuje na stávající městskou strukturu a vybavenost (Renneská, Dvorského, Chládkova). Dále se výstavba bytů pro zaměstnance lokalizuje podle potřeb jednotlivých velkých průmyslových podniků (Purkyňova – Královopolská strojírna, tehdy Gottwaldovy závody; Tilhonova, Svatoplukova - Zbrojovka). V neposlední řadě se výstavbou jednotlivých typových domů zaplňují proluky v rostlé struktuře města, dosud nezastavěné nebo vzniklé během války (např. domy na Provoznicově, Merhautově, Chodské, Bayerově ul. a další).

Soubor bytových domů kolem **ulice Renneské** (tehdy Švancarovy) navazuje na zástavbu meziválečných bodových a řadových domů. Posloupnost výstavby jednotlivých domů je patrná i dnes – nejprve byly vystavěny řádkové domy při ulici Dvorského (jak již bylo zmíněno technologií cihelných bloků) a při ulici Havlenově a Vsetínské. Tyto čtyřpodlažní domy jsou *strohého* výrazu v duchu ekonomie typizace (typy T12). Domy podél ulice Renneské z let 1953-1956 jsou už pětipodlažní, typu T15 (větší zastavěná plocha) a doplněné o výtvarné prvky zdůrazňující tvarosloví domů v duchu sorely (korunní římsy, bosáž soklů, domovní znamení). Zástavba formuje polootevřený blok, v některých místech doplněný esteticky autentickými detaily (zdobené ostění vjezdu do dvora apod.).

Dalším obytným souborem jsou **bytové domy ve Slatině** při ulici Tilhonova, jehož autorem dle prováděcí projektové dokumentace má být arch. M. Spurný¹⁰⁸, kde později realizované domy (kolem 1956) mají bohatší dekor fasády v duchu sorely. Domy při jihovýchodním okraji souboru mají v parteru soustředěnou vybavenost (obchody).

Největším souborem obytných domů, zahájeným v první polovině 50. let, bylo sídliště¹⁰⁹ při **ulici Chládkova** v Žabovřeskách. Zástavba typovými domy je orientována podél ulice Zborovská (tehdy ul. Kim-Ir-Senova). První část sídliště (podél ul. Chládkova) tvoří řádková zástavba typových domů T11 a T12, opakující se objekty po 3 schodišťových sekcích. Druhou, západní část, mezi ulicemi Klímova a Jindřichova, je už o poznání více „indoktrizována“ sorelou – zástavba nikoli řádková, ale formou polootevřeného bloku, domy komponované symetricky...). Spolu se

---

¹⁰⁶ srovnej vzpomínky tehdejší studentky arch. R. Žertové, které jsou citované ve vynikajícím článku P. Pelčáka, shrnujícím vývoj české architektury, in: PELČÁK, P. 6 1/2. In *Česká architektura 2008–2009*. Praha, 2009, s. 9–31.

¹⁰⁷ první bytovou stavbou v ČSR z cihelných bloků byly domy na Dvorského ul. roku 1951, in: *Stavíme nový svět – kronika II. pětiletky*. Brno: Pozemní stavby Brno n.p., 1960

¹⁰⁸ dosavadní literatura autorství nepřipisuje; M. Spurný je uveden jako vedoucí projektant na výkresech většiny bytových domů v souboru, in: archiv BVK a.s., ul. Tilhonova, Vlnitá

¹⁰⁹ sídlištěm je soubor nazýván již v dobové literatuře

sídlištěm byla postavena i základní škola (Jana Babáka), sloužící zároveň pro bytovou výstavbu v Táboře a pro budoucí sídliště Leninova.

Výstavba v Židenicích západně od **ulice Svatoplukovy**, je tvořena typovými domy T12 (7 ks), doplněnými domy typu T20, což byla typová úprava – dům se „svobodárnami“, menšími „byty pro malé rodiny“¹¹⁰.

Zajímavým komorním souborem příjemného měřítka jsou bytové domy v Židenicích, při **ulici Meluzínově** a Komprdově. Jedná se o soubor pouze dvoupodlažních domů, v symetrické kompozici, ale svým umístěním dále od osy ulice v podstatě splňujících i kritéria funkcionalistických „domů v zeleni“. Investorem souboru od arch. Č. Kříže byl Hydroprojekt¹¹¹. Soubor můžeme pokládat, pro jeho kultivované začlenění do stávající uliční struktury Židenic, za pozitivní příklad urbanistické intervence¹¹².

Sídliště Leninova (v dobové literatuře někdy uváděné jako sídliště Leninova a sídliště Pod Kaštany; dnes se býv. Leninova ulice jmenuje Kounicova) je ze tří stran uzavřený charakteristický blok šestipodlažních typových domů, v těsném sousedství meziválečné řádkové zástavby v ulici Tábor (arch. Kumpošt a Polášek). Byť urbanistický koncept nové zástavby vychází ze zcela jiných ideových východisek, respektování původní meziválečné struktury a navázání na ni je důkazem vysokého kvalitativního standardu brněnského profesního prostředí. Urbanistická kompozice nového souboru staví na formálních¹¹³ klasicizujících principech symetrie, vytváří ale relativně zajímavou strukturu veřejných prostranství (průchody, dvory, průjezdy, ulice...).

Obytná výstavba na **Botanické** (v dobové literatuře označovaná jako „**sídliště na Tučkově ulici**“), je tvořena jednak dvěma novými bloky domů a jednak doplněním stávající struktury městských bloků typovými domy (v ulici Bayerově, Hrnčířské, Botanické). Klasicky komponované hmoty bloků (nárožní a výškově gradované střední rizality, balustrádami akcentovaná nároží...) mají až kolosální měřítka. Do hmot (až sedmipodlažních) domů byly zakomponovány také ukončující předstupující nízkopodlažní objekty občanské vybavenosti (MŠ, jesle, restaurace). Geopolitické atmosféře doby vzniku odpovídají i atomové kryty v mnohdy až dvouúrovňových suterénech bytových domů.

Vedle výstavby v sídlišti Leninova můžeme sídliště na Tučkově pokládat za nejintenzivnější příklady výstavby dle zásad socialistického realismu. V rámci obohacení městského životního prostředí a individualizování výrazu obytných domů bychom měli respektovat a zachovat charakteristické znaky, provázející výstavbu z tohoto období (respektovat architektonické tvarosloví a detaily, jako např. zdobené tyče pro vyvěšování vlajek, balustrády zábradlí balkonů, domovní znamení apod.).

Dokladem zdařilého estetického a urbanistického řešení bytové výstavby jsou domy na **Bráfově ulici**, doplněné objektem mateřské školy od arch. Z. Kříže. Soubor dnes ale trpí průtahem městského okruhu, prostupujícím na zvýšeném náspu strukturou této části Žabovřesk.

Posledním uvedeným příkladem jsou bytové domy na **Zemědělské ulici** v Černých polích, jedny z posledních v Brně, na kterých jsou uplatněny už jen symbolicky prvky odeznívající ideové doktríny (jedná se o domovní znamení nad vstupy, mělká bosáž soklu a římsy).

---

¹¹⁰ názvy použité v prováděcí dokumentaci, zdroj: archiv BVK a.s., ul. Svatoplukova, Markéty Kuncové

¹¹¹ ibidem

¹¹² pro negativní příklad spojený s rozvrácením celé původní urbanistické struktury nemusíme chodit daleko – je jím sídliště Stará osada na místě starého jádra Židenic

¹¹³ zástavba sice vytváří polouzavřené vnitrobloky, ve kterých se však nachází nejen občanské vybavení pro blok domů (např. objekt MŠ), ale také další „komponovaně“ vložený sedmipodlažní bytový dům.

6.4.1. Soubor bytových domů, Renneská

3.1.

autoři: J. Luc, J. Říha, V. Unzeitig, J. Prokop (jednotlivé domy)

projekt:

realizace: 1951-1956¹¹⁴

poloha: k. ú. Štýřice

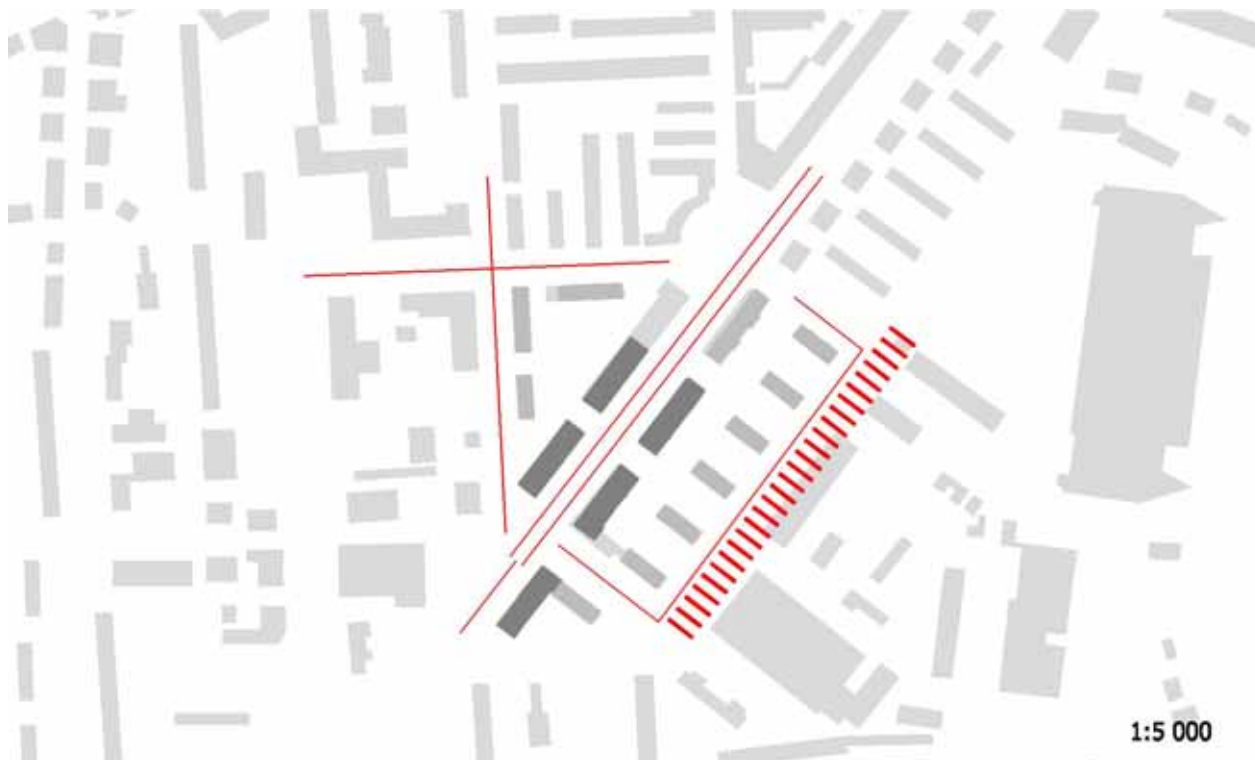
6.4.1.1. Renneská – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	4,74 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	0,76 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	3,98 ha	hierarchizace prostředí:	****
počet BJ:	368 ¹¹⁵	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	77	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	JZ, 1,9 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje uliční čáry a blokovou strukturu, navazuje na prvorepublikové domy s malými byty		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

¹¹⁴ K. Kuča uvádí datum výstavby při ul. Dvorského r. 1950-1951, in: KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 180. ISBN 80-86223-11-6; také ve výroční publikaci „PSB 1951-1966“ je zmínka o progresivní metodě stavění z cihelných bloků na ul. Dvorského a Bayerově již r. 1951, in: *Pozemní stavby n. p. Brno, nositel řádu práce, 1951-1966*. Brno: PSB, 1966; původní projektová prováděcí dokumentace domů při Dvorského a Havlenově (T12/52) je datována 1951, při Renneské (T15) je datována roky 1953-1954-1955 (dle jednotlivých domů); zdroj: archiv BVK a.s., ul. Dvorského, Havlenova, Renneská; v publikaci *Brno – architektura 1945-1990* uvedený rok realizace 1947 se nepodařilo potvrdit, stejně jako uváděné autory Zounek – Dufek, in: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 36 (F. Zounek figuruje na výkresech později projektovaných domů jako *vedoucí ateliéru*, nikoli jako vedoucí projektu nebo autor; in: archiv BVK, ulice Dvorského, Havlenova, Renneská

¹¹⁵ vlastní průzkum autora (ortofotomapa a ČÚZK)

6.4.1.2. Renneská – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynch

hlavní kompoziční principy:	pokračování v zástavbě podél Renneské (Švancarovy); respektování urbanistického konceptu a hmotového uspořádání daného Rozehnalovým souborem z r. 1936
cesty:	hlavní osa území – ulice Renneská, vedlejší obslužné ulice navazují na stávající uliční strukturu
okraje:	výrazný okraj na JV straně – sousedství průmyslového areálu
oblasti:	nevyskytují se
uzly:	nevyskytují se
významné prvky:	nevyskytují se

Obr. 15 Bytovky Renneská – tři fáze vývoje městské ulice: vlevo bytovky v době po jejich dokončení (1959)¹¹⁶ – uprostřed: po napojení ul. Renneské na Jihlavskou se ulice stala rušnou dopravní radiálou (snímek po 1970)¹¹⁷ – po vybudování koridoru tramvaje (1994) jsou obě strany rozdělené ulice spojené v tomto úseku jen podchodem (snímek 2011)¹¹⁸

¹¹⁶ foto z: ENCYKLOPEDIE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=4609&image=1654

¹¹⁷ foto z: ENCYKLOPEDIE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=4609&image=1622

¹¹⁸ foto: google.maps.com

6.4.1.3. Renneská – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - významná radiála ulice Renneská (bohužel výstavba podél ní ven z města již nepokračovala), dnes podélně přepůlená tratí z 90. let v neměstotvorný „koridor rychlotramvaje“ - prodloužené ul. Dvorského a ul. Havlenova
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový zděný, typizovaný, typ T 12, 4 NP (Gallašova, Havlenova, Dvorského) - deskový zděný, typizovaný, typ T15, 5 NP (Renneská)
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový třípodlažní dům, s jedním PP, v řádcích po třech nebo po čtyřech schodišťových sekcích; s 6 BJ na sekci; hlavní vstupy na uliční fasádě, byty otevřené na obě osluněné fasády (Z-V), na západ orientovaná francouzská okna; domy kryté valbovou střechou; - jednoduché až minimalistické architektonické řešení
podoba obč. vybavenosti:	- bez výrazných znaků
podoba tech. vybavenosti:	- bez výrazných znaků
podoba dopravy v klidu:	- kolmá, šikmá a podélná PS v ulicích, v menší míře ve vnitrobloku
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	- bez výrazných znaků
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - dekor na fasádách bytových domů typu T15 odpovídá období „socialistického realismu“; dekor je však redukován na horizontální římsy, bosáž v soklové části, popř. jemné rizality vstupů s půlkruhovým nadpražím, domovním znamením; - monumentalizující brána (vjezd do vnitrobloku) v ul. Vsetínské
podoba výtvarných děl:	- bez výrazných znaků

6.4.1.4. Renneská – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - v roce 1994 byla dokončena přestavba Renneské ulice na koridor rychlé tramvaje na samostatném tělese v ose ulice; dopravně-technokratický zákrok nepřispívá k městotvornosti prostředí¹¹⁹ - v 90. letech provedeny na všech domech T15 vestavby půdních bytů, které se projeví vikýři nad střešní rovinou - některé domy T12 při ul. Dvorského zateplené, se zavěšenými balkony u francouzských oken nebo dokonce se samonosnými betonovými loggii
architektonicky významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	- nevyskytují se
možné intervence:	- ve zbylých bytových domech vestavby podkroví, které by svým řešením architektonickým a materiálovým respektovaly a nenarušovaly jednotu urbanistického konceptu, jednoduchý výraz domů a jejich lidské měřítko
rizika:	- necitlivá regenerace bytových domů spojená se ztrátou individuality souboru

Obr. 16 Bytovky Renneská – příklady přístupů k „regeneraci“ domů: vlevo světlé odstíny fasád respektují původní podobu domů (ul. Havlenova) – vpravo příklad nepochopení architektury domu a donekonečna opakované (ekonomicky výhodné) řešení představených betonových loggií propůjčují cihelnému domu těžkopádný výraz „tuctového paneláku“ (ul. Dvorského)¹²⁰

¹¹⁹ např. Stavíme si mrtvá města?. *Reflex*. 2001, č. 17. Dostupné z:

http://www.kniznica.hnutie.org/kniznica/knihy/ekologia/environmentalistika/stavime_si_mrtva_mesta.pdf

¹²⁰ 3x foto: google.maps.com

6.4.2. Soubor bytových domů, Tilhonova, Slatina

3.1.

autoři:

projekt: M. Spurný

realizace: 1952-1956¹²¹

poloha: k. ú. Slatina

6.4.2.1. Tilhonova – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	5,56 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	0,70 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	4,87 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	189 ¹²²	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	34	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	JV, 5,4 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území předměstské vsi		
vztah k původní struktuře území:	respektuje směr ulice Tilhonova, nerespektuje uliční čáru		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

¹²¹ na leteckých snímcích z r. 1953 patrné postavené a rozestavěné bytové domy v řádcích podél Tilhonovy, viz: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>; ve výroční publikaci „Stavíme nový svět – kronika II. pětiletky“ je zmínka o moderním sídlišti v Brně-Slatině, které vyrostlo ve 2. pětiletce, viz: *Stavíme nový svět – kronika II. pětiletky*. Brno: Pozemní stavby Brno n.p., 1960; nakonec Encyklopedie Brna dokládá pojmenování ulice „Vlnitá“ v obytném souboru k r. 1953 viz: ENCYKLOPEDIJE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_ulice&load=6247

¹²² vlastní průzkum autora (ortofotomapa a ČÚZK)

6.4.2.2. Tilhonova – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	respektování směru hlavní ulice Tilhonovy a orientace domů kolmo nebo rovnoběžně s ní; zástavba typovými domy jednotné výšky kolem nově založeného zeleného prostranství
cesty:	hlavní osa území – ulice Tilhonova, spojující Brno a původní střed Slatiny; dále důležitá linka císařské silnice - výpadovky na Olomouc (ul. Olomoucká)
okraje:	Olomoucká tvoří také severní okraj „obytné zóny“, předěl mezi obytnou a výrobní částí čtvrti
oblasti:	díky jednotnému charakteru zástavby celý obytný soubor kolem volného prostranství
uzly:	nevyskytují se
významné prvky:	nevyskytují se

Obr. 17 Bytovky Tilhonova: letecký snímek z r. 1953 dokládá postup výstavby obytného souboru, nejprve řádky podél ul. Tilhonovy¹²³ – dobový snímek – pohled na dokončené bytové domy¹²⁴ (dům Tilhonova 50a vlevo, pohled k severu)

¹²³ foto z: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

¹²⁴ repro z: *Stavíme nový svět – kronika II. pětiletky*. Brno: Pozemní stavby Brno n.p., 1960

6.4.2.3. Tilhonova – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - hlavní osa – ul. Tilhonova, příjezd do Slatiny od Brna - jednopruhová komunikace Vlnitá propojující jednotlivé domy - jasná hierarchizace a atmosféra městských prostor
typy obytných domů:	- deskový zděný, typizovaný, typ T 13, 3 NP
podoba obytných domů:	- deskový třípodlažní dům, v řádcích většinou po dvou schodišťových sekcích; také typové nárožní objekty; 6 BJ na sekci; domy původně kryté valbovou střechou; dům na V souboru s obchody v parteru
podoba obč. vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - prodejny v 1.NP jednoho z obytných domů při Tilhonově - MŠ Tilhonova není součástí výstavby souboru - postavena roku 1947
podoba tech. vybavenosti:	- integrovány v domech
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - parkování před domem s vybaveností, před některými domy řádkové zástavby - „vnitroblok“ s výraznou preferencí nemotorového provozu (málo PS, úzká jednopruhová komunikace (ul. Vlnitá) - rozsáhlé kolonie garáží mezi souborem a Olomouckou – vystavěny později v 70. letech
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	- bez výrazných znaků
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - domy postavené později doplněné o historizující tvarosloví (nárožní bosáž, bosáž soklu, šambrány kolem oken...) – prvky období socialistického realismu - před některými domy zachovány „nosiče ideologie“ - dobový mobiliář (vlajkové stožáry)
podoba výtvarných děl:	- bez výrazných znaků

6.4.2.4. Tilhonova – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - v 90. letech provedeny na všech domech střešní dvoupodlažní nástavby v jednotném stylu; domy zakryté mansardovou střechou se skládanou krytinou, ve střechách vikýře a střešní okna; i přes jistou těžkopádnost výrazu lze vnímat kladně komplexnost zásahu (všechny obytné domy v majetku města) a odstíny fasád relativně respektující původní barvy - některé domy zatepleny
architektonicky významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - dosud nerevitalizované domy regenerovat s respektem k jednotě urbanistického konceptu, jednoduchého výrazu domů a k jejich lidskému měřítku; - zachování historizujících detailů podpoří individualitu výrazu domů a prostředí obytného souboru
možné intervence:	- nevyskytují se
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - zastavění zeleného vnitrobloku, necitlivé budování nových parkovacích stání - monotónnost vlastnické struktury (obec)

Obr. 18 Bytovky Tilhonova – nižší zástavba, zelené plochy mezi domy a úzké obslužné komunikace přispívají k intimnější atmosféře „vnitrobloku“ obytného souboru (foto 2011)¹²⁵

¹²⁵ 2x foto: google.maps.com

6.4.3. Sídlíště Chládkova

autoři: J. Luc, V. Unzeitig, Krejčí¹²⁶
 projekt:
 realizace: 1951-1954¹²⁷
 poloha: k. ú. Žabovřesky

6.4.3.1. Chládkova – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	10,08 ha	autenticita původní podoby souboru:	*****
zastavěná plocha:	1,78 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	8,30 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	500 ¹²⁸	jedinečnost městského prostředí:	*****
hustota BJ / ha:	49	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	SZ, 2,6 km		
morfologie lokality:	rovina, JZ okraj sídliště mírný JZ svah, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zástavby		
vztah k původní struktuře území:	respektuje směr ul. Zborovská (tehdy Kim Ir Senova), vytyčené před válkou a na ni kolmou ul. Chládkovu		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

¹²⁶ v literatuře běžně uváděny první dvě jména, Krejčí uváděn v dobovém výstavním katalogu, viz: *Deset let bytové a občanské výstavby v práci Krajského projektového ústavu v Brně*. Brno: Dům umění města Brna, 1958

¹²⁷ údaj převzat z popisu pod snímkem: *Architektura ČSSR*, 1958, č. 3-4; na leteckých snímcích z r. 1953 patrné postavené a rozestavěné bytové domy, viz: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz>; v publikaci Brno – architektura 1945-1990 je uveden rok realizace 1950-56, in: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 32

¹²⁸ údaj převzat z: *Deset let bytové a občanské výstavby v práci KPÚ v Brně*. Brno: Dům umění města Brna, 1958

6.4.3.2. Chládkova – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	obslužnými komunikacemi vymezené městské bloky s různým charakterem zastavění řadovými typovými bytovými domy
cesty:	dvojice širokých ulic – Zborovské, založené před válkou a Korejské, vytyčené během výstavby
okraje:	nezřetelné
oblasti:	skladba deskových bloků (řádková a bloková) vytváří v sídlišti dvě nepříliš výrazné oblasti
uzly:	bez uzlů
významné prvky:	bez významných prvků

Obr. 19 Sídlíště Chládkova: letecký snímek z r. 1953 dokládá postup výstavby obytného souboru, nejprve řádky ve východní polovině souboru podél ul. Chládkovy¹²⁹ – dobový snímek – pohled na dokončené bytové domy T11¹³⁰

¹²⁹ foto z: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz>

¹³⁰ nejspíše pohled na nároží ul. Klímova a Zborovská; repro z: *Architektura ČSSR*, 1958, č. 3-4

6.4.3.3. Chládkova – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - hlavní komunikace: Zborovská na jižní a Korejská na severní straně souboru - na ně kolmé ulice (Spojovací-Chládkova-Bezejmenná-Klímova-Jindřichova - kolmé přístupové komunikace k jednotlivým domům - relativně přehledná struktura
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový zděný, typizovaný, typ T 11 a T12 (nepatrně větší půdorysné rozměry), 4 NP
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový čtyřpodlažní dům, většinou po třech schodišťových sekcích; také typové nárožní objekty; 8 BJ na sekci; domy kryté původní valbovou střechou; - při ul. Zborovské, v návaznosti na původní zástavbu, pětipodlažní domy typu T15 zdůrazňují nároží ulic (autor arch. Z. Kříž)¹³¹
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - ZŠ Jana Babáka (autor M. Kyselka, J. Klíma, 1950-53) na pomezí obytných souborů v Táboře a v Chládkově - dvoupodlažní bytovka v ulici Bezejmenná má v 1.NP samoobsluhu a další prodejnu
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - integrovány v domech
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - podélné parkování podél komunikací
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - bez výrazných znaků
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - domy postavené později doplněné o historizující tvarosloví (nárožní bosáž, bosáž soklu, šambrány kolem oken...) – prvky období socialistického realismu
podoba výtvarných děl:	-

6.4.3.4. Chládkova – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - relativně malého rozsahu; po roce 2000 některé domy zatepleny, odstíny fasád relativně respektující původní barvy - příkladně opraveny domy na Zborovské 25-27
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - dosud nerevitalizované domy regenerovat s respektem k jednotě urbanistického konceptu, jednoduchého výrazu domů a k jejich lidskému měřítku; - zachování historizujících detailů podpoří individualitu výrazu domů a prostředí obytného souboru
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - zastavění zeleného vnitrobloku, necitlivá regenerace bytových domů, necitlivé budování nových parkovacích stání - monotónnost velikostí bytů (2+1)

Obr. 20 Bytovky Chládkova, současný stav; vpravo příkladně zregenerovaný dům na ulici Zborovská (typ T15 a T12)¹³²

¹³¹ prováděcí výkresová dokumentace bytových domů, zdroj: archiv BVK a.s., ul. Chládkova, Zborovská

¹³² 2x foto: google.maps.com

6.4.4. Bytové domy Svatoplukova

3.4.

autoři: J. Říha, Tymich, M. Spurný¹³³

projekt: 1951-1953

realizace: 1952-1955

poloha: k. ú. Židenice

6.4.4.1. Svatoplukova – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	4,96 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	0,44 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	4,52 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	240 ¹³⁴	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	48	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	SV, 2,7 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje směr ul. Svatoplukova, nerespektuje okolní městskou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 21 Svatoplukova: letecký snímek z r. 1953¹³⁵, soubor ve výstavbě, rozestavěné domy na severu lokality – typizovaný dům s malými byty T20 (ubytovna pro dělníky Zbrojovky, dnes „sociálně vyloučený“ dům), jako poslední se budou stavět domy při ul. Skopalíkově typu T13 (autor arch. Spurný) – dobový snímek¹³⁶, fasáda bytového domu v ul. Svatoplukova – stejná fasáda stejného domu dnes

¹³³ prováděcí výkresová dokumentace bytových domů, zdroj: archiv BVK a.s., ul. Svatoplukova, Skopalíkova

¹³⁴ vlastní průzkum autora (ortofotomapa a ČÚZK)

¹³⁵ foto z: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

¹³⁶ repro z: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 32

6.4.5. Bytové domy Meluzínova

autoři: Č. Kríž¹³⁷
 projekt: 1955¹³⁸
 realizace: 1955-56
 poloha: k. ú. Židenice

6.4.5.1. Meluzínova – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	2,93 ha	autenticita původní podoby souboru:	*****
zastavěná plocha:	0,54 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	2,39 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	108 ¹³⁹	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	36	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	V, 2,8 km		
morfologie lokality:	velmi mírný Z svah, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje stávající uliční síť		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků, blízkost lesoparku Akátky		

Obr. 22 Meluzínova: letecký snímek z r. 2010¹⁴⁰, pohled na „dvorní“ fasádu se vstupy; zajímavě řešený soubor až intimního měřítka, pouze dvoupodlažní typové domy (T13/52) v zajímavé urbanistické kompozici využívající prvky symetrie a zalamování hmot

¹³⁷ prováděcí výkresová dokumentace bytových domů, zdroj: archiv BVK a.s., ul. Komprdova, Meluzínova

¹³⁸ ibidem

¹³⁹ vlastní průzkum autora, bez dvou bytových domů mezi Viniční a Svatoplukovou ulicí (ortofotomapa a ČÚZK)

¹⁴⁰ foto z: google.maps.com

6.4.6. Sídlíště Leninova

autoři: V. Kuba, V. Unzeitig¹⁴¹
 projekt:
 realizace: 1956-1959
 poloha: k. ú. Žabovřesky

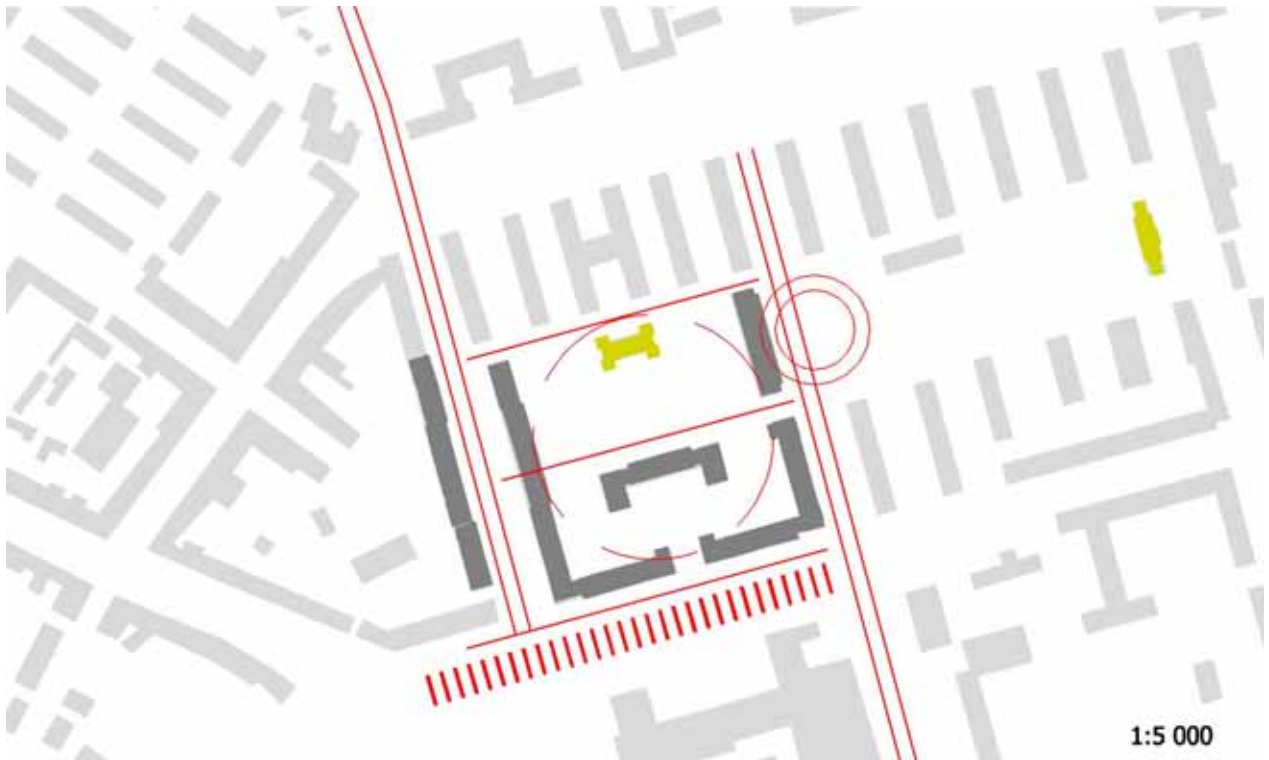
6.4.6.1. Leninova – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	5,75 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	1,04 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	4,71 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	666 ¹⁴²	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	115	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	SZ, 2,2 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zástavby		
vztah k původní struktuře území:	respektuje uliční čáry okolních bloků, nikoli okolní meziválečnou řádkovou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků, blízkost parku Sady národního odboje		

¹⁴¹ autorem bytových domů v ulici Pod Kaštiny jsou Unzeitig, Lang; viz: *Deset let bytové a občanské výstavby v práci KPÚ v Brně*. Brno: Dům umění města Brna, 1958

¹⁴² vlastní průzkum – ortofotomapa a ČÚZK

6.4.6.2. Leninova – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	ze tří stran téměř uzavřený blok, principy symetrie a klasické urbánní kompozice (průjezdy, průchody, gradace hmot...)
cesty:	hlavní osy území – ulice Kounicova, dříve Leninova (MHD) a Pod kaštany, k ní kolmé ulice, vymezující blok zástavby
okraje:	zřetelně definovaný na jižní straně – rozdíl mezi městskou a „neměstskou“ strukturou administrativního areálu
oblasti:	mohutný městský blok je jasně definovanou „oblastí“
uzly:	provozní uzel souboru je osa Kounicovy ulice se zastávkou MHD, vybaveností v parteru domů, vstupem do obytného bloku a vstupem do parku (Sady Národního odboje)
významné prvky:	bez významných prvků

Obr. 23 Sídlíště Leninova¹⁴³: pohled na nároží bloku ještě neomítnutých bytových domů Kounicova – Šumavská – klasická kompozice pracuje s využitím symetrie, perspektivy (přůhled do vnitrobloku) – klasicizující tvarosloví (podloubí, šambrány, římsy), je užito v mnohem střízlivěji než v současně budovaných „městech na severu“ (Ostrava-Poruba, Havířov...); dnes se jedná o relativně zachovalou součást „historické vrstvy“, přispívající ke „geniu loci“ části města

¹⁴³ 3x repro: *Stavíme nový svět – kronika II. pětiletky*. Brno: Pozemní stavby Brno n.p., 1960

6.4.6.3. Leninova – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - hlavní komunikace: Kounicova (dříve Leninova) na východní a Pod kaštany na západní straně souboru - na ně kolmé ulice (Šelepova, Šumavská) po obvodu souboru a kolmá obslužná komunikace s průjezdy hmotami bytových domů - výrazný zelený vnitroblok s možností parkování podél pat objektů
typy obytných domů:	- deskový zděný, typizovaný, typ T 15, 6 NP, výtah
podoba obytných domů:	- deskový šestipodlažní dům, s využitím typových rohových objektů, vstupy z vnitrobloku, 22 nebo 26 BJ na sekci; domy kryté většinou původní valbovou střechou; bez balkonů, s francouzskými okny
podoba obč. vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - MŠ Tábor (autor J. Ledvina, 1956)¹⁴⁴ v Sadech Národního odboje - Jesle v severní části vnitrobloku (autor: arch. Unzeitig¹⁴⁵) - v parteru bytových domů při Kounicově prostory pro obchody
podoba tech. vybavenosti:	- integrovány v domech
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - původně obslužné jednapruhové komunikace podél pat obytných domů ve vnitrobloku, dnes s podélným a kolmým parkováním - podélná parkování v ulicích kolem bloku
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	- bez výrazných znaků
podoba detailu:	- domy s historizujícím formálním tvaroslovím (nárožní bosáž, bosáž soklu, šambrány kolem oken, domovní znamení nad vstupy...) – prvky období socialistického realismu, spolu s domy v Tučkově nejintenzivnější výzdoba v Brně
podoba výtvarných děl:	- bez výrazných znaků

6.4.6.4. Leninova – současnost a budoucnost

provedené intervence:	- relativně malého rozsahu; v 90. letech půdní vestavby v domech podél ulice Pod kaštany
architektonicky významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - dosud nerevitalizované domy regenerovat s respektem k jednotě urbanistického konceptu, výrazu domů a dobovému tvarosloví (sgrafita, šambrány) - zachování historizujících detailů podpoří individualitu výrazu domů a prostředí obytného souboru - zachovat převážně zelený charakter vnitrobloku
možné intervence:	- nevyskytují se
rizika:	- necitlivá regenerace bytových domů, necitlivé budování nových parkovacích stání

Obr. 24 Sídlíště Leninova, současný stav¹⁴⁶

¹⁴⁴ LEDVINA, J. Mateřská škola pro 120 dětí v Brně. *Architektura ČSSR*, 1956, s. 248

¹⁴⁵ *Deset let bytové a občanské výstavby v práci KPÚ v Brně*. Brno: Dům umění města Brna, 1958

¹⁴⁶ 3x foto: google.maps.com

6.4.7. Sídlíště Tučkova-Botanická

autoři:
projekt:
realizace 1955-1959¹⁴⁷
poloha: k. ú. Ponava, Veverří

6.4.7.1. Tučkova-Botanická – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	9,89 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	1,93 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	7,96 ha	hierarchizace prostředí:	****
počet BJ:	1042 ¹⁴⁸	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	105	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	S, 1,7 km		
morfologie lokality:	rovina, velmi mírný východní svah, bez výhledu		
vztah k městu:	na okraji zástavby		
vztah k původní struktuře území:	respektuje uliční čáry okolních bloků		
vztah k přírodnímu prostředí:	zeleň vnitrobloků, jinak bez výrazných přírodních prvků		

¹⁴⁷ časový údaj je odhad autora podle obsahu zmínek v časopise „Pozemstav buduje“

¹⁴⁸ vlastní průzkum – ortofotomapa a ČÚZK

6.4.7.2. Tučkova-Botanická – rozklad urbanistické struktury dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	uzavřené a polouzavřené městské bloky, buďto celé nově postavené, nebo doplněná stávající bloková struktura principy symetrie a klasické urbánní kompozice (průjezdy, průchody, gradace hmot...)
cesty:	hlavní osa území – ulice Botanická, k ní kolmé ulice, vymezující jednotlivé bloky zástavby
okraje:	bez zřetelných okrajů
oblasti:	dva mohutné městské bloky s jednotným výrazem zástavby jsou jasně definovanými „oblastmi“
uzly:	bez uzlů
významné prvky:	dvojice nízkých (1 NP) objektů občanské vybavenosti v bloku vysokých (7 NP) obytných domů

Obr. 25 Sídlíště Tučkova-Botanická: pohled na obytný dům na ulici Botanické (1958)¹⁴⁹ – dům na ul. Bayerově s provozovny a obchody v předsunutém parteru (1958)¹⁵⁰ – detail fasády domu Bayerova 32-34 typu T15 s dekorovaným zábradlím balkonů z prefabrikovaných dílů (autor domu arch. V. Unzeitig)¹⁵¹

¹⁴⁹ repro z : ENCYKLOPEDIE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=527&image=779

¹⁵⁰ repro z : ENCYKLOPEDIE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=305&image=1085

¹⁵¹ UNZEITIG, V. Brno – Bayerova ulice. *Architektura ČSSR*. 1956, s. 304-305

6.4.7.3. Tučkova-Botanická – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - hlavní komunikace: Botanická - na ně kolmé ulice vymezují pro tuto část města typické ortogonální bloky městské zástavby - výrazný zelené a klidné vnitrobloky - hierarchizace prostředí
typy obytných domů:	- deskový zděný, typizovaný, typ T 15, 5-6-7 NP, výtah
podoba obytných domů:	- deskový dům, s využitím typových rohových objektů, vstupy z ulice; 12, 16, 18, 22 BJ na sekci; domy kryté většinou původní valbovou střechou; některé byty mají balkony
podoba obč. vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - MŠ a jesle (ul. Tučkova) jako dvojice jednopodlažních objektů s kontaktem se zelení vnitrobloku - v parteru bytových domů při Botanické, Bayerově prostory pro obchody - výraz některých nároží posílen vystupujícími hmotami vybavenosti v parteru (restaurace Polárka) - škola (dnes gymnázium Botanická), autor arch. J. Ledvina¹⁵² - v suterénu bytových domů atomové kryty
podoba tech. vybavenosti:	- integrovány v domech
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - podélná parkování v ulicích - parkování u paty některých domů ze strany vnitrobloku, některé vnitrobloky naopak s vyloučením vjezdu
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	- bez výrazných znaků
podoba detailu:	- domy s historizujícím formálním tvaroslovím (nárožní bosáž, bosáž soklu, šambrány kolem oken, domovní znamení nad vstupy...) – prvky období socialistického realismu, spolu s domy v Leninově nejintenzivnější výzdoba v Brně
podoba výtvarných děl:	- S. Lacinová: Medvědi (v areálu MŠ Tučkova, 1957)

6.4.7.4. Tučkova-Botanická – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - relativně malého rozsahu; v 90. letech realizace mnoha půdních vestaveb - jesle přestavěny na divadlo (Polárka)
architektonicky významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - dosud nerevitalizované domy regenerovat s respektem k jednotě urbanistického konceptu, výrazu domů a dobovému tvarosloví (sgrafita, šambrány) - zachování historizujících detailů podpoří individualitu výrazu domů a prostředí obytného souboru - zachovat převážně zelený charakter vnitrobloků
možné intervence:	- nevyskytují se
rizika:	- necitlivá regenerace bytových domů, necitlivé budování nových parkovacích stání

¹⁵² Deset let bytové a občanské výstavby v práci KPÚ v Brně. Brno: Dům umění města Brna, 1958

6.4.8. Bytové domy Bráfova

autoři: Z. Kříž¹⁵³
 projekt:
 realizace: 1958
 poloha: k. ú. Žabovřesky

6.4.8.1. Bráfova – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	2,57 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	0,34 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	2,23 ha	hierarchizace prostředí:	****
počet BJ:	116 ¹⁵⁴	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	45	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	Z, 3,0 km		
morfologie lokality:	úpatí Z svahu, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje stávající uliční síť a blokovou strukturu, kterou doplňuje		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 26 Bráfova: dobový snímek uliční fasády¹⁵⁵ – výstavba souboru z prefabrikátů – z cihelných bloků¹⁵⁶ – „dvorní“ fasády a objekt MŠ¹⁵⁷ (autor Z. Kříž)

¹⁵³ údaj převzat z: *Deset let bytové a občanské výstavby v práci KPÚ v Brně*. Brno: Dům umění města Brna, 1958

¹⁵⁴ ibidem

¹⁵⁵ repro z: *Deset let bytové a občanské výstavby v práci KPÚ v Brně*. Brno: Dům umění města Brna, 1958

¹⁵⁶ repro z: 1948-1958 *Deset let znárodněného stavebnictví, katalog výstavby*. Brno: Krajský odborový svaz ROH, 1958

¹⁵⁷ repro z: *Deset let bytové a občanské výstavby v práci KPÚ v Brně*. Brno: Dům umění města Brna, 1958

6.4.9. Bytové domy Zemědělská

3.9.

autoři: Unzeitig, Lang¹⁵⁸

projekt:

realizace: 1957-1958¹⁵⁹

poloha: k. ú. Černá Pole

6.4.9.1. Zemědělská – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	2,55 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	0,40 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	2,15 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	220 ¹⁶⁰	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	86	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	SZ, 1,7 km		
morfologie lokality:	rovina, mírný Z svah, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje stávající uliční síť a blokovou strukturu, kterou doplňuje; navazuje na výšku a měřítko objektů na ul. Zemědělské (VŠZ)		
vztah k přírodnímu prostředí:	alej topolů v ulici Zemědělské, jinak bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 27 Zemědělská: výstavba domů z cihelných bloků – domy po dokončení¹⁶¹, nároží ul. Zemědělská – Durdřákova – tentýž záběr dnes; monumentální pětipodlažní domy se podařilo dobře zakomponovat do jinak vilkové čtvrti díky kompozičnímu navázání na protější monumentální průčelí bývalého slepeckého ústavu; měřítko podtrhuje dvouřadá topolová alej v ulici Zemědělské;

¹⁵⁸ údaj z: Deset let bytové a občanské výstavby v práci KPÚ v Brně. Brno: Dům umění města Brna, 1958

¹⁵⁹ NOVOTNÝ, O. Proudovou metodou – nikoli po staru!. *Pozemstav buduje*. 1957, č. 21

¹⁶⁰ ibidem

¹⁶¹ 2 x repro z: Stavíme nový svět – kronika II. pětiletky. Brno: Pozemní stavby Brno n.p., 1960

6.5. NOVÝ SMĚRNÝ PLÁN A EXPERIMENTÁLNÍ VÝSTAVBA

„Progresivně zkracovaná pracovní doba v nastávající éře mechanisace a atomisace, nový životní rytmus zejména v uspořádání a využívání volného času, revidovaný poměr člověka k životnímu prostředí a k přírodě, aktivace vlivu prostředí na zdraví člověka, likvidace bytové otázky – to jsou fakta, jímž se jednoho blízkého dne ocitneme tváří v tvář.“¹⁶²

Obr. 28 Nový směrný plán a experimentální výstavba: schematická mapa rozmístění popisovaných sídlišť¹⁶³

¹⁶² POŘÍSKA, O. Několik poznámek k územním plánům veletržního města Brna. *Architektura ČSR*. 1958, ročník XVII, č. 3-4, s. 150

¹⁶³ schéma autor; mapový podklad poskytla FA VUT v Brně, zapůjčeno OMI MMB, 2012

Důležitými impulzy ve vývoji architektury a urbanismu se v roce 1956 stává v měřítku geopolitickém XX. sjezd KSSS v Moskvě a Chruščovovo odhalení kultu osobnosti, v měřítku města Brna pak práce na novém Směrném plánu a jeho přijetí. Jak připomíná P. Pelcák, neznamená to však, že vládnoucí režim polevuje v tlaku na ideovou čistotu jak projekčních kolektivů státních ústavů, tak projektů v nich vznikajících¹⁶⁴.

Nový **směrný plán**, zpracovaný kolektivem pod vedením arch. F. Kočího¹⁶⁵ ve Státním projektovém ústavu pro výstavbu měst a vesnic v Brně, již relativně koncepčně stanovuje lokality pro nové obytné soubory. Jednak vyplňující plochy mezi urbanizovaným územím (nově proražená ulice Úvoz), jednak v podobě větších obytných celků na dosud nezastavěném území (Juliánov, Černovice, území mezi Královým Polem a Žabovřeskami, dokonce území „Za Tišnovkou“), jednak spojené s asanacemi staré zástavby (vztah mezi obnoveným Výstavištěm a nádražím). V dobové literatuře jsou zásady pro situování ploch pro obytnou výstavbu formulovány v několika bodech takto:

a) zónování volných ploch a proluk vhodných pro bytovou výstavbu uvnitř města s ohledem na ekonomické využití technických zařízení,

b) výběr soustředěných stavenišť na okraji dosavadního zastavěného území, aby se dosáhlo postupně stavební ucelenosti v okrajových částech města,

c) zajištění ploch, které by umožnily svými přírodními a technickými podmínkami široké použití mechanizačních prostředků i pokrokových způsobů stavební výroby a ekonomického zakládání objektů,

d) uplatnění bytové výstavby v místech pohledově exponovaných (na náhorních plošinách a při příjezdných komunikacích do města), aby již v první etapě výstavby byly vytvořeny stavebně i architektonicky ucelené komplexy reprezentující městské zastavění¹⁶⁶;

Jak je patrné, zdůrazňována jsou (i v takto krátkém výňatku) několikrát hlediska ekonomická a technická, hledisko estetické je oproti tomu zmíněno pouze jednou a navíc v souvislosti s oslavou vládnoucího společenského zřízení; bod b) by mohl připomínat funkcionalistický přístup k urbanistickému zastavění (města v zeleni), ale to je uvedeno na pravou míru dovětkem o dosažení ucelenosti. Tento stručný rozbor osvětluje priority a zásady provázející bytovou výstavbu v období druhé půle 50. let.

Nejrozsáhlejší území pro plánovanou výstavbu jsou podrobněji prověřena studii, které však počítají ještě s výstavbou zděnou technologií, především typizovaných domů T03 B, uspořádaných do ne příliš invenčních vztahů. V čísle časopisu *Architektura ČSR*, věnovaném směrnému plánu¹⁶⁷, jsou publikovány výkresy situací těchto studií sídlišť (území pro sídliště Juliánov, Černá Pole, území centra Židenic, Králova Pole). V mnoha případech tyto studie předjímají základní principy struktury, dodržené i v pozdějších realizovaných projektech (např. kompozice centra se vzrostlou zelení na místě bývalého hřbitova v Juliánově, poloha centra v sídlišti Černá Pole), avšak uliční síť a prvky kompozice jsou zcela odlišné od později realizovaných. V případě Židenic a Králova Pole už Kočího studie předjímají asanaci oblasti Králova Pole severně od kláštera a především totální přeměnu historického jádra Židenic, realizovanou v obludném urbanistickém řešení v polovině 70. let (sídlíště Stará osada).

¹⁶⁴ PELCÁK, P. 6 1/2. In *Česká architektura 2008–2009*. Praha, 2009, s. 9–31

¹⁶⁵ KOČÍ, F. Směrný územní plán města Brna základem výstavby veletržního města. *Architektura ČSR*. 1958, roč. XVII, č. 3–4

¹⁶⁶ KUBÍČEK, Z. První etapa výstavby města Brna podle směrného plánu. *Architektura ČSR*. 1958, č. 3–4, s. 183

¹⁶⁷ *Architektura ČSR*. 1958, č. 3–4

Můžeme říci, že pro budoucí vývoj Brna je nejdůležitější ve Směrném plánu obsažená formulace základních urbanistických principů hromadné výstavby – samostatné celky při okrajích města těžící z morfologie terénu a také nástin možnosti přestaveb celých částí města asanováním původní „dožitě“ zástavby.

Prvním zástupcem, zařazeným v disertační práci do tohoto období, je **první panelový dům** realizovaný v Brně na ulici Fišova ve svahu Černých Polí v roce 1956-1957. Výstavba z železobetonových prefabrikátů však byla velmi náročná z hlediska technologie a organizace výstavby (výstavba paneláren, doprava panelů, montáž stavební mechanizací), proto se rozšiřovala v tomto období velmi pomalu a především tam, kde byly už závody na průmyslovou výrobu panelů – panelárny – realizovány (Malenovice u Gottwaldova, Hrušovany u Brna, poté Kuřim).

V Brně se stále stavělo především technologií cihelných bloků. Důležitou roli hrála i tzv. výstavba experimentálních bytových domů. Cílem tohoto centrálního nařízení ÚV KSČ z března 1959 (Usnesení k řešení bytového problému do roku 1970), je nalezení univerzálního řešení bytového domu, který by umožňoval dispoziční, konstrukční a materiálovou variabilitu při dodržení ekonomických a technologických limitů a příprava jeho zavedení od roku 1963. Experimentální výstavba se realizovala v osmi krajských městech a projekty připravovalo několik kolektivů z krajských projektových ústavů. Architekti v tomto úkolu viděli příležitost, jak do hromadné bytové výstavby přinést nová, především estetická a konstrukční řešení. V Brně se tato experimentální výstavba stala součástí sídliště „Na Nábřeží“ (dnešní ulice Křídlovická a Bakalovo nábřeží). Experimentální čtyřpodlažní domy z litého železobetonu byly postaveny také v ulici **Vinařské** na svazích Žlutého kopce. Trojice domů po dvou sekcích, na konstrukčním principu příčných nosných stěn s průčelím členěným loggiemi, podpořená výraznou barevností fasád, byla po dlouhé době příkladem kvalitního architektonického řešení bytové výstavby.

Do jisté míry individuální výraz mají také zděné bytové domy typu T16 v Králově Poli na ul. **Mánesově** od arch. Zouнка. Příkladem zdařilého začlenění do městské struktury a zdůraznění tektoniky domu je osmipodlažní dům v nárožní poloze naproti Semilassu v Králově Poli (arch. Zounek).

Důležitým urbanistickým zásahem v celoměstském měřítku bylo proražení komunikace **Úvoz** svahem Kraví hory a s ním spojená výstavba (dosud největšího)¹⁶⁸ brněnského sídliště, navazujícího na dosavadní blokovou strukturu. Sídliště mělo původně sestávat pouze ze samostatně stojících výškových domů, pro jejich technologickou náročnost však byly postaveny pouze dva a zbylá struktura sídliště byla realizována deskovými domy sedmipodlažními. Součástí realizované vybavenosti sídliště byla i škola (arch. J. Ledvina), realizovaná však na druhé straně rušné komunikace než bytová výstavba, což bylo kritizováno i dobovým tiskem¹⁶⁹.

Sídliště „**Na Nábřeží**“, jak byla výstavba na staveništi na obou březích řeky Svratky nazývána, jednak relativně dobře doplňuje rostlou blokovou strukturu města dostavbou (polo)uzavřených bloků¹⁷⁰, jednak je tvořena solitárními objekty experimentální výstavby. Bytové výstavbě dominují výškové akcenty jedenáctipodlažního monolitického domu na Křídlovické (arch. F. Zounek, M. Pospíšil) a dům s podnoží zdravotního střediska na Bakalově nábřeží. Součástí občanské

¹⁶⁸ KŘÍPAČ, J. Na stavbě největšího brněnského sídliště. *Pozemstav buduje*. 1958, č. 14, s. 3

¹⁶⁹ Brno-Úvoz. *Československý architekt*. 1961, č. 2, s. 1

¹⁷⁰ domy na levém břehu nahradily asanovanou zástavbu původní vsi Křídlovice, avšak bez negativních kompozičních dopadů, nová rozvolněná zástavba doplňuje uvolněný charakter nábřeží řeky

vybavenosti, vybudované zároveň s bytovými domy, je základní škola (arch. J. Ledvina) a mateřská škola (arch. M. Dufek).

Sídliště **Olomoucká** je situováno při dopravní výpadovce na tehdejším východním okraji Brna, čímž splňuje kritérium o uplatnění výstavby v místech pohledově exponovaných. Olomouckou ulici lemují dvojice deskových zděných domů, s určitým architektonickým detailem a s objemem podtrženým navazujícími nízkými objekty vybavenosti. Dál od Olomoucké silnice je pak výstavba tvořena opakujícími se objekty čtyřpodlažních panelových domů o třech sekcích. Jedná se o první brněnské panelové sídliště, s domy systému G57 (jejich poznávacím znakem jsou dvojice loggií). Přijatelné obytné prostředí je tvořeno díky relativně komornímu rozsahu výstavby a situování na okraji města. Občanská vybavenost je soustředěna na obou koncích struktury – při Olomoucké silnici je to samoobsluha a restaurace, na opačné straně základní a mateřská škola.

6.5.1. První panelový dům, Fišova

autoři: Výzkumný ústav výstavby, Gottwaldov
 projekt: 1955
 realizace: 1956-1957¹⁷¹
 poloha: k. ú. Černá Pole

6.5.1.1. První panelový dům – charakteristika

celková zastavěná plocha:	725 m ²
počet schodišťových sekcí:	3
počet podlaží:	4 a 5 NP
počet BJ:	34
počet použitých prefabrikátů:	1098 ¹⁷²

vztah vůči centru města:	S, 1,5 km
morfologie lokality:	SZ svah, výhledy J, JZ, Z
vztah k městu:	v zastavěném území
vztah k původní struktuře území:	respektuje stávající uliční čáru, nerespektuje strukturu - řadovou zástavbu, výškově respektuje stáv. zástavbu
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků

Obr. 29 První panelový dům v Brně: výstavba byla komplikována problémy s výrobou, meziuskladem i s dodávkou panelů, které se vyráběly v panelárně v Hrušovanech a v Kuřimi. Také poloha a sklon staveniště ztěžovaly montáž pomocí kozového jeřábu. Dispozičně je dům řešen jako dvě krajní a jedna středová schodišťová sekce; krajní sekce obsahují tři dvoupokojové byty, prostřední sekce pak dva třípokojové byty na podlaží. Východní krajní sekce je jediná pětipodlažní, z důvodů urbanistických – kvůli výškovému navázání na sousední činžovní dům (požadavek Odboru pro výstavbu MěNV)¹⁷³

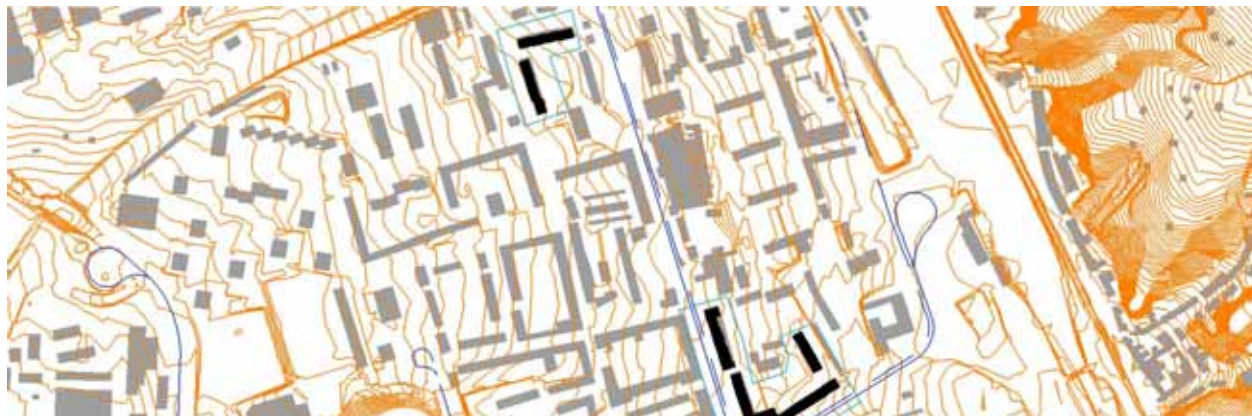
¹⁷¹ články o aktuální situaci na staveništi v časopise „Pozemstav buduje“ z té doby

¹⁷² ŽÁČEK, B. Výstavba z celostěnových panelů. *Pozemstav buduje*. 1957, č. 3, s.2

¹⁷³ ibidem

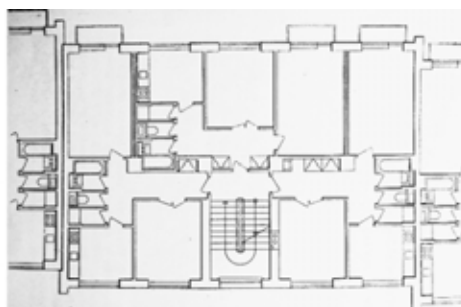
6.5.2. Bytové domy v Králově Poli

autoři: F. Zounek
 projekt: 1957
 realizace: 1958-1959¹⁷⁴
 poloha: k. ú. Královo Pole

6.5.2.1. Bytové domy v Králově Poli – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	3,71 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	0,63 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	3,08 ha	hierarchizace prostředí:	****
počet BJ:	296 ¹⁷⁵	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	79	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	S, 3,9 km		
morfologie lokality:	mírný V svah, bez výhledů		
vztah k městu:	v zastavěném území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje stávající uliční síť, nerespektuje výšku okolní zástavby		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 30 Bytové domy v Králově Poli: Čtyřpodlažní typové domy T16 na svažitém pozemku v ul. Mánesově z cihelných bloků, uskakujícími hmotami sekci a plochými střechami. Tři BJ na podlaží a sekci (pohled na „dvorní“ jižní fasádu a půdorys sekce). Druhá část výstavby u Semilassa v bloku ulic Palackého – Kosmova – Božetěchova, je gradována elegantním nárožním zděným domem s „příkladnou tektonikou“¹⁷⁶, s podnožím se samoobsluhou. Na dům navazují dvě čtyřpodlažní křídla deskových domů se vstupy z vnitrobloku. Obě dvě části souboru jsou příkladem odpoutání se od vnucovaných směrnic socialistického realismu a krokem vstříc snaze o elegantní a lehkou „bruselskou“ estetiku.

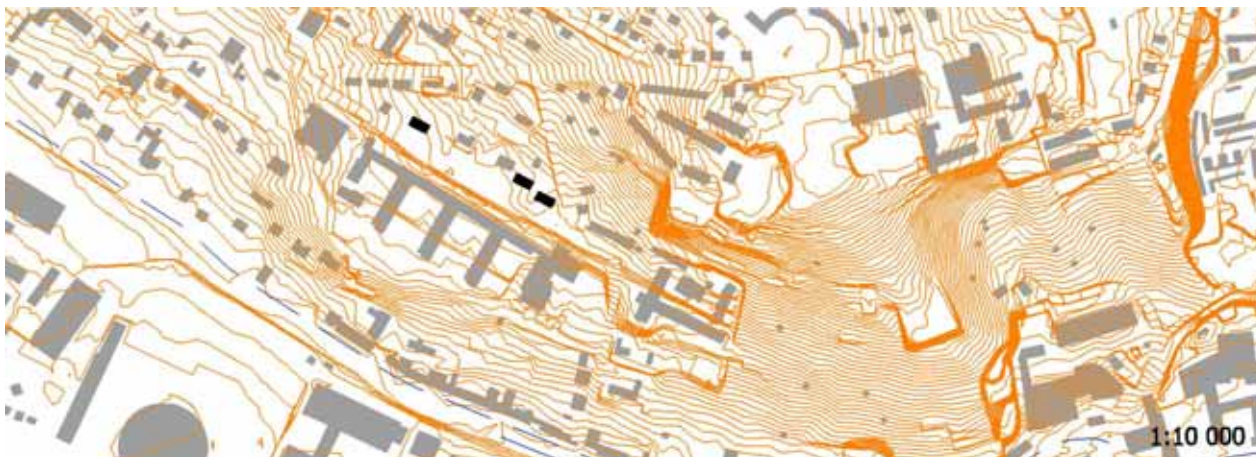
¹⁷⁴ HRŮŽA, J. Soubor 96 bytových jednotek na Mánesově a Bulharské. *Architektura ČSSR*, 1960, s. 93-95

¹⁷⁵ vlastní průzkum autora (ortofotomapa a ČÚZK)

¹⁷⁶ VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 70

6.5.3. Experimentální domy, Vinařská

autoři: F. Zounek, V Rudiš
 projekt: 1958
 realizace: 1959-1960
 poloha: k. ú. Stránice

6.5.3.1. Experimentální domy Vinařská – charakteristika

celková zastavěná plocha:	3 × 300 m ²
počet schodišťových sekcí:	3 × 2
počet podlaží:	4 NP
počet BJ:	3 × 13

vztah vůči centru města:	Z, 2,0 km
morfologie lokality:	J svah, výhledy JV, J, JZ
vztah k městu:	v zastavěném území
vztah k původní struktuře území:	respektuje strukturu i měřítko vilové čtvrti, výškově respektuje stávající zástavbu
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků, v prostředí vilové čtvrti

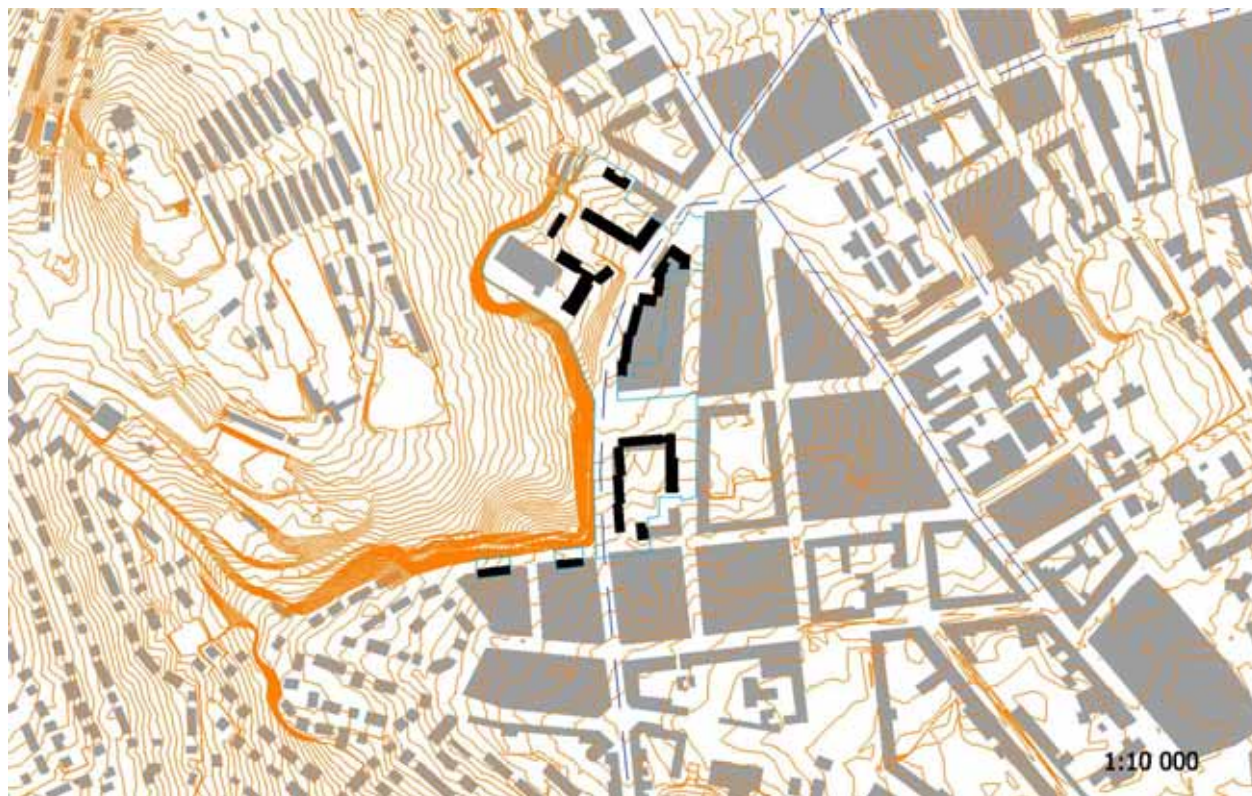

Obr. 31 Experimentální domy Vinařská z monolitického železobetonu s příčnými nosnými stěnami o modulu 400 cm, se dvěma sekcemi s vnitřními schodišti. Dva byty na podlaží, celkem 6 BJ na sekci.¹⁷⁷Jeden z prvních domů s družstevními byty (SBD n. p. Pozemní stavby Brno)

¹⁷⁷ foto: google.maps.com a repro z: *Stavíme nový svět – kronika II. pětiletky*. Brno: Pozemní stavby Brno n. p., 1960

6.5.4. Sídliště Úvoz

autoři: M. Kramoliš¹⁷⁸
 projekt:
 realizace: 1958-1961
 poloha: k. ú. Veverí

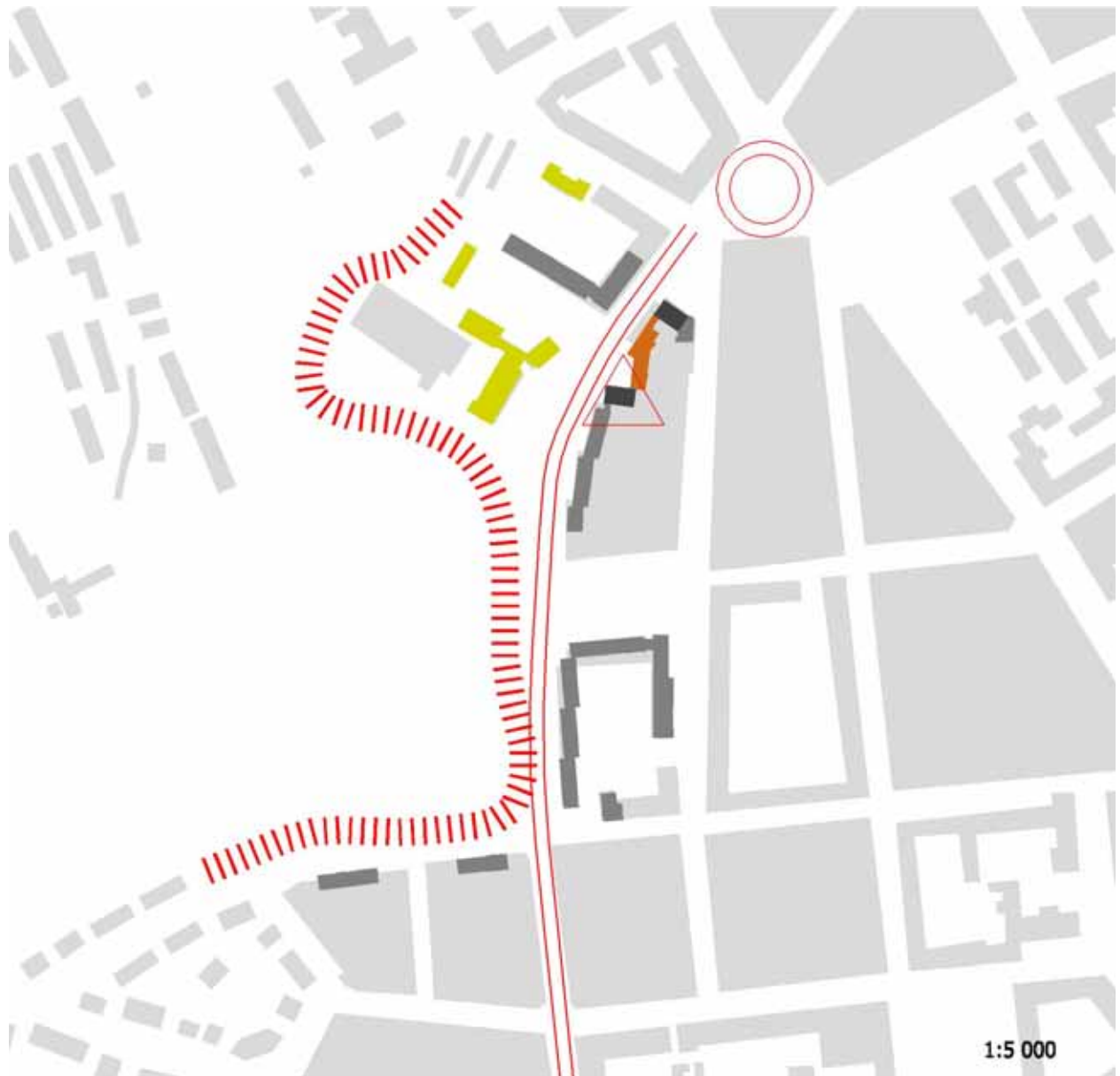

6.5.4.1. Úvoz – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	7,36 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	1,13 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	6,23 ha	hierarchizace prostředí:	****
počet BJ:	628	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	85	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	SZ, 1,4 km		
morfologie lokality:	mírný svah JV, v jižní části sídliště svah J, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	do jisté míry respektuje sousední strukturu, dostavuje městské bloky		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků, blízkost svahů Kraví hory		

¹⁷⁸ R. Vrabelová uvádí autory souboru: M. Kramoliš, Z. Kopecká, J. Ledvína, M. Brabec, A. Mikulec, J. Kadeřávek, in: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 82; v dobové recenzi se píše že: „...koncepte dána Směrným plánem r. 1956 vypracovaným s. Kočím, na úvodním projektu se podíleli s. Krejza a Unzeitig, r. 1958 jej přepracoval s. Kramoliš...“ in: Brno – Úvoz. *Československý architekt*. 1961, č. 2, s. 1;

6.5.4.2. Úvoz – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Sídliště je spjato s prodloužením ulice Úvoz od Grohovy ke Konečnému náměstí; dostavuje blokovou strukturu domů mezi stávající zástavbou čtvrti Veverí a novým průrazem komunikace Úvoz pod svahem Kraví hory
cesty:	nová komunikace Úvoz jako důležité dopravní spojení; je spíše průtahem územím než jeho osou (vstupy do bytovek nejsou orientovány k Úvozu, ale do vnitrobloku)
okraje:	výrazně definované strmým svahem Kraví hory s opěrnou kamennou zdí podél Úvozu
oblasti:	bez oblastí
uzly:	Konečnému náměstí v sousedství sídliště je výrazným urbanistickým počinem i přestupním uzlem
významné prvky:	dvojice výškových zděných domů (původní projekt počítal pouze se zástavbou výškovými domy, z ekonomických a technologických důvodů k tomu nedošlo) ¹⁷⁹

¹⁷⁹ Brno – Úvoz. *Československý architekt*. 1961, č. 2, s. 1

6.5.4.3. Úvoz – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - ulice Úvoz byla koncipována od začátku jako dopravní průtah celoměstského významu - vnitrobloky jsou přístupné vjezdy z ul. Čápkovy, prostřednictvím vstupů a průchoďů i z dalších stran
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - věžový cihlový, typ T15, 10 NP - deskový cihlový, typ T03B, 7 NP
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - výškové desetipodlažní domy (autor arch. Kramoliš a arch. Mikulica)¹⁸⁰ v severní části sídliště, s vybaveností v dvoupodlažní podnoži; balkony na širším, dvojice loggií na užším průčelí - deskové cihlové sedmipodlažní domy typu T03B, se třemi BJ na podlaží, celkem cca 22 BJ / sekci; vstupy do domů z vnitrobloku; domy s výrazným ustupujícím posledním podlažím, kryté přesahující plochou střechou, s půdorysně uskakuujícími hmotami sekcí, fasády s malými balkony
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - 24 třídní ZŠ Úvoz (autor arch. J. Ledvina), umístěná na terénní plošině u svahu Kraví hory; právě umístění (nutnost chodit přes rušnou silnici) bylo kritizováno již v době vzniku¹⁸¹ - MŠ a jesle - obchody v podnoži výškových domů a v parteru bytových domů v ulici Čápkova
podoba tech. vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - integrované v rámci bytových domů
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - kolmá nebo podélná PS v okolních ulicích, mimo ul. Úvoz - ve vnitroblocích na úkor klidových ploch
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - přímo v bezprostředním okolí starší předválečná obytná zástavba, vizuálně přítomná i ve vnitroblocích přispívá k narušení stereotypu zástavby
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - nadstandardní pozornost byla věnována prostranství před ZŠ - opěrné zídky a zdi z masivního skládaného kamene
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - K. Babraj: Spartakiáda (před ZŠ)

Obr. 32 Sídlíště Úvoz: letecký snímek lokality (1953)¹⁸² před průrazem ulice Úvoz masivem Kraví hory – snímek stavby věžového domu z cihel a z cihelných bloků¹⁸³ (duben 1959, řadové domy T03B dosud nestojí) – pohled na dokončenou frontu uskakujících hmot domů T03B (duben 1961)¹⁸⁴

¹⁸⁰ autoři dle popisu pod vyobrazením, in: Pozemstav buduje. 1959, č. 16

¹⁸¹ Brno – Úvoz. *Československý architekt*. 1961, č. 2, s. 1

¹⁸² ortofoto z: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

¹⁸³ repro z: ENCYKLOPEDIA DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=6036&image=974

¹⁸⁴ repro z: ibidem, dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=6036&image=4557

6.5.4.4. Úvoz – současnost a budoucnost

provedené intervence:	- bez výrazných intervencí
arch. významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	- nevyskytují se
možné intervence:	- zvýšení „obytnosti“ prostředí kolem komunikace Úvoz, využití výrazného terénu (např. pěší trasa s výhledem podél horní hrany svahu
rizika:	- využívání pohledově exponovaných fasád a štítů domů k instalaci velkoplošných reklam – nerespektování lidského měřítka ulice a měřítka budov

6.5.5. Sídlíště Na Nábřeží

autoři: Z. Chlup, F. Zounek¹⁸⁵
 projekt:
 realizace: 1959-1961
 poloha: k. ú. Staré Brno, Štýřice

6.5.5.1. Na Nábřeží – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	11,85 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	1,32 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	10,53ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	727 ¹⁸⁶	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	61	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	J, 1,3 km		
morfologie lokality:	rovina, regulovaný tok řeky Svatky, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	do jisté míry dostavuje městské bloky, strana k řece ul. Křídlovické zcela asanována		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost regulovaného koryta Svatky, jinak bez výrazných přírodních prvků		

¹⁸⁵ údaj z: *Deset let bytové a občanské výstavby v práci Krajského projektového ústavu v Brně, katalog výstavby*. Brno: Dům umění města Brna, 1958

¹⁸⁶ ibidem

6.5.5.2. Na Nábřeží – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Hlavním prvkem je řeka Svratka; zástavba sídliště si drží odstup od jejích regulovaných břehů, vyplňuje místo mezi dosavadní zástavbou a řekou
cesty:	osou území je městská radiála Reneská ulice (za řekou směrem k centru Nové Sady); role komunikace podél nábřeží (Poříčí) je oslabena absencí městské struktury východně za železničním viaduktem a intenzitou dopravního provozu
okraje:	výrazným řezem rozdělujícím struktury je regulovaná řeka Svratka lemovaná dopravně zatíženou ul. Poříčí
oblasti:	pravobřežní oblastí je charakterem zástavby obytný blok ve tvaru „U“ se ZŠ, druhou je levobřežní rozvolněná zástavba (experimentálních) bytových domů
uzly:	bez zřetelných uzlů
významné prvky:	bez zřetelných významných prvků

6.5.5.3. Na Nábřeží – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - nejednotná podoba a urbanistické řešení: - původní zástavba Křídlovické ulice na straně u řeky asanována a nahrazena deskovými obytnými domy; - západní úsek Křídlovické ul. – nová řadová zástavba formou „skorouzavřeného“ bloku navazujícího na starou zástavbu činžovními domy - na pravém břehu respektována trasa ul. Polní, obsluha nových domů u řeky přes vnitroblok;
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - cihlové řadové T03B, různá podlažnost - experimentální deskový z cihelných bloků, 5 NP - experimentální věžový z monolitického železobetonu, 11 NP
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - experimentální stavba deskového domu (autoři arch. R. Černý, M. Brabec) se 4 sekcemi a 36 BJ, se zázemím bytů v úrovni parteru - experimentální věžový dům jsou vlastně 2 schodišťové sekce deskového domu; každá sekce obsahuje celkem 22 BJ, 2 BJ na podlaží; točité schodiště; parapetní zavěšené panely a horizontální (téměř) průběžná římsa – první v Brně na obytném objektu - typové domy T03B různých výšek (4, 5, 6 NP), většinou se třemi byty na podlaží; někde doplněné o sloupový portikus a obchody v parteru
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - ZŠ Bakalovo nábřeží, pavilonová škola (autor J. Ledvina) - MŠ Nádvoří, dvoupodlažní architektonicky zajímavá stavba (arch. Dufek) - obchody v parteru některých domů v ul. Křídlovické a Nových sadech - zdravotní středisko ve spodních dvou podlažích domu na Bakalově nábřeží
podoba tech. vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - integrované v rámci bytových domů
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - kolmá nebo podélná PS v ulicích, popř. ve vnitroblocích - ve vnitroblocích na úkor klidových ploch
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - přítomná v bezprostředně navazující starší zástavbě (od přelomu 19. a 20. století, starší nízka, ještě venkovská asanována; zachovány prvky drobné architektury (kaplička...)
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - domy nepostrádají tvaroslovný detail (římsy, kolonáda s ustoupeným parterem)
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - K. Babraj: Poezie (před ZŠ)

Obr. 33 Sídliště Na Nábřeží: porovnání urbanistického zásahu spojeného s výstavbou Na Nábřeží: vlevo letecký snímek lokality (1953)¹⁸⁷ před asanací staré zástavby - vpravo letecký snímek ze současnosti (shodný výřez)¹⁸⁸

¹⁸⁷ ortofoto z: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

¹⁸⁸ ibidem

6.5.5.4. Na Nábřeží – současnost a budoucnost

provedené intervence:	- soubor trpí přítomností extrémně vytiženě části městského okruhu – ulice Poříčí - na řadě objektů provedeno zateplení fasády, výměna balkonů nebo střešní nástavby
arch. významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	- nevyskytují se
možné intervence:	- zvýšení „obytnosti“ prostředí posílením role řeky a kontaktu pěších s ní - rozšíření chodníků a možnost podélného parkování v ulici Poříčí (po vybudování jižní části městského dopravního systému)
rizika:	- využívání pohledově exponovaných fasád a štítů domů k instalaci velkoplošných reklam - nerespektování lidského měřítka ulice a měřítka budov

Obř. 34 Sídlíště Na Nábřeží: původní zástavba v místech dnešní haly Rondo v roce 1965¹⁸⁹ – výstavba experimentálních domů dne 30. 9. 1960¹⁹⁰ – současný stav

¹⁸⁹ repro z: ENCYKLOPEDIE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=2814&image=1339

¹⁹⁰ ibidem, dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=2814&image=1337

6.5.6. Sídliště Olomoucká

autoři:
 projekt: 1958-1960¹⁹¹
 realizace
 poloha: k. ú. Černovice

6.5.6.1. Olomoucká – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	8,15 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	1,12 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	7,03 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	596 ¹⁹²	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	73	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	JV, 2,7 km		
morfologie lokality:	mírný Z svah pod úpatím Černovické terasy, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	navazuje na sousední strukturu, nerespektuje ji, ani výškou zástavby		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

¹⁹¹ GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 6/2002 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.bno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

¹⁹² vlastní průzkum – ortofotomapa a ČÚZK

6.5.6.2. Olomoucká – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Sídliště vyplňuje volnou plochu (kolmou na Olomouckou ulici) mezi stávající zástavbou Černovic a patou svahu Černovické terasy; při Olomoucké ulici okrskové centrum sídliště, na opačné straně škola
cesty:	výrazná linka ulice (výpadové silnice) Olomoucká
okraje:	bez zřetelných okrajů
oblasti:	charakteristická sídlištní rozvolněná struktura zástavby deskovými obytnými domy
uzly:	„hlava souboru“ při křížení ulice Cornovovy a Olomoucké s jinou funkcí než funkcí bydlení (obchody a služby pro sídliště, zastávka trolejbusu)
významné prvky:	bez zřetelných významných prvků

6.5.6.3. Olomoucká – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	- nepříliš výrazný urbanistický koncept sídliště pracuje jednak s geometrickým navázáním na stávající ulice (Húskova, Olomoucká), jednak vytváří ulice nové (Kneslova...)
typy obytných domů:	- deskový cihelný T03B, 4 a 5 NP - deskový panelový G57, 4 NP
podoba obytných domů:	- deskové zděné domy lemují Olomouckou silnici v sousedství okrskového střediska; tři byty na podlaží, 12-15 BJ na sekci, balkony na jižní fasádě, střídající se velikosti okenních otvorů, obchody v části parteru - deskové panelové čtyřpodlažní domy G57, v řádcích po 3 sekcích, s 3 byty na podlaží a 12 byty na sekci; bez architektonického detailu - pouze rastr celostěnových panelů s vyříznutým okenním otvorem, loggie jako jediný výraznější prvek členění fasád; zatím největší degradace architektury ve prospěch technologického a ekonomického hlediska
podoba občanské vybavenosti:	- jednopodlažní objekt okrskového centra (samoobsluha, prodejny, restaurace, kavárna...) s dvoupodlažní částí do Olomoucké ulice - MŠ - zděný objekt ZŠ s cca 18 třídami (autor arch. Z. Kříž) ¹⁹³
podoba tech. vybavenosti:	- součástí obytných domů
podoba dopravy v klidu:	- kolmá PS před obytnými domy, podélná PS v ulici Kneslově - kolonie garáží východně od ulice Kneslovy z pozdější doby
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	- starší zástavba RD v blízkosti sídliště
podoba detailu:	- zděný dům se střediskem je relativně architektonicky zajímavý - ostatní části sídliště bez architektonického detailu
podoba výtvarných děl:	- nevyskytují se

Obr. 35 Sídlíště Olomoucká, dobové snímky: pohled na zděný dům na severní straně Olomoucké silnice¹⁹⁴ – první panelové domy systému G57 v Brně¹⁹⁵ (stavební proud přišel na sídlíště Olomoucká z Kuřimi a pokračoval dále na sídlíště Juliánov) – západní průčelí domu G57 na Kneslově ul. (1959)¹⁹⁶

¹⁹³ Olomoucká dostane novou školu. *Pozemstav buduje*. 1960, č. 6

¹⁹⁴ repro z: *Stavíme nový svět – kronika II. pětiletky*. Brno: Pozemní stavby Brno n.p., 1960

¹⁹⁵ repro z: ENCYKLOPEDIA DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=2524&image=9830

¹⁹⁶ repro z: ENCYKLOPEDIA DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=3939&image=1376

6.5.6.4. Olomoucká – současnost a budoucnost

provedené intervence:	- panelové domy při ul. Turgeněvova – dostavba do podoby téměř uzavřeného bloku devítipodlažními domy systému T06B a B70-360 v 70. letech, s vnitrobloky bez vzrostlé zeleně - některé bytové domy G57 v ulici Krausova opatřeny nástavbami a valbovými střechami
arch. významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	- nevyskytují se
možné intervence:	- vybudování městského parku a rekreační zóny, popř. v kombinaci s polyfunkční zástavbou na svahu s výhledem na město východně od sídliště směrem na příivaděč Černovická
rizika:	- monotónnost velikostí bytů (především 2+1)

6.6. NÁSTUP PANELOVÉ TECHNOLOGIE

„Tato rozsáhlá a kvalitou nestejná činnost jednotlivých projekčních útvarů a ateliérů, zjednodušovaná všeobecně platnými typovými předlohami, zaručuje jakousi společnou kvalitu, ale zaplňuje naše krajiny jednotvárností. Snažíme se odstranit tuto uniformitu a zachovat jednotlivým úkolům jejich individuální odlišnost a dodat jim vyšší výtvarnou hodnotu.“¹⁹⁷

Obr. 36 Nástup panelové technologie: schematická mapa rozmístění popisovaných sídlišť¹⁹⁸

¹⁹⁷ BENŠ, A. Vývoj osídlení v Československu. *Architektura ČSSR*, 1968, ročník XXVII, s. 601

¹⁹⁸ schéma autor; mapový podklad poskytl FA VUT v Brně, zapůjčeno OMI MMB, 2012

Doba šedesátých let, kterou P. Pelčák nazývá „obdobím pozvolné liberalizace utnuté prudkou normalizací“¹⁹⁹, je na poli bytové výstavby charakterizována proměnnou kvalitou urbanistického a architektonického řešení jednotlivých obytných souborů a sídlišť. Pokročilá industrializace stavebnictví, rigidní typizační předpisy, úkol plnit hospodářský plán a nevykonné socialistické hospodářství jsou vstupními podmínkami, se kterými se jednotlivé projekční kolektivy musí vypořádat při prosazování urbanistických záměrů či řešení podoby občanské vybavenosti a architektonického detailu. Důležitým předpokladem je nejen talent, cit pro architekturu a organizační schopnosti, ale také stranická legitimace KSČ a postavení ve stranických orgánech a tím pádem i lepší pozice při projednávání (vyjednávání) podoby a podmínek výstavby s investorskými a dodavatelskými organizacemi.

Na základě zkušeností z výstavby experimentálních obytných domů z let 1959-1961 bylo přikročeno v krajských projektových ústavech k vývoji **nových konstrukčních soustav**, určených pro plánovanou výstavbu v dalších letech, jejichž podoba byla schválena roku 1964. Jednotlivé soustavy měly být použity pro výstavbu v jednotlivých krajích republiky, vždy s vazbou na konkrétní projekční ústavy a na výrobní základnu (především závody na výrobu panelů – panelárny) v tom kterém kraji. Tak byla pro budoucí výstavbu v Praze vyvíjena soustava T08B, s rozponem mezi příčnými svislými konstrukcemi 6,0 m, pro Východočeský kraj varianta HK 60 založená na stejném rozponu, apod. V Brně, kde postavené experimenty měly rozpon 3,6 resp. 4,0 metry (domy na Křídlovické, resp. Vinařské ul.), a především kde již výrobní linky paneláren byly uzpůsobené pro výrobu panelů rozponu 3,6 m (panelárny v Hrušovanech u Brna, Kuřimi i nově vybudovaná panelárna v Horních Heršpicích), se dále vyvíjela soustava založená na rozponu nosných konstrukcí 3,6 m. Jednalo se o soustavu „B60“, což byla v podstatě vylepšená soustava G57 (na jejím vývoji pracovala skupina „B60“, složená z architekta, inženýrů a staticů z projekce i z výroby)²⁰⁰.

Stejně jako výrobní závody řešily postupně navyšování výroby bytových domů, řešili také projekční ústavy po celé republice otázku urbanistické struktury celků zcela nových měřítek, dále podobu a strukturu bytových domů, občanské vybavenosti a volných prostranství a vztah mezi těmito složkami tzv. komplexní bytové výstavby. Důležitým mezníkem v přístupu k projektování takto velkých celků byla účast československých projekčních kolektivů v mezinárodní urbanisticko-architektonické **soutěži na řešení experimentálního obytného obvodu v jihozápadní části Moskvy**, vypsané roku 1959. Předmětem soutěže bylo podrobné urbanistické a architektonické řešení sídliště pro 15 000 obyvatel na nezastavěném území nedaleko Moskvy – od návrhu a zdůvodnění urbanistické skladby, přes podobu a rozmístění občanské vybavenosti, až po podobu konstrukčních systémů ve vazbě na velikost a dispozice jednotlivých bytů. Mezi celkovým počtem 33 soutěžních návrhů byly i dva návrhy dvou skupin projektantů z Československa²⁰¹. Skupina, vedená architektem a urbanistou Z. Chlupem²⁰² uspěla s návrhem sídliště obsluhovaným obvodovými komunikacemi, členěným na obytné skupiny a okrsky, s obvodovým centrem vybavenosti uprostřed struktury s vazbou na volnou zeleň. V obsáhlém

---

¹⁹⁹ PELČÁK, P. 6 1/2. In *Česká architektura 2008–2009*. Praha, 2009, s. 9–31

²⁰⁰ Skupina B60. *Pozemstav buduje*. č. 7, s. 2

²⁰¹ tým, (resp. kolektiv) projektantů z Prahy a Bratislavy a tým projektantů z Brna a Gottwaldova

²⁰² urbanistické řešení zpracovali brněnští architekti V. Rudiš, J. Sirotek, Z. Chlup, M. Dufek, spolupracující s odborníky z Gottwaldova, in: CHLUP, Z. Soutěžní návrh pokusného obytného obvodu jihozápadní části Moskvy Krajského projektového ústavu v Brně a Moskvě. *Architektura ČSSR*, r. 1960, č. 9, s. 588

referátu, popisujícím východiska a postup projekčních prací, autoři projektu zdůrazňují tři články, nejdůležitější z hlediska provozně-kompoziční stránky: jedná se o vyřešení hlavní komunikační páteře rajónu, polohy centra a organizace a skladby vlastního obytného území²⁰³. Jak konstatuje vedoucí oceněného týmu, práce na soutěžním návrhu přinesla cenné poznatky především v oblastech členění obytných souborů v souladu s organizací občanského vybavení, dále potřebu vhodného střídání výškové hladiny obytných objektů (v návrhu se pracovalo s bytovými domy čtyř- osmi- a dvanáctipodlažními), dále možnost technologické unifikace objektů bytových a občanské vybavenosti (tj. konstrukce většiny objektů z prefabrikovaných železobetonových dílů)²⁰⁴. Poznatky členové soutěžního týmu použili ve své další práci při projektování sídlišť – například v práci na sídlišti Lesná, která bezprostředně navazovala²⁰⁵.

Prvním sídlištěm, vyprojektovaným pouze z objektů montovaných - panelových, bylo od roku 1959 stavěné **sídliště Juliánov**. Sídlíště je s 1250 bytovými jednotkami prvním příkladem opravdového „satelitu“ – obytného souboru vyprojektovaného na dosud neurbanizovaném území. Velikost souboru odpovídá jednomu urbanistickému okrsku, tedy kapacitě základní školy. Zároveň se jedná o první urbánní celek velkého měřítka, využívající dosud holých plošin a svahů vystupujících nad zastavěné území. Jedná se o relativně čitelný urbanistický koncept střídajících se skupin deskových a věžových domů systému B60, s „náměstím“ – okrskovým centrem s vybaveností v místě bývalého hřbitova, využívající vzrostlé zeleně. Juliánov vznikl v jednom z oddělení Krajského projektového ústavu – Stavoprojektu, pod vedením arch. P. Krchňáka. Ten popisuje velké obtíže při prosazení nového typu věžového jedenáctipodlažního domu²⁰⁶, jehož použití tvoří významnou složku prostorové kompozice souboru.

Koncept soustavy urbanistických okrsků, každý s minimálním počtem obyvatel cca 2300, vázaných na devítitřídní základní školu, pak byl základní jednotkou při navrhování souborů komplexní bytové výstavby v 60. letech (např. Lesná, Černá Pole, Žabovřesky, Královo Pole, Jundrov). Určením vhodné velikosti a skladby urbanistického okrsku se zabývaly četné výzkumné studie té doby²⁰⁷.

Podstatným prvkem obytného prostředí sídlišť, stavěných od počátku 60. let, byla **výtvarná díla**, jež se měla stát součástí každé investiční akce v oboru stavebnictví. Určitou část rozpočtu vynaložit na výzdobu výtvarnými díly ukládal investorovi zvláštní právní předpis²⁰⁸, který vstoupil v platnost roku 1965²⁰⁹. Takto byly do sídliště Juliánov osazeny železobetonové objekty organických tvarů sochaře Zdeňka Macháčka, v sídlišti Lesná tvoří výzdoba výtvarnými díly od

²⁰³ RUDIŠ, V. Provozní a kompoziční řešení pokusného obvodu. *Architektura ČSSR*. 1960, č. 9, s. 598

²⁰⁴ CHLUP, Z., M. TOTUŠEK. Celkové posouzení poznatků z mezinárodní soutěže na experimentální obvod v jihozápadní části Moskvy. *Architektura ČSSR*, r. 1960, č. 9, s. 616

²⁰⁵ první články přibližující koncept a podobu projektovaného sídliště vycházejí v odborném tisku již další rok, in: CHLUP, Z. Nová obytná čtvrť v Brně, *Architektura ČSSR*. 1961, č. 7, s. 459-464

²⁰⁶ KRCHŇÁK, P., Sídlíště Juliánov v Brně. *Československý architekt*. 1961, č. 22, s. 3

²⁰⁷ např. studie KPÚ Gottwaldov, podrobená kritickému hodnocení dalšího vědeckého kolektivu z Výzkumného ústavu výstavby a architektury (VÚVA), in: Obytné okrsky a obytné skupiny. *Československý architekt*. 1960, č. 23, s. 4

²⁰⁸ Dne 28.7. 1965 vydává Státní komise pro techniku ve spolupráci s orgány ústředních investorů a autorských svazů *vládní usnesení č. 355/1965 Sb. O řešení otázek uplatnění výtvarného umění v investiční výstavbě*. Usnesení vlády nařizovalo využití výtvarných děl ve výstavbě, stanovilo zásady pro spolupráci mezi výtvarníky, architektky a investory. Státní komise pro investiční výstavbu ve spolupráci se Svazem českých výtvarných umělců a Svazem architektů ČSSR kategorizovala stavby podle jejich územní, architektonické a výtvarné náročnosti. Podle této kategorizace byl stanoven podíl investic na užitá výtvarná díla.

²⁰⁹ SYNKOVÁ, V. *Užití umění v architektuře města Ústí nad Labem v letech 1945-198*, diplomová práce UJEP, FF, Katedra historie, Ústí nad Labem 2008. [cit. 2011-11-11]. Dostupné z: <http://www.scribd.com/doc/19573141/Synkova-diplomova-prace>

uznávaných výtvarníků koncepční součástí architektonického detailu obytného prostředí²¹⁰. Architekt V. Rudiš, který měl výběr výtvarníků pro sídliště na starosti, dokonale využil svůj přehled o soudobé výtvarné scéně a k realizaci přizval řadu významných autorů, kteří obytné prostředí obohatili o kvalitní nadčasové umělecké realizace. Později v letech sedmdesátých a osmdesátých, v souvislosti s cenzurou a posrpnovými prověrkami, jak v řadách výtvarníků, tak v řadách architektů, již zpravidla nedochází k plošnému vzestupu výtvarné úrovně realizací.

Nově vyvinutých typů panelových domů B60 bylo použito v malém souboru ve **Fučíkově čtvrti** (dnes Štefánikova čtvrť) v Černých Polích. Zde byl také smontován prototyp věžového jedenáctipodlažního domu²¹¹, uplatňující se ve výrazné poloze „nároží“ ulic Merhautovy a Provazníkovy.

Ze sídliště „Na nábreží“ přešla výstavba zděných bytových domů typu T03B na další část Starého Brna, jižně a západně od Mendelova náměstí. Výstavba sídliště „**Staré Brno – sever**“ obnášela jednak zastavování proluk ve stávající uliční struktuře činžovních domů (ul. Křížová, Rybářská, Výstavní...), jednak byla spojena s rozsáhlou asanací původní zástavby mezi Mendelovým náměstím a Výstavištěm, kde měla nová výstavba vytvořit reprezentativní předpolí vstupu na obnovené Výstaviště. Výsledná podoba, kdy je nově vytvořený široký dopravní koridor (komunikace a tramvaj v samostatném pásu) lemován výškovými panelovými domy B60, s fragmenty neasanované zástavby, doplněn novostavbou technologického objektu teplárny, je příkladem špatného zadání (jednostranné upřednostnění požadavku „reprezentace“), necitlivého urbanistického konceptu (soutěžní návrh F. Kočího z roku 1958), realizovaného za každou cenu pomocí omezených dostupných prostředků. Nad podobou výsledku se kriticky pozastavuje i tehdejší odborný tisk²¹².

Příkladem špatného výsledku je i sídliště „**Staré Brno – jih**“. Zde bylo vybráno nevhodné staveniště (nezřetelný okraj struktury bloků rodinných domů podél rušné městské radiály Vídeňské – tehdy Koněvovy) a výstavba realizována v měřítku spíše projíždějícího automobilu nežli v měřítku člověka – obyvatele souboru. Dobový tisk přináší svědectví úsilí architektů zlepšit výraz plánovaných deskových devítipodlažních domů zdůrazněním tektoniky objektů (sokl, pásová okna...)²¹³, avšak realizovaná podoba je „devastací celého území“²¹⁴, která se projevuje zejména naprosto neharmonickým vztahem měřítek nové a původní zástavby, četností „zbytkových“

²¹⁰ PECKA, L. Sídlíště a zároveň galerie pod širým nebem? Lesná!. In: *blog.idnes.cz* [online]. 2011-08-11 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz/c/204828/Sidliste-a-zaroven-galerie-pod-siry-m-nebem-Lesna.html> nebo také příspěvek ve sborníku o Lesné, který pečlivě popisuje všechny výtvarná díla v sídlišti: KOŘÍNKOVÁ, J. a J. MATUSZKOVÁ, Seznam výtvarných realizací v sídlišti Brno – Lesná, in: MALEČEK, M., V. VALENTOVÁ, M. JERÁBEK (ed.). *Lesná 50 let sídliště: Historie, současnost, perspektivy*. Brno, 2012. ISBN 978-80-260-2839-0

²¹¹ dle ústních informací I. Indry, tehdejšího pracovníka vývoje bytové výstavby konstrukčního oddělení podniku Pozemní stavby Brno, ve kterém pracoval od r. 1960; ústní sdělení 2012-09-15

²¹² „... (nová tvář Starého Brna) se rodila řadu let s velkým a mravenčím úsilím a je paradoxem osudu, že nad novou Rybářskou ulicí dnes stojíme dosti v rozpacích. Kromě plakátů málo nasvědčuje tomu, že se tu přichází k výstavišti. Pět fádnic obytných panelových věžáků lemuje tuto ulici v místech, kde bychom hledali atraktivní administrativní a obchodní budovy, speciální prodejny, peněžní ústav, restaurace, kavárny a snad i hotel. Ale ani obytná koncepce není dotvořena: stará provozovna Obnovy nebyla zlikvidována a zůstává tu nejen cizorodým klínem, nýbrž i velmi nevýstavným servisem pro duše a pneumatiky zahraničních automobilistů. Nová výtopna na nepravém místě dotvrzuje rozpacitě smíšený charakter celku, který bude trvalým svědectvím laciného a nouzového řešení něčeho, co mohlo a mělo dopadnout jinak.“; in: ŠTVÁN, J. Brno ano i ne, *Československý architekt*, 1965, č. 23-24, s. 3

²¹³ DVOŘÁK, J. Nová brněnská úprava typu G57. *Československý architekt*. 1961, ročník VII, č. 23, s. 1; CHLUP, Z. Přestavba severní části Starého Brna. *Architektura ČSSR*. 1962, s. 90-93,

²¹⁴ KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 597. ISBN 80-86223-11-6

zelených ploch a absencí volných ploch většího rozsahu, na to navazující nedostatečné hierarchizace prostorů apod.

Urbanisticky zdařilou koncepcí, danou i příznivou polohou na okraji zástavby, vykazuje sídliště **Černá Pole**. Je tvořeno „nepravidelným meandrem“ osmipodlažních deskových domů typu B60 (stejných jako na Starém Brně – jih), který vytváří prostory různého charakteru (ulice, zelený park, náměstí...). Koncept meandru do sebe začleňuje i stávající (poválečné?) čtyřpodlažní domy na Janouškově ulici a končí čtyřpodlažním panelovým domem B60 v blízkosti stávající zástavby. Občanská vybavenost je tvořena základní školou (arch. J. Ledvina), projektovanou již r. 1957 jako součást tehdy plánovaného souboru zděných bytovek²¹⁵ a dále zdravotním střediskem od M. Spurného a objektem nadokrskové vybavenosti s obřadní síní a Kinokavárnou od V. Zavřela. „Rybinovitě“ seřazené devítipodlažní domy podél ulice Bieblova, znejasňující původní koncept, přibýly dodatečně po dokončení výstavby sídliště Lesná (cca 1969).

„Rozhodujícími prvky kompozice jsou přírodní podmínky, rozvoj socialistické společnosti a technická progrese. Dát maximum jednotlivým základním prvkům znamená, že jedna stránka řešení nesmí omezovat druhou. Kompromisní soulad nebyl autory vyhledáván.“

Těmito větami uvádí svůj text o projektovaném sídlišti vedoucí týmu autorů, arch. F. Zounek a charakterizuje tím přístup autorského týmu nejen k standardu urbanistického a architektonického řešení nového souboru, ale také k jeho prosazení a udržení nejprve u investorské organizace a poté i u generálního dodavatele sídliště²¹⁶. Sídliště **Lesná** mělo být dosud největším obytným souborem projektovaným a realizovaným ve městě Brně. Autory²¹⁷ bylo koncipováno jako celek²¹⁸, složený z deskových a výškových bytových domů „odvážného měřítká“²¹⁹ a speciálně pro sídliště projektovaných typových objektů občanské vybavenosti, zasazený do jedinečného prostředí lemovaného zalesněnými roklemi. Už od začátku bylo sídliště prezentováno jako příklad řešení bytové otázky rozvinutou socialistickou společností, práce na něm byly s velkou četností publikovány²²⁰, za prosazení a udržení dílčích řešení „lobbovaly“ profesní organizace architektů²²¹ a celá stavba Lesné byla pečlivě sledována nejen odbornou veřejností²²², ale zejména vládou ČSSR²²³. Tím, spolu s nadstandardním pracovním nasazením všech řídicích složek pracovníků²²⁴, bylo docíleno, že výstavba sídliště (přípravné práce na

²¹⁵ R. Vrabelová uvádí rok projektu 1957, rok realizace 1960-1960, in: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. s. 110. ISBN 978-80-254-5996-6; na situaci plánovaného projektu zástavby Černých Polí se s později realizovaným projektem Z. Kříže shoduje snad jedině poloha a půdorys budoucí ZŠ Janouškova, in: *Architektura ČSSR*, 1958, č. 3-4, s. 191

²¹⁶ investorem byla Městská investorská organizace, generálním dodavatelem Pozemní stavby Brno n. p., in: *Lesná – nová obytná čtvrť města Brna, realizace*. Brno: Stavoprojekt Brno, 1969

²¹⁷ autory řešení jsou F. Zounek, V. Rudiš, M. Dufek a L. Volák

²¹⁸ „Ucelenost architektonického obrazu tohoto díla je bezpochyby jednou z jeho výrazných trvalých hodnot.“, in: CHLUP, Z. Úkoly a řešení bytové výstavby v Brně. *Lesná – nová obytná čtvrť města Brna, projekt*. Brno: Stavoprojekt Brno, 1967

²¹⁹ ibidem

²²⁰ články především v odborném tisku (ČS. architekt, Architektura ČSSR, Pozemní stavby, Pozemstav buduje...)

²²¹ viz. ŠTVÁN, J. Brno ano i ne, *Československý architekt*, 1965, č. 23-24, s. 3, zmiňuje intervenci Svazu architektů za prosazení větších balkonů na místo pouhých francouzských oken na deskových domech v prvním okrsku sídliště Lesná

²²² viz. zmínky o častých návštěvách stavařů, zejména během stavebních veletrhů, např. in: Zájem o Lesnou. *Pozemstav buduje*. 1966, č. 15, s. 1

²²³ v letech 1964 a 1965 bylo sídliště Lesná registrováno jako „vládou sledovaná stavba“, pro kterou byl ustaven zvláštní režim vedení stavby a která měla zajištěnou lepší pozici vzhledem k jednotlivým subdodavatelům; zajímavé je, že za normalizace byla zařazena do stejné kategorie „vládou sledované stavby“ například výstavba Jaderné elektrárny Dukovany

²²⁴ byly zavedeny pravidelné schůzky vedoucích pracovníků s kompetencí rozhodovat, řešící aktuální problémy výstavby sídliště, arch. Rudiš to komentuje takto: „Další důležitá věc – tak zvané „vedení stavby“. Tři lidé – hlavní architekt Zounek, ředitel stavebního závodu

technických sítích od roku 1962, hlavní výstavba bytových domů a vybavenosti v letech 1964-1968) probíhala úspěšně podle předem daného harmonogramu prací, tzv. komplexního harmonogramu výstavby. Ten byl rozpracován na několik let dopředu a zahrnoval tak i přechod na další plánovaná sídliště Žabovřesky a Královo Pole. Zajímavé je srovnat „privilegovanou pozici“ stavby sídliště Lesná například s počtem článků, pojednávajících o připravovaném a (od roku 1966) ve stínu Lesné realizovaném sídlišti Žabovřesky. Je zřejmé, že nadstandardní úsilí, věnované hladkému průběhu výstavby příkladného sídliště, muselo chybět jinde, například v několikrát odkládaném termínu budování ověřovacích prototypů bodového domu T06B („kostky“) pro sídliště Žabovřesky²²⁵.

Sídliště **Žabovřesky**, vznikající podle projektu M. Steinhausera²²⁶, bylo složeno z bytových domů, (stejně jako na Lesné) vyvinutých speciálně pro toto sídliště. Jednalo se zejména o čtyřpodlažní bodový dům T06B s výrazným prvkem loggií na východní a západní fasádě. Dům můžeme označit za „znak“ sídliště Žabovřesky, v rámci kterého je použit v unikátní kobercové struktuře v celkovém počtu neuvěřitelných 182 kusů²²⁷. Tyto „kostky“ jsou doplněny dvěma skupinami věžových domů a jednou trojicí domů dvanáctipodlažních deskových. Původní koncept sídliště Žabovřesky počítal s uplatněním dvacetipodlažního věžového domu, jehož vertikály by byly ještě ve větším kontrastu s nízkopodlažní zástavbou²²⁸. Obytnou zástavbu doplňují objekty občanské vybavenosti, jejichž typové řešení je převzato ze sídliště Lesná (MŠ, ZŠ) anebo je nově vyvinuto v bezprůvlakovém konstrukčním systému KPO (tři střediska služeb). I když kvalita zpracování architektonického detailu staveb je nižší, můžeme říci, že hlavní hodnotou sídliště je jeho urbanistická koncepce²²⁹. Byť nekonečné množství bodových domů ztěžuje orientaci v sídlišti, vzájemná poloha nízkopodlažních domů, respektující pevná pravidla, vytváří až intimní obytné prostředí příjemného měřítka²³⁰, které je narušeno jen na několika místech necitlivým navázáním na původní strukturu zastavění (ul. Luční). Sídliště Žabovřesky však můžeme, když ne pro kvalitu zpracování architektonického detailu, tak určitě pro urbanistické řešení většiny jeho obytného prostředí, směle zařadit mezi nejzdařilejší panelová sídliště v Brně.

Batrla, zástupce investora, pan Komárek. Tito měli pověření od svých firem a rozhodovali prakticky o všem. V pozdějších letech to byli vždycky náměstci a podobně, kteří nic nevěděli, jen odškrtařovali počty bytů. "debata s arch. Rudišem, 7. 7. 2011

²²⁵ srov. např. INDRA, I. Vytoužený předstih zmizí?. *Pozemstav buduje*. 1966, č. 16, s. 1; a ŠTROF, A. Prototyp T06B se zpozdí uje.

Pozemstav buduje. 1966, č. 32, s. 3

²²⁶ arch. Steinhauser byl vedoucím jednoho z projekčních „ateliérů“ v KPÚ Stavoprojekt; další ateliéry vedli mimo jiné F. Zounek, M. Spurný, P. Krchňák

²²⁷ vlastní nekonečný průzkum; původní výstavba panelových kostek z let 1966-1972 byla v následujících letech „zahuštěna“ na vhodných staveništích domy stejného výrazu, ale v převážně zděné technologii (např. ul. Plevova, Bochořákova)

²²⁸ podle článku z roku 1965 byly věžové domy plánovány s ocelovou konstrukcí s cihelnými vyzdívkami, in: FEJFUŠA, R. Promenádou zeleně z Králova Pole do Žabovřesk. *Pozemstav buduje*. 1965, č. 26, s. 1

²²⁹ „Podle názorů mnoha urbanistů má být sídliště zatím nejideálnější v porovnání se sídlišti předešlými, ovšem z hlediska našeho, tzn. z hlediska výroby, tomu bude právě naopak“, zní konstatování dodavatele – Pozemních staveb Brno, n.p. - v dobovém článku v časopise určeném zaměstnancům, in: Žabovřesky už začaly. *Pozemstav buduje*. 1968, č. 12, s. 2

²³⁰ jak dnes říká jeden z dlouholetých obyvatel Žabovřesk: „Žabiny jsou fajn. Vždyť dneska by to sídliště developeři prodávali jako „viladomy v zeleni“.

6.6.1. Sídliště Juliánov

autoři: P. Krchňák
 projekt: 1959-1962
 realizace: 1959²³¹-1963 (občanská vybavenost do -1967)
 poloha: k. ú. Židenice

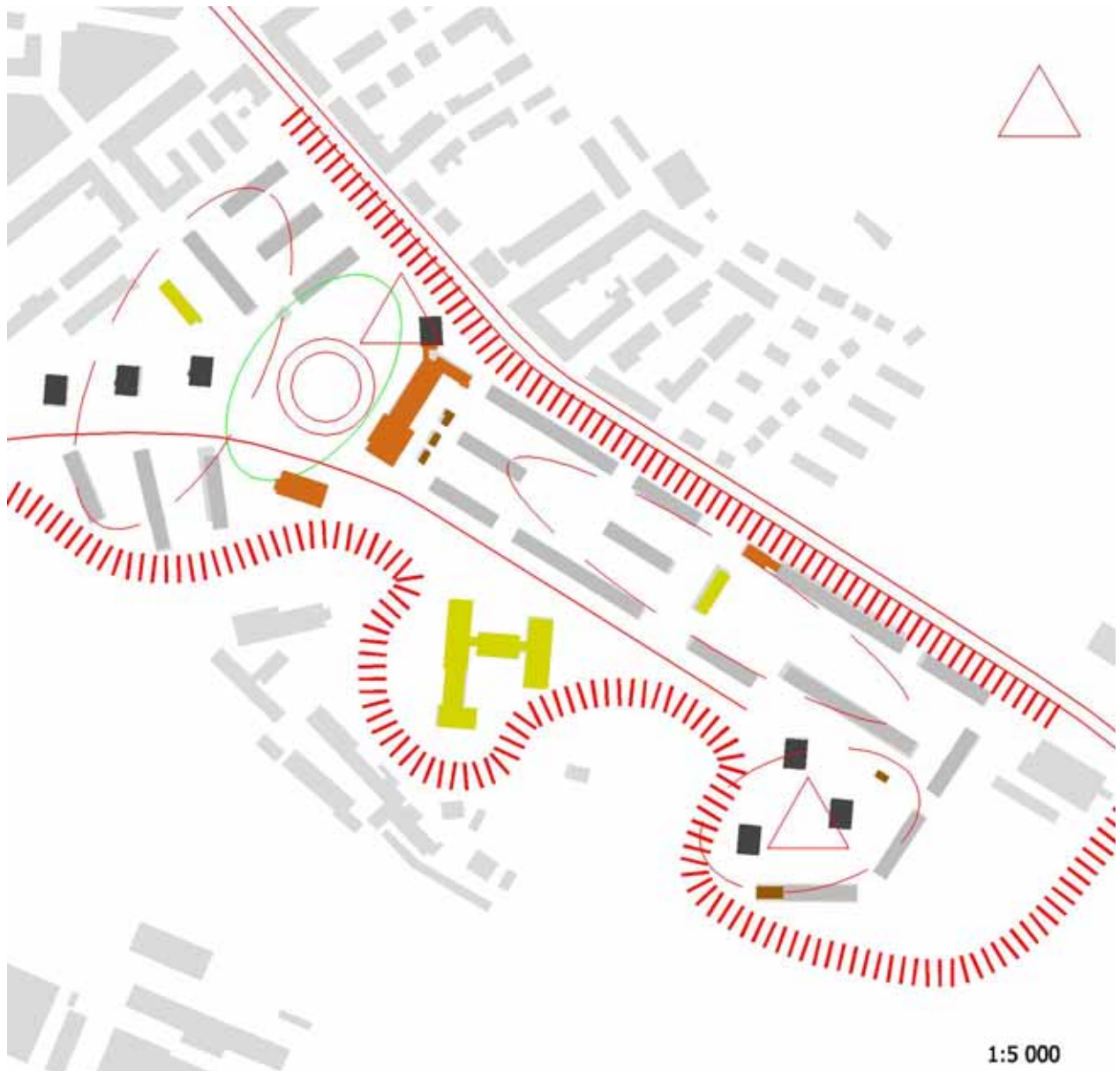
6.6.1.1. Juliánov – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	21,38 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	2,71 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	****
volná plocha:	18,67 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	1250 ²³²	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	58	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	V, 3,4 km		
morfologie lokality:	mírně zvlněná plošina ukončená ostrou hranou písečníků; západní část mírný Z svah, výhledy J, JZ, Z		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	do jisté míry respektuje sousední strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	zeleň bývalého hřbitova, blízkost svahů Bílé hory		

²³¹ BÁTŘLA, M. Naše průkopnictví a zkušenosti s proudovými provozy. *Pozemstav buduje*. 1967, č. 16, s. 1-2

²³² KRCHŇÁK, P., Sídliště Juliánov v Brně. *Československý architekt*. 1961, č. 22, s. 3; Generel bydlení uvádí počet 1222 BJ, in: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. © MMB 2002 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

6.6.1.2. Juliánov – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

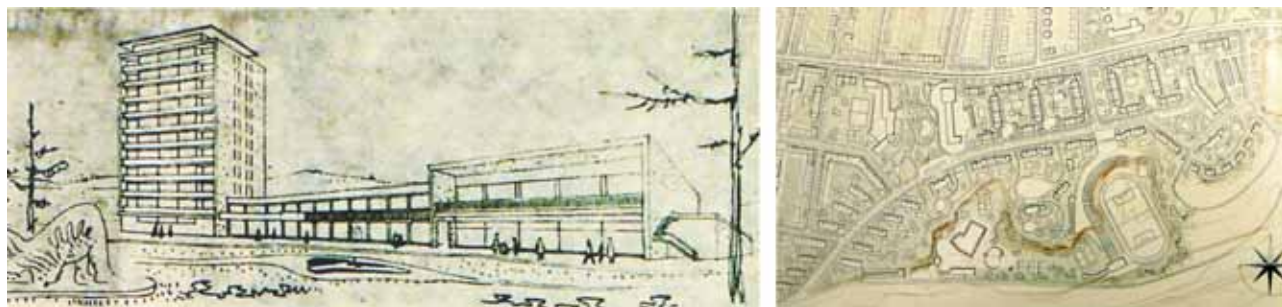

hlavní kompoziční principy:	Sídliště na plošině mezi ulicí Bělohorskou a terénní hranou písečnicků; zástavba vytváří dobře čitelnou strukturu s několika skupinami panelových domů a dobrou hierarchií prostorů
cesty:	výrazná linka Bělohorské ulice (MHD) a „páteř“ struktury sídliště, ul. Krásného (původně projektovaná pro MHD)
okraje:	definované jinou strukturou zástavby ulice Bělohorské (S) a výraznou hranou bývalých písečnicků (JV, J) s výhledy
oblasti:	jsou definované strukturou zástavby obytnými domy (deskové v bloku, deskové v řádcích, výškové...) a parkem před okrskovým střediskem (vzrostlá zeď býv. hřbitova)
uzly:	Juliánovské náměstí v centrální poloze sídliště, definované výraznou horizontálou okrskového střediska a vertikálou věžového domu
významné prvky:	vertikální dominanty - trojice věžových domů o 13 podlažích a samostatný věžový dům u centra; v širším měřítku pak vrchol Bílé (Hybešovy) hory s památníkem a výhledem

6.6.1.3. Juliánov – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - sídliště je přístupné z ulice Bělohorské a Krásného, do kterých v západní části ústí ulice v návaznosti na stávající uliční strukturu, ve východní části pak je mezi těmito dvěma ulicemi rozvinuta zástavba otevřených bloků; - Juliánovské náměstí je zelený prostor s velmi výraznou preferencí pěších
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový panelový G57, 5 NP - deskový panelový B60, 5 NP - věžový panelový B60, 11 NP
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskové panelové čtyřpodlažní domy G57, při ulici Boettingrova, v řádcích po 3 sekcích, bez architektonického detailu - pouze rastr celostěnových panelů s vyříznutým okenním otvorem, střídání zavěšených balkonů a loggií - deskové panelové čtyřpodlažní domy B60, v ostatních částech sídliště; v řádcích po 3-6 sekcích; rovněž bez architektonického detailu - pouze rastr celostěnových panelů s vyříznutým okenním otvorem, ocelové zavěšené balkony - výškové jedenáctipodlažní domy B60 (arch. Dufek); byly zde postaveny hned po smontování prototypu ve Fučíkově čtvrti
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - dvoupodlažní vícefunkční objekt okrskového centra (samoobsluha, prodejny, restaurace, kavárna...) dokončen r. 1967 - 2 MŠ a jesle (autor arch. M. Dufek) - zděný objekt ZŠ Krásného (autor arch. P. Krchňák, realizace 1963-64)²³³
podoba tech. vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednopodlažní objekty prádelen při štítech pětipodlažních domů
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - kolmá nebo podélná PS v ulicích bytovými domy
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - přímo v sídlišti zastoupena vzrostlou zelení bývalého hřbitova v parkovém náměstí před obchodním střediskem
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - nadstandardní pozornost byla věnována prostranství před okrskovým centrem, kde se nachází výtvarná výzdoba a veřejně přístupné brouzdaliště
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - J. Marek: Vysočina (fontána, Juliánovské náměstí) - Z. Macháček: dětské prolézačky – plastiky organických tvarů z litého železobetonu

Obř. 37 Sídlště Juliánov: pohled na okrskové centrum, autorská skica²³⁴ – situace původního projektu, který počítal se zástavbou domy z cihelných tvárnic²³⁵ (autoři arch. F. Kočí, P. Krchňák)

²³³ VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 116

²³⁴ KRCHŇÁK, P., Sídlště Juliánov v Brně. *Československý architekt*. 1961, č.22, s. 3

²³⁵ KUBÍČEK, Z. První etapa výstavby města Brna podle směrného plánu. *Architektura ČSR*, 1958, č. 3-4

6.6.1.4. Juliánov – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - panelové domy v sídlišti Juliánov byly jako jedny z prvních v ČR „regenerovány“ a opatřeny nástavbami – první již roku 1992; výsledkem je na jedné straně až panoptikální přehlídka směsice postmodernismu a nekompetentnosti, na straně druhé „přehučení“ původní struktury zástavby (nevybudování parkovacích ploch) a přílišná nejednotnost celku - vybudování souboru bytových domů se supermarketem při severním okraji sídliště (po r. 2002)
arch. významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	- nevyskytují se
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - vybudování městského parku a rekreační zóny na svazích Bílé hory - vybudování vyhlídkové cesty podél celé délky hrany písečníků
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - necitlivé rekonstrukce dosud nerekonstruovaných objektů (okrskové středisko, MŠ, ZŠ...) - monotónnost velikostí bytů (především 2+1)

Obr. 38 Sídlíště Juliánov, dobové snímky²³⁶: deskové domy B60 – výškový dům a náměstí – deskový dům G57

Obr. 39 Sídlíště Juliánov, Juliánovské náměstí, dnešní stav: plastika J. Marka „Vysočina“ – pohled na okrskové středisko s romantizujícími úpravami průčelí provozoven²³⁷

Obr. 40 Sídlíště Juliánov, mnohdy až dětsky naivní podoba střešních nástaveb na původně pětipodlažních panelových domech B60 provedené v 90. letech minulého století²³⁸

²³⁶ 3× foto archiv autora

²³⁷ 3× foto autor

²³⁸ 7× foto autor

6.6.2. Sídliště Fučíkova čtvrť

autoři:
projekt:
realizace: 1960-1963
poloha: k. ú. Černá Pole

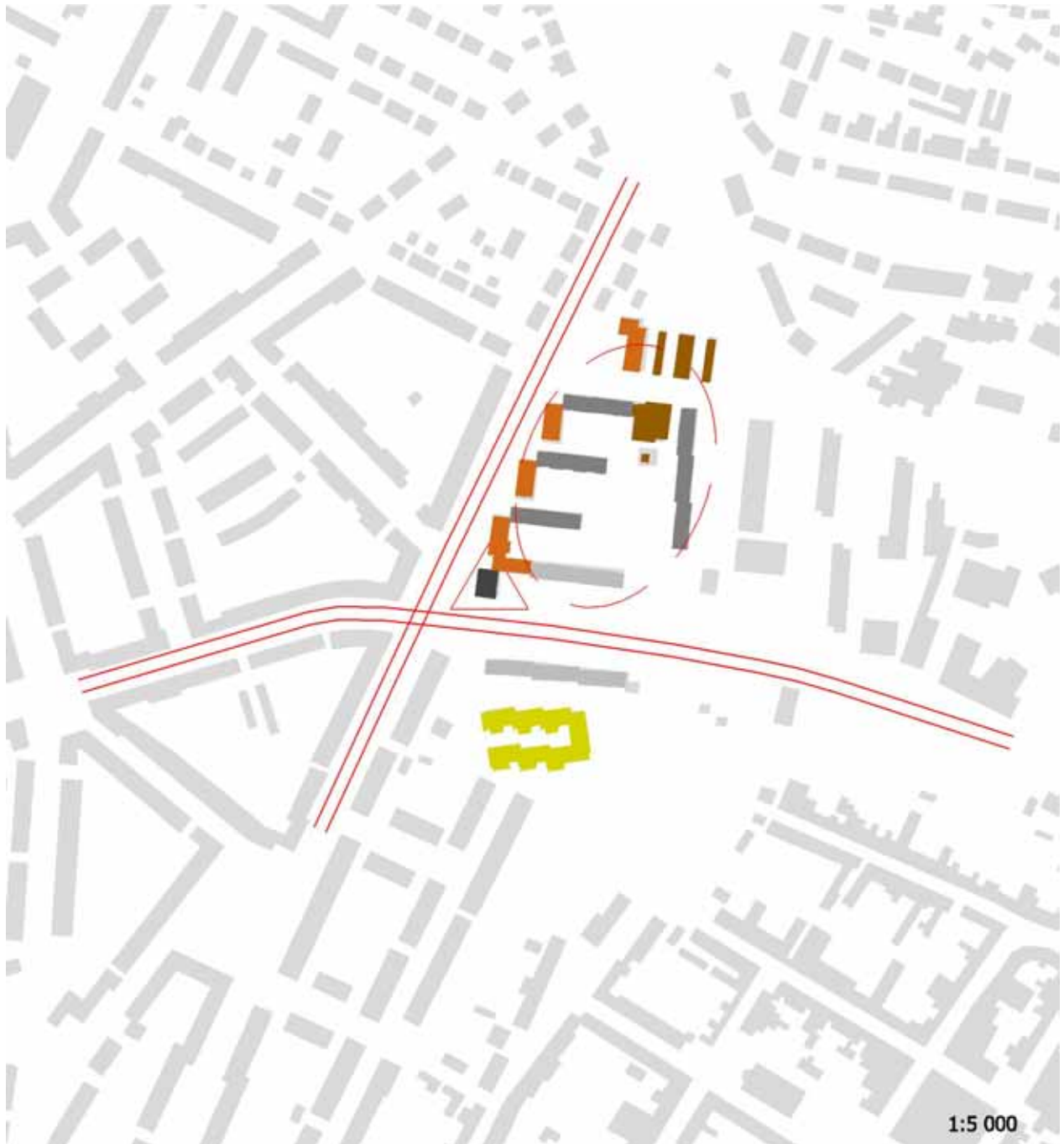

6.6.2.1. Fučíkova čtvrť – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	5,49 ha	autenticita původní podoby souboru:	***
zastavěná plocha:	1,08 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	4,41 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	446 ²³⁹	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	81	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	SSV, 2,7 km		
morfologie lokality:	velmi mírný svah k J, výhledy JV		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	respektuje stávající uliční síť, bez respektu k výšce zástavby		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

²³⁹ GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

6.6.2.2. Fučíkova čtvrť – rozklad urbanistické struktury dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	skupina panelových domů tvoří jakýsi polouzavřený samostatný blok v rámci zástavby čtvrti Černá Pole
cesty:	původní Merhautova ulice ve směru J-S, Provazníková ulice ve směru Z-V
okraje:	bez zřetelných okrajů
oblasti:	skupina panelových domů tvoří jakýsi polouzavřený samostatný blok v rámci zástavby čtvrti Černá Pole
uzly:	nevyskytují se
významné prvky:	výraznější dominanta jediného věžového domu o 13 podlažích při křižovatce významných ulic

6.6.2.3. Fučíkova čtvrť – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - městská ulice Merhautova s šikmým parkováním, obchody a veřejnou vybaveností - méně městská ulice Provozákova, dopravně zatížený čtyřpruh - do „městského bloku“ sídliště se zajíždí dvěma vjezdy (ul. Kotěrova)
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový panelový B60, 8 NP - deskový panelový B60, 5 NP - věžový panelový B60, 12 NP
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - tři deskové panelové osmipodlažní domy B60, po 3 sekcích ve 3 řadách, kolmých k ul. Merhautové; bez architektonického detailu - pouze rastr celostěnových panelů s vyříznutým okenním otvorem, původně ocelové zavěšené balkony - deskové panelové pětipodlažní domy B60, ve dvou řadách paralelních s ul. Provozánkovou a jedné na ni kolmou - výškový dvanáctipodlažní dům, jedná se o prototyp²⁴⁰ tohoto brněnského typu domu s 44 třípokojovými byty; další domy tohoto typu pak doplňují kompozici sídliště Juliánov a Staré Brno – sever; vylepšený typ se 13 NP a 48 BJ s lepším tektonickým výrazem (parapetní a meziokenní panely namísto celostěnných, průběžné římsy) pro sídliště Lesná stojí dále v sídlišti Staré Brno-jih a jednotlivě i jinde (ul. Líšeňská, ul. Kneslova,...)
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednopodlažní podnože vysokých deskových domů směrem do ulice Merhautovy se samoobsluhou a dalšími prodejny - dvoupodlažní dům se službami při tramvajové smyčce - jednopodlažní MŠ (dokončené 1968, autor: Z. Michal)
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - zděný objekt kotelny v ul. Kotěrova
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - kolmá a podélná PS v ulicích - samostatné parkoviště s kolmými PS při ul. Provozánkovou pro pětipodlažní domy
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - přímo v sídlišti nepřítomná; starší - meziválečná a poválečná zástavba v okolních ulicích
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost architektonickému detailu minimální
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se

Obr. 41 Sídlíště Fučíkova čtvrť - pohled z křižovatky ulic Merhautova a Provozánkovou roku 1979²⁴¹ – ortofoto sídliště²⁴² – projekt výškového domu, perspektiva²⁴³

²⁴⁰ ŠEVČÍK, V. a B. OČADLÍK. Stavíme nejvyšší obytné domy v Brně. *Pozemstav buduje*. 1962, č. 22, s. 3

²⁴¹ repro z: SAMEK, B. a K. O. Hrubý. *Brno – proměny města*. Brno: Blok, 1982

²⁴² Mapy Google [online]. 2013, [cit. 2013-07-25]

²⁴³ ŠEVČÍK, V. a B. OČADLÍK. Stavíme nejvyšší obytné domy v Brně. *Pozemstav buduje*. 1962, č. 22, s. 3

6.6.2.4. Fučíkova čtvrť – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po roce 2000 prováděna „regenerace“ panelových domů: zateplení obvodového pláště, výměna ocelových balkonů za nové ocelové nebo samonosné betonové lodžie - po roce 2000 jednopodlažní objekty občanské vybavenosti nastaveny o jedno podlaží, některé opatřeny těžkopádnou střešní nástavbou s valbovou střechou - výškový bytový dům byl regenerován s respektem k původnímu výrazu a barevnosti
architektonicky významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	- nevyskytují se
možné intervence:	- zpomalení a zobytnění ulice Merhautovy, zatím byly prováděny jen provizorní kroky (ostrůvek MHD apod.)
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - využívání pohledově exponovaných fasád a štítů domů k instalaci velkoplošných reklam – nerespektování lidského měřítka ulice a měřítka budov - monotónnost vlastnické struktury (obec), monotónnost velikostí bytů (především 2+1)

Obr. 42 Sídliště Fučíkova čtvrť: severní fasáda osmipodlažního domu B60 – těžkopádné proporční a materiálové řešení nástaveb (dnes privatizovaných) bývalých objektů občanské vybavenosti²⁴⁴

²⁴⁴ Mapy Google [online]. 2013, [cit. 2013-07-25]

6.6.3. Sídlíště Staré Brno – sever

autoři: F. Kočí
 projekt:
 realizace: 1961-1963
 poloha: k. ú. Staré Brno

6.6.3.1. Staré Brno – sever – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	10,10 ha	autenticita původní podoby souboru:	***
zastavěná plocha:	1,28 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	8,82 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	850 ²⁴⁵	jedinečnost městského prostředí:	*
hustota BJ / ha:	84	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	Z, 1,1 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	uprostřed zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez respektu k původní parcelaci území, výšce zástavby; původní zástavba většinou asanována		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků, blízkost svahu hradu Špilberk		

²⁴⁵ GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

6.6.3.2. Staré Brno – sever – rozklad urbanistické struktury dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	urbanistická katastrofa ²⁴⁶ , spojená s asanací městské struktury a Starobrněnské radnice v prostoru Mendlova náměstí v první polovině 60. let 20. století. Rozrušení rostlé struktury a vytvoření širokého nástupního koridoru k obnovenému výstavišti.
cesty:	úseky původní starobrněnské uliční sítě (Hlinky, Výstavní, Rybářská...); nově vytvořený nástup mezi Mendlovým náměstím a hlavním vstupem do areálu výstaviště s tramvajovým koridorem (ul. Veletržní) bez lidského měřítka
okraje:	bez zřetelných okrajů
oblasti:	bez zřetelných oblastí
uzly:	v místě asanovaného centra Starého Brna s radnicí vzniklo nové Mendlovo „náměstí“ – pouhý přestupní uzel MHD, avšak celoměstského významu
významné prvky:	starobrněnský klášter a pivovar – výrazné stavby nová výšková správní budova BVV (arch. M. Spurný) při hlavním vstupu na výstaviště

²⁴⁶ KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 535. ISBN 80-86223-11-6

6.6.3.3. Staré Brno – sever – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - úseky původní starobrněnské uliční sítě (ul. Hlinky, Výstavní, Rybářská...) jsou nadále městskými ulicemi se stromořadími a parkováním, avšak s absencí vybavenosti v parteru nových obytných domů - nově vytvořený nástup mezi Mendlovým náměstím a hlavním vstupem do areálu výstaviště s tramvajovým koridorem (ul. Veletržní) bez lidského měřítka, bez městotvorné formy i funkce; jeho už tak slabý koncept dorazila i nutnost ponechat některé dosluhující výrobní objekty a nevhodně situované nové objekty technické vybavenosti (výtopna)²⁴⁷
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskové zděné T03B, 6 NP (různé úpravy parteru) - věžový panelový, 12 NP
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskové zděné obytné domy situovány v prolukách po asanované zástavbě v ul. Rybářská, Zedníkova, Křížkovského, Veletržní, Výstavní, Hlinky, Křížová; většinou řešeny s atypickými prvky umožňující napojení na sousední zástavbu; zděné domy byly budovány v první fázi (od 1961), poté panelové věžáky a vybavenost - výškové dvanáctipodlažní panelové domy, s 44 třípokojovými byty ve Veletržní ulici byly postavené ve druhé etapě; původně projekt předpokládal výstavbu upravených experimentálních výškových domů z litého betonu²⁴⁸
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - dvoupodlažní podnož výškového domu směrem do Mendelova náměstí se samoobsluhou a dalšími prodejny - dvoupodlažní objekt pošty v ul. Křížová s mozaikou modrého lva při tramvajové smyčce - jednopodlažní objekt restaurace v podnoži obytných domů (Veletržní) - dvoupodlažní objekt služeb (Výstavní)
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - objekt výtopny, naprosto nevhodně situovaný v blízkosti obytné zástavby
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - podélná, popř. šikmá PS v ulicích, ev. ve vnitroblocích
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - vzhledem k výstavbě sídliště v nejstarším historickém území města je přítomná - ucelené objekty v bezprostředním okolí (klášter a bazilika, pivovar, původní pavlačové domy...) - fragmenty záměrně ponechané v nové struktuře (letohrádek Mitrovských)
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost architektonickému detailu minimální; některé zděné bytové domy s krytým ustupujícím parterem, veřejná prostranství „Veletržní třídy“ oddělená potěmkinovskými kulisami dekoračních zídek od všední špíny vnitrobloků a technických dvorů
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - M. Klvaňa: mozaika „Modrý lev“ (na fasádě pošty, Křídlovická) - M. Axman: Textilačka (Křížkovského-Veletržní)

Obr. 43 Sídlíště Staré Brno- sever: pohled z Mendelova náměstí k jihu do ulice Křížová (1905)²⁴⁹ – model vítězného návrhu ze soutěže na dopravně-urbanistické řešení Mendelova náměstí z roku 1958 (F. Kočí, V. Veselý), podklad pro další návrh²⁵⁰

²⁴⁷ ŠTVÁN, J. Nová tvář Starého Brna. *Československý architekt*. 1965, č. 23-24, s. 3

²⁴⁸ CHLUP, Z. Přestavba severní části Starého Brna. *Architektura ČSSR*. 1962, s. 94-98

²⁴⁹ foto z ENCYKLOPEDIE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=2840&image=1529

²⁵⁰ CHLUP, Z. Přestavba severní části Starého Brna. *Architektura ČSSR*. 1962, s. 96

6.6.3.4. Staré Brno – sever – současnost a budoucnost

provedené intervence:	- po roce 2000 prováděna „regenerace“ zejména panelových domů: zateplení obvodového pláště a nátěr fasády velmi různými odstíny fasádní barvy, architektonický výraz domů se úpravami nestal hodnotnějším
architektonicky významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	- z Mendlova náměstí znovu vytvořit polyfunkční těžiště Starého Brna, při budoucích intervencích posilovat co nejvíce jejich „městotvornost“, důležitou v dnes rozrušeném prostředí - během budoucích rekonstrukcí fasád opět respektovat tektoniku domů a v barevném řešení vycházet ze zemitých odstínů
možné intervence:	- využití každé příležitosti k respektování a zdůraznění „historie místa“ - důraz na polyfunkčnost objektů
rizika:	- nerespektování lidského měřítka městské ulice a měřítka městských budov - budování dalších monofunkčních zón

Obr. 44 Sídlíště Staré Brno – sever: model přestavovaného území, pohled od jihovýchodu²⁵¹

Obr. 45 Sídlíště Staré Brno – sever: návrh generálního řešení přestavby Starého Brna²⁵², situace – pohled z přestupního uzlu k západu na zástavbu ul. Veletržní (2001)²⁵³

Obr. 46 Sídlíště Staré Brno - sever: výškové panelové domy po revitalizaci (foto 2012) – barevné, zateplené Staré Brno, pohled z hradu Špilberk (foto 2012)²⁵⁴

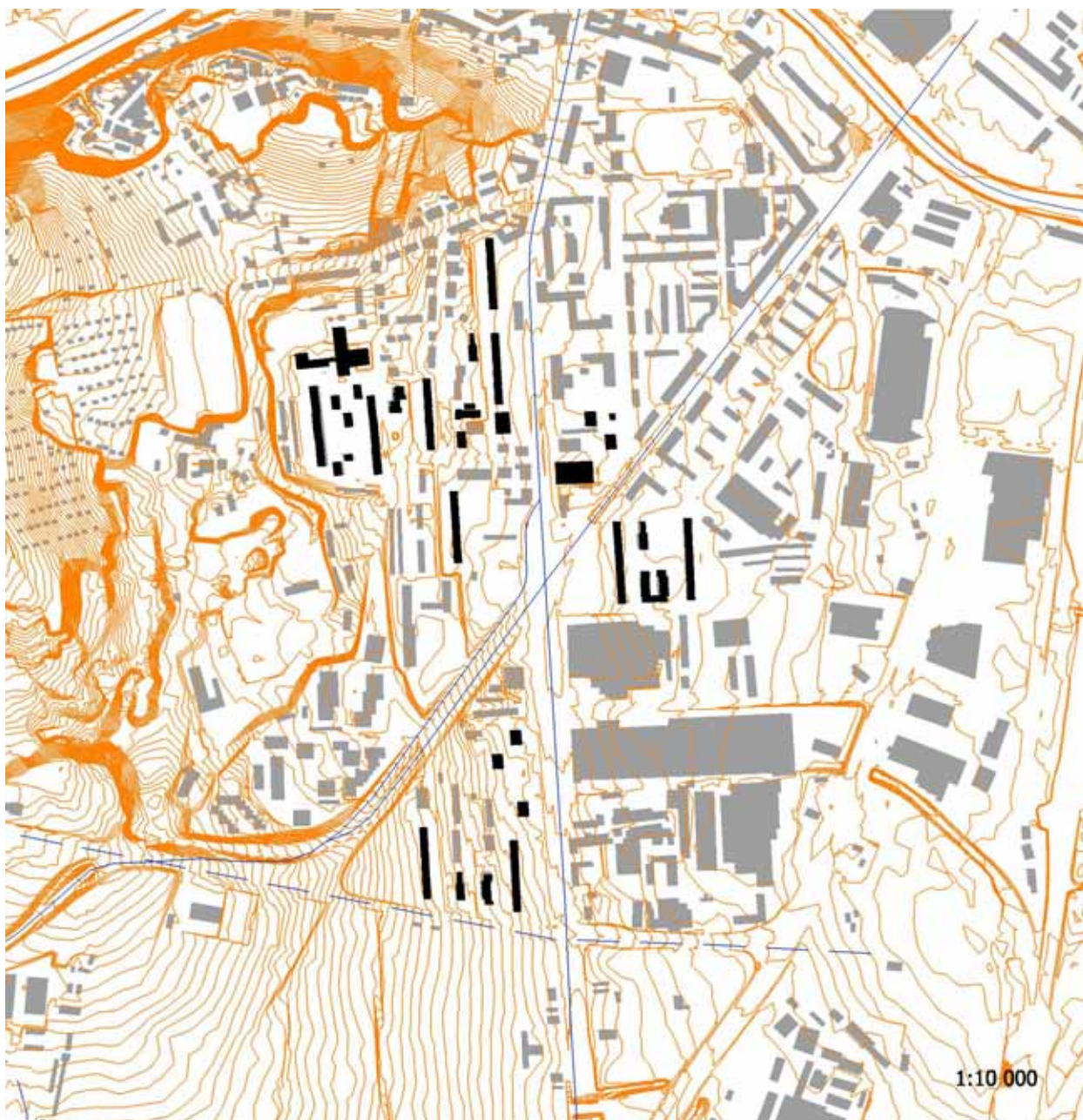
²⁵¹ CHLUP, Z. Přestavba severní části Starého Brna. *Architektura ČSSR*. 1962, s. 96

²⁵² CHLUP, Z. Přestavba severní části Starého Brna. *Architektura ČSSR*. 1962, s. 95

²⁵³ foto z: ENCYKLOPEDIE DÉJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=3310&image=1009

6.6.4. Sídliště Staré Brno – jih

autoři: M. Steinhauser, J. Dvořák, M. Borecký, Z. Michal²⁵⁵
projekt: 1962-1965, vybavenost do 1968
realizace: 1962-1965, vybavenost do 1968
poloha: k. ú. Štýřice

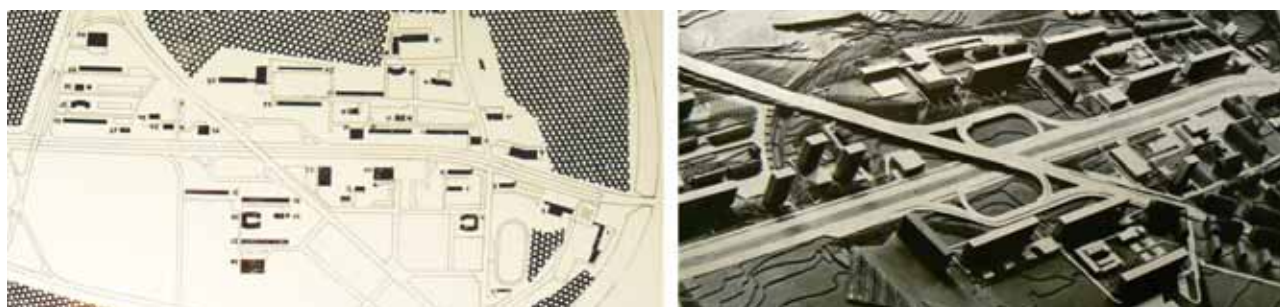

²⁵⁴ 2x foto autor

²⁵⁵ autoři generelu podle: CHLUP, Z. Sídliště Brno – jih. *Architektura ČSSR*. 1961, s. 89-93

6.6.4.1. Staré Brno – jih – vztah souboru a města

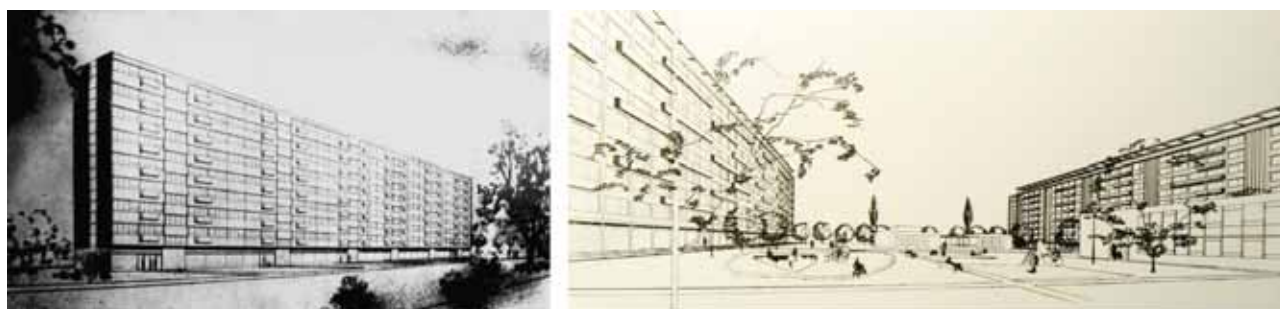
celková plocha souboru:	18,32 ha	autenticita původní podoby souboru:	***
zastavěná plocha:	2,6 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	15,72 ha	hierarchizace prostředí:	*
počet BJ:	1488 ²⁵⁶	jedinečnost městského prostředí:	*
hustota BJ / ha:	81	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	JZ, 2,1 km		
morfologie lokality:	velmi mírný V svah, část území u Ústředního hřbitova V svah		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez respektu k původní parcelaci území; respektuje směr Vídeňské ulice		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

Obr. 47 Sídlíště Staré Brno – jih: situace s vyznačením plánovaných objektů sídlíště (sever vpravo) – model sídlíště (okolí Koněvovy třídy po částečné asanaci a přestavbě), uveřejněný v odborném tisku²⁵⁷, pohled od jihovýchodu

Obr. 48 Sídlíště Staré Brno – jih: tentýž model sídlíště, pohled od západu (patrná je nerealizovaná mimoúrovňová křižovatka ulic Renneské a Vídeňské (dnes pouze estakáda rychlé tramvaje), nerealizovaný výškáč v blízkosti kostela sv. Leopolda, atd.)

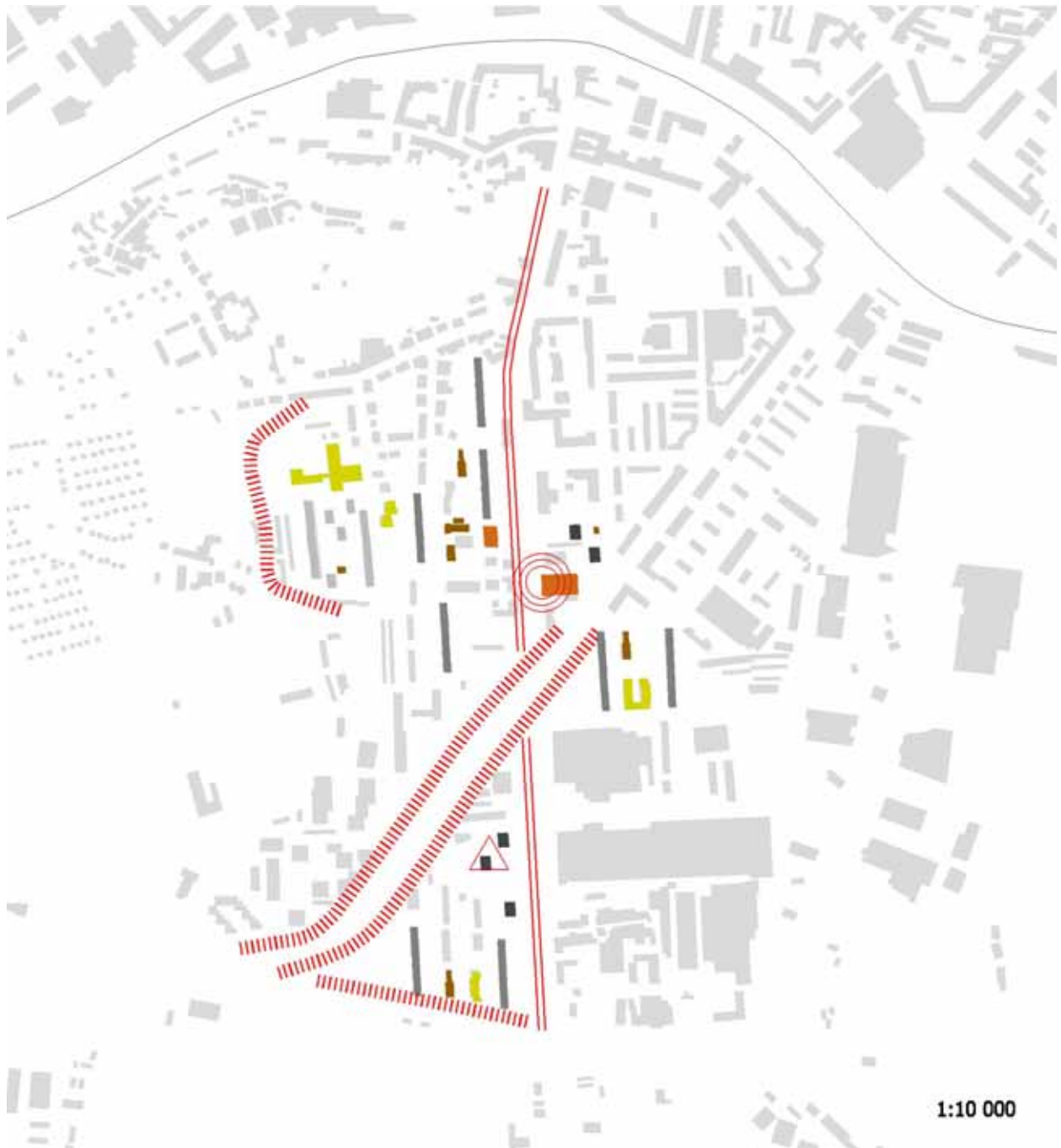
Obr. 49 Sídlíště Staré Brno – jih: původní představa brněnských architektů z KPÚ o podobě deskových panelových domů (úprava typu G57) pro sídlíště Staré Brno – jih: výrazně horizontální členění hmoty průběžnými parapety a dokonce průběžnými okenními otvory (!), podtržené o 60 cm ustoupeným soklem 1. NP; patrné je dobové usilování skupinami architektů o prosazení tohoto typu²⁵⁸; v redukované formě bylo řešení přijato pro objekty na sídlišti Lesná

²⁵⁶ vlastní průzkum – ortofotomapa a ČÚZK

²⁵⁷ dvojice repro z: CHLUP, Z. Přestavba severní části Starého Brna. *Architektura ČSSR*. 1962, s. 90, 93

²⁵⁸ snímek vlevo: DVOŘÁK, J. Nová brněnská úprava typu G57. *Československý architekt*. 1961, ročník VII, č. 23, s. 1; snímek vpravo: CHLUP, Z. Přestavba severní části Starého Brna. *Architektura ČSSR*. 1962, s. 90, 93

6.6.4.2. Staré Brno – jih – rozklad urbanistické struktury dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Dlouhé deskové domy paralelní s ulicí Vídeňskou (dříve hlavní příjezd do veletržního města od jihu – Koněvova třída); obslužné komunikace navazují na stávající uliční síť v území
cesty:	osa území - příjezdová komunikace Vídeňská, na kterou však obytné domy nemají přímou provozní vazbu
okraje:	jsou zřetelné pouze v některých úsecích (terénní zlomy býv. cihelny, ul. Jihlavská a zed' hřbitova); výrazným předělem je násep a estakáda tramvajové trati
oblasti:	bez zřetelných oblastí
uzly:	okrskové středisko Union, se strategickou polohou mezi dvěma tramvajovými tratěmi se zastávkami
významné prvky:	vertikální dominanty - trojice věžových domů o 13 podlažích

6.6.4.3. Staré Brno – jih – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - čtyřproudá příjezdová komunikace do Brna z jihu (Vídeňská) bez přímé provozní vazby na obytné domy; obslužné komunikace s nejednotným charakterem (různá zástavba, různý vztah ke vstupům do obytných domů, různé podoby parkování) - tramvajová trať v ulici Vídeňská v úrovni centra Union odbočuje na samostatný koridor rovnoběžný s ulicí
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový panelový, 9 NP, 24 BJ na schodišťovou sekci - věžový panelový B60, 13 NP, 48 BJ - deskový zděný T03B, 5 NP, 16 BJ - prototyp T08B, 8 NP, 23 BJ
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový devítipodlažní dům, po 6 sekcích, tj. délky 124 m - trojice výškových domů o 13 NP, po 48 BJ; 1.NP tvoří sokl se zázemím bytů; (autor arch. Dufek), plášť s fasádními parapetními a meziokenními panely - deskové zděné domy T03B, s garážemi v 1.NP - prototyp T08B s 23 BJ byl postaven na nároží ulic Vídeňské a Vojtovy v roce 1964; jedná se o jediný panelový dům v Brně s příčným modulem nosných stěn 6 m;
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - dvoupodlažní objekt okrskového centra Union se samoobsluhou, restaurací a dalšími provozovny (dokončen 1968) - dvoupodlažní objekt občanské vybavenosti - objekt ZŠ Horní, konstrukční systém žb skelet KPÚ se skrytými průvlaky, projekt 1968, dokončeno 1973²⁵⁹ (autor arch. J. Ledvina)²⁶⁰ - objekty MŠ a jeslí
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - objekty správy a technické vybavenosti integrovány do objektu o několika částech – hmotách (trafostanice, výměník tepláren, klubovna...)
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - kolmé PS před bytovými domy, doplněná plochami parkovišť v rozšíření komunikací mezi domy - dodatečně budované kolonie garáží
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - vzhledem k výstavbě sídliště v historickém území města přítomná - neasanované objekty v bezprostředním okolí (činžovní domy z konce 19. stol.) - fragmenty drobné architektury usazené do jiné souvislosti v nové struktuře
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost architektonickému detailu minimální
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - Život (autor nezjištěn), výrazná vertikální dvojice železobetonových pylonů - K. Babraj: bez názvu, před ZŠ Horní (osazeno 1973)²⁶¹

Obr. 50 Sídlíště Staré Brno – jih: snímky z publikace Brno – proměny města zachycující jedny z mála architektonických detailů nové výstavby²⁶²; plastika K. Babraje před vstupem do ZŠ Horní – původní barokní sousoší osazené do nové polohy – původní boží muka přenesená do ulice Vysoká (foto 1979)

²⁵⁹ ZŠ předána 1. 9. 1973, viz: Dětem ze Starého Brna. *Pozemstav buduje*. 1973, č. 35

²⁶⁰ VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 146

²⁶¹ SAMEK, B. a K. O. Hrubý. *Brno – proměny města*. Brno: Blok, 1982

²⁶² 3x repro z: ibidem

6.6.4.4. Staré Brno – jih – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po roce 2000 byly postupně nahrazeny na deskových domech ocelové zavěšené balkony za nové, obvodový plášť deskových a věžových domů zateplen - barevnost fasád objektů bytových a zejména objektu ZŠ byla změněna z původních odstínů přírodních – zemitých směrem ke křiklavým tónům;
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - během budoucích rekonstrukcí fasád opět respektovat tektoniku domů a v barevném řešení vycházet ze zemitých odstínů
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - rekonstrukce a rozšíření stávajícího okrskového střediska Union v příznivé urbanistické poloze, s důrazem na respektování měřítka místa, polyfunkčnost a posílení významu centra oblasti
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - další posilování „automobilového měřítka“ této oblasti města - monotónnost vlastnické struktury (obec), monotónnost velikostí bytů (2+1)

Obr. 51 Sídlíště Staré Brno - jih: letecký snímek křížení ulice Vídeňské a koridoru tramvaje v Rennské (pohled od východu); patrné jsou zbytkové nebo přechodové „zelené“ plochy bez charakteru a malým sociálním potenciálem²⁶³

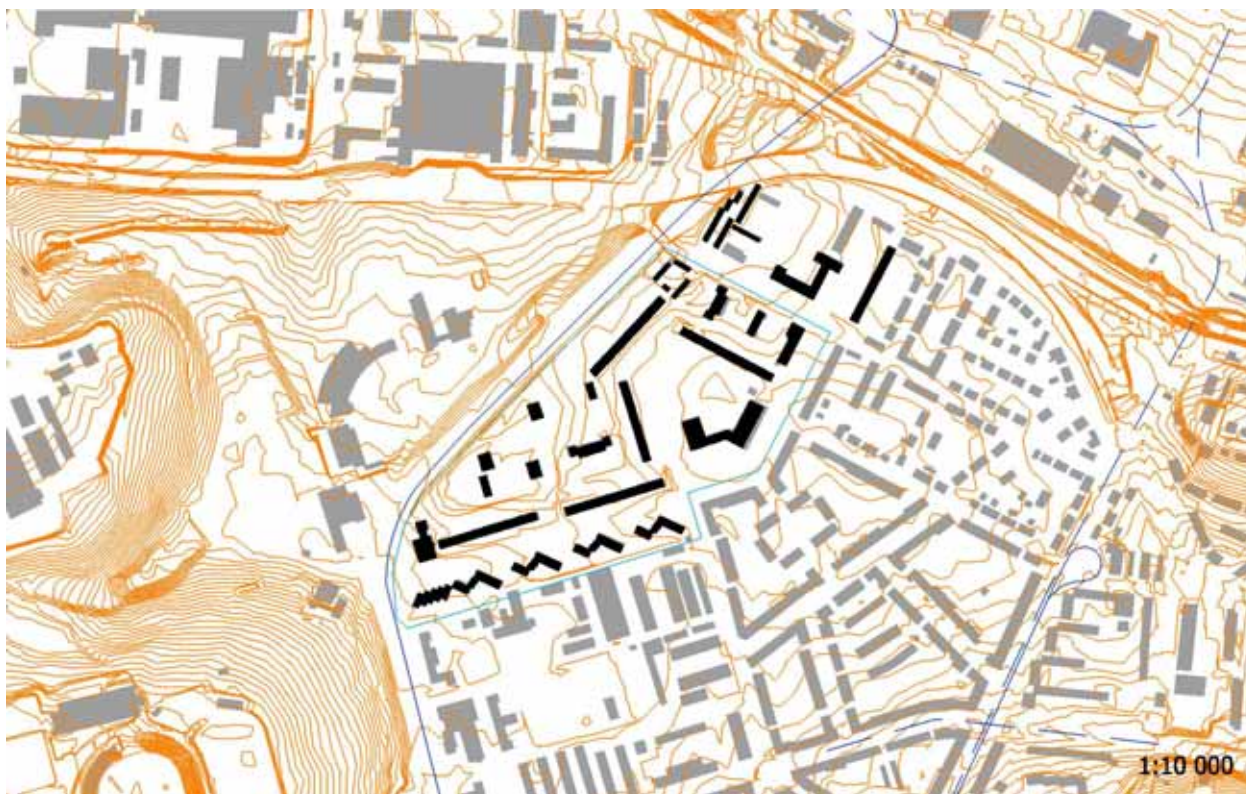
Obr. 52 Sídlíště Staré Brno – jih, současné snímky bytových domů: živé odstíny barev a velkoplošné reklamní bannery na fasádách²⁶⁴

²⁶³ foto: Mapy Google [online]. 2013, [cit. 2013-07-25]

²⁶⁴ 3x foto: autor

6.6.5. Sídlíště Černá Pole

autoři: Z. Kříž²⁶⁵
 projekt:
 realizace: 1962-1965 (bytové domy) -1968 (vybavenost)
 poloha: k. ú. Černá Pole

6.6.5.1. Černá Pole – vztah souboru a města

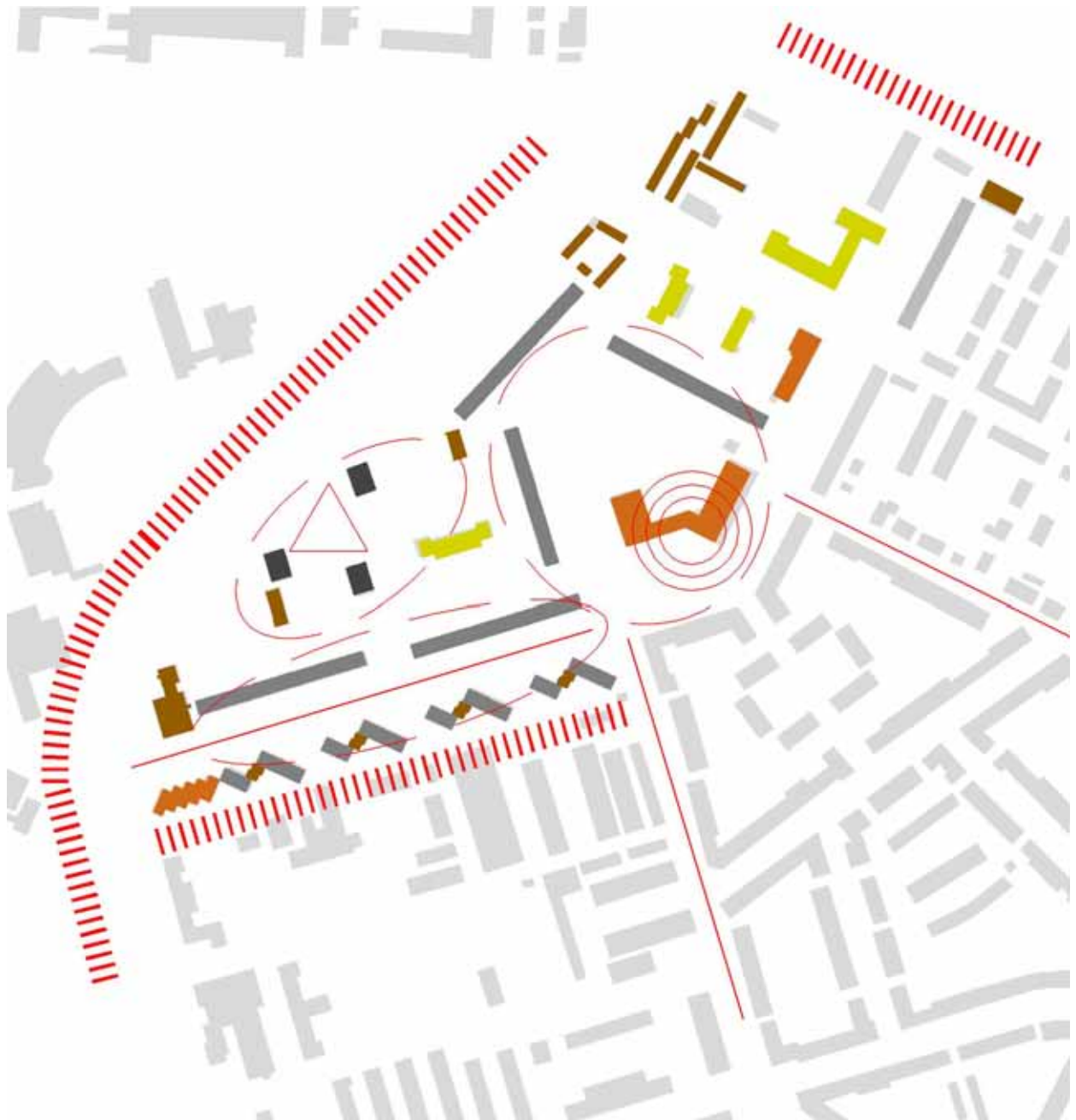
celková plocha souboru:	20,90 ha	autenticita původní podoby souboru:	***
zastavěná plocha:	2,40 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	18,50 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	1258 ²⁶⁶	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	60	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	S, 2,6 km		
morfologie lokality:	mírně zvlněná plošina nad kotlinou Ponávky, výhledy Z, JZ		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	do jisté míry respektuje sousední blokovou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků, blízkost Arboreta VŠZ		

²⁶⁵ DEJMAL, R. Brněnské profily. *Československý architekt*. 1966, ročník XII, č. 8-9, s. 3

²⁶⁶ vlastní průzkum (ortofotomapa a ČÚZK), Generel bydlení uvádí počet bytových jednotek 974 (údaj zřejmě nezapočítal 288 BJ z dostavby jižní strany Bieblovy ulice), in: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

6.6.5.2. Černá Pole – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	nepravidelný meandr z obytných bloků měl členit sídliště na prostory okrskovou vybaveností a na prostor náměstí s vybaveností nadokrskovou; původní koncept byl znejasněn dostavbou obytných domů v ul. Bieblova (1968) a nerealizací plánované výškové dominanty internátu ²⁶⁷
cesty:	výraznější linka Bieblovy ulice, tvar nám. SNP navazuje na směry stávající uliční sítě
okraje:	definované dopravním přivaděčem k Lesné (třída Generála Píky (Z), náspem železnice (S); oplocením areálu kasáren a charakterem zástavby (J)
oblasti:	jsou definované výrazným „řetězením“ deskových bytových domů („koridor“ Bieblovy ulice, „prostranství“ nám. SNP), dále trojicí výškových domů v zeleni
uzly:	náměstí SNP v centrální poloze sídliště, definované rozmístěním deskových domů; uzel podpořen nadokrskovou vybaveností (samoobsluha, Kinokavárna, obřadní síň) a přímou vazbou na stávající zástavbu (ul. Mathonova, Alešova)
významné prvky:	vertikální dominanty - trojice věžových domů o 13 podlažích dominuje souboru zejména při pohledech z komunikace Generála. Píky

²⁶⁷ DEJMAL, R. Brněnské profily. *Československý architekt*. 1966, ročník XII, č. 8-9, s. 3

6.6.5.3. Černá Pole – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - do jižní části „náměstí SNP“ v centru sídliště ústí ulice nové struktury i ulice starší zástavby s bytovými a rodinnými domy - po okraji vedoucí přívaděč k sídlišti Lesná funguje jen jako okraj struktury
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový panelový B60, 8 NP (jeden blok 5 NP) - věžový panelový B60, 13 NP - deskový panelový B60, typ „Lesná“, 9 NP
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskové panelové osmipodlažní domy B60, soustředěné do linií po 6-7 sekcích; bez architektonického detailu - pouze rastr celostěnových panelů s vyřiznutým okenním otvorem, prostřídání zavěšených balkonů - výškové třináctipodlažní domy (arch. Dufek), stejný typ i uplatnění ve trojici jako v sídlišti Lesná - devítipodlažní deskové domy s parapetním a meziokenním panelem na fasádě, bez bytů v parteru stojící samostatně po jedné nebo po dvou schodišťových sekcích (arch. Zounek)
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - dvoupodlažní vícefunkční objekt „Kinokavárny“ (samoobsluha, prodejny, obřadní síň, kino...) dokončen r. 1969 (autor arch. V. Zavřel) - malé nákupní centrum v ul. Bieblova (skelet KPU) - stomatologická poliklinika (autor arch. M. Spurný)²⁶⁸ - 2 mateřské školy a jesle - zděný objekt ZŠ Janouškova vyprojektován ještě před výstavbou sídliště Černá Pole (autor arch. J. Ledvína, projekt 1957, realizace 1960-62)²⁶⁹
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - objekt kotelny na tuhá paliva v ul. Bieblova - zajímavé využití struktury - jednopodlažní objekty tech. zázemí mezi „rybinovými“ domy
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - kolmá PS před bytovými domy, podélná PS podél komunikací lemujících náměstí; - oboustranná kolmá PS v ulici Bieblova spolu s její délkou z tohoto veřejného prostoru dělají asfaltový koridor příliš nadlidského měřítka (šířka 15 m, délka téměř 320 m)
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - přímo v sídlišti nepřítomná; starší - meziválečná zástavba v okolních ulicích
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - nadstandartní pozornost byla věnována prostranství před nadokrskovým centrem; - v ulici Bieblova je dosud patrná větší pozornost věnovaná úpravám okolí domů z roku 1968 než na straně domů z r. 1964 (obrubníky, lemující betonové zídky, keramický obklad parteru, podoba vstupů)
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - M. Axman: Pohádka (Bieblova), M. Axman: Vlha (Bieblova), J. Marek: Hudba (nám. SNP), L. Snopek: Hrdinové povstání (nám. SNP)²⁷⁰

Obr. 53 Sídlíště Černá Pole, model zástavby z roku 1965, pohled od západu²⁷¹ – letecký snímek z podobné perspektivy, současnost²⁷²; osmipodlažní deskové domy lemující severní stranu ulice Bieblovy byly součástí původního projektu (postaveny r. 1964), naproti nim „rybinovitě“ uspořádané devítipodlažní domy typu B60 (typ „Lesná“ byly doplněny dodatečně roku 1968)²⁷³

²⁶⁸ medailonek arch. Miroslava Spurného, in: *Architektura ČSSR*. 1981, č. 4

²⁶⁹ VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 110

²⁷⁰ zdroj: ENCYKLOPEDIE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_objektu&load=637

²⁷¹ foto z časopisu *Československý architekt*. 1966, ročník XII, č. 8-9, s. 3

²⁷² zdroj: Mapy Google [online]. 2013, [cit. 2013-07-25]

²⁷³ *Pozemstav buduje*. 1969, číslo 11, s. 3

6.6.5.4. Černá Pole – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po roce 2000 prováděna „regenerace“ panelových domů: zateplení obvodového pláště, výměna balkonů za nové ocelové nebo samonosné betonové lodžie - některé domy v majetku města opatřeny střešní nástavbou velmi pochybného tvarosloví a výrazu; architektonický výraz domů se úpravami nestal hodnotnějším - po roce 2000 okrskové středisko navýšeno o střešní nástavbu nad částí půdorysu
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - rekonverze areálu kasáren a jeho citlivé urbanistické propojení s ul. Provazníkovou (J), ul. Generála Píky (Z), se sídlištěm Černá Pole (S)
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - necitlivé rekonstrukce dosud nerekonstruovaných objektů (obřadní síň, MŠ, zubní klinika...) - monotónnost vlastnické struktury (obec), monotónnost velikostí bytů (2+1)

Obr. 54 Sídlíště Černá Pole: bytový dům B60, původní fasáda – podoba vstupu do obytného domu z nám. SNP – „regenerované“ věžové domy z třídy Generála Píky, s úpravou fasády nerespektující tektoniku domu²⁷⁴

²⁷⁴ 3x foto: google.maps

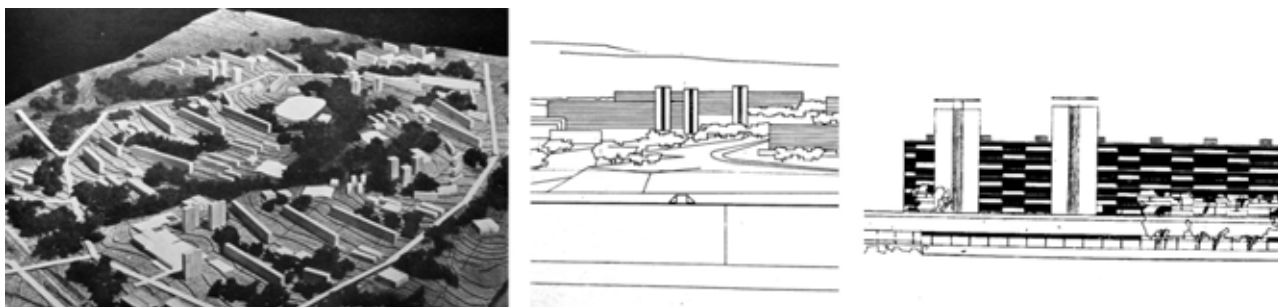
6.6.6. Sídliště Lesná

autoři: F. Zounek, V. Rudiš, M. Dufek, L. Volák
projekt: 1962-1970
realizace: 1962-1970
poloha: k. ú. Lesná

6.6.6.1. Lesná – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	147,4 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	14,2 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	133,2 ha	hierarchizace prostředí:	****
počet BJ:	5986 ²⁷⁵	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	40	jedinečnost přírodního prostředí:	****
vztah vůči centru města:	S, 3,3 km		
morfologie lokality:	mírný J holý svah, s ostrými zářezy zalesněných roklí; výhledy na J, V, Z		
vztah k městu:	satelit, na nezastavěném území		
vztah k původní struktuře území:	bez respektu k parcelaci, vychází z morfologie terénu		
vztah k přírodnímu prostředí:	park Čertova rokle, blízkost příměstských lesů, díky urbanistické koncepci je celé sídliště „anglickým parkem“		

Obr. 55 Sídlíště Lesná: první model sídlíště uveřejněný v odborném tisku – první skici: pohled na vedutu sídlíště – první skici: tektonika obytných domů (horizontální členění deskových domů, vertikály věžových objektů)²⁷⁶

Obr. 56 Sídlíště Lesná: objekt technické vybavenosti, tzv. „výměňík“ (Brožíkova, dnešní stav) – objekt MŠ a deskový dům (Brechtova, zač. 70 let) – objekt ZŠ (Nejedlého, foto zač. 70 let)²⁷⁷

Obr. 57 Sídlíště Lesná: objekt polikliniky, hlavní vstup (foto po 1975) – okrskové středisko „Lučina“ (skelet KPO) – dvoupodlažní pavilon ZŠ Blažkova²⁷⁸

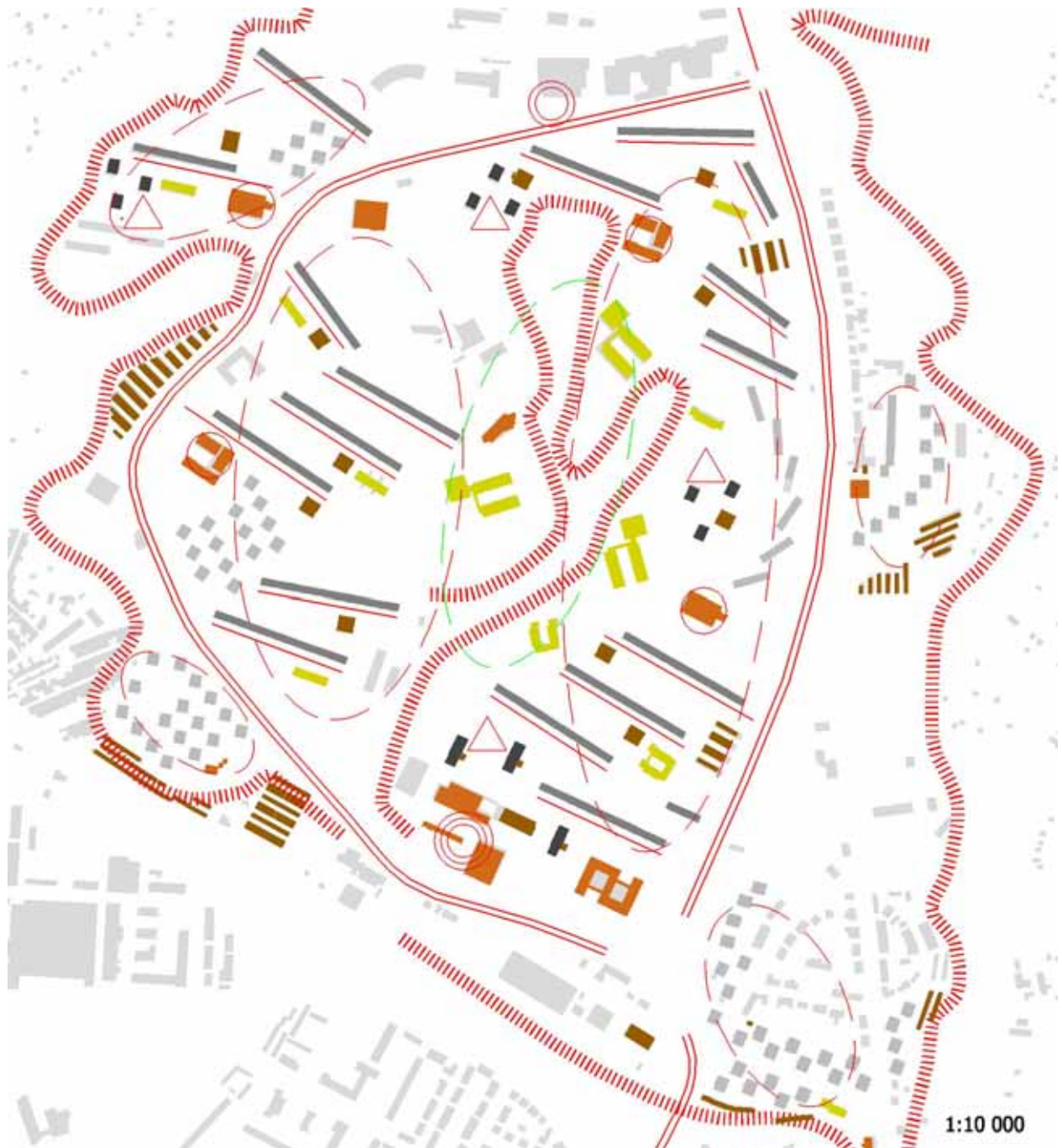
²⁷⁵ GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

²⁷⁶ 3x repro ze článku: CHLUP, Z. Nová obytná čtvrt' v Brně. *Architektura ČSSR*. 1961, č. 7, s. 459-464

²⁷⁷ 1x foto autor, 2x foto archiv autora

²⁷⁸ 3x foto: archiv autora

6.6.6.2. Lesná – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynch

hlavní kompoziční principy:	Vzdušná kompozice dlouhých deskových domů, doplněná nízkými objekty vybavenosti a vertikálními akcenty – trojicemi výškových domů. Vše obsluhované z hlavní obvodové komunikace. Zelený přírodní útvar uprostřed.
cesty:	velmi zřetelná obvodová komunikace – ulice Okružní; jižní strany deskových domů charakteru ulic (vstupy, chodník, komunikace, parkování, hřiště)
okraje:	jasně definované konfigurací terénu (Z, V, J), náspem železnice (J); ve středu sídliště „Rokle“ – terénní zmole s ostrými okraji
oblasti:	2 poloviny „původní“ struktury z let 1962-1969, rozdělené zelenou Roklí a doplněné „satelitními“ skupinami bodových domů při okrajích sídliště (Třískalova (1969-1971), M. Majerové, Barvy)
uzly:	dodnes nedokončené „obvodové“ centrum při jižním okraji sídliště v návaznosti na MHD, s velkoobchodní, poliklinikou a bazénem; původní konečná stanice autobusů získala na důležitosti díky okolní nové výstavbě; původní 4 okrsková centra urbanisticky v nepříliš výrazných polohách, svému účelu slouží poslední
významné prvky:	vertikální dominanty - čtyři trojice věžových domů o 13 podlažích

6.6.6.3. Lesná – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - obvodová komunikace čtyř- a dvoupruhová - Okružní ulice, z ní veškeré vjezdy do struktury, z většiny jednosměrné; jasná hierarchizace prostředí - ulice, vždy z jižní strany deskových domů, doplněné zázemím (hřiště, „výměník“) – obytnost a přehlednost prostředí
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový panelový, 9 NP, 16/24/32 BJ na schodišťovou sekci - věžový panelový, 13 NP, 48 BJ - deskový panelový chodbový, 14 NP, 232 BJ - deskový zděný, 4 NP, 16 BJ - bodový zděný, 4 NP, 13 BJ - bodový panelový, 4NP, 16 BJ
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový devítipodlažní dům, většinou délky 217 m, se 12 schodišťovými sekcemi, 1.NP v podobě soklu se zázemím bytů; relativně výrazná tektonika byla tvořena soklem obloženým keramikou, horizontálními průběžnými říms a parapetními panely; veškeré prvky PSV na fasádě černé barvy (římsy, okenní rámy, ocelové konstrukce balkonů, zábradlí...); - trojice výškových domů o 13 NP, po 48 BJ; 1.NP tvoří sokl se zázemím bytů; (autor arch. Dufek), plášť členěný stejně jako u deskových domů, štíty (stejně jako u deskových domů) s příznanými spárami mezi panely zaomítány dodatečně - trojice deskových chodbových domů s malými byty, jako jediné mají na Lesné zapuštěné loggie, v posledním podlaží nestandardní ateliérové byty; plášť těchto typů domů je tvořen z parapetních a meziokenních panelů s průběžným parapetem; meziokenní panely byly různě barevně pojednány (červená-zelená-černá-žlutá); plášť s dosud největší plochou okenních otvorů – odlehčení objemu domu a proslunění bytů - struktura doplněna skupinou deskových domů T02B (4.NP, 3 sekce po 13 BJ, ul. Nejedlého), skupinami bodových zděných omítaných domů (4.NP, 16 BJ, autor arch. Zounek – ul. Jurkovičova, Brožíkova, M. Majerové) - později dostavěny skupiny panelových bodových domů (Třískalova, 1971 a ul. Barvy, 1973)
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - pro tyto objekty byl speciálně vyvinut montovaný skelet se skrytými průvlakly s modulem 6 x 7,2 m, tzv. „skelet KPU Brno“ (statik ing. Z. Musil)²⁷⁹: - 4 okrsková centra dvou typů: menší („Lučina“, „Dukát“, autor arch. Dufek), větší („Polana“, „Obzor“, autor arch. Rudiš); kolem „pobytového“ atria samoobsluha, prodejny, restaurace, knihovna, společenský sál., apod.²⁸⁰ - objekty 3 ZS (24 tříd) a MS - objekt polikliniky (Halasovo nám., autor arch. L. Kopřivíková) otevřen 1974, zajímavý provozní koncept třípodlažní budovy se dvěma atrií, oddělený přístup pěších a aut, oddělený přístup dětí a dospělých
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - tzv. „výměníky“, polyfunkční dvoupodlažní objekty, integrující výměník dálkového topení, trafostanici, prádelnu a technické a společenské místnosti; do dneška nepřekonaný příklad integrace nezbytného „technického balastu“ v prostředí obytného souboru - objekt vícepodlažních garáží, 2.-5. NP s uzamykatelnými stáními a se službami motoristům v přízemí (autoservis, mytí, apod.); projekt byl zopakován na sídlišti v Králově Poli (arch. Dufek)
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - kolmé PS před bytovými domy, doplněná plochami parkovišť v rozšíření komunikací mezi domy - dodatečně budované kolonie garáží při okrajích sídliště
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - vzhledem k funkci staveniště (vojenské cvičiště) jsou jedinými objekty z doby před výstavbou sídliště některé stromy v Čertově roklí, ze které byl vytvořen rekreační park
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - úrovní architektonického řešení včetně detailních prvků se jednalo o výjimečné obytné prostředí v rámci celé střední Evropy; - chodníky před domy v jedné úrovni s vozovkou; - vstupy do bytových domů (žulové stupně, zděné zídky, opaxitové obložené vstupní haly); - dětská hřiště lemovaná z několika stran zídkami a výtvarně pojatými zdmi 15x3 m
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - zdi kolem dětských hřišť: B. Matal (Šrámkova), Č. Kafka (Arbesova), J. Kubiček (Brechtova), S. Lacinová (Jurkovičova), L. Martínek (Slavíčková); - výtvarná díla: Fr. Šenk: Spojení (Vaculíkova), L. Martínek: Ptáci (OC Obzor), M. Chlupáč: Balvan (OC Polana), J. Kubiček: dekorativní stěna (Halasovo nám.), S. Lacinová: Květ (Třískalova), J. Marek, Z. Makovský (poliklinika)²⁸¹

²⁷⁹ MUSIL, Z. Montovaný skelet pro občanskou výstavbu. *Pozemní stavby*, 1966, č. 9, s. 467-471

²⁸⁰ v sále a salonku restaurace Polana se v roce 1967 konalo výjezdní zasedání v rámci 9. kongresu UIA

²⁸¹ o výtvarných dílech např. zde: PECKA, L. Sídlíště a zároveň galerie pod širým nebem? Lesná!. In: *blog.idnes.cz* [online]. 2011-08-11 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz/c/204828/Sidliste-a-zaroven-galerie-pod-siry-m-nebem-Lesna.html>

6.6.6.4. Lesná – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - řízená destrukce výrazu sídliště mezi lety 1999-2013; postupně odstraněny z deskových domů průběžné parapety, ocelové zavěšené balkony vyměněny za betonové robustní představené lodžie; na deskových domech v majetku města provedeny nástavby, vše proti vůli původních autorů²⁸² - okrskové centrum Lučina bylo přestavěno na bytový dům; - okrskové centrum Polana bylo přestavěno na bytový dům s pobočkou pošty v parteru - barevnost fasád objektů bytových a zejména objektů ZŠ byla změněna z původních odstínů přírodních (zemitých) směrem ke křiklavým tónům; tektonika fasád byla mnohdy až diletsky rozrušena
arch. významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - skupina řadových atriových dvoupodlažních RD při ulici Loosova z poč. 70. let - bytový komplex Orion, dokončený r. 2008; 3 věže koncepčně navazují na původní urbanistický rozvrh čtvrti Lesná (arch. M. Komárek, A. Stehlíková, M. Rudiš) - přestavba (a rekonverze) objektu samoobsluhy na sídlo firmy (ul. Barvy, autor: M. Rudiš, 2001) – příklad kvalitní rekonverze býv. objektu sídlištní vybavenosti
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - navšít počty parkovacích stání, řešení by mělo respektovat urbanistickou koncepci Lesné²⁸³, např. do terénu zapuštěné garáže za deskovými domy - dobudovat (fyzicky, společensky...) centrum čtvrti u Halasova náměstí - během budoucích rekonstrukcí fasád opět respektovat tektoniku domů a v barevném řešení vycházet ze zemitých odstínů, blížících se původnímu záměru autorů
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - dostavba drobných „satelitních“ souborů, respektujících urbanistickou strukturu Lesné (podle vzoru stávajících „satelitů“ (soubor RD Kupkova, soubor RD Loosova, soubor BD Třískalova)
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - necitlivá rekonstrukce zbývajících objektů dosud původního výrazu (zejména ZŠ Nejedlého, vícepodlažní garáže, MŠ Brechtova, Ibsenova, Loosova, výměníky) - necitlivé dostavby do stávající struktury, bez vztahu k původnímu konceptu sídliště - anonymita v domech s velkým množstvím (malých) bytů (Halasovo náměstí)

Obr. 58 Sídlíště Lesná: devítipodlažní bytový dům B60 – vstup do bytového domu – pohled na dobře regenerovaný věžový dům – zděný bodový cihlový dům „Zounek“²⁸⁴

Obr. 59 Sídlíště Lesná: bodový dům „vzor Žabovřesky“ na ul. Třískalova – detail okolí těchto domů – jižní fasáda okrskového střediska „Obzor“²⁸⁵

²⁸² Spor o sídlíště Lesná – protest původních autorů. *Architekt*. 2000, č. 6, s. 85

²⁸³ viz ÚZEMNÍ STUDIE LESNÁ – AKTUALIZACE - ČISTOPIS. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 06/2012, [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-rozvoje-mesta/odbor-uzemniho-planovani-a-rozvoje/dokumenty/upp/uzemni-studie-lesna-aktualizace/>

²⁸⁴ 4× foto autor

²⁸⁵ 3× foto autor

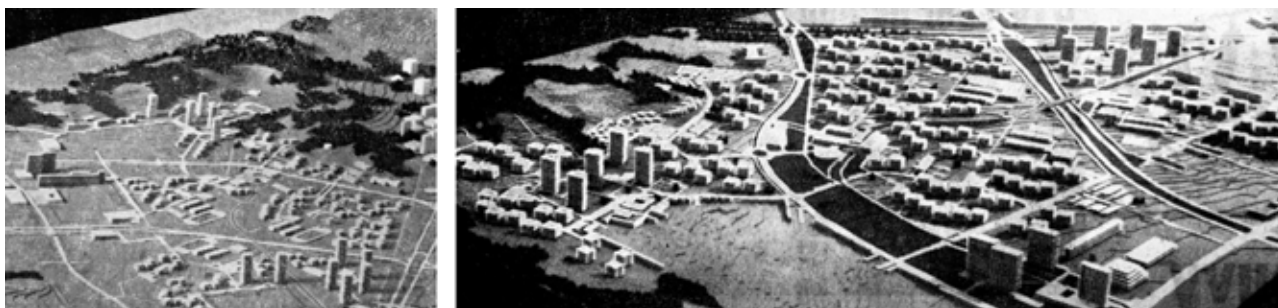
6.6.7. Sídliště Žabovřesky

autoři: M. Steinhauser, F. Kočí
projekt: 1966-1972 (bytové domy) -1980 (vybavenost)
realizace: 1966-1972 (bytové domy) -1980 (vybavenost)
poloha: k. ú. Žabovřesky

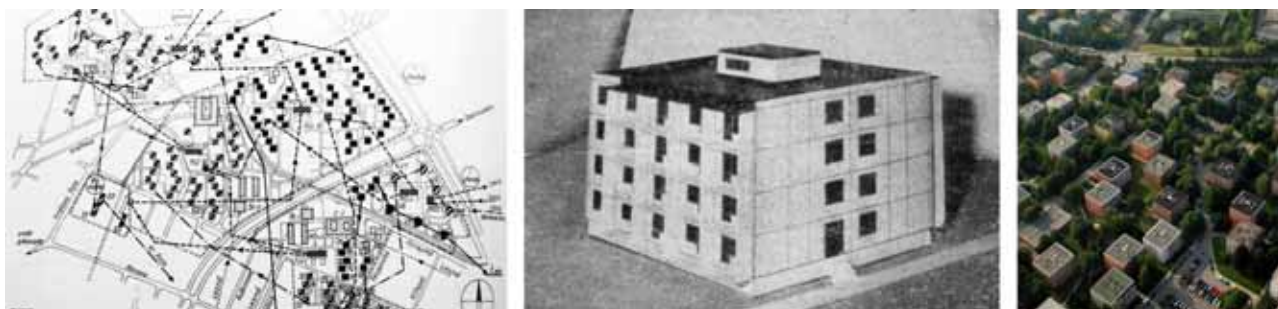

6.6.7.1. Žabovřesky – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	66,60 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	8,40 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	58,20 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	3950 ²⁸⁶	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	59	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	SZ, 3,5 km		
morfologie lokality:	mírný JZ svah, část území u Vychodilovy ul. J až JV svah		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost lesoparku Palackého vrchu		

Obr. 60 Sídliště Žabovřesky: snímky modelu připravovaného sídliště (pohled od východu a od jihozápadu)²⁸⁷; patrné jsou dvě skupiny výrazných věžových domů (původně plánované jako dvacetipodlažní, ul. Voroněžská a ul. Vychodilova) a jedna skupina deskových domů (ul. Luční); patrný je plánovaný koridor tramvaje z Tábora přes Voroněžskou, Makovského nám., Luční dál do Bystrce

Obr. 61 Sídliště Žabovřesky: situace s vyznačením stavebních proudů²⁸⁸ – model „kostky“, bodového panelového domu²⁸⁹ – letecký pohled na typickou strukturu zastavění

²⁸⁶ vlastní průzkum – ortofotomapa a ČÚZK

²⁸⁷ repro z: *Pozemstav buduje*. 1967, č. 25, s.4

²⁸⁸ repro z: *Pozemní stavby*. 1967, č. 9, s. 450

²⁸⁹ repro z: *Pozemstav buduje*. 1966, č. 16, s.1

6.6.7.2. Žabovřesky – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Kobercová zástavba drobnými bodovými domy, doplněná na třech místech skupinami vertikál výškových bytových domů; páteří koridor s linkou MHD (původně plánována tramvaj) spojující okrsková centra vybavenosti
cesty:	osy území – nové obslužné komunikace, spojující stávající části města (Královopolská a Korejská)
okraje:	jsou zřetelné pouze v některých úsecích (paty svahů masivu Palackého vrchu (S, SZ), dále výrazný předěl městské struktury přivaděčem od Svitav (ul. Hradecká a ul. Žabovřeská)
oblasti:	obslužné komunikace rozdělují kobercovou zástavbu do několika oblastí
uzly:	okrsková střediska při komunikaci Korejská („Perla“, samoobsluha Vychodilova), nadokrskové středisko „Rubín“, vždy spojena se zastávkou MHD
významné prvky:	vertikální dominanty – dvě skupiny věžových domů o 13 podlažích, (v původním projektu měly být tyto věžáky výrazně vyšší - až dvacetipodlažní), trojice výškových deskových domů (ul. Luční)

6.6.7.3. Žabovřesky – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	- obslužné komunikace jsou napojeny na stávající městskou strukturu; - do nich jsou zaústěny komunikace k jednotlivým skupinám domů;
typy obytných domů:	- bodový čtyřpodlažní (s jedním PP) panelový T06B, 16 BJ - věžový panelový T06B, 13 NP, 74 BJ - deskový panelový T06B, 13 NP, 72 BJ
podoba obytných domů:	- bodová čtyřpodlažní „kostka“ byla speciálně vyvinuta pro Žabovřesky, první zkušební dvojice prototypů byla postavena roku 1966; tříramenné schodiště, 4 byty (2x 3+1, 2x 2+1) na podlaží; dvě loggie (orientace V nebo Z) na byt; v suterénu společné zázemí, trojice garáží nebo další byt - výškové panelové domy o 13 NP, po 74 BJ; - deskové panelové domy T06B, 13 NP; Fasády objektů z celostěnových panelů (degradace detailu a tektoniky oproti fasádám s průběžnými parapety); v sídlišti se jedná z 95% o panelové objekty, cihlové „kostky“ byly doplňovány v menší míře až ke konci, touto zejména družstevní výstavbou docházelo k zahušťování struktury
podoba občanské vybavenosti:	- dvoupodlažní objekt obchodního a společenského střediska „Rubín“ se samoobsluhou, restaurací, obřadní síní, kulturním sálem, zdravotním střediskem a dalšími provozovny; centrum kompletně dokončeno s velkým zpožděním až r. 1980 - okrskové centrum „Perla“, vycházela dispozičně z objektu menšího okrskového centra na Lesné (Dukát“); samoobsluha, další provozovny - dvě 24 třídní ZŠ, stejné jako na Lesné, avšak s jinou orientací ke světovým stranám (V-Z); první dokončena r. 1971, druhá s bazénem r. 1972; objekty MŠ a jeslí (stejně jako na Lesné) - konstrukční systém použitý na všech objektech občanské vybavenosti - žb skelet KPÚ se skrytými průvlaky
podoba technické vybavenosti:	- polyfunkční dvoupodlažní objekty, tzv. „POS“ (pavilon obytné skupiny), integrující v jedné hmotě výměník dálkového topení, trafostanici, prádelnu a technické a společenské místnosti; příklad integrace nezbytného „technického balastu“ v prostředí obytného souboru
podoba dopravy v klidu:	- parkovací plochy s podélnými PS podél přístupových komunikací, doplněné plochami parkovišť mezi skupinami domů - trojice garáží v 1.PP některých bodových domů
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	- přírůstek pěší cesty v trase historické cesty s alejí mezi Kr. Polem a Žabovřeskami s několika původními stromy;
podoba detailu:	- pozornost architektonickému detailu menší než v sídlišti Lesná (např. betonové obrubníky namísto kamenných), ale stále relativně dobrá (keramický obklad soklů bodových domů, individuálně zpracovaný projekt „POS“, zárubní zídky před domy...)
podoba výtvarných děl:	- F. Navrátil: Mateřství (nám. Svornosti); S. Lacinová: Pocta V.M. (Makovského nám.); K. Babraj: Rodina (Makovského nám.); C. Bayer: Ležící dívka ²⁹⁰ (před OS Perla);

Obř. 62 Sídlíště Žabovřesky: původní podoba objektů: věžový dům T06B – bodový dům T06B – „POS“- pavilon obytné skupiny²⁹¹

²⁹⁰ podle www.socharstvi.info, autor hesla Kořínková, J. [online]. Dostupné z: <http://www.socharstvi.info/realizace/sladke-nic-nedelani-lezici-divka/>

²⁹¹ 3x foto autor

6.6.7.4. Žabovřesky – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po ukončení panelové výstavby v 70. letech realizovány urbanisticky zajímavé soubory kompaktní zástavby RD na svazích nad sídlištěm - po roce 2000 bylo postupně realizováno zateplení bytových domů; barevnost fasád objektů bytových byla změněna z původních odstínů přírodních – zemitých směrem ke křiklavým tónům; - stavební úpravy ZŠ Poznaňská (jiný formát otvorů, barevnost fasád...); architektonický výraz základní školy se úpravami nestal hodnotnějším - 4 bodové domy v majetku města byly opatřeny střešní nástavbou (4 BJ), krytou mansardovou taškovou střechou s vikýři; 2 bodové domy v majetku města byly opatřeny střešní nástavbou (4 BJ) s plochou střechou; nemotorné proporce, spolu s použitím neadekvátních materiálů (střešní taška) a nejlevnějších řešení (malé okenní otvory) jsou nepřesvědčivým výsledkem; navíc už tak malé vzájemné odstupové vzdálenosti sousedních bodových domů se ještě o pětinu „zkrátí“ - kromě stísněnosti prostoru je ohroženo i oslunění bytů v nižších podlažích - přestavba centra „Rubín“ (odstranění krytého portiku, nástavba polikliniky o další 2 podlaží...)
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - salesiánský kostel Panny Marie Pomocnice křesťanů z r. 1995 (Foesterova ul., autor arch. J. Opatřil) se střediskem mládeže - obytný soubor pod Palackého vrchem (Bochořákova ul., autor arch. P. Pečák, 2010), zajímavě řešený příklad intenzivní developerské bytové výstavby
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - během budoucích rekonstrukcí fasád opět respektovat tektoniku domů a v barevném řešení vycházet ze zemitých odstínů
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - rekonstrukce a rozšíření stávajících okrskových středisek Rubín a Perla v příznivé urbanistické poloze, s důrazem na respektování měřítka místa, polyfunkčnost a posílení významu centra oblasti - otevření suterénních bytů v bodových domech do předzahrádek
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - zvyšování výšky bodových domů o nástavby, kdy už původní stav je projektován na hraniční hustotu zastavění, danou normovými hodnotami pro oslunění bytů - anonymita v domech s velkým množstvím BJ (výškové domy)

Obr. 63 Sídlíště Žabovřesky: bodové domy zvýšené o střešní nástavbu (ul. Voroněžská a ul. G. Preisové) – vpravo zdařilý příklad řešení zateplení výškového domu (ul. Voroněžská)²⁹²

Obr. 64 Sídlíště Žabovřesky: regenerované bodové domy s teplými odstíny fasády – objekt MŠ v původní podobě²⁹³

²⁹² 3× foto autor

²⁹³ 2× foto autor

6.7. KONEC LIBERALIZACE A NÁSTUP NORMALIZACE

„Zabezpečování komplexní bytové výstavby v Brně patří a bude patřit k nejobtížnějším úkolům Národního výboru města Brna. Vždyť za uplynulá dvě pětiletá období 1960-1970 se v Brně odevzdalo průměrně 2400 bytových jednotek, kdežto v páté pětiletce má být předáno uživatelům 16 800 bytů, což činí roční průměr 3360 bytů. Tento zvýšený počet bytů má značný vliv na celkovou koncepci bytové výstavby a hlavně na územní přípravu.“²⁹⁴

„Naše účast na Expo by měla být důvodem k opatřením, která by zajistila, aby jedinci nemohli za státní prostředky prosazovat své výlučné představy, které jsou často jen špatně stráveným importem ze Západu.“²⁹⁵

Obr. 65 Konec liberalizace a nástup normalizace: schematická mapa rozmístění popisovaných sídlišť²⁹⁶

Čistky na nejvyšších místech, výměna stranických legitimací (kdy novou nedostalo na 330 000 reformních členů KSČ), prověřkové kádrové komise, cenzura. Společnost byla vedena pomocí hrozeb, tlaků, nabídek různých výhod, manipulací s fakty i hodnotami, individuální i sociální korupcí²⁹⁷.

²⁹⁴ VYKOUPILO, Ř. Výstavba bytů v páté pětiletce a její územní příprava. *Pozemstav buduje*. r. 1971, č. 17, s. 1

²⁹⁵ SOLECKÝ, V. Československá účast v Ósace. *Rudé Právo*, 1970 (přetisk článku v: PELČÁK, P. (ed.). *Viktor Rudiš – stavby a projekty 1953-2002*. Brno: Spolek Obecní dům Brno, 2005. ISBN 80-239-6264-7

²⁹⁶ schéma autor; mapový podklad poskytla FA VUT v Brně, zapůjčeno OMI MMB, 2012

²⁹⁷ TOMÁŠ VLČEK, TOTALITA.CZ. *Normalizace, resp. konsolidace* [online]. © Tomáš Vlček [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/normalizace.php>

V tomto období „bezradosti a beznaděje“²⁹⁸ počátkem 70. let byla v Brně realizována a připravována k realizaci sídliště, jejichž koncepce vznikala ještě v předsrpnové liberální atmosféře. Realizovaný výsledek, už poznamenaný v jednotlivostech výše citovanými charakteristikami doby, se však mnohdy ještě opírá o zajímavý a invenčně řešený urbanistický koncept a ještě rozumně nastavené technickohospodářské ukazatele (sídliště Jundrov, Komín, Řečkovice). Zároveň je společným znakem obytných souborů, vznikajících v prvních posrpnových letech, jejich znovu relativně malá velikost. Je to zřejmě způsobeno nutností změnit původní koncepci, která počítala s výstavbou velkých celků v Kohoutovicích a v Líšni, jež se však setkala s nesouhlasem zemědělských orgánů s uvolněním zemědělské půdy²⁹⁹ a bylo nutné místo záborů půdy vyplnit jednotlivá menší nezastavěná území v těsném sousedství původní zástavby.

Do tohoto přechodového období je v práci zařazeno několik rozsahem a strukturou prostředí komornějších sídlišť. Pro ně je, kromě výše uvedeného, charakteristické i doplnění struktury bytových domů skupinami domů rodinných. Ve většině případů se jednalo o zajímavé, jednotně řešené soubory rodinných domů kompaktní urbanistické formy, využívajících stavenišť nevhodných pro bytovou výstavbu panelovou technologií (svahy Palackého kopce, Jundrov, Komín, Kohoutovice). Tyto rodinné domy byly realizovány většinou svépomocnou, družstevní výstavbou. Je možné říci, že umožnění výstavby rodinného domu bylo součástí přístupu normalizačního vedení ke zklidnění obyvatelstva metodou „cukru a biče“.³⁰⁰

Na **sídliště Královo Pole** přešla výstavba po dokončení bytových domů v sídlišti Žabovřesky. Soubor je možno rozdělit ulicí Palackého na západní a východní část. Část východní, stavěná později, leží na území asanované zástavby v těsném kontaktu s drobnou zástavbou ponechaných rodinných domů a v relativní blízkosti radiálního přivaděče od Svitav. Druhou větví čtyřproudého přivaděče (ul. Hradecká) je obkroužena také západní, starší část sídliště. Soubor, těsně navazující na blokovou nízkopodlažní zástavbu Králova Pole, je značně kompaktní (hustota zástavby cca 90 BJ/ha), postrádá rozsáhlejší volné plochy zeleně a také kontakt se zelení příměstskou. Koncepce souboru počítala s jeho dopravní obsluhou ze dvou stran linkami tramvaje na ul. Purkyňově a Palackého, které by spojovala pěší promenáda, bohužel stíněná panelovými domy. Kultivovanou formou vynikají objekty občanské vybavenosti (ZŠ a hromadné garáže podle typového projektu z Lesné, MŠ z nově vyvinutých pavilonů na skeletu KPO).

Sídliště Jundrov na nezastavěném území v těsném okolí bývalé předměstské vsi doplnilo siluetu původní drobné zástavby dvěma zalamovanými osmipodlažními deskovými domy, které však díky těsně navazujícímu pozadí lesnatého kopce nepůsobí kolosálně, naopak přispívají k individualitě obrazu této části města. Zřetězení zalamovaných hmot deskových domů, mnohdy podtržených blokem garáží a parkovištěm před nimi, se stane často používanou urbanistickou formou v rámci brněnských sídlišť (v budoucnu bude podobné formy použito např. v sídlišti

²⁹⁸ symbolem končícího období Pražského jara se na poli architektury stala oceněná československá účast na výstavě EXPO 1970 v Ósace, jejíž libreto znělo „Čas radosti – čas úzkosti – čas naděje“. Autoři libreta byli J. Skácel a A. Kroupa, autoři architektonického návrhu V. Rudiš, V. Palla, A. Jenček, in: PELČÁK, P. (ed.). *Viktor Rudiš – stavby a projekty 1953-2002*. Brno: Spolek Obecní dům Brno, 2005. ISBN 80-239-6264-7

²⁹⁹ zmínka v dobovém tisku, vzhledem k nastupující (auto)cenzuře, je velmi málo; „Oproti původní koncepci, kdy se bytová výstavba měla soustředit do dvou velkých sídlišť – Kohoutovic a Líšně – došlo pro nesouhlas zemědělských orgánů s uvolněním zemědělské půdy k roztržení bytové výstavby na řadu menších sídlišť, kde je územní, předprojektová a projektová příprava podstatně horší.“, in: VYKOUPILOV, R. Výstavba bytů v páté pětiletce a její územní příprava. Pozemstav buduje. r. 1971, č. 17, s. 1

³⁰⁰ individuálním bydlením v Brně (z hlediska typologického) se zabývá disertační práce arch. K. Riedlové; RIEDLOVÁ K. *Individuální bydlení 60. – 80. let u nás, vztaženo k brněnskému regionu*. Brno, 2005. Disertační práce, VUT v Brně, Fakulta architektury

Komín, Bystrc I. a II., Nový Lískovec...). Pro původní obec Jundrov je přínosné také v centru obce dobře urbanisticky situované nové středisko vybavenosti „Svratka“.

Zajímavými jsou také obytné soubory umístěné v okolí předměstské čtvrti **Řečkovice**. Je to jednak samotné „sídliště Řečkovice“ a dále menší soubory s individuálně řešeným výrazem domů i struktury – sídliště Hapalova a soubor při ulici Vážného východně od osy celého území - radiály Banskobystrické. Západně od ní vznikly soubory bytových domů při ulici Jabloňová a Renčova. Studii sídliště Řečkovice na volné ploše mezi dosavadní meziválečnou blokovou zástavbou a údolím Ponávky začal řešit architekt Pavel Krchňák už v půli 60. let, jak o tom svědčí tři publikované varianty různého hmotového řešení zástavby. Zvažována byla výstavba domů čtyřpodlažních, doplněná věžovými dvojdomy, dále výstavba deskových osmipodlažních domů a zástavba mohutným šestnáctipodlažním zalomeným blokem, rovnoběžným s vrstevnicemi.³⁰¹ O několik let později realizovaná varianta je kompozicí různých prostorů, tvořených skupinami několika typů bytových domů. Je to jednak skupina věžových domů (navazujících na sídliště Královo Pole), jednak rovnoběžné řádky deskových čtyřpodlažních domů a jednak skupina věžových dvojdomy s volnou plochou parku před nimi. Oproti studiím z půle šedesátých let se sídliště liší především umístěním center vybavenosti. Obvodové centrum „Vysočina“ (dokončené až deset (!) let po výstavbě bytových domů), se zdravotním střediskem, poštou a dalšími službami našlo nakonec polohu ve svahu při horním okraji sídliště, ve vazbě na konečnou zastávku tramvaje v Řečkovicích. Rozsahem malé obytné soubory **Hapalova** a **Vážného** využívají vybavenost sídliště Řečkovice. Bytové „dvojdomy“ sídliště Hapalova, neobvykle členěné do dvou třípodlažních hmot se soklem garáží a se schodištěm umístěným ve spojujícím krčku, jsou doplněny skupinou upravených bodových pětipodlažních domů „Zounek“. Obytné prostředí souboru Vážného má individuální charakter díky velkým plochám společných garáží spojujících vždy 2 domy, jejichž střechy jsou využity jako společné terasy. Zajímavá je vysoká kvalita detailu (keramický obklad soklu domů, probarvené omítky, venkovní terasy apod.)³⁰². Tyto dva obytné soubory jsou příkladem zdařilého obytného prostředí, založeného na komorním rozsahu (cca 350 a 240 bytů), kultivovaných proporcích, kvalitního materiálového řešení a na jednotné uměřené barevnosti fasád.

Dalším příkladem komorního obytného souboru je sídliště **Jabloňová**, ležící ve svahu mezi Řečkovicemi a Medládkami.

Podobně rozsáhlým, jako bylo sídliště v Řečkovicích, je i **sídliště v Komíně**. Soubor je ale rozdělen na tři oddělené části, obklopující původní zástavbu předměstské obce. Každá část má odlišné uspořádání bytových domů, které nepřesahují výšku 6 NP. K příznivému dojmu ze sídliště přispívá ponechané vesnické jádro, které si díky své poloze na průsečíku spádnic uchovává charakter „těžiště čtvrti“. K tomu přispívá i dobrá provozní vazba, umožněná pěšími průchody mezi strukturami vesnice a novými částmi sídliště³⁰³.

---

³⁰¹ KRCHŇÁK, P. Studie podrobného plánu Řečkovic. *Architektura ČSSR*. 1965, s. 115-118; varianty počítaly s použitím objektů ZŠ, vyvinutých pro sídliště Lesná

³⁰² možným vysvětlením nadprůměrné dosažené kvality prostředí je fakt, že projektantem byl Potravinoprojekt a investorem „Druhé stavební družstvo zaměstnanců státního ústavu Potravinoprojekt a Vojenské akademie Antonína Zápotockého“

³⁰³ poté, co nákupní střediska a prodejny v sídlišti ztratily (také díky své nepříznivé poloze mimo těžiště souboru) svou funkci, se význam původního jádra obce ještě zdůraznil

6.7.1. Sídlíště Královo Pole

autoři: F. Zounek, L. Volák
 projekt:
 realizace: 1970-1972 (občanská vybavenost do -1977)
 poloha: k. ú. Královo Pole

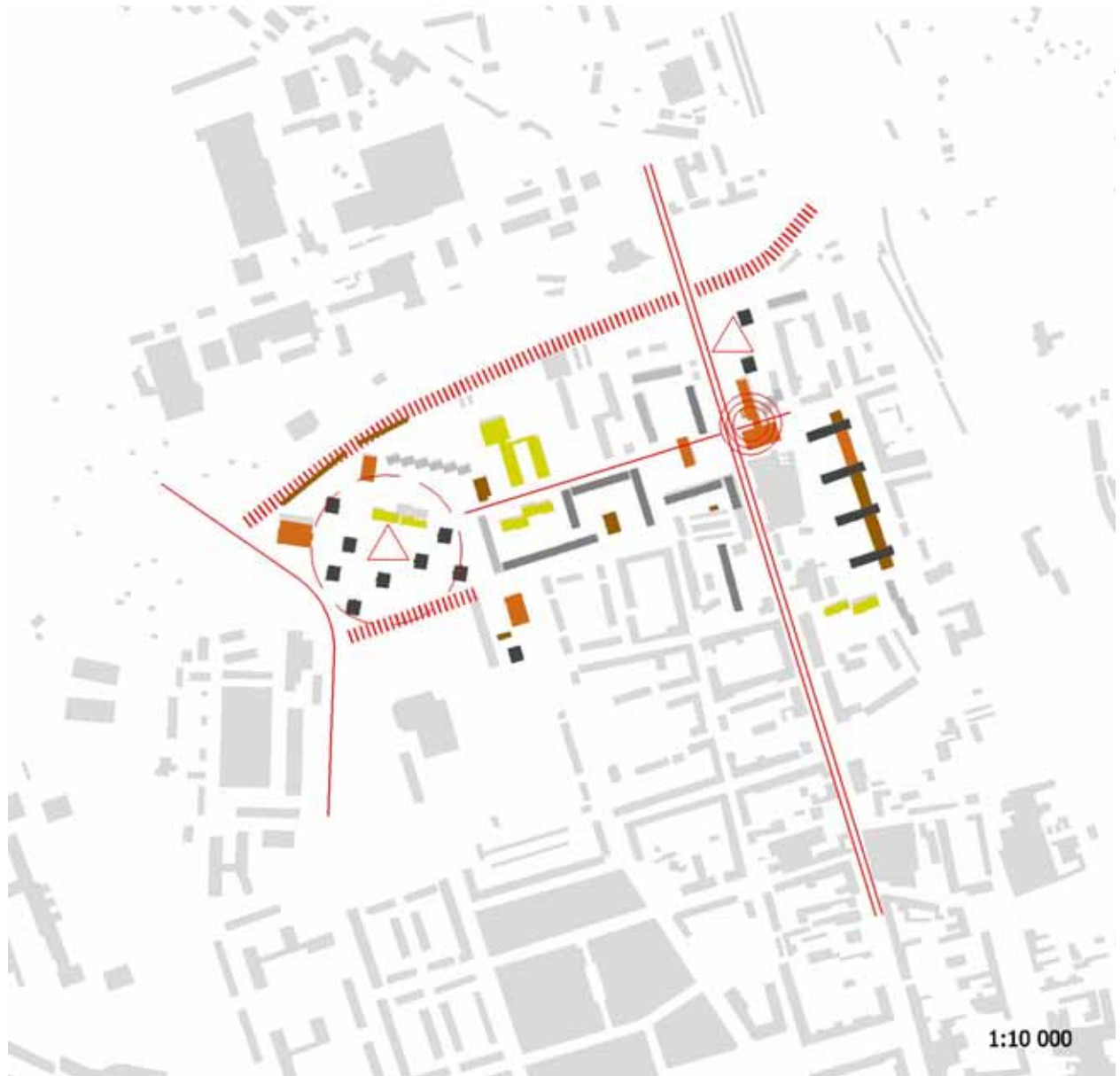

6.7.1.1. Královo Pole – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	26,75 ha	autenticita původní podoby souboru:	***
zastavěná plocha:	4,19 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	22,56 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	2450 ³⁰⁴	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	91	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	S, 4,3 km		
morfologie lokality:	mírný V svah, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území, V část v zastavěném území		
vztah k původní struktuře území:	do jisté míry respektuje strukturu; V část na asanovaném území		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků		

³⁰⁴ Bytová výstavba v Brně. *Pozemstav buduje*. 1971, č. 39, s.1; Generel bydlení udává počet 2358 BJ, in: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

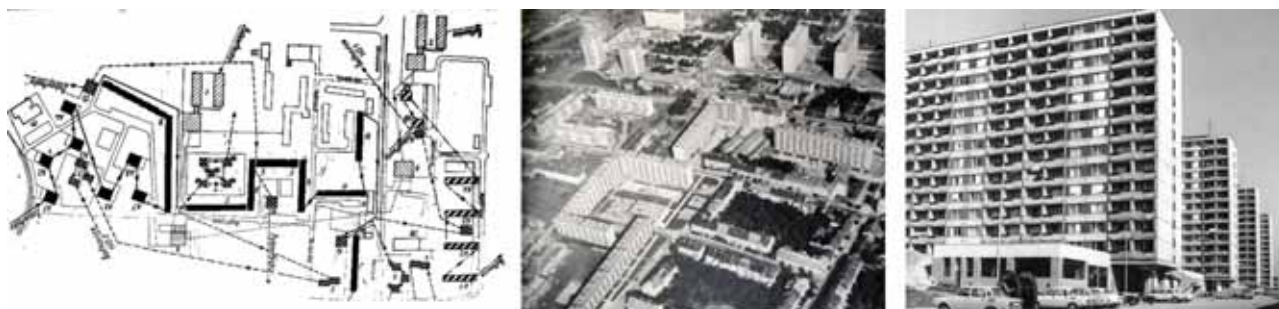
6.7.1.2. Královo Pole – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Sídliště lze rozdělit na 2 části – část na západ od Palackého ulice na principu ortogonálního meandru deskových domů, doplněných skupinou výškových domů; část východní na necitlivě asanovaném území starých „Kartouz“ s deskovými domy; obě části má spojuvat podchod a okrskové centrum u zastávky tramvaje
cesty:	dvě městské radiály (Palackého a Purkyňova), na ně kolmý pěší průchod mezi bytovými domy
okraje:	výrazný severní okraj je tvořen čtyřproudým přivaděčem od Svitav; méně výrazný okraj z jižní strany tvoří oplocení sportovního areálu
oblasti:	jsou definované strukturou zástavby obytnými domy – svébytnou oblastí jsou věžové domy při ul. Herčíkova, ostatní skupiny domů nejsou příliš čitelné
uzly:	okrskové centrum při ul. Palackého spolu se zastávkou MHD na pěším propojení sídlištěm
významné prvky:	vertikální dominanty - skupina věžových domů u ul. Herčíkova a dvojice věžových domů v ul. Dalimilova

6.7.1.3. Královo Pole – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - sídliště je přístupné ze stávající uliční struktury, na kterou však navazuje relativně nepřehledně a nelogicky (některé ulice pokračují skrz panelovou strukturu (Mánesova, Božetěchova), některé jsou zakončeny parkovištěm (Galandaurova), jiné mění směr (Srbská-Herčíkova) - přístup doby k „městskosti prostředí“ je nejlépe vidět na podobě Palackého ulice, která se v místě křížení se strukturou sídliště stává z městské ulice dopravním koridorem (pěší jsou odklizeni do podchodu, šířka dopravního prostoru 28 m,...)³⁰⁵
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový panelový, T06B, 5 NP, 7 NP - deskový panelový, T06B, 13 NP - věžový panelový T06B, 13 NP
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskové panelové domy, v deskách po 4-10 sekcích tvoří meandr, jež měl zřejmě vymezovat obslužnou část na jihu od klidové části sídliště severně od domů (balkony jsou nelogicky na severních fasádách); osobitý urbanistický detail je tvořen kouty pravoúhlé struktury – s průchody a loggii - deskové panelové třináctipodlažní domy ve východní části sídliště u ul. Božetěchovy, na podnoží z objektu technické vybavenosti; 48 BJ na sekci, 4 BJ na podlaží; jednopodlažní podnoží, řešící výškový rozdíl terénu se stává provozní bariérou - výškové třináctipodlažní domy se 6 nebo 7 BJ na podlaží, celkem se 77 nebo 90 BJ na schodišťovou sekci
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - dvoupodlažní vícefunkční objekt okrskového centra „Zagreb“, (samoobsluha, prodejny, restaurace) kompletně dokončen r. 1976³⁰⁶ - jednopodlažní objekt samoobsluhy na Srbské, dvoupodlažní zdravotní středisko - 3 MŠ a jesle (autor arch. M. Dufek), architektonicky zajímavý dvoupodlažní pavilonový objekt, skelet KPÚ - 24-třídní ZŠ Herčíkova, pavilonový typový objekt vyvinutý pro sídliště Lesnou
podoba tech. vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednopodlažní objekty „výměníků“ (trafo, výměník tepla, plyn, prádelna...) využívajících typizovaných dílů vyvinutých pro sídliště Lesná
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - kolmá nebo podélná PS v ulicích bytovými domy - pětipodlažní objekt garáží s motoristickým zázemím v parteru (upravený projekt vyvinutý pro sídliště Lesná)
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - v těsné blízkosti sídliště starší zástavba
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - nadstandardní pozornost byla věnována prostranství před okrskovým centrem, kde se nachází výtvarná výzdoba a veřejně přístupné brouzdaliště
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - dekorační zeď u OS Zagreb (autor neznámý)

Obr. 66 Sídlíště Královo Pole: předběžné schéma proudové výstavby (1967)³⁰⁷ – letecký snímek části sídliště kolem okrskového centra Zagreb³⁰⁸ – dobový snímek zástavby deskovými domy v ulici Božetěchova³⁰⁹ (1975)

³⁰⁵ více o proměnách řeckovické městské radiály in: PECKA, L. Po šedé turistické značce. In: *blog.idnes.cz* [online]. 2012-11-25 [cit. 2013-07-31]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz/c/306154/Vylet-po-sede-turisticke-znacce-Reckovicka-radiala.html>

³⁰⁶ Do Zagrebu tramvají. *Pozemstav buduje*. 1976, č. 20

³⁰⁷ repro archiv autora

³⁰⁸ repro z: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 189

³⁰⁹ foto: ENCYKLOPEDIJE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=536&image=786

6.7.1.4. Královo Pole – současnost a budoucnost

provedené intervence:	- většina panelových domů v sídlišti byla po r. 2000 regenerována, - některé deskové domy byly opatřeny nástavbou a samonosnými betonovými loggiemi, architektonický výraz domů se úpravami nestal hodnotnějším
arch. významné intervence:	- nevyskytují se
potřebné intervence:	- nevyskytují se
možné intervence:	- jednodušší pěší propojení s příměstskou zelení na východě (údolí Ponávky a Zamilovaný hájek) - posílení role sportovně-rekreačního areálu na Vodově také jako zázemí sídliště
rizika:	- necitlivé rekonstrukce dosud nerekonstruovaných objektů (okrskové středisko, MŠ, ZŠ...) - anonymita v domech s velkým množstvím BJ (Herčíkova, Božetěchova)

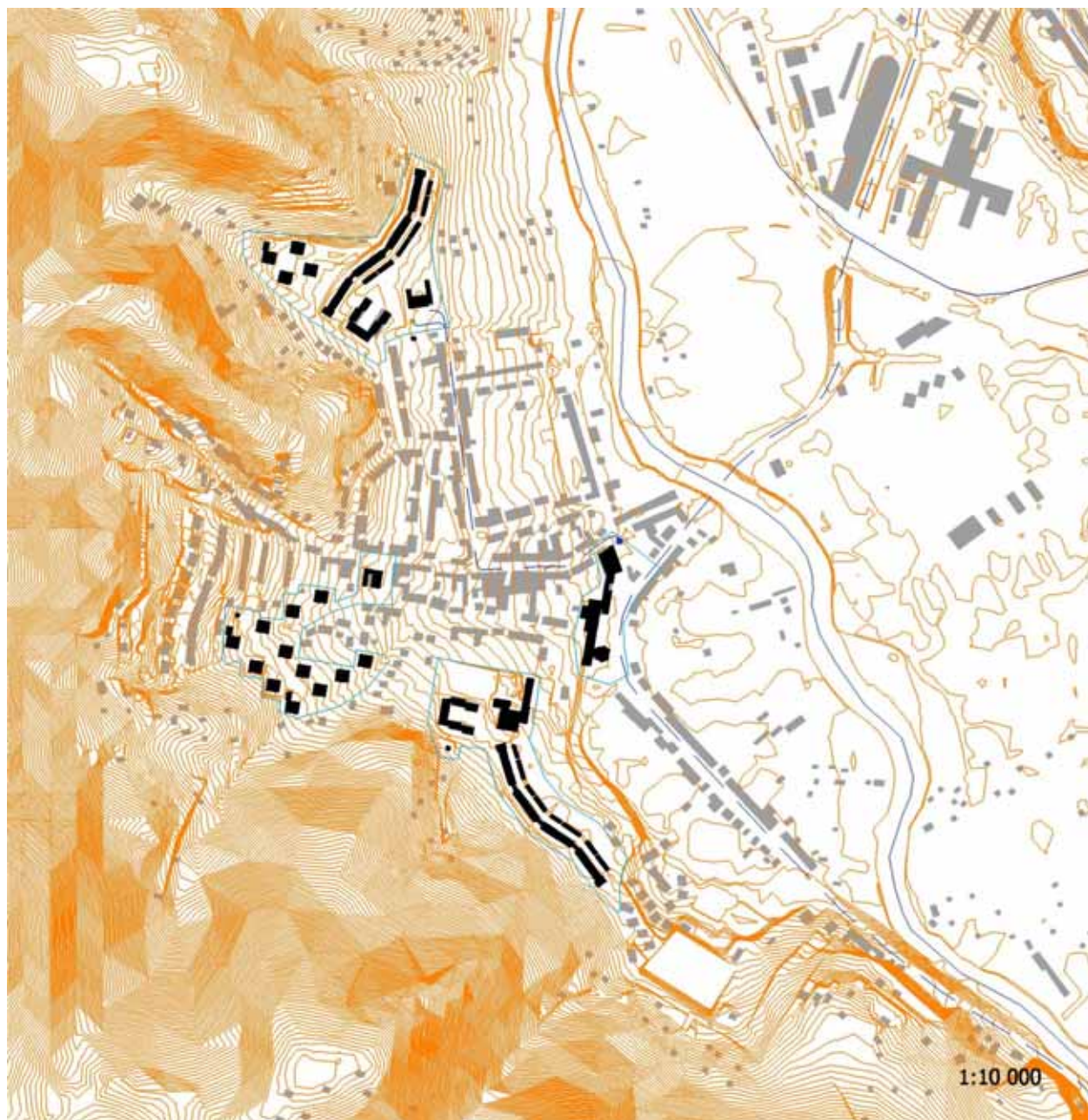

Obr. 67 Sídlíště Královo Pole: neměstotvorný život v několika úrovních a preference automobilové dopravy před pěší – výstup po schodech z podchodu pod Palackého ulicí a výstup po schodech na úroveň Palackého ulice; nelidské měřítko dopravních staveb nedokáže zjemnit ani zajímavý původní výtvarný prvek zhlaví opěrné zdi – šířka dopravního prostoru komunikace (Palackého ulice) činí až 28 metrů mezi chodníky – nepřiliš atraktivní pěší promenáda ve stínu podél severní fasády deskového domu – charakteristickým prvkem struktury jsou průchody mezi domy v rozích pravouhlé struktury³¹⁰

³¹⁰ 4x foto archiv autora, stav 2012

6.7.2. Sídliště Jundrov

autoři: Z. Michal
projekt: 1971-1974 (obytné domy)³¹¹ -1978 (vybavenost)³¹²
realizace: 1971-1974 (obytné domy)³¹¹ -1978 (vybavenost)³¹²
poloha: k. ú. Jundrov

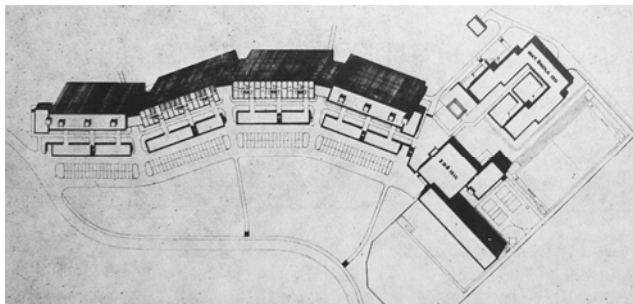

³¹¹ průběh výstavby lze velmi dobře sledovat z článků v časopise *Pozemstav buduje* z těchto let, např. Jaký bude výrobní program našich závodů. *Pozemstav buduje*. 1973, č. 46, s.1

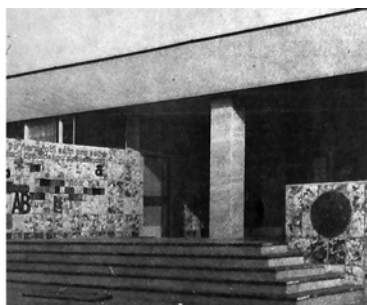
³¹² KURFURST, J. Centrum Svatka v obytném souboru Brno – Jundrov. *Architektura ČSR*. 1980, č. 3, s. 126-128

6.7.2.1. Jundrov – vztah souboru a města

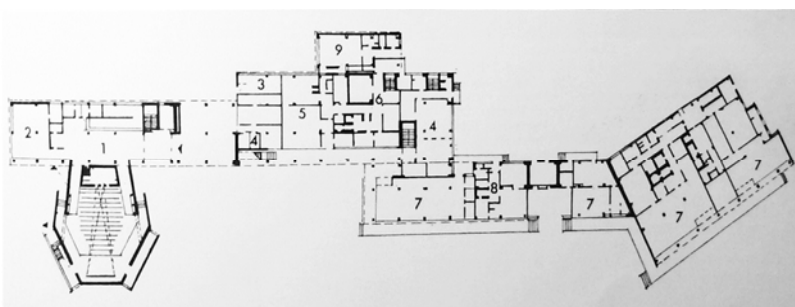
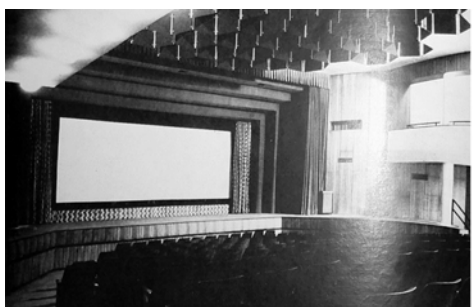
celková plocha souboru:	13,06 ha	autenticita původní podoby souboru:	***
zastavěná plocha:	2,48 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	10,58 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	860 ³¹³	jedinečnost městského prostředí:	****
hustota BJ / ha:	65	jedinečnost přírodního prostředí:	****
vztah vůči centru města:	Z, 4,2 km		
morfologie lokality:	pata svahu a svah (JV, SV) kopce Holedná, výhledy S, SV, V, JV		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území		
vztah k přírodnímu prostředí:	bezprostřední blízkost lesoparku Holedná, blízkost řeky Svratky		

Obr. 68 Sídlíště Jundrov: dvě křivky deskových domů T06B spojených kovovými terasami se staly poznávacím znakem městské čtvrti Jundrov; i přes své měřítko nepůsobí nepatřičně díky měřítku pozadí – lesnatých svahů kopce Holedná; „lázeňská fronta“³¹⁴ devítipodlažní obytné zástavby je doplněna terasou na střeše garáží a pod nimi parkovištěm (výkres situace a snímek modelu)³¹⁵

Obr. 69 Sídlíště Jundrov, ZŠ Jasanová: dobový pohled na hmotu pavilonů školy – vstup do školy s keramickou mozaikou – interiér, školní chodba; bezprůvlakový skelet a výplně z luxferové parapetní stěny a okenních otvorů³¹⁶

Obr. 70 Sídlíště Jundrov – centrum Svratka³¹⁷; pohled do interiéru kinosálu – půdorys obchodního centra Svratka; koncept je založen na členění jedno a dvoupatrových hmot s výrazným předsunutým polygonálním objektem sálu

³¹³ vlastní průzkum – ortofotomapa a ČÚZK

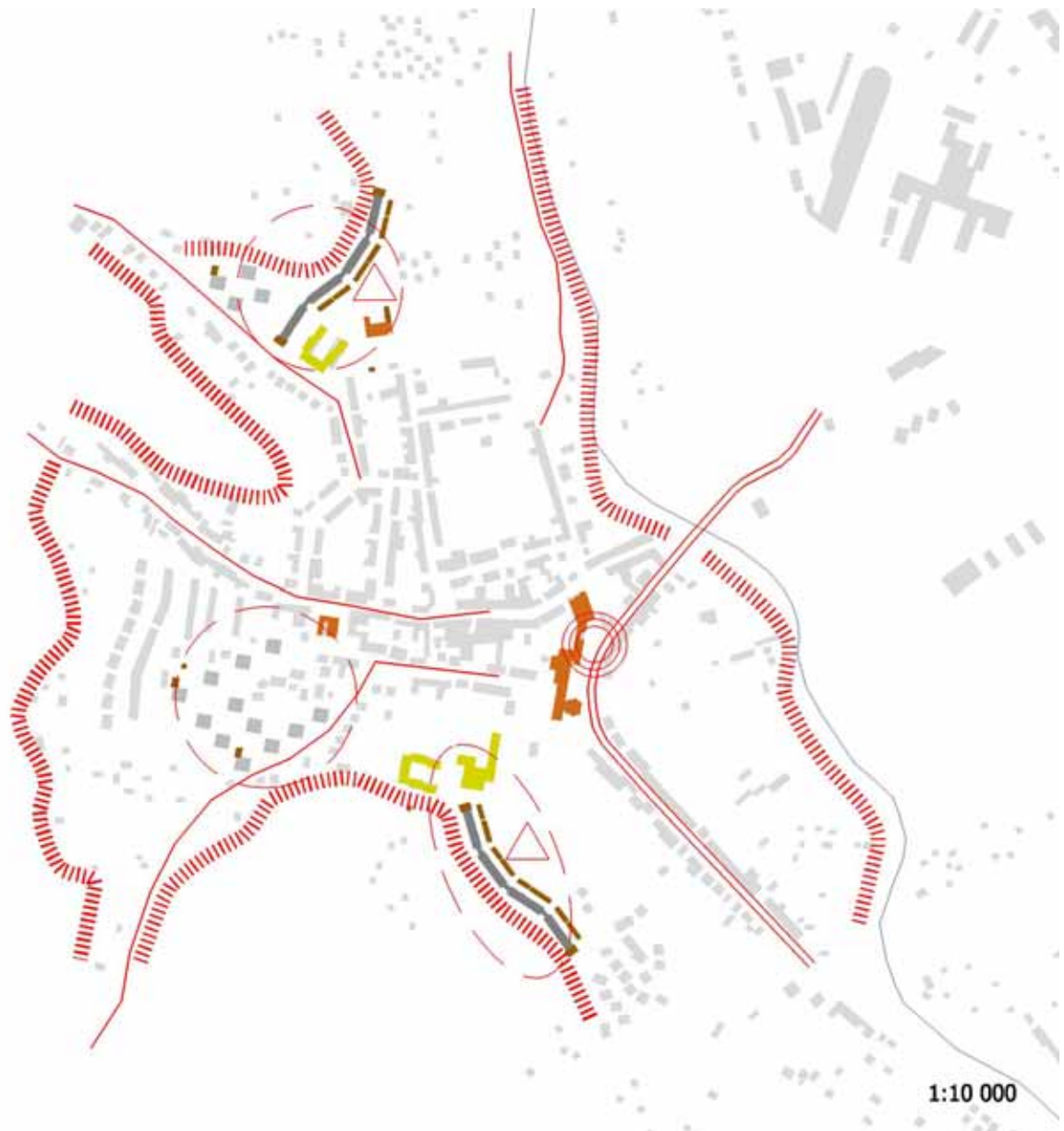
³¹⁴ termín z dobové recenze v odborném tisku; in: VÁGNER, S. Obytný soubor Brno – Jundrov. *Architektura ČSR*. 1976, č. 4, s. 147

³¹⁵ ibidem

³¹⁶ 3× repro z: ibidem

³¹⁷ 2× repro z: VÁGNER, S. Obytný soubor Brno-Jundrov. *Architektura ČSR*. 1976, č. 4, s. 146-149

6.7.2.2. Jundrov – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Relativně komorní soubor mimo původní zástavbu obce Jundrov. Charakteristické jsou dvě výrazné zalamané horizontály deskových domů sledujících tvar vrstevnic a okrskové centrum sloužící i jako nové ohnisko původní zástavby
cesty:	spojnice Jundrova se světem – ul. Veslařská (MHD) a po spádnících k ní směřující ulice původní struktury
okraje:	jsou jasně definované zalesněnými svahy kopce Holedná (J, JZ, Z, SZ), neregulovanou řekou Svratkou (V)
oblasti:	panelová zástavba je soustředěna do tří oddělených skupin; díky měřítku zástavby jasně dominují oproti původní vesnické zástavbě a zalesněným kopcům v pozadí
uzly:	velmi dobře urbanisticky umístěné okrskové středisko s kulturním sálem při průsečíku spádníc a zastávce MHD
významné prvky:	dvojice zalamaných deskových devítipodlažních domů se stala výrazným z daleka viditelným znakem Jundrova

6.7.2.3. Jundrov – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	- obslužné komunikace jsou napojeny na stávající městskou strukturu, jsou vedené buďto po spádnicí nebo po vrstevnici; - deskové domy mají podnož z garáží a komunikace s kolmým parkováním
typy obytných domů:	- bodový čtyřpodlažní panelový T06B, 18 BJ - deskový panelový T06B, 9 NP, 24 BJ
podoba obytných domů:	- bodová čtyřpodlažní „kostka“ s jedním PP vyvinutá pro Jundrov (o něco větší půdorysné rozměry než bodový dům použitý v Žabovřeskách), 4 byty (2x 3+1, 2x 2+1) na podlaží; v suterénu společné zázemí a dva byty s předzahrádkou (využití sklonu terénu) - deskové panelové domy T06B, 9 NP; vždy 3 schodišťové sekce, 24 BJ na sekci, v 1.NP zázemí bytů; fasády z plnostěnných panelů, s meziokenními částmi s jinou povrchovou úpravou a barevností (snaha o horizontální členění hmoty); charakteristickým znakem jsou velkorysé terasy s ocelovou konstrukcí mezi jednotlivými hmotami domů; domy díky své poloze s výhledem, avšak bez balkonů
podoba občanské vybavenosti:	- jedno- až dvoupodlažní objekt (nad)okrskového centra „Svratka“ se samoobsluhou, restaurací, víceúčelovým sálem a dalšími provozovnami; - vzhledem k rozmístění částí sídliště ještě menší prodejny potravin při ul. Šeříková a Optátova - 13- třídní ZŠ s bazénem, s využitím výplní z luxferů na fasádách (autor Z. Michal, I. Koleček) - 2 MŠ pro 120 dětí a jesle pro 35 dětí ³¹⁸
podoba technické vybavenosti:	- první sídliště, kde místo polyfunkčních objektů sdružujících technické zázemí pro obytné domy (tzv. „POS“) jsou jednotlivá zařízení rozmístěna v samostatných jednoúčelových menších objektech se slepými fasádami - plynové kotelny u štítů deskových domů a při některých bodových domech - trafostanice přičleněné k hmotě řadových garáží nebo jako samostatné objekty volně stojící v území
podoba dopravy v klidu:	- parkovací plochy s kolmými PS podél přístupových komunikací, doplněné plochami parkovišť mezi skupinami domů - řadové garáže před frontou deskových domů, střecha využita jako veřejná terasa - kolmá PS před garážemi před deskovými domy
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	- původní zástavba Jundrova vč. detailů a „vesnické“ drobné architektury
podoba detailu:	- pozornost architektonickému detailu stále relativně dobrá (keramický obklad soklů bodových domů...)
podoba výtvarných děl:	- dekorační stěna před vstupem ZŠ Jasanová - plastika Kohout, Jasanová

Obr. 71 Sídlíště Jundrov: původní podoba obytných domů: deskový T06B s horizontálním členěním pomocí povrchové úpravy meziokenních částí – bodový čtyřpodlažní dům s 18 BJ, dva byty v 1. PP s předzahrádkami; v pravé části snímku je vidět „technologické smeti“ – objekt trafostanice – jedinou jeho funkcí je ochrana trafostanice před povětrností, čímž je pro urbanistický a sociální prostor sídliště málo přínosný³¹⁹ (srov. polyfunkční objekty „POS“ v sídlišti Lesná nebo Žabovřesky, které slouží jako výměník tepla, trafostanice, prádelna, klubovny, zázemí správy, stěna hřiště, vymezení uličního prostoru...

³¹⁸ VÁGNER, S. Obytný soubor Brno – Jundrov. *Architektura ČSR*. 1976, č. 4, s. 146-149

³¹⁹ 2x foto: google.maps.com

6.7.2.4. Jundrov – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po ukončení panelové výstavby realizovány soubory řadové zástavby RD - po roce 2000 bylo postupně realizováno zateplení bytových domů; - stavební úpravy ZŠ Jasanová (odstranění luxferových výplní na fasádách vedly ke změně jejího výrazu, původní barevnost však byla respektována) - přístavba tělocvičny k ZŠ se zastřešením z lepených nosníků, tvar ani barevnost nerespektuje architekturu školního areálu - část okrskového střediska dobře využita jako radnice - ÚMČ Jundrov
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - během budoucích rekonstrukcí fasád opět respektovat horizontální tektoniku domů a původní barevné řešení (vycházet ze zemitých nebo šedobílých odstínů, tmavé konstrukce teras mezi domy...)
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - důstojnější pěší propojení centra Jundrova (Svratka) s břehem řeky Svratky
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - zvyšování výšky bodových domů o nástavby - narušení jednotnosti výrazu deskových domů (např. střešní nástavbou nad částí sekcí apod.)

6.7.3. Sídliště Jabloňová

autoři: K. Fuchs³²⁰
 projekt:
 realizace: 1971-1972, 1974-1976
 poloha: k. ú. Medlánky

6.7.3.1. Sídliště Jabloňová – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	8,90 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	1,31 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	7,59 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	509 ³²¹	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	57	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	S, 5,3 km		
morfologie lokality:	jižní svah, výhled J, JV		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	vytváří novou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných přírodních prvků, v blízkosti zámecký park Medlánky		

Obr. 72 Sídliště Jabloňová, zděné bytové domy příjemného výrazu i tvarosloví – výška sekcí stoupá s terénem (3 – 6 NP) – zástavba panelovými domy ve východní části lokality respektuje urbanistickou strukturu, ale stává se intenzivnější (až 9 NP) – objekt bývalé samoobsluhy je příklad porevolučního osudu těchto objektů: 1. privatizace do soukromých rukou, 2. v sousedství výstavba supermarketu s několikanásobně větší prodejní plochou, 3. ztráta původní obchodní funkce, 4. obskurní přestavba (využití jako restaurace-nonstop-herna-sídlo firmy) nebo uzavření objektu a jeho chátrání

³²⁰ v literatuře se obvykle uvádí autoři B. Fuchs, K. Fuchs např. VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 194, prováděcí projektová dokumentace zděných domů z r. 1971 uvádí jako vedoucího projektanta K. Fuchse, zdroj: archiv BVK a.s., ul. Meruňková

³²¹ vlastní průzkum (ČÚZK a ortofoto); Generel bydlení uvádí pro sídliště Jabloňová počet 296 BJ, avšak jsou nejspíše započítané pouze byty v *panelových* domech z let 1974-76 (bez bytů v domech zděných), in: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna: Bytový odbor* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

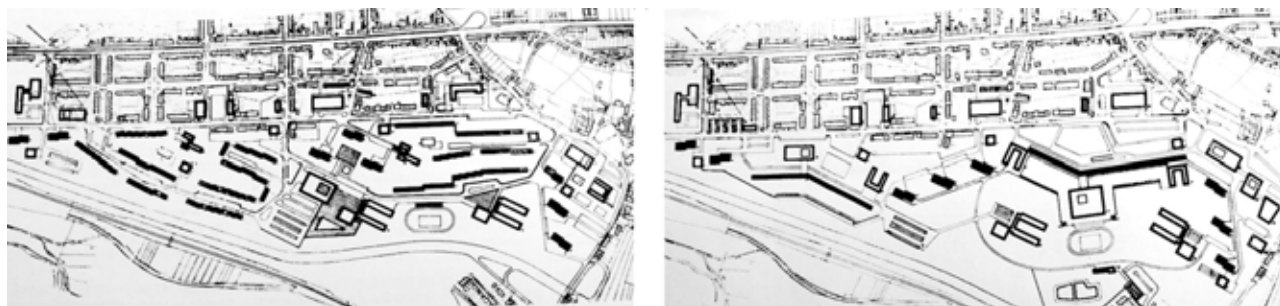
6.7.4. Sídliště Řečkovice

autoři: P. Krchňák
projekt:
realizace: 1970-1974 (bytová výstavba) – 1983 (vybavenost)
poloha: k. ú. Řečkovice

6.7.4.1. Řečkovice – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	46,81 ha	autenticita původní podoby souboru:	*** ³²²
zastavěná plocha:	6,29 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	40,52 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	2520 ³²³	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	53	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	S, 6,1 km		
morfologie lokality:	mírný JV svah, výhledy SV, V, JV		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území, nerespektuje výšku zástavby		
vztah k přírodnímu prostředí:	především vizuální blízkost příměstských lesů		

Obr. 73 Sídliště Řečkovice: varianty urbanistického řešení zástavby sídliště zpracované arch. P. Krchňákem roku 1965; vlevo varianta s čtyřpodlažními deskovými domy doplněnými věžovými domy o dvou sekcích - vpravo varianta šestnáctipodlažní zástavby, která tvoří „meandr“ rozrušený stejně vysokými domy³²⁴

Obr. 74 Sídliště Řečkovice: současný letecký snímek sídliště (pohled od východu)³²⁵; jsou jasně patrné jednotlivé části sídliště s různým charakterem zástavby (výškové domy na východě – řádky deskových domů ve střední části – věžové domy se dvěma křídly a krčkem na Horáckém náměstí)

³²² komorní obytné soubory Hapalova a Vážného si zatím (2013) uchovaly téměř původní podobu (materiály, barevnost), narušenou jen „za každou cenu kreativním“ přebarvením několika zateplených domů

³²³ vlastní průzkum – ortofotomapa a ČÚZK, bez obytného souboru Hapalova (cca 350 BJ) a Vážného (cca 240 BJ)

³²⁴ 2x repro z: KRCHŇÁK, P. Studie podrobného plánu Řečkovic. *Architektura ČSSR*. 1965, s. 115-118

³²⁵ foto: google.maps.com

6.7.4.2. Řečkovice – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

Řečkovice – rozklad urbanistické struktury (pokračování)

hlavní kompoziční principy:	Zástavba několika skupinami různých typů domů. Výhledy na východ na lesy přes údolí Ponávky, vazba na západ přes na bloky zástavby na ul. Banskobystrickou; sídliště doplněno několika soubory družstevní výstavby (Hapalova, Úprkova,...)
cesty:	osa území – Řečkovická radiála - a historická odbočka do Řečkovic (Vážného); dále komunikace po západním a východním okraji sídliště, (pěší) kolmé průchody sídlištní strukturou
okraje:	relativně zřetelné vymezení sídliště – na východní straně neprůchodná linie přivaděče od Svitav, na západní straně stávající zástavba RD v ul. Měříčkova; zřetelně ohraničené sídliště Hapalova na terénním „ostrohu“
oblasti:	zřetelné menší skupiny zástavby s rozdílnými typy bytových domů, s rozdílnou komunikační strukturou a z toho plynoucím rozdílným charakterem; tyto skupiny jsou rozdělené průchody nebo komunikacemi vedoucími ve směru západ-východ
uzly:	významný uzel - nadokrskové středisko „Vysočina“ mezi smyčkou tramvaje a sídlištěm, dále menší střediska při komunikaci Měříčkova a Žitná
významné prvky:	vertikální dominanty – dvě skupiny věžových domů o 13 podlažích v jižní části území, dále výrazná volná plocha parku („Horácké náměstí“) vymezená na západní straně hradbou věžáků; jako významný prvek se uplatňuje také komín v areálu chemičky Lachema v údolí Ponávky

Obr. 75 Sídliště Řečkovice: výškové domy na Horáckém náměstí³²⁶; obrovská hmota pěti domů je dominantou volného prostranství před nimi (park, areál ZŠ a sportoviště); výškový dům je příkladem tlaku doby na zvyšování hustoty zastavění a počtu postavených bytů v sídlištích, a zároveň snižování kvality provedení a kvality architektonického detailu („vstup dělá dům“³²⁷) – odbyté proporční i materiálové řešení vstupu pro 140 „partají“; na prvním snímku plastika J. Marka: Vysočina, součást původní výtvarné výzdoby sídliště

Obr. 76 Sídliště Řečkovice: střední část sídliště s deskovými domy v řádkové zástavbě³²⁸; dlouhé hmoty domů jsou přerušeny objektem plynové kotelny s průchodem; relativně zdařilá regenerace domů dodržuje jednotnost výrazu části sídliště

³²⁶ 3× foto autor

³²⁷ Viktor Rudiš, ústní sdělení, 7. 7. 2011, při debatě s autorem práce na téma kvality obytného prostředí sídlišť

³²⁸ 3× foto autor

Obr. 77 Sídlíště Řečkovice: obytný soubor Vážného; jedná se o poměrně zdařilou realizaci urbanisticky kompaktnějšího celku příjemného měřítka (zděné pětipodlažní bodové domy vycházející typově ze „Zounkových kostek“, původně určených pro sídlíště Lesná; na svou dobu poměrně kvalitní projekt a provedení okolí domů (skupinové garáže v podnožích domů, rampy a schodiště ke vstupům)³²⁹

Obr. 78 Sídlíště Řečkovice - Hapalova³³⁰: samostatný obytný soubor menšího rozsahu (cca 366³³¹ družstevních bytů), autor arch. J. Pipa, 1972-1973); dva typy bytových domů (zděné a panelové, 4, 3 NP), součástí souboru prodejna potravin a mateřská škola; pozoruhodné hmotové členění domů, příjemné měřítka a charakter celku; jeden z nejzdařilejších příkladů bytové výstavby

³²⁹ 1× foto: google.maps.com, 2x foto autor

³³⁰ 1× foto: ENCYKLOPEDIJE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=552&image=15804; 2× foto autor

³³¹ vlastní průzkum – ortofotomapa a ČÚZK

6.7.4.3. Řečkovice – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - velká část sídliště je dopravně napojena z komunikace Novoměstská, vedoucí po východním okraji souboru - výškové domy při Horáckém náměstí jsou napojeny z ul. Vrázovy - řada obslužných komunikací k domům je slepých, s velkými parkovišti
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - bodový čtyřpodlažní panelový T06B, 16 BJ - deskový panelový T06B, 4 NP, - věžový panelový T06B, 13 NP, 74 BJ - věžový panelový T06B, 13 NP, 143 BJ
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - bodová čtyřpodlažní „kostka“ („typ Žabovřesky“), celkem 19 ks po třech skupinách - věžové panelové domy o 13 NP, po 74 BJ; (typ „Královo Pole“) v jižní části lokality, kam jejich výstavba plynule přešla právě ze sídliště Královo Pole - deskové panelové domy T06B, 4 NP, tvoří enklávu ve střední části sídliště – dlouhé řady (až 11 sekcí) paralelní s výpadkou na Svitavy; jejich rytmizovaná hmota je přerušena jen průchodem s objektem technické vybavenosti („POS“), toto přerušování se stává charakteristickým prvkem sídliště - věžové výškové panelové domy o 13 NP, po 143 BJ, ve skupině na Horáckém náměstí jsou tvořeny dvěma křídly s bytovými jednotkami (s 6+5 BJ / podlaží) a středním traktem se schodištěm a výtahy; ve své době to byly zatím největší panelové „jednotky“, počítáme-li počet BJ na schodišťovou sekci (resp. společný vstup)
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - rozsáhlé a členité nadokrskové centrum „Vysočina“, rozkládající se ve svahu mezi tramvajovou smyčkou a skupinou věžáků na Horáckém náměstí; centrum je tvořeno samoobsluhou a dalšími prodejny, restaurací a zdravotním střediskem (v samostatném třípodlažním objektu), poštou a objekty správy - další středisko při ul. Filkukova doplňovalo vybavenost ve střední části sídliště s deskovými domy; - třetí, nejmenší prodejna se nachází v jižní části souboru (ul. Žitná) první dvě centra se snaží vytvořit v rámci sídliště „intimnější“ atmosféru a vyjít více vstříc lidskému měřítku (systém průchodů, atrií, „dvorů“); konstrukčně se jedná o bezprůvlakový systém KPO³³² - dvě ZŠ, (24- a 16- třídní), - 5 objektů MŠ a jeslí
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - polyfunkční objekty, tzv. „POS“, integrující v jedné hmotě plynovou kotelnu, prádelnu a technické a společenské místnosti; trafostanice mají podobu samostatných technických objektů (z důvodu separace plynového a elektrického zařízení)
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - kolmá PS v ulicích (před deskovými domy) - monofunkční, tvarově neuchopitelné plochy parkovišť (před věžovými domy)
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - bez výrazných znaků
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost architektonickému detailu je věnována především v centrech vybavenosti (keramické obklady svislých konstrukcí, prvky drobné architektury...), při obytných domech minimální anebo žádná
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - J. Marek: Vysočina (Horácké náměstí)

³³² dříve označován „KPÚ“, došlo k přejmenování Stavoprojektu - Krajského projektového ústavu na krajskou projektovou organizaci

6.7.4.4. Řečkovice – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po roce 2000 byly postupně realizovány zateplení bytových domů; barevnost fasád objektů bytových byla změněna z původních odstínů přírodních – zemitých směrem ke křiklavým tónům; - stavební úpravy ZŠ Poznaňská (jiný formát otvorů, barevnost fasád...) vedly ke změně jejího výrazu - 4 bodové domy v majetku města byly opatřeny střešní nástavbou (4 BJ), krytou mansardovou taškovou střechou s vikýři; 2 bodové domy v majetku města byly opatřeny střešní nástavbou (4 BJ) s plochou střechou; nemotorné proporce, spolu s použitím neadekvátních materiálů (střešní taška) a nejlevnějších řešení (malé okenní otvory) jsou nepřesvědčivým výsledkem; navíc už tak malé vzájemné odstupové vzdálenosti sousedních bodových domů se ještě o pětinu „zkrátí“ - kromě stísněnosti prostoru je ohroženo i oslunění bytů v nižších podlažích - přestavba centra „Rubín“ (odstranění krytého portiku, nástavba polikliniky o další 2 podlaží...)
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - salesiánský kostel Panny Marie Pomocnice křesťanů z r. 1995 (Foesterova ul., autor arch. J. Opatřil) se střediskem mládeže - obytný soubor pod Palackého vrchem (Bochořákova ul., autor arch. P. Pelčák, 2010), zajímavě řešený příklad intenzivní developerské bytové výstavby
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - během budoucích rekonstrukcí fasád opět respektovat tektoniku domů a v barevném řešení vycházet ze zemitých odstínů
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - rekonstrukce a rozšíření stávajících okrskových středisek Rubín a Perla v příznivé urbanistické poloze, s důrazem na respektování měřítka místa, polyfunkčnost a posílení významu centra oblasti - otevření suterénních bytů v bodových domech do předzahrádek
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - zvyšování výšky bodových domů o nástavby, kdy už původní stav je projektován na hraniční hustotu zastavění, danou normovými hodnotami pro oslunění bytů - anonymita v domech s velkým množstvím BJ (výškové domy)

Obr. 79 Sídlíště Řečkovice: nadokrskové centrum „Vysočina“; snaha o lidské měřítko a různorodost prostor; urbanistický koncept centra spočívá v řetězení objektů kolem „cesty“ od smyčky tramvají k obytným domům v sídlišti³³³

Obr. 80 Sídlíště Řečkovice: výzdoba výtvarnými díly – J. Marek: Vysočina (Horácké náměstí) – drobné objekty jako součást výzdoby obchodního centra „Vysočina“³³⁴

³³³ 3× foto autor

³³⁴ 4× foto: STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO. Odbor kultury MMB. Přehled opravených výtvarných děl a objektů drobné architektury v letech 2009-2012. *brno.cz* [online]. [cit. 2013_08_03]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-socialne-kulturni/odbor-kultury/prehled-opravenych-vytvarnych-del-a-objektu-drobne-architektury-v-roce-2009-2012/2010/>

6.7.5. Sídliště Komín

autoři: F. Kopřivík, J. Zaplatil
projekt:
realizace: 1971-1980³³⁵
poloha: k. ú. Komín

³³⁵ zahájení stavby Bytostavem Ostrava n. p. roku 1971 viz: Letos v Brně končí. *Pozemstav buduje*. 1980. č. 31, s. 4; Generel bydlení udává letopočty výstavby bytů 1974-77, in: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna: Bytový odbor* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

6.7.5.1. Komín – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	39,88 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	6,18 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	33,70 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	2110 ³³⁶	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	52	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	SZ, 4,9 km		
morfologie lokality:	J až JV svah, výhled (JV, J, JZ); východní část souboru rovina, bez výhledu		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost lesoparku Palackého vrchu a příměstských lesů		

Obr. 81 Sídlíště Komín: letecký snímek předměstské obce Komín z roku 1953³³⁷ a tentýž výřez leteckého snímku (cca 2010)³³⁸

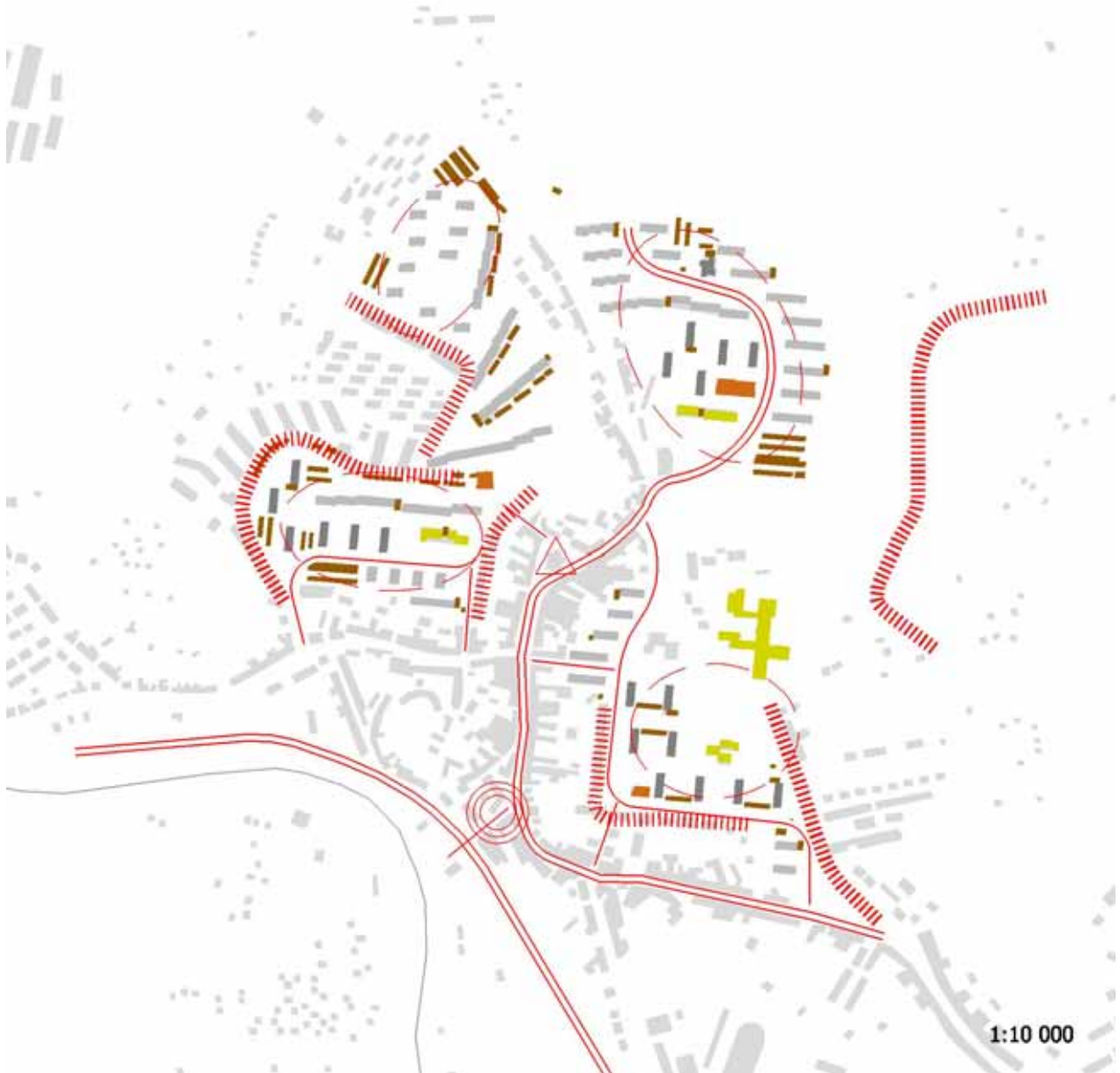
Obr. 82 Sídlíště Komín – pětipodlažní deskové domy orientované okny J-S (ul. Čoupkových); řada šesti sekcí předělené objektem plynové kotelny a redukční stanice s průchodem – motiv použitý již v sídlišti Řečkovice - deskové domy o dvou sekcích, orientované okny V-Z, v průhledu ulice kostel Sv. Vavřínce

³³⁶ vlastní průzkum – ortofotomapa a ČÚZK

³³⁷ ortofoto: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

³³⁸ zdroj: google.maps.com

6.7.5.2. Komín – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Soubor o třech oddělených částech, obklopujících původní zástavbu předměstské obce. Každá část s jinou urbanistickou skladbou; sídliště spojeno průchody s původní strukturou obce
cesty:	celoměstsky významná komunikace podél řeky Svratky; dále původní osy obce, ul. Hlavní a Branka, ze které jsou obsluhovány části sídliště; pěší průchody mezi strukturami pův. zástavby a nového sídliště
okraje:	jsou částečně definovány svahy Palackého vrchu (V), kobercovou zástavbou RD na svazích nad původní obcí (Z), z části také hranicemi parcel (zahrad) původní zástavby (J)
oblasti:	panelová zástavba je soustředěna do tří oddělených skupin; vytvářejícím charakterem zástavby a morfologií terénu 4 oblasti
uzly:	uzel čtvrti se vytvořil ve struktuře původní zástavby, při spojení ulic Kníničská a Hlavní (zastávky tramvaje a trolejbusu); původní centra vybavenosti již neslouží původnímu účelu
významné prvky:	kostel sv. Vavřince na severním koci komínské návsi

6.7.5.3. Komín – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	- hlavní obslužné komunikace (ulice Absolonova a Vavřínecká) jsou napojeny na stávající strukturu (ul. Hlavní resp. Branka) a jsou vedené „za humny“ původní zástavby - horní část sídliště je obsluhována páteří komunikací (ul. Řezáčova) s linkou trolejbusu
hlavní typy obytných domů:	- deskový panelový T06B, 7 nebo 9 NP, 18 nebo 24 BJ - deskový panelový T06B, 5 NP, 8 nebo 12 BJ
podoba obytných domů:	- deskový dům o 7 nebo 9 NP je nejvyšší obytným domem v sídlišti Komín; vždy s orientací oken V-Z, vždy po dvou schodišťových sekcích ozrcadlených po podélné ose; devítipodlažní varianta podél ulice Absolonova, ve zbytku sídliště varianta nižší; v ulici Absolonova zajímavé urbanistické řešení – dvojice domů doplněné podnožemi řadových garáží, které oddělují klidovou od dopravní části předprostoru domů - deskový pětipodlažní dům, většinou objekty po 2-3 sekcích, seřazené do řádkové struktury; sekce po 8 nebo 12 BJ; část domů umístěných ve svahu řešena jako „lázeňská fronta“ podobně jako deskové domy v Jundrově tyto dva typy domů mají výrazné členění jedné fasády prostřídáním balkonů, nesených svislými panelovými stojinami a zakončené „korunní“ horizontální římsou; domy tvoří charakteristický typ pro sídliště Komín (v Brně je zastoupen pouze zde), jedná se o snahu architektů „individualizovat“ výrobek zprůměrněného stavebnictví - soubor byl doplněn dalšími typy, většinou zděných domů do výšky 5 NP - součástí výstavby sídliště Komín byl zkušební prototyp panelového domu nového systému B70 (Řezáčova 58)
podoba občanské vybavenosti:	- 3 prodejny potravin (různé velikosti) - 3 pavilonové objekty MŠ a jeslí - ZŠ Pastviny, 18ti třídni pavilonová škola
podoba technické vybavenosti:	- místo polyfunkčních objektů sdružujících technické zázemí pro obytné domy (tzv. „POS“) jsou jednotlivá zařízení rozmístěna v samostatných jednoúčelových menších objektech se slepými fasádami - plynové kotelny u štítů deskových domů - trafostanice přičleněné k hmotám domů nebo jako samostatné objekty volně stojící v území
podoba dopravy v klidu:	- parkovací plochy s kolmými PS podél přístupových komunikací, doplněné plochami parkovišť mezi skupinami domů - řadové garáže před frontou deskových domů, střecha využita jako veřejná terasa - poměrně velké množství individuálních řadových garáží spojené s nárůstem počtu automobilů
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	- původní zástavba Komína vč. detailů a „vesnické“ drobné architektury
podoba detailu:	- pozornost architektonickému detailu nízká
podoba výtvarných děl:	- plastika „Mateřství“, brří Čoupkových; plastika „Rozhled“, před ZŠ Pastviny; „Velbloud“, plastika „Džbán“, ul. Čoupkových

Obr. 83 Sídlíště Komín: výtvarná díla v sídlišti³³⁹

³³⁹ 4x foto: STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO. Odbor kultury MMB. Přehled opravených výtvarných děl a objektů drobné architektury v letech 2009-2012. *brno.cz* [online]. [cit. 2013_08_03]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-socialne-kulturni/odbor-kultury/prehled-opravenych-vytvarnych-del-a-objektu-drobne-architektury-v-roce-2009-2012/2010/>

6.7.5.4. Komín – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po ukončení panelové výstavby realizovány soubory kompaktní zástavby RD - po roce 2000 bylo postupně realizováno zateplení bytových domů; - stavební úpravy ZŠ Pastviny (vhodně zvolená barevnost pláště, respektující tektoniku i výraz objektu)
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - objekt MŠ přestavěn r. 2006 na radnici MČ Komín – příklad velmi zdařilé rekonverze objektu vybavenosti sídliště (arch. P. Hruša, P. Pelčák, D. Mikulášek) - bytové domy Vavřínecká – tři objekty svým urbanistickým začleněním velmi volně navazují na formu panelových řádkových domů v sousedství – zdařilý příklad dostavby struktury sídliště (autor: arch. R. Květ, P. Pekár, R. Mátl); obě realizace spjaté s osvětleným starostou MČ Karlem Hledíkem
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - zachování charakteristických prvků komínských panelových domů (rastr balkonů předsazených před fasádu)
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - zdůraznění vhodnými detaily drobné architektury průchody mezi strukturami sídliště a původní zástavby
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - narušení jednotnosti výrazu deskových domů (např. střešní nástavbou nad částí sekcí apod.)

6.8. REÁLNÝ SOCIALISMUS

„Systém přidělování investičních prostředků bez ohledu na jejich zásluhy o tvorbu hodnot působil investiční lhostejnost, zvyšovanou bezkonkurenční nadřazeností stavební výroby. To potom způsobovalo, že tvorba životního prostředí se omezovala na investice, které mohly uspokojit jen základní podmínky prosté existence. (...) Moudře a kulturně investovat je mnohem složitější, než řídit výrobu, kde je možno se opírat o prověřená fakta.“³⁴⁰

„Co zdědil reálný socialismus po předcházejících společensko-ekonomických formacích? Z kapitalismu všeobecnou krizi, z feudalismu lichvu, z otrokářství systém odměňování a z prvobytné společnosti technickou revoluci.“³⁴¹

Obr. 84 Reálný socialismus: schematická mapa rozmístění popisovaných sídlíšť³⁴²

³⁴⁰ DROFA, M. „Slova tvůrců“, anketa k 50. výročí čs. architektury. *Architektura ČSSR*. 1968, ročník XXVII, s.647

³⁴¹ doma jsme byli všichni hrdinové; lidový vtíp, zdroj: PRUŠA, J. Slovník reálného socialismu. In: *blog.idnes.cz*[online]. 2011-01-11 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://prusajiri.blog.idnes.cz/c/171150/Slovník-realneho-socialismu-pismo-R.html>

³⁴² schéma autor; mapový podklad poskytla FA VUT v Brně, zapůjčeno OMI MMB, 2012

Období nejmasovější realizace komplexní bytové výstavby v Brně, spojené s jejím naprosto nejhlubším kvalitativním úpadkem, spadá do období, které lze přibližně vymezit lety 1972-1985.

V roce 1972 je dokončena výstavba panelárny v Chrlicích, s technologií dodanou Sovětským svazem, na které se rozjíždí výroba panelů pro bytové domy konstrukčního systému B70, a také panelárny v Bohunicích³⁴³, ve které se chystá výroba panelů pro domy soustavy B70-360. Realizací sídlišť z panelů z bohunické panelárny jsou pověřeny podniky z Ostravska – Pozemní stavby Ostrava a Bytostav Ostrava, které tak „splácejí Brnu jeho pomoc při výstavbě Ostravy v 50. letech“³⁴⁴.

Rozbíhá se výstavba dosud největšího brněnského sídliště v Bohunicích s více než 10 000 byty, následovaná dalšími velkými satelity (Kohoutovice, Líšeň). Jak vyplývá nejen z dobového (cenzurovaného) odborného tisku, ale i ze vzpomínek zainteresovaných pamětníků (arch. Viktor Rudiš, ing. Ivan Indra, arch. Jaroslav Černý), realizace celků byla spojena s neuvěřitelnými problémy (nedostatek pracovníků, zpožděvané dodávky materiálů a výrobků a jejich omezený sortiment, kolapsy proudové metody, odkládání dokončení občanské vybavenosti, apod.).

Ještě v roce 1968 byla vypsána Jihomoravským krajským národním výborem (společně se Stavoprojektem) soutěž na řešení nového systému pro bytové domy v Jihomoravském kraji, která sledovala hlediska urbanistická, architektonická, dispoziční a konstrukční.³⁴⁵ Na tento popud byl vyvinut arch. F. Zounkem zcela nový systém, založený nikoli na opakovatelnosti zřetězených sekcí, jako tomu bylo u dosavadních konstrukčních soustav G57, B60 apod., ale na opakovatelnosti „bytových a schodišťových buněk“, s rozponem 2,4 – 3,6 – 4,2 metru. Systém dovoľoval nejen půdorysnou pestrost objektů, ale také rozličnou podlažnost dokonce i jednotlivých (nedilatovaných) částí objektů. Soustava byla schválena a zavedena do praxe, její potenciál byl ale využit „nejvýše z padesáti procent“³⁴⁶, protože neustálý tlak dodavatele (Pozemní stavby Brno) na snižování počtu použitých prvků a pracnosti byl enormní. Původně předpokládaná nekonečná variabilita dispozic, půdorysů i objemů, kterou mohl nový modulární systém přinést, se několikrát revidovala a zjednodušovala³⁴⁷, až do podoby opětovného opakování pouhých několika schodišťových sekcí na sídlišti Vinohrady.

V roce 1973 byla zahájena odkládaná výstavba sídliště Kohoutovice (viz výše). Urbanistická koncepce arch. F. Kočího spočívala ve využití téměř rovinatých vrcholových partií kopců Holedné, kolem příměstské vsi **Kohoutovice** v údolí Kohoutovického potoka. Vznikla nová páteřní komunikace Libušina třída, ze které byl přístup k jednotlivým skupinám různých typů obytných domů a při které byla umístěna centra vybavenosti. Sídlíště Kohoutovice profituje z členité morfologie okolního terénu a ze zázemí okolních příměstských lesů, které ohraničují sídliště. Přínosná je také v kontextu doby pestrá skladba typů bytových domů, od čtyřpodlažních bodových a deskových až po věžáky. To bylo možné díky dodávkám různých typů domů z různých

---

³⁴³ panelárna Bohunice byla investicí Pozemních staveb Ostrava (pod jehož generální ředitelství byl začleněn i podnik Pozemní stavby Brno); panelárna měla kapacitu 600 bytů ročně, měla zajistit panely pro výstavbu v sídlišti Bystrc I. a Kohoutovice, in: Panelárna Bohunice v provozu. *Pozemstav buduje*. 1972, č. 46, s. 2

³⁴⁴ citát z článku: FRIDRICH, A. Bytová výstavba v Brně. *Pozemstav buduje*. 1971, č. 39, s. 1

³⁴⁵ SLEZÁK, T., J. CHLEBORÁD, J. KOMÁREK. Soutěž na řešení bytových domů pro Jihomoravský kraj. *Pozemstav buduje*. 1968, č. 14, s. 4

³⁴⁶ ústní sdělení arch. V. Rudiše, 24. 8. 2011

³⁴⁷ poprvé ještě během projektových prací na sídlišti Bohunice, poté při přípravě výstavby sídliště Líšeň v roce 1977 (tzv. racionalizace B70), potřetí při projektování sídliště Vinohrady v roce 1981 (tzv. revize B70R) a Kamenný vrch (B70RK)

paneláren, sídliště realizovaly různé stavební podniky³⁴⁸. Jistá nezávislost struktury vesnice a sídliště byla porušena v polovině osmdesátých let dostavbou několika bloků přímo mezi původní domky (ul. Ulička).

V okolí příměstské vsi **Bystrc**, od břehu řeky Svratky stoupající po východním svahu, započala v roce 1973 výstavba sídliště Bystrc I. a pokračovala po svahu, přes pruh územní rezervy Staré dálnice dál k západu výstavbou sídliště Bystrc II. Oba dva soubory navrhoval tým arch. Z. Michala.

Záměru vystavět dosud největší brněnské sídliště na volných plochách okolo vesnic **Bohunice** a Starý Lískovec, předcházela v roce 1970 vnitropodniková soutěž Stavoprojektu na urbanistické řešení plánovaného souboru s 10 000 byty.³⁴⁹ Sídlíště s 10 000 byty se začalo stavět roku 1972. Nejrozsáhlejší brněnské sídliště je tvořeno z panelových bytových domů systému B70, sice sdružené do různých skupin seřazených sekcí, avšak v jednotné podlažnosti a jednotného výrazu. Výraz domů je založen pouze na viditelném rastru kompletizovaných (celostěnových) panelů, přerušeným sloupem relativně velkých loggií. Orwellovská vize prostředí³⁵⁰ byla dokonána akcí nazvanou „Přestavba Bohunic“ v půli osmdesátých let, kdy na místě asanované staré bohunické návsi vyrostlo seskupení dvanáctipodlažních domů s 1580 byty.

V roce 1977 začala dlouho plánovaná výstavba panelových domů v sídlišti **Líšeň**, v nezastavěném území na východním kraji Brna, západně od městečka Líšeň³⁵¹. Poloha staveniště i rozsah plánované výstavby byl podobný sídlišti Lesná. Členité území, svažující se zvolna k jihozápadu, bez stávající zástavby, rozpuštěné zářezem podobné rokli³⁵². Veškeré bytové domy byly tvořeny soustavou B70, většinou osmipodlažní domy byly soustředěné do několika opakujících se typů struktury a doplněné zástavbou domů šestipodlažních a čtyřpodlažních – avšak vždy stejného nedokončeného výrazu: rastr celostěnových panelů a tmelené spáry, totožného jako v sídlišti Bohunice.

Kromě jednotného výrazu obytných domů byly hlavní odlišnosti normalizačního sídliště Líšeň od Lesné s lidskou tváří především v tom, že architekti v Líšni měli v rukou v podstatě jen urbanismus a omezeně uspořádání bytových domů³⁵³. Urbanistický koncept podobný Lesné, kdy

³⁴⁸ deskové a věžové domy kolem ul. Voříškovy, ZŠ a centrum Lipsko Pozemní stavby Brno, ostatní dodávaly podniky z Ostravy.

³⁴⁹ bohužel žádný veřejně dostupný pramen neuvádí podobu jednotlivých soutěžních návrhů, ani vítězného; tedy nemůžeme posoudit, do jaké míry se v této soutěži (údajně) vítězný projekt P. Krchňáka shoduje s realizovaným výsledkem. Jediný publikovaný je návrh V. Rudiše a A. Jenčeka, (založený na obvodovém centru v poloze při Jihlavské ulici naproti nemocnici) ze kterého radiálně vybíhají zalamované vysokopodlažní deskové domy (nikoli už ale ulice a komunikace), in: DIVINA, M. *Podoby brněnských panelových sídlišť*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář dějin umění; urbanistický koncept dominujících dlouhých vysokopodlažních hmot strukturujících území není nepodobný tehdejšími trendům urbanistické tvorby (čtvrť Le Mirail od týmu Candilis – Josic – Woods), včetně oblíbených urbanistických akcentů v podobě domů přemostujících komunikace; zajímavé je, že Rudišův návrh zřejmě nepočítá s využitím novinky - systému B70; je tedy možné, že rozhodnutí vyprojektovat bohunické sídliště jen a pouze z domů B70 padlo až po vyhlášení výsledků soutěže; nejasné zůstává také autorství realizovaného řešení, připisované P. Krchňákovi; tento autor velmi dobře „pojmenovatelných“ a hierarchizovaných prostředí sídlišť Juliánov a Řečkovice nemohl být autorem naprosto neuchopitelného urbanistického konceptu.

³⁵⁰ výraz použitý pro charakteristiku sídliště K. Kučou, in: KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 183. ISBN 80-86223-11-6

³⁵¹ s bytovou výstavbou v území, zdvihadícím se nad Brnem, mezi nejjižnějšími výběžky Moravského krasu, Líšni a podnikem ZKL (dnes Zetor) se uvažovalo již dlouho, jak ukazují zastavovací studie zpracované týmem Palla – Rudiš – Zounek – Jenček, které tehdy počítaly se sídlištěm pro 60 000 obyvatel, in: Urbanistická studie městského obytného obvodu Brno-Líšeň. *Československý architekt*. 25. 11. 1968, č. 19; základní koncepce v podobě územního plánu schválena v roce 1974, in: Se zkušenostmi z Lesné a Bohunic do Líšně. *Pozemstav buduje*. 1977, č. s. 1-2

³⁵² „Líšeň navrhovala stejná parta architektů, koncept je podobný, ale výsledek je jiný. Doba byla jiná.“, z debaty s arch. V. Rudišem, 7. 7. 2011

³⁵³ ibidem;

je soubor obsluhován z obvodové komunikace a směrem do zeleného středu souboru dopravní zátěž klesá, byl v Líšni narušen vedením trasy tzv. rychlé tramvaje na samostatném tělese³⁵⁴ terénním zlomem rozdělujícím sídliště. Pohyb lidí, hluková zátěž i atmosféra střední části souboru je dodnes jiná. Dalším rozdílem byla podoba objektů občanské vybavenosti (ZŠ, MŠ, jesle), které musely být typové z prefabrikovaných dílců. Podle podkladů zpracovaných Pozemními stavbami Ostrava byly navrženy (resp. do území vloženy) objekty základních škol³⁵⁵. Mateřské školy a jesle byly smontovány z panelů. Jedinými objekty netypovými, projektované pro to které konkrétní staveniště, mohly být nákupní střediska a centra (OC Jasmín a Havana, autorem je arch. V. Palla). Důležitým faktorem, formující vztah obyvatel k prostředí nového domova a míru jejich ztotožnění s ním, bylo dokončení a předání všech částí sídliště. V Líšni, stejně jako ve všech sídlištích té doby, se objekty občanské vybavenosti montovaly a stavěly s velkým zpožděním po dokončení bytových domů. Z toho důvodu nebyly v celém rozsahu provedeny ani terénní úpravy a výsadba zeleně³⁵⁶. Atmosféru nového domova - rozestavěného sídliště – výstižně popisuje film V. Chytilové *Panelstory*³⁵⁷.

Jiným příkladem naprosto devastujícího přístupu komunistických řídicích orgánů k přestavbě městského prostředí, je urbanistický zásah v Židenicích. Asanace zástavby původního jádra předměstské struktury a výstavba několika panelových deskových domů bez patrného urbanistického konceptu byla spojena s výstavbou přestupního uzlu MHD a dopravním průtahem brněnské severojižní magistrály zastavěným územím Židenic. Generálním projektantem sídliště byl Stavoprojekt Olomouc a soubor byl pojmenován – podle charakteru zničeného území: **Stará osada**.

Asanace staré zástavby, která trpěla zanedbanou údržbou a byla tedy určena „na dožití“, a její nahrazení panelovou výstavbou byla realizována v Brně naštěstí jen v menším měřítku, především proto, že asanace znamenala úbytek bytů a potřebu jejich nahrazení v nové výstavbě. V Brně bylo takto postupováno při přestavbách části Králova Pole, na Staré osadě v Židenicích, při přestavbě Bohunic v půli 80. let a v Komárově. Takto vzniklé nové soubory většinou postrádají volný prostor (mezi domy i v okolí souboru), vyznačují se nepříjemným kontrastem měřítek mezi strukturami panelových domů a těsně přiléhající původní zástavby. Postavení „cizorodé enklávy nepříjemného obytného prostředí“ podtrhuje většinou i důsledek úsilí o co největší počet bytů³⁵⁸, tedy vysoká podlažnost, velké množství bytů na schodišťovou sekci³⁵⁹ a větší anonymita.

Dalšími sídlišti, s jejichž realizací se započalo v půli 70. let, jsou **Nový Lískovec** na jihozápadě a **Slatina** a Chrlice na jihovýchodě Brna, v sousedství stejnojmenných předměstských obcí.

V konceptu disertační práce se mělo další období, období 80. let, jmenovat „Perestrojka?“, včetně otazníku na konci názvu. Podrobnějším zkoumáním dobových pramenů a podoby sídlišť

³⁵⁴ jak říká s nadsázkou arch. Rudiš: „s parametry rychlíkové trati“, in: ibidem

³⁵⁵ I. Indra popisuje výstižně situaci takto: „Po vzniku Generálního ředitelství Pozemních staveb, vznikl v Ostravě i vývojový útvar, který vyvinul stavebnici MSOB, systém, jež dovoloval stavět stejné věci jako brněnský skelet KPO, ale byl méně praktický a výrazně dražší. Tehdy se ale v totálně pokřivené ekonomice plánovaného hospodářský výkon podniku sledoval nikoli podle ceny, ale podle množství materiálu, které prošlo rukama toho kterého podniku. Tedy se musel technicky stejně fungovat, ale levnější skelet brněnský opustit a stavby občanské vybavenosti montovat podle celostátních typových podkladů.“, z debaty s I. Indrou, 15. 9. 2012

³⁵⁶ V. Rudiš komentuje nastavené parametry plánovaného socialistického hospodářství takto: „Plán byl postavený na počtech bytů – jakmile se předaly byty, plán byl splněn. Dodavatele tedy zajímaly byty. Terénní úpravy, občanská vybavenost, to už nebylo součástí těch „důležitých“ ukazatelů.“, z debaty s V. Rudišem 24. 8. 2011

³⁵⁷ *Panelstory* [film]. Režie V. CHYTILOVÁ. 1979

³⁵⁸ viz článek o Staré osadě, in: ČERMÁK, M. Sídlíště Stará osada. Pozemstav buduje. 1973, č. 2

³⁵⁹ 13 NP a 45 BJ / sekci na Staré osadě, 13 NP a 60 BJ v přestavbě Bohunic, 13 NP a 48 BJ v Králově Poli

v té době realizovaných vycházelo najevo, že k žádným zásadním změnám nebo dokonce k *přestavbě* systému bytové výstavby nedošlo. Sice na západě pokračoval vývoj architektury a urbanismu dál, směrem k postmoderně, na východě v Moskvě se alespoň střídali umírající tajemníci. Bohužel v Československu stále trvala vláda stejných normalizačních kmetů a neměnných principů zprůmyslněného stavebnictví a zpřisňujících se technickohospodářských ukazatelů. Určitou reflexi, danou neutěšeností prostředí nových sídlišť, lze zaznamenat v odborném prostředí³⁶⁰ a v odborném tisku³⁶¹. Do stavební praxe komplexní bytové výstavby se však tyto záblesky v bezduché mlze promítly maximálně zvýšením finančních prostředků na barevné nátěry fasád bytových domů v budovaných sídlištích.

Po revizi typových podkladů bytových domů B70 a po dokončení výstavby bytových domů (nikoli vybavenosti) v sídlišti Líšeň se započala výstavba **sídliště Vinohrady**, ležícího západně od sídliště Líšeň na tzv. „židenické terase“, téměř rovinatém terénu čnícím asi 80 výškovým metry nad zástavbou Židenic, s panoramatickým výhledem na celé město Brno. Dominantní poloha je zdůrazněna výškově gradovanou zástavbou deskových a věžových domů zasazených v pravidelném rastru³⁶². Hustota obyvatel (resp. bytových jednotek) na hektar je jednou z nejvyšších v „nerostlých“ částech města Brna. Absenci volných prostor přímo v sídlišti však kompenzuje lesopark Akátky na svazích k Židenicím a obrovské ladem nevyužité plochy směrem k Líšni a k Hádům, na kterých mělo podle původních urbanistických studií vzniknout obvodové centrum služeb pro obě sídliště, resp. sportovně-rekreační zázemí sídlišť.

Rozsahem malý soubor je **sídliště v Komárově**, na místě asanované zástavby původního jádra obce, které muselo ustoupit dopravnímu čtyřproudému přivaděči od Bratislavy. V nepříznivé poloze při křížení dopravních tepen vznikl obytný soubor devítipodlažních deskových domů, seřazených do tříramenné struktury. Tato graficky zajímavá, ale urbanisticky naprosto nepřínosná forma zastavění³⁶³ je snad snahou architekta o individualizaci výrazu souboru domů v podmínkách striktních předpisů (z čeho stavět, kolik bytů a za kolik prostředků). Dnes okolním prostředím zcela odřízlé sídliště (dopravní tepny a skladištní areály) má možná šanci v zatraktivnění lokality odstraněním zbytečných bariér a lepším fyzickým napojením na zelený pás podél řeky Svitavy.

Sídliště Bystrc II. profituje z blízkého rekreačního zázemí Brněnské přehrady a lesů Pohádky máje. Naprostou *stupiditu* doby vzniku projektu vystihuje nesmyslný ale nepřekročitelný požadavek generálního dodavatele (Pozemní stavby Ostrava) na dodržení stejné podlažnosti všech bytových domů³⁶⁴. Ty jsou jednak řadové, jednak bodové. V horní části sídliště (dnes tzv. Horní náměstí) je výstavba tvořena také třináctipodlažními domy ze systému B70. Vždy dvě schodišťové sekce po 60 bytech měly tvořit také zástavbu další části sídliště, tzv. Bystrc IIa, k jejíž realizaci už pro ukončení procesu komplexní bytové výstavby nedošlo³⁶⁵.

Pás bytové zástavby v jihozápadní části Brna, započatý sídlištěm Bohunice, měl dále pokračovat podél jižních svahů Kamenného vrchu a kohoutovických kopců dále k Bosonohám.

³⁶⁰ např. celostátní soutěž na novou generaci bytových domů vypsána ministerstvem výstavby a techniky spolu se Svazem architektů ČR, viz např. Bydlení po roce 1990. *Architektura ČSR*. 1983, č. 1, s. 2-14

³⁶¹ např. MUSIL, J. Výsledky společenského hodnocení obytných souborů. *Architektura ČSR*. 1982, č. 4, s. 170-176

³⁶² I. Indra vzpomíná na popis připravovaného sídliště takto: „Přišel Dufek a říká: - Hoši, budu projektovat Vinohrady. Koncept bude skoro americké město – struktura čtverců 100/100. Svisle chodníky, vodorovně silnice. V jednom čtverci bude věžák, v jednom čtverci dva nízké deskáče, v jednom čtverci bude škola, v jednom obchodní centrum“. Ústní debata s I. Indrou, 15. 9. 2012

³⁶³ jednotlivé domy nejsou „orientovány“, nemají ani záda, ani tvář, nevznikají hierarchizované venkovní prostory

³⁶⁴ in: MICHAL, Z. Bystrc, nová obytná zóna Brna. *Architektura ČSR*. 1982, č. 2, s. 62

³⁶⁵ na jejím místě, které už bylo částečně zasíťované, dnes probíhá výstavba tzv. obytného souboru Kamechy

Měly zde vyrůst celky Kamenný vrch a Bosonohy, s 3200, respektive s 10 700 byty³⁶⁶. Dokončena byla pouze výstavba (posledního brněnského) **sídliště Kamenný vrch**. Z vyprojektovaného sídliště Bosonohy (arch. J. Černý) byly postaveny pouze dva věžové domy západně od parku Plachty (laik ale nepozná, že byly součástí jiného sídliště – jsou stejného typu i výrazu jako věžové domy na Kamenném vrchu). Sídliště Kamenný vrch má podobu řádky deskových domů po vrstevnici hustě zastavěného jižního svahu, doplněného věžovými domy o dvou schodišťových sekcích. Velká hustota zastavění ve svahu vede k absolutnímu nedostatku volných ploch. Tento (snad až charakteristický) znak sídliště je kompenzován blízkostí příměstských lesů a také budovaným parkem „Plachty“ v lokalitě původně určené pro výstavbu základní školy a další vybavenosti.

---

³⁶⁶ Osmá pětiletka a byty v Brně. *Pozemstav buduje*. 1985, č. 46, s. 1

6.8.1. Sídlíště Kohoutovice

autoři: F. Kočí, J. Černý, J. Kurfürst, J. Rubáš³⁶⁷
 projekt:
 realizace: 1973-1981, 1985-1986³⁶⁸
 poloha: k. ú. Kohoutovice

³⁶⁷ Kočí – urbanistická koncepce, Černý – většina bytových domů, zdravotní středisko, domov důchodců, Kurfürst – centrum na konečné, ZŠ, Rubáš – hlavní nákupní centrum „Lipsko“; ústní informace arch. J. Černého, 4. 7. 2013

³⁶⁸ údaj z: ČERMÁK, M. Sídlíště Kohoutovice. *Pozemstav buduje*. 1972, č. 35, s.3; datum výstavby v publikaci R. Vrabelové je 1972-1987, in: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 154; KUČA uvádí dobu výstavby od r. 1971, in: KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 396. ISBN 80-86223-11-6; dostavba panelových domů v místě asanované staré zástavby v centru původní vsi, in: Obyvatelům Brna. *Pozemstav buduje*. 1981, č. 14-15 a také in: Stabilizační výstavba v Kohoutovicích. *Pozemstav buduje*. 1986, č. 11

6.8.1.1. Kohoutovice – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	93,40 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	9,53 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	83,87 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	5110 ³⁶⁹	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	54	jedinečnost přírodního prostředí:	****
vztah vůči centru města:	Z, 5,7 km		
morfologie lokality:	zvlněné vrcholové partie masivu Holedné, JV, V, SV svah, výhledy panoramatické a SV, V, JV směrem		
vztah k městu:	na nezastavěném území, na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území		
vztah k přírodnímu prostředí:	bezprostřední blízkost lesoparku Holedná		

Obr. 85 Sídlíště Kohoutovice: letecký snímek předměstské obce Kohoutovice roku 1953³⁷⁰ a tentýž výřez leteckého snímku (cca 2010)³⁷¹; je patrna výstavba v „extravilánu“ původní obce; asanací byla dotčena jen malá část původní zástavby při západním konci obce (dnes ul. Ulička)

Obr. 86 Sídlíště Kohoutovice: fotografie z výstavby sídlíště (osmipodlažní bodové domy v budoucí ul. Voříškově – pohled na páteřní Libušinu třídu – deskové devítipodlažní domy (budoucí ul. Voříškova)³⁷²; větší část stavby sídlíště byla realizována podnikem Pozemní stavby Ostrava, menší část (asi 1/4 z celkového počtu bytů) byla realizována Pozemními stavbami Brno; jako první byl z bytových domů smontován devítipodlažní blok Voříškova 1-17

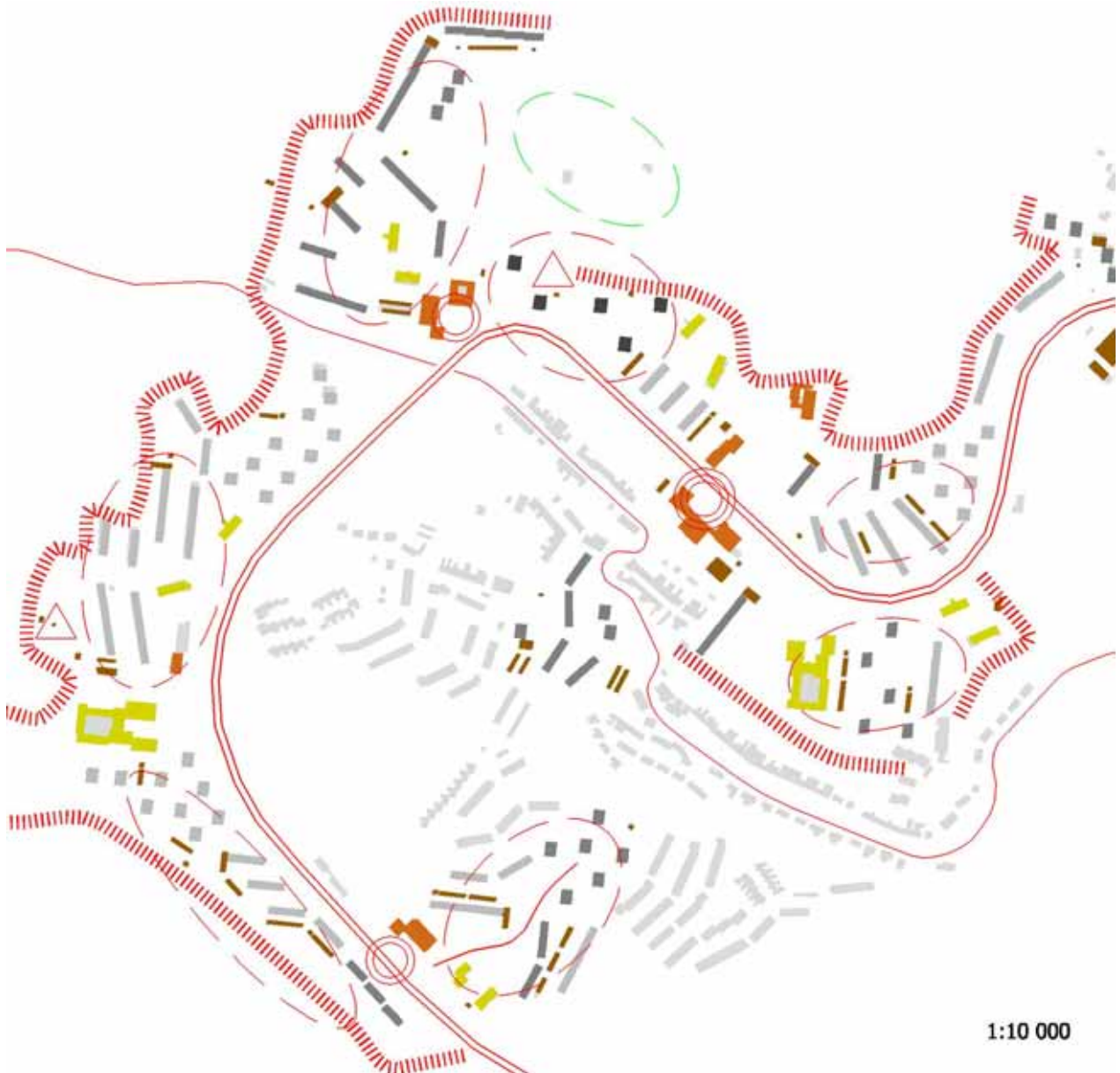
³⁶⁹ vlastní průzkum – ortofotomapa a ČÚZK

³⁷⁰ ortofoto: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

³⁷¹ zdroj: google.maps.com

³⁷² 3× repro z: Brno – sídlíště. [složka archivu]. Moravský zemský archiv v Brně. značka K171, fond: Pozemní stavby Brno, s.p., karta: 64, adresa: 651

6.8.1.2. Kohoutovice – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Podél páteřní komunikace (Libušina třída), která obtáčí kohoutovickou kotlinu s původní vsí, je umístěna zástavba sídliště, soustředěná v několika skupinách. Díky konfiguraci terénu tvoří struktura sídliště na původní zástavbě nezávislý celek, spojený především pěšími průchody
cesty:	Libušina „třída“, (čtyř- a dvouprúdá) komunikace, na kterou ústí většina obslužných komunikací k sídlištní zástavbě, linky MHD; dále silnice Žebětínská, procházející původní vsí
okraje:	jsou velmi jasně definované hranicí lesních porostů, sahajících až k obytným domům (JZ, Z, SZ, S), na několika místech morfologií terénu – hrany prudkého svahu
oblasti:	panelová zástavba je soustředěna do podél Libušiny třídy do několika skupin, lišících se hlavně typem použitých obytných domů; skupiny jsou od sebe odděleny také „areály“ škol a obchodních center; samostatný areál sportovišť stranou zástavby
uzly:	při páteřní komunikaci trojice okrskových center vybavenosti, vždy v blízkosti zastávky MHD
významné prvky:	výrazná silueta věžového vodojemu na nejvyšším bodě sídliště; nástavba vyhlídkové restaurace „Grand prix“, restaurace a hotel „Myslivna“ (mimo výřez)

6.8.1.3. Kohoutovice – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - obslužné komunikace jsou napojeny na nově vybudovanou páteřní „Libušinu třídu“; - menší množství obslužných komunikací vede jednak k dojmu umístění „zástavby v zeleni“, jednak k soustředění parkování do větších ploch (např. ul. Voříškova s vysokopodlažní zástavbou); podoba uspořádání veřejného prostoru v několika ulicích (Glinkova, Musorgského, Pavlovská) vychází z prvku „lázeňské fronty“ charakteristické pro deskové domy v Jundrově
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - bodový panelový T06B, 4 NP, 16 a 18 BJ - chodbový panelový T06B, 9 NP, 40 BJ - deskový panelový T06B, 5 NP, 8 a 12 BJ - deskový panelový T06B, 9 NP, 16 a 24 BJ - bodový panelový dům T06B, 9 NP, 32 BJ - věžový panelový T06B, 13 NP, 48-55 BJ
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - bodová čtyřpodlažní „kostka“ s jedním PP, 4 byty (2× 3+1, 2× 2+1) - chodbové panelové devítipodlažní domy, speciálně vyvinuté pro sídliště Kohoutovice (arch. J. Černý), s 5 BJ na patře, přístup k bytům chodbou prosvětlenou na obou čelech - deskové panelové domy T06B, 5 a 9 NP; po 2-3 schodišťových sekcích, v 1.NP zázemí bytů; - bodový osmipodlažní dům s 32 BJ (podobný typ použitý v sídlišti Bystrc I. (ul. Vondrákova) - věžový panelový dům o 13 NP, stejný typ použitý v sídlišti Královo Pole a Řečkovice, s výraznou střešní obvodovou atikou <p>velké množství typů obytných domů, bohužel ale s velmi podobným architektonickým výrazem díky použití pláště z celostěnných panelů rytmizovaných rastrem tmelených spár, bylo možné díky souběžné realizaci několika sídlišť najednou (v rámci výrazného zvyšování tempa bytové výstavby po roce 1969)</p>
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jedno- až dvoupodlažní objekt nejrozsáhlejšího okrskového centra vybavenosti („Lipisko“, při ul. Vaňhalově) se samoobsluhou, a dalšími provozovny, naproti přes silnici objekt pošty, spořitelny a restaurace - další okrskové centrum při ul. Voříškově - objekt samoobsluhy a restaurace při smyčce trolejbusů - 2 ZŠ (Chalabalova, Pavlovská), typizované objekty z konstrukčního skeletového systému MS-OB (vyvinutým podnikem Pozemní stavby Ostrava); ZŠ Chalabalova předána do užívání v roce 1976, její poloha zvolena pro přítomnost původního kohoutovického fotbalového hřiště³⁷³ - celkem 10 objektů MŠ a jeslí
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednotlivá zařízení jsou rozmístěna v samostatných jednoúčelových menších objektech se slepými fasádami (plynové kotelny a redukční stanice, trafostanice...); je stále více rezignováno na urbanistické začlenění objektů a na jejich na architektonické ztvárnění
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - parkovací plochy s kolmými i podélnými PS podél přístupových komunikací, doplněné plochami parkovišť mezi skupinami domů - řadové garáže před frontou deskových domů, střecha využita jako veřejná terasa - velká monofunkční plocha parkoviště při ul. Voříškova
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - původní zástavba Kohoutovic v údolí, vč. detailů a „vesnické“ drobné architektury (kaplička, boží muka)
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost architektonickému detailu snižující se, zvláště v kvalitě provedení
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - busta Z. Chalabaly (autor F. Navrátil, ul. Chalabalova); - plastika na vysokém pylonu „Hudba z kosmu“ (S. Lacinová?, Libušina třída); - „Slunce a člověk“ (Libušina třída); - plastika „Píseň“ (M. Axman, Pavlovská); - plastika „Hudba“ (S. Lacinová, Libušina třída); - pomník B. Martinů (F. Navrátil, ul. Pavlovská)

³⁷³ ústní sdělení, arch. J. Černý, 4. 7. 2013

6.8.1.4. Kohoutovice – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - v rámci urbanistického návrhu sídliště realizovány i soubory kompaktní zástavby RD - spolu s úpravami bytových domů v sídlišti Juliánov byly Kohoutovice postiženy rozsáhlou „regenerací“ panelových domů, zejména v majetku města (bodové domy Chopinova – 1997, řadové domy Bellova – 1998, Pavlovská – 1999, ...); tvarové ani materiálové řešení střešních nástaveb nerespektuje původní proporce a výraz bytových domů, patrná je snaha o „humanizaci“ prostředí sídliště, realizovanou prostřednictvím bohatosti tvarů a barev; zásah byl proveden v měřítku celých skupin domů, byla tedy alespoň zachována jednotnost výrazu - po roce 2000 bylo postupně realizováno zateplení zbývajících bytových domů - stavební úpravy ZŠ Chalabalova a Pavlovská - novostavba plaveckého bazénu u školy Chalabalova
architektonicky významné intervence:	- objekt sídla českého výrobce mikroskopů (autor arch. J. Tesař, J. Dostál, 2008)
potřebné intervence:	- během budoucích rekonstrukcí fasád opět respektovat horizontální tektoniku domů a původní barevné řešení (vycházejí ze zemitých nebo šedobílých odstínů)
možné intervence:	- výstavba obytných nebo polyfunkčních souborů na vytipovaných lokalitách v sídlišti (Achtelky, křížení Libušiny tř. a Žebětínské...), za podmínky pečlivého urbanistického a architektonického řešení lokality (soutěž o nejkvalitnější návrh, nikoli soutěž o nejnižší cenu)
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - zvyšování výšky domů o další nástavby - narušení jednotnosti výrazu deskových domů (např. střešní nástavbou nad částí sekcí apod.)

Obr. 87 Sídliště Kohoutovice: příklady původní výzdoby sídliště výtvarnými díly³⁷⁴; sjednocujícím tématem měla být „hudba“; proto také pojmenování ulic po hudebních skladatelích

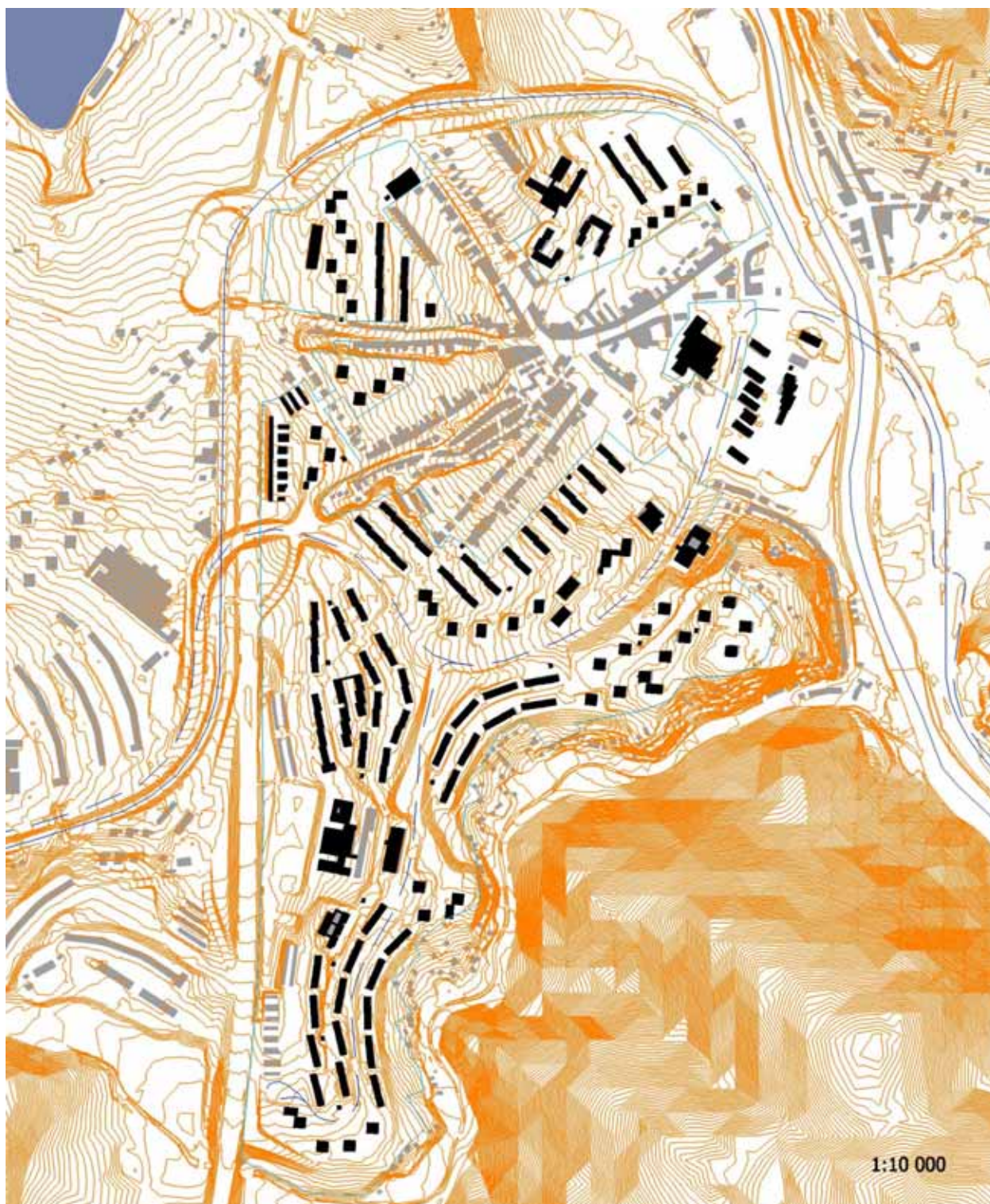
Obr. 88 Sídliště Kohoutovice: zásahy 90. let: příklad nevhodného provedení barevného řešení pláště a mezonetových střešních nástaveb³⁷⁵; citlivé barevné a tektonické řešení pláště věžového domu s původní nástavbou vyhlídkové restaurace Grand Prix“; na snímku vpravo je patrný široký dopravní koridor tohoto úseku Libušiny třídy

³⁷⁴ 4× foto: STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO. Odbor kultury MMB. Přehled opravených výtvarných děl a objektů drobné architektury v letech 2009-2012. *brno.cz* [online]. [cit. 2013_08_03]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-socialne-kulturni/odbor-kultury/prehled-opravenych-vytvarnych-del-a-objektu-drobne-architektury-v-roce-2009-2012/2010/>

³⁷⁵ 3× foto autor, 1× foto z: www.stavoprojekta.cz

6.8.2. Sídliště Bystrc I.

autoři: Z. Michal
projekt: 1972-1983
realizace: 1972-1983
poloha: k. ú. Bystrc

6.8.2.1. Bystrc I. – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	63,83 ha	autenticita původní podoby souboru:	***
zastavěná plocha:	8,80 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	55,03 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	3667 ³⁷⁶	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	57	jedinečnost přírodního prostředí:	****
vztah vůči centru města:	SZ, 6,5 km		
morfologie lokality:	velmi mírný, mírný SV, V, JV svah, místy prudký; výhledy S, SV, V, JV, J		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území, nerespektuje výšku zástavby		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost příměstských lesů a rekreační oblasti Brněnské přehrady		

Obr. 89 Sídlíště Bystrc I.: letecký snímek předměstské obce Bystrc roku 1953³⁷⁷ a tentýž výřez leteckého snímku (cca 2010)³⁷⁸; je patrna výstavba v „extravilánu“ původní obce; asanací byla dotčena jen malá část původní zástavby

Obr. 90, 91 Sídlíště Bystrc I.: dobové snímky zástavby³⁷⁹; nahoře pohled na dnešní ul. Filipovu, v pozadí NC „Letná“; dole: pohled ulicí Heyrovského na bystrcký kostel; vlevo objekt plynové kotelny, v průhledu bodové domy vzor „Žabovřesky“, vpravo objekt ZŠ Heyrovského

³⁷⁶ zdroj: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf; počet 3600 BJ udává i bilanční článek o sídlíšti Bystrc, in: MICHAL, Z. Bystrc, nová obytná zóna Brna. *Architektura ČSR*. 1982, č. 2, s. 60-64

³⁷⁷ ortofoto: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

³⁷⁸ zdroj: google.maps.com

³⁷⁹ repro z: MICHAL, Z. Bystrc, nová obytná zóna Brna. *Architektura ČSR*. 1982, č. 2, s. 60-64

6.8.2.2. Bystrc I. – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

1:10 000

Bystrc I. – rozklad urbanistické struktury na prvky (pokračování)

hlavní kompoziční principy:	Sídliště Bystrc I. je umístěno na svazích okolo původní zástavby obce Bystrc, dopravně napojeno ze dvou nových hlavních přístupových komunikací. Obě komunikace se spojují v údolí řeky Svratky v blízkosti původní návsi obce. Deskové bytové domy sledují směr vrstevnic, zlomy terénu a vyvýšeniny jsou zastavěny bodovými vyššími domy.
cesty:	obvodová komunikace pokračující dál jako silnice na Veverskou Bitýšku spolu s koridorem rychlotramvaje obsluhuje severní části sídliště, zbývající části jsou přístupné především po komunikaci „Odbojářská“, na kterou ústí obslužné komunikace k jednotlivým skupinám domů
okraje:	relativně zřetelné vymezení sídliště jednak konfigurací terénu (prudké svahy do údolí potoka Vrbovce na jihu), jednak umělými zářezy a náspy (koridor dálnice na západě, koridor rychlé tramvaje ze severu)
oblasti:	zřetelné skupiny zástavby s rozdílnými typy bytových domů, s rozdílnou komunikační strukturou a z toho plynoucím rozdílným charakterem
uzly:	významný uzel tvoří přestupní uzel MHD a vazba přes radnici MČ a kostel k okrskovému centru „Javor“; za další uzel můžeme označit nástup k Přístavišti Brněnské přehradě, který však nabírá na důležitosti hlavně během letní sezóny
významné prvky:	za jedinečné prvky ve struktuře čtvrti můžeme považovat kostel sv. Janů, dále Přístaviště jako nástupní bod k Brněnské přehradě a také bystrcký most přes řeku Svratku, v podstatě jediný nástup (resp. nájezd) do čtvrti od Brna

Obr. 92 Sídliště Bystrc I.: typická struktura sídliště – skupiny devítipodlažních bodových domů (ul. Opálkova a Černého) – řádková zástavba pětipodlažními deskovými domy sledujícími tvar vrstevnic (ul. Černého)³⁸⁰

³⁸⁰ 3x foto autor

6.8.2.3. Bystrc I. – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - převážná část sídliště je dopravně napojena z komunikace Odbojářská, menší části při severním okraji sídliště jsou napojeny z Obvodové komunikace - zejména v jižní části sídliště urbanistická skladba objektů a tvar uliční sítě vychází z modelace terénu - charakteristickým prvkem dopravního napojení Bystrce na městský dopravní systém je koridor čtyřproudé silnice (Kníničská) a paralelně vedené „rychlotravní“ sledující údolí řeky Svratky až k napojení na velký městský okruh na Žabovřeských loukách a dál do Pisárek v délce 4 km
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - bodový panelový T06B, 5 NP, 16 BJ - bodový panelový B70-360, 7 NP, 25 BJ - bodové panelové B70-360, 9 NP, 32 - 38 BJ - deskový panelový T06B, 5 NP, 24 BJ
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - bodová čtyřpodlažní „kostka“ s jedním PP, 4 byty (2x 3+1, 2x 2+1) – vzor „Žabovřeský“, 5 domů v ulici Heyrovského z počátku výstavby sídliště - časté skupiny bodových domů, akcentujících výrazné zlomy terénu a vyvýšeniny, použito je několik typů sedmi až devítipodlažních domů systému B70-360, se 4 – 6 BJ na podlaží; domy se liší různým počtem a velikostí bytů a z toho plynoucím počtem balkonů nebo loggií na fasádě; bohužel ale s velmi podobným architektonickým výrazem díky použití neomítaného pláště z panelů rytmizovaných rastrem tmelených spár - deskový pětipodlažní dům T06B, vždy 3 byty na podlaží, byty 2+1; nejčastěji se 3 schodišťovými sekcemi v jednom objemu, několik zřetězených objemů vytváří oblouk sledující tvar vrstevnic;
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jedno- až dvoupodlažní objekt nejrozsáhlejšího okrskového centra vybavenosti „Javor“ (při nám. 28 dubna) se samoobsluhou, restaurací a provozovnami; - další objekt centra se samoobsluhou a další vybaveností při ul. Černého; objekt je výrazný svým osazením ve svahu a systémem ramp a terasy výhledem - objekt samoobsluhy při ul. Valouškově - 2 ZŠ (Heyrovského, Laštůvkova), typizované objekty z konstrukčního skeletového systému MS-OB (vyvinutým podnikem Pozemní stavby Ostrava) - celkem 5 objektů MŠ a jeslí
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednotlivá zařízení jsou rozmístěna v samostatných jednoúčelových menších objektech se slepými fasádami (plynové kotelny a redukční stanice, trafostanice...); je stále více rezignováno na urbanistické začlenění objektů a na jejich na architektonické ztvárnění
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - parkovací plochy s kolnými i podélnými PS podél přístupových komunikací, doplněné plochami parkovišť mezi skupinami domů - kolonie řadových garáží podél tělesa „Německé dálnice“ - větší monofunkční plochy parkoviště při ul. Filipova a Černého, kde je soustředěno parkování z důvodu umístění okolní zástavby ve svahu
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - původní zástavba Bystrce ve svahu k řece Svratce, vč. detailů a „vesnické“ drobné architektury (kaplička, boží muka), vzrostlé zeleně (býv. hřbitov a další solitéry) - první soubor řadkových čtyřpodlažních zděných domů vystavěn již v první polovině 60. let (ulice J. Obrovského), svým charakterem ale domy splývají s pozdější panelovou zástavbou
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost architektonickému detailu nízká, zvláště v kvalitě provedení
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - J. Marek?: Vysočina (ul. Černého); plastika „Žena s dítětem“ (Heyrovského);

6.8.2.4. Bystrc I. – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po roce 2000 byly postupně realizovány zateplení bytových domů; barevnost fasád objektů bytových byla změněna z původních odstínů přírodních – zemitých směrem ke křiklavým tónům a negeometrickým obrazcům; - některé bodové a řadové domy v majetku města byly opatřeny střešní nástavbou; nemotorné proporce, spolu s použitím neadekvátních materiálů (střešní taška) a nejlevnějších řešení (malé okenní otvory) jsou nepřesvědčivým výsledkem; - přestavba skeletového objektu samoobsluhy (ul. Valouškova) na objekt „stodoly 21. století“ diskontního řetězce; příklad nadnárodní typizace
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - zajímavě řešené střešní nástavby na řadových čtyřpodlažních domech v ul. Černého (arch. M. Veselá) mohou být zajímavým příkladem architektonického ztvárnění dvoupodlažní nástavby panelového domu (barevnost, materiálové řešení, proporce, respekt k charakteru panelového domu) - dvojice bytových domů v ul. Vrbovecká (arch. J. Aulík, J. Fišer), příklad dostavby sídlištní struktury bytovými domy soudobého výrazu (71 BJ, 100 parkovacích stání v garážích pod domy)³⁸¹
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - během budoucích rekonstrukcí fasád opět respektovat tektoniku domů a v barevném řešení vycházet ze zemitých nikoli křiklavých odstínů
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - rekonstrukce popř. rekonverze okřskového střediska „Letná“ na polyfunkční objekt (bydlení, komerce, kanceláře), s důrazem na respektování měřítka místa, polyfunkčnost - úprava nástupního prostoru k Brněnské přehradě (parkování, komerce, rekreace, kultura)
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - narušování jednotnosti výrazu jednotlivých skupin obytných domů

Obr. 93 Sídlíště Bystrc: okřskové centrum „Letná“ je zajímavé svým urbanistickým začleněním do svahu, vyhlídková terasa a systém ramp z objektu dělají zapamatovatelný znak sídliště – „vstup dělá dům“ – upadající důraz na detail byl charakteristický pro zvyšující se tempo výstavby v 70. letech³⁸²

Obr. 94 Sídlíště Bystrc: řadková zástavba zděnými bytovými domy z počátku 60. let, ještě před výstavbou sídliště – ul. Filipova, stávající stav (řadové čtyřpodlažní domy s nástavbou a zateplěným pláštěm)³⁸³

³⁸¹ VRABELOVÁ, R. *Katalog k výstavě Brno – architektura 1990-2005*. Brno: Galerie architektury Brno, 2005. ISBN 978-80-254-3131-3, s. 168

³⁸² 2× foto autor

³⁸³ 2× foto: google.maps.com

6.8.3. sídliště Bohunice

autoři: J. Ryška, P. Krchňák, M. Borecký, R. Zajíc, V. Vaněk³⁸⁴
projekt: 1973-1983; 1984-1986 („přestavba“) -1988 (vybavenost)³⁸⁵
realizace: 1973-1983; 1984-1986 („přestavba“) -1988 (vybavenost)³⁸⁵
poloha: k. ú. Bohunice, Starý Lískovec

³⁸⁴ seznam autorů převzat z: *Československý architekt*, r. 1973, č. 7, s.2

³⁸⁵ 9/1988 předána budova polikliniky, zdroj: Začalo sloužit pacientům. *Pozemstav buduje*. 1988, č. 35

6.8.3.1. Bohunice – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	174,05 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	17,93 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	*
volná plocha:	156,12 ha	hierarchizace prostředí:	*
počet BJ:	10 922 ³⁸⁶	jedinečnost městského prostředí:	*
hustota BJ / ha:	62	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	JZ, 4,5 km		
morfologie lokality:	svah o proměnlivém sklonu, orientace svahu převážně JV, J, JZ; výhledy místy, JV, J, JZ, Z směrem		
vztah k městu:	na nezastavěném území, na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území, díl sídliště na místě asanované části vesnické zástavby; nerespektuje výšku původní zástavby		
vztah k přírodnímu prostředí:	relativní blízkost příměstských lesů		

Obr. 95 Sídlíště Bohunice: letecký snímek předměstských obcí Bohunice a Starý Lískovec roku 1953³⁸⁷ a tentýž výřez leteckého snímku (cca 2011)³⁸⁸; na obou snímcích je dobře patrna linka Jihlavské silnice s bohunickou věznicí při severním okraji snímku, areál Ústředního hřbitova na východě; výstavba sídliště „Československo-sovětského přátelství“ se vyhnula ve větší míře asanacím původní zástavby; výjimkou byl ale poslední smrtící úder do území, tzv. „Přestavba Bohunic“, kdy na části původního jádra obce Bohunice vyrostl v letech 1986-1988 obytný soubor dvanáctipodlažních domů s 1350 byty a neuvěřitelnou hustotou zastavění 155 BJ / ha³⁸⁹

Obr. 96 Sídlíště Bohunice: reprodukce barevného plánu z období výstavby³⁹⁰, barvy znázorňují objekty postavené jednotlivými stavebními proudy; patrna je ještě původní struktura vesnice Bohunice, vč. asanované části – na snímku vpravo model části sídliště z doby jeho výstavby (střední část sídliště kolem ulice Osová)

³⁸⁶ zdroj: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 9/2008, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2008.pdf

³⁸⁷ ortofoto: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

³⁸⁸ zdroj: google.maps.com

³⁸⁹ údaj hustoty zastavění: vlastní průzkum, ČÚZK, google.maps.com

³⁹⁰ zdroj: VEČEŘA, J. *Výstavba sídliště Bohunice, období 1972-1975*. Brno: Pozemní stavby n.p. Brno, 1975

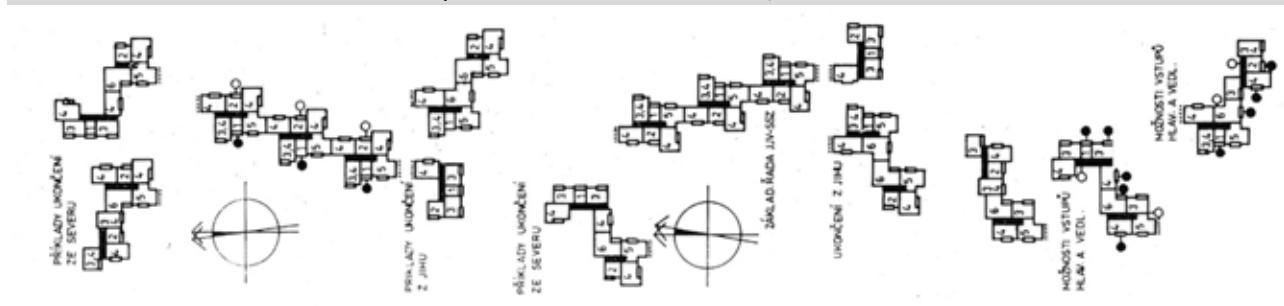
6.8.3.2. Bohunice – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Rozsáhlé sídliště na volných plochách svahů obklopujících obce Bohunice a Starý Lískovec; několik skupin těžko uchopitelných půdorysných struktur bytových domů jednotné výškové úrovně bez zřetelných kompozičních principů a hierarchie; struktura bez opakujících se zřetelných pravidel a bez výrazných znaků; osou sídliště je koridor rychlé tramvaje; centra vybavenosti u zastávek tramvaje
cesty:	přímka Jihlavské silnice (lemovaná ze severu areály nemocnice a věznice) je jedním z mála urbanistických prvků, vnášejících do oblasti jasnější řád; dalšími „cestami“ s čitelnější hierarchickou rolí je ul. Jemelkova, ul. Osová, ul. Dlouhá (vjezdy do sídliště ze západu, resp. ze severu);
okraje:	jsou definované hranicí areálů podél ul. Jihlavské (S), dopravními přívaděči a dálnici D1 (Z, JZ); zástavba sídliště je jasně ukončena ul. Ukrajinskou s koloniemi garáží (V); roli mezi „cestou“ a „okrajem“ plní koridor tramvaje procházející sídlištěm
oblasti:	některé velké skupiny panelových domů, prostorově oddělené od sebe ponechanou starou zástavbou;
uzly:	při koridoru tramvaje v blízkosti zastávek čtyři centra vybavenosti
významné prvky:	monotónnost struktury přerušuje snad jen kostel ve Starém Lískovci, v širším měřítku je pak orientačním prvkem výšková budova nemocnice (FN Bohunice), popř. budova krematoria Ústředního hřbitova

6.8.3.3. Bohunice – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	- sídliště je na okolí dopravně napojeno pěti dvouproutými komunikacemi (ul. Dlouhá a Osová ze severu, ul. Jeremenkova ze západu, silnicí do Ostopovic jihu a ul. Lány z jihovýchodu); všechny tyto komunikace však ztrácí dříve či později po vstupu do struktury sídliště svou jasnou linii, charakter a tedy i svou urbanistickou roli („osa území“, „objezd“, „náves“, ...), což je jedním z důvodů nepřehlednosti území sídliště
typy obytných domů:	- panelový, „buňkový princip“, B70, 8 NP - výškový panelový, „buňkový princip“ B70R, 12 NP, cca 60 BJ
podoba obytných domů:	- bytové domy v bohunickém sídlišti jsou nového typu konstrukčního a dispozičního systému, tzv. systému B70, vyvinutého začátkem 70. let architektury KPO Stavoprojekt Brno a konstruktéry Pozemních staveb Brno ³⁹¹ ; hlavním principem systému je skladebnost jednotlivých bytových a schodišťových „buněk“ (nikoli tedy jen modulových sekcí) na obousměrném modulu 1,2 metru (tzn. rozpony mezi svislými nosnými konstrukcemi 2,4 - 3,6 - 4,2 m), dále mělo nové konstrukční řešení zlepšit některé technické a konstrukční vlastnosti budovaných objektů ³⁹² ; systém B70 dovozoval skladebnou pestrost urbanistickou i dispoziční, dokonce výškovou variabilitu i v rámci jednotlivých domů - dilatačních celků ³⁹³ , bohužel toho v praxi v procesu výstavby nikdy nebylo využito ³⁹⁴ ; domy z tohoto systému byly projektovány pro celé sídliště o jednotné výšce (8 NP); absence architektonického detailu, spolu s pláštěm z celostěnných panelů a nedělenou výplní otvorů (otočná okna) dochází k největší degradaci architektury bytového domu, jež se svým výrazem blíží opět k prvním panelákům z konce 50. let ³⁹⁵ (např. G57); určitým pokrokem je větší plocha bytů a prostorné balkony a loggie, jejichž počet se však, v rámci racionalizace výstavby, postupně snižoval - jediným (naprosto nepostřehnutelným) zpestřením monotónní skladby sídliště je 5 bodových „kostek vzor Žabovřesky“ v ulici Pod nemocnicí a jediný dům systému T06B v sídlišti Bohunice – osmipodlažní dům o 4 sekcích v ulici Uzbecké, který byl smontován jako první a sloužil jako zázemí stavby sídliště - soubor dvanáctipodlažních bytových domů B70R (stejný typ domu jako věžáky na sídlišti Vinohrady) při ul. Rolnické a Spodní byl doplněn v rámci dodatečného zahušťování, v rámci akce „Bohunice-přestavba“ v letech 1984-1986;

Obr. 97 Sídlíště Bohunice: nový konstrukční systém obytných budov „B70“ – příklad vzorových urbanistických skladeb³⁹⁶, kresba z dobového odborného tisku

³⁹¹ duchovním otcem myšlenky a projektu variabilního dispozičního systému, který by umožňoval pestřejší urbanistickou skladbu objektů i skladbu typů a velikostí bytů byl arch. F. Zounek; na projektu systému s ním spolupracoval především arch. M. Dufek z KPO a ing. M. Šifalda (statik) a I. Indra (konstruktér) z PS Brno, zdroj: ústní sdělení arch. V. Rudiše, 24. 8. 2011; dále: NĚMEC, V. Nový typ panelového domu B70. *Pozemstav buduje*. r. 1972, č. 19, s. 4

³⁹² ibidem

³⁹³ ibidem

³⁹⁴ „Konstrukční systém B70 je nástroj pro bytovou výstavbu. Obávám se však, že nebude využit, jak byl zamýšlen – že totiž umožní realizovat variabilní skladbou buněk variabilní obytné prostředí. Takové, které by bylo možné aplikovat na každý terén a na každou situaci. Výrobce nás dnes tlačí, i u této soustavy, která to nemá ve svém zaměření, k opakování stejných velkých objektů. A tak i u tohoto typu projektujeme několik málo velkých domů, o skladbě buněk se nám dnes už ani moc nezdá – i když tato soustava sledovala právě tento cíl.“ arch. M. Spurný, vedoucí Ateliéru II KPO Stavoprojekt Brno, in: Stavoprojekt Brno zblízka. *Československý architekt*. 1974, č. 14, s. 5

³⁹⁵ srov.: KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 183. ISBN 80-86223-11-6

³⁹⁶ repro archiv autora

Bohunice – typologická analýza struktury (pokračování)

podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - dvoupodlažní objekt nejrozsáhlejšího nákupního střediska (při zastávce tramvaje Běloruská) se samoobsluhou, restaurací, spořitelnou a dalšími provozovny; - velký objekt centra s budovou pošty a polikliniky, se samoobsluhou a další vybaveností při zastávce Osová; (šestipodlažní budova polikliniky je jedním z mála objektů s individuálním výrazem v sídlišti) - objekty prodejen a samoobsluhy při ul. Kurská a Švermova - 4 ZŠ (Arménská, Vedlejší, Labská, Bosonožská), typizované objekty z konstrukčního skeletového systému MS-OB (vyvinutým podnikem Pozemní stavby Ostrava) - celkem 13 objektů MŠ a jeslí - sportovní hala TJ Tatran, architektonicky nezajímavá
podoba technické vybavenosti:	- jednotlivá zařízení jsou rozmístěna v samostatných jednoúčelových menších objektech se slepými fasádami (plynové kotelny a redukční stanice, trafostanice...); je stále více rezignováno na urbanistické začlenění objektů a na jejich na architektonické ztvárnění – je vyvinut a aplikován v praxi typizovaný objekt plynové kotelny
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - parkovací plochy s kolovými i podélnými PS podél přístupových komunikací, doplněné plochami parkovišť různých tvarů mezi skupinami domů - kolonie řadových garáží podél východního okraje sídliště je paradoxně jedním z mála „míst s charakterem“ - větší plochy parkovišť (Mikuláškovo nám., Dunajská...) jsou dalším monofunkčním prvkem v území
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - původní zástavba obcí Bohunice, Starý Lískovec, vč. detailů a „vesnické“ drobné architektury (kostel, kaple, kříž...); - objekty areálu nemocnice a věznice
podoba detailu:	- pozornost architektonickému detailu minimální, ještě se snižující s postupem výstavby; největší pozornost detailu věnována v bezprostředním okolí center vybavenosti
podoba výtvarných děl:	- A. Habermann: Tulipán přátelství (před OC v ul. Běloruské) ³⁹⁷ ; A. Novotný: Táta Letadélko; F. Navrátil: Vítěz (před sportovní halou); L. Martínek: Oblačný posel;

Obr. 98 Sídlíště Bohunice: fotografie z výstavby sídliště³⁹⁸

Obr. 99 Sídlíště Bohunice: podoba občanské vybavenosti – první realizované objekty MŠ ještě vycházely z typů vyvinutých pro sídlíště Královo Pole – budova polikliniky dokončená r. 1985 – budova ZŠ Vedlejší³⁹⁹

³⁹⁷ zdroj: Tulipán. in: *Bohunické sochy*. článek [online]. © ÚMČ Brno-Bohunice, 2013 [cit. 2013/08/07]. Dostupné z: <http://brno-bohunice.cz/cs/mc-brno-bohunice/o-bohunicich/cyklus-bohunicke-sochy/>

³⁹⁸ 3× repro z: VEČEŘA, J. *Výstavba sídliště Bohunice, období 1972-1975*. Brno: Pozemní stavby n.p. Brno, 1975

³⁹⁹ 3× foto: autor, stav 2012

6.8.3.4. Bohunice – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po roce 2000 bylo postupně realizováno zateplení pláště bytových domů; - rozvoj sportovního areálu při ul. Neužilově, bohužel nová sportovní hala (mont. skelet s opláštěním z PUR panelů) rezignuje na estetiku formy ještě více než vedle stojící původní areál domova důchodců z konce 90. let (Mikuláškovo nám.) - po roce 2000 nové obytné domy developerské výstavby v jižní části sídliště
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po roce 2000 realizace prvků drobné architektury radnicí MČ Bohunice (výtvarná díla, založení symbolického řádku vinohradu na jižním svahu před radnicí...) - příklad zdařilé úpravy veřejného prostoru před poliklinikou ve Starém Lískovci (autor: P. P. Architects, 2010), vnáší do části sídliště s frekventovaným pěším provozem tolik potřebný architektonický detail se důrazem také na jeho estetickou úroveň (vodní prvek, alej, přístřešek)
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - podpořit chybějící hierarchizaci vybraných veřejných prostranství a jejich charakter - „pojmenovatelnost“, důraz na koncepční a kvalitní architektonické řešení - najít využití ladem ležících „zbytkových“ ploch při okrajích sídliště (při ul. Osová-Jihlavská, při ul. Dlouhá-Jihlavská, za ul. Irkutská) - vracet do sídliště lidské měřítko, potlačit znaky „dopravní periferie“ (billboardy, vzdušná vedení sítí, autobazary, skladiště...)
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - rezignace na kvalitní koncepční urbanistické řešení při realizaci plánovaného napojení tramvaje ke Kampusu MU

Obr. 100 Sídlíště Bohunice: skupina výškových domů realizovaná dodatečně (tzv. „Přestavba Bohunic“); výstavba na místě asanované malebné části vesnice Bohunice (zachována pouze kaple); požadavek maximálního počtu bytů (155 BJ/ha)⁴⁰⁰ a z něj plynoucí vysokopodlažní zástavba a velké monofunkční plochy parkovišť⁴⁰¹

Obr. 101 Sídlíště Bohunice: od celku po detail... Obytné prostředí se dnes zlepšilo prováděním regenerace panelových domů (především zateplení pláště, výměna původních výklopných výplní okenních otvorů za dvoukřídlá otvíravá...); důležitá bude práce s architektonickým detailem (fotografie vstupu a místa pro popelnice, dvou nelítostných ukazatelů úrovně kultury bydlení; bohužel se špatně založenou urbánní osnovou - s neměstotvorným koridorem rychlé tramvaje v ose sídliště – už tak snadná práce nebude⁴⁰²

⁴⁰⁰ zdroj: vlastní průzkum (ČÚZK a ortofoto)

⁴⁰¹ 3× foto autor, stav 2012

⁴⁰² 4× foto autor

6.8.4. sídliště Líšeň

autoři: V. Rudiš, F. Zounek, V. Palla, A. Jenček⁴⁰³
projekt: 1977-1984 (vybavenost do 1989)
realizace: 1977-1984 (vybavenost do 1989)
poloha: k. ú. Líšeň

⁴⁰³ zdroj: VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6, s. 208

6.8.4.1. Líšeň – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	156,96 ha	autenticita původní podoby souboru:	**
zastavěná plocha:	15,34 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	141,62 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	6998 ⁴⁰⁴	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	44	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	V, 5,5 km		
morfologie lokality:	velmi mírný, mírný J, JZ, Z svah, místy výrazná modelace terénu; výhledy V, JV, J, JZ, Z		
vztah k městu:	satelit, na nezastavěném území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území, nerespektuje výšku zástavby		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost NPR Hádecká planinka, CHKO Moravský kras		

Obr. 102 Sídliště Líšeň: letecký snímek území západně od městečka Líšeň roku 1953⁴⁰⁵ a tentýž výřez leteckého snímku (cca 2010)⁴⁰⁶; sídliště vzniklo na nezastavěném území s modelovaným terénem (převážně JZ svah)

Obr. 103 Sídliště Líšeň: fotky modelu „Podrobného územního plánu Brno – Líšeň“⁴⁰⁷, projekt získal 1. cenu ve své kategorii v rámci Přehlídky architektonických prací 1968-1969; jednalo se o urbanistickou studii sídelního celku pro cca 60 000 obyvatel, na území dnešního sídliště a dále k jihovýchodu až k obci Podolí⁴⁰⁸; ambiciózní projekt autorského týmu dokončovaného a úspěšně přijatého sídliště Lesná, doplněný o arch. Pallu, dříve pracovníka VÚVA⁴⁰⁹ a arch. Jenčeka, mladého spolupracovníka z ateliéru Stavoprojektu

⁴⁰⁴ zdroj: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 9/2008, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2008.pdf

⁴⁰⁵ ortofoto: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

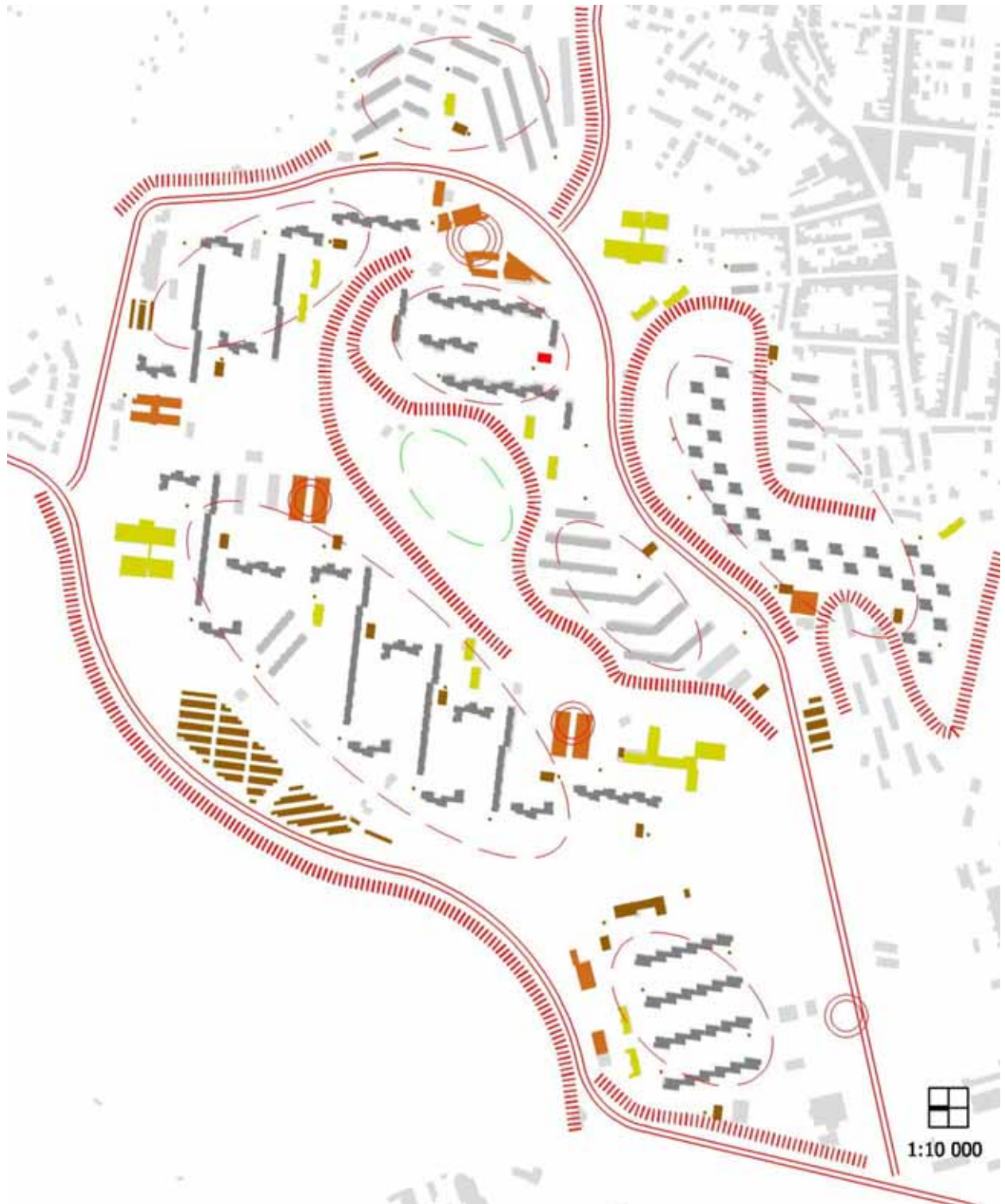
⁴⁰⁶ ortofoto: ibidem

⁴⁰⁷ repro z: Československý architekt. 1970, č. 15

⁴⁰⁸ repro z: Urbanistická studie městského obytného obvodu Brno-Líšeň. *Československý architekt*. 25. 11. 1968, č. 19

⁴⁰⁹ Výzkumný ústav výstavby a architektury

6.8.4.2. Líšeň – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

Líšeň – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche (pokračování)

hlavní kompoziční principy:	původně nezastavěný JZ svah nad Brnem, obvodová komunikace s odbočkami přístupových komunikací k jednotlivým domům, ve středu této struktury výrazně modelovaná kotlina; obytné domy střídané nízkopodlažní vybaveností
cesty:	obvodová komunikace s odbočkami na Vínohrady, na Ochoz a do („staré“) Líšně
okraje:	relativně zřetelné vymezení sídliště jednak umělými zářezy a násypy: koridor silnice Jedovnická (JZ, Z), koridor rychlé tramvaje v ose území..., jednak konfigurací terénu - hrany terénu a prudké svahy (JV, J)
oblasti:	skupiny zástavby s rozdílnými typy bytových domů, s rozdílnou komunikační strukturou a z toho plynoucím rozdílným charakterem; oblasti jsou spoludefinovány také morfologií terénu, který je urbanistickou strukturou respektován; jednou z oblastí je svým rozsahem i vymezením nezastavěné „dno“ terénního zářezu ve středu sídliště
uzly:	významný uzel tvoří přestupní uzel MHD a jeho vazba na novodobou radnici MČ a nákupnímu centru; za další uzly můžeme považovat 2 původní nákupní centra a dále přestupní uzel Novolíšeňská se strukturou zástavby spíše měřítka automobilu než pěšího
významné prvky:	významným prvkem v širším měřítku je masiv kopce Hády s pohledově se uplatňujícím (bývalým) lomem v úbočí a vysílačem na vrcholu

Obr. 104 Sídlíště Líšeň: nově vybudované ohnisko sídliště s radnicí MČ Líšeň – typická struktura sídliště – skupiny osmipodlažních domů s relativně velkými volnými plochami mezi nimi, blízkost přírodního zázemí CHKO Moravský kras⁴¹⁰

Obr. 105 Sídlíště Líšeň: čtyřpodlažní dům B70, původní stav – zástavba osmipodlažními bodovými domy (ul. J. Faimonové) – volný terénní zářez s koridorem rychlé tramvaje (původní předpoklad rekreační využití) – vstup do osmipodlažního bytového domu s nekultivovaným detailem a materiálovým řešením – terénní hrany s dalekými výhledy jsou zatím plně nevyužitou součástí sídliště⁴¹¹

⁴¹⁰ 3× foto: Letecké snímky Líšně. in: *Líšeň* [online]. © ÚMČ Brno-Líšeň, 2013 [cit. 2013/08/07]. Dostupné z: <http://www.brno-lisen.cz/letecke-snimky-lisne/t1177>

⁴¹¹ 5× foto autor

6.8.4.3. Líšeň – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - sídliště je dopravně napojeno jednotlivými přístupovými komunikacemi z okružní komunikace (Jedovnická-Novolíšeňská); jasný koncept je rozmlížen zdvojením obvodové komunikace na západní straně sídliště (ul. Jedovnická s paralelní ul. Podruhovou); některé části těchto komunikací mají dimenze a výraz (téměř) dopravních přivaděčů (návrhová rychlost 80 km/h, čtyřpruh) - zejména v jižní a východní části sídliště urbanistická skladba objektů a tvar uliční sítě vychází z modelace terénu (ul. Kosíkova, Popelákova, J. Faimonové, Hájkova, aj.) - v západní části sídliště má zástavba obytných domů strukturu otevřených bloků, avšak s přístupem a vstupy na severní fasádě (nikoli tedy charakter klasického městského bloku rušná ulice – klidný vnitroblok)
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - panelový, „buňkový princip“, B70/R, 8 NP, 32 BJ - bodový panelový B70/R, 8 NP, 32 BJ - deskový panelový B70/R, 4 NP, 12 BJ
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - bytové domy typu B70/R, osmipodlažní s podzemním podlažím (zázemí domu) tvoří většinu z bytových objektů; na rozdíl od sídliště Bohunice jsou doplněny skupinami domů jiné podlažnosti a struktury - čtyřpodlažní domy B70/R, tvoří řádkovou zástavbu ve dvou skupinách (na V a J sídliště) - osmipodlažní bodové domy B70 (ul. Jos. Faimonové), skupina bodových domů je usazena v terénním zářezu půdorysného tvaru písmene „S“; absence architektonického detailu, spolu s pláštěm z celostěnných panelů a nedělenou výplní otvorů (otočná okna) dochází k největší degradaci architektury bytového domu, jež se svým výrazem blíží opět k prvním panelákům z konce 50. let⁴¹² (např. G57); oproti sídlišti Bohunice, kde byl konstrukční systém B70 použit poprvé, došlo před výstavbou sídliště Líšeň k „racionalizaci“ systému; základním parametrem zadání racionalizace bylo snížení nákladů na a snížení pracnosti na 1 BJ; toto se odrazilo především ve snížení počtu použitých variant dispozic bytů (kuchyň, koupelna a WC při společném instalačním jádru, apod.) a v dalších technických opatřeních⁴¹³
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jedno- až dvoupodlažní objekty nákupních středisek „Jasmín“ a „Havana“ - zdravotnické středisko (ul. Molákova) - objekt pošty (ul. Vlkova) - 2 ZŠ (Masarova, Novolíšeňská), typizované objekty z konstrukčního skeletového systému MS-OB (vyvinutým podnikem Pozemní stavby Ostrava), třetí ZŠ (Horníkova) dokončena s velkým zpožděním až v 90. letech - celkem 13 objektů MŠ a jeslí, typizované objekty skeletové i z prefabrikovaných žb panelů systému B70
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednotlivá zařízení jsou rozmístěna v samostatných jednoúčelových menších objektech s téměř slepými fasádami (plynové kotelny a redukční stanice, trafostanice...); je stále více rezignováno na architektonické ztvárnění objektů
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - parkovací plochy s kolmými i podélnými PS podél přístupových komunikací, doplněné plochami velkých parkovišť při vjezdech do struktury u obvodové komunikace (např. ul. Masarova, Molákova, Rotleklova) - velká kolonie řadových garáží na západě při obvodové komunikaci
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - původní zástavba obce Líšeň východně od sídliště, v samotném sídlišti vrstva nepřítomná
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost architektonickému detailu nízká, zvláště v kvalitě provedení a to vč. okolí objektů občanské vybavenosti, budované s velkým zpožděním za bytovými domy
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - M. Chlupáč: Ležící figura (ul. J. Faimonové); - A. Mikulka: Žena a dítě (před zdravotním střediskem); - dekorační stěny (ul. Strnadova, Vlkova); - M. Axman: Ležící žena (Kotlanova); - A. Mikulka(?): Pylon (před MŠ v ul. Synkova)

⁴¹² srov.: KUČA, K. *Brno: vývoj města předměstí a připojených vesnic*. 1. vydání. Praha: Baset, 2000. s. 183. ISBN 80-86223-11-6

⁴¹³ INDRA, I. *Racionalizace konstrukční soustavy B70 pro sídliště Brno-Líšeň. Pozemstav buduje*. r. 1978, č. 22, s.1-2

6.8.4.4. Líšeň – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po roce 2000 bylo postupně realizováno zateplení bytových domů; barevnost fasád objektů bytových byla změněna směrem k umělým pastelovým tónům a obrazcům rozličných tvarů; - některé bodové a řadové domy v majetku města byly opatřeny střešní nástavbou; nemotorné proporce, spolu s použitím neadekvátních materiálů (střešní taška) a nejlevnějších řešení (malé okenní otvory) jsou většinou nepřesvědčivým výsledkem; - dostavba a rozšíření ZŠ Horníkova o střešní nástavbu - novostavby bytových domů ve struktuře sídliště (ul. Kotlanova, Molákova, Goldova...) a při obvodové komunikaci (ul. Podbělová) - novostavba salesiánského střediska (ul. Kotlanova) - novostavba radnice MČ Líšeň (1994-95) spolu s později realizovanými objekty tvoří nové centrum sídliště (radnice, supermarket, knihovna, banka, obchody, stanice tramvaje)
arch. významné intervence:	-
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - koncepční urbanistické a kvalitní architektonické řešení území navazujících na obvodovou komunikaci (pod lomem Hády, směrem k Zetoru) - vracet do sídliště lidské měřítko, potlačit znaky „dopravní periferie“ hlavně kolem obvodové komunikace (billboardy, vzdušná vedení VN, autobazary, skladiště...), podporovat zklidňování dopravy a úrovněvé přechody komunikací
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - podpořit chybějící hierarchizaci vybraných veřejných prostranství a jejich charakter - „pojmenovatelnost“, důraz na koncepční a kvalitní architektonické řešení - najít využití ladem ležících „zbytkových“ ploch při okrajích sídliště (podél ul. Jedovnická, podél ul. Novolíšeňská) - najít využití pro dosud nezastavěné území v terénním zářezu při koridoru tramvaje (v původní koncepci sídliště místo pro rekreační areál a „lázně“) - podtržení genia loci a individuality prostředí (terénní hrany s výhledy, terénní zářez...)
rizika:	-

Obr. 106 Sídlíště Šmoulíšeň: nově zatepované fasády bytových domů s odstíny „chemickými“ místo „přírodních“ nebo zemitých; snad neprofesionální reakce na „šed“ původního stavu fasádních celostěnných panelů ⁴¹⁴

Obr. 107 Sídlíště Líšeň: původní výzdoba výtvarnými díly (dekorační zeď v ulici Strnadova, plastika A. Mikulka před poliklinikou, plastika M. Chlupáče (ul. J. Faimonové), snad A. Mikulka v ul. Synkova, plastika M. Axmana před NC Kotlanova ⁴¹⁵

⁴¹⁴ foto autor

⁴¹⁵ 3× foto: autor, 2× foto z: STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO. Odbor kultury MMB. Přehled opravených výtvarných děl a objektů drobné architektury v letech 2009-2012. *brno.cz* [online]. [cit. 2013_08_03]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-socialne-kulturni/odbor-kultury/prehled-opravenych-vytvarnych-del-a-objektu-drobne-architektury-v-roce-2009-2012/2010/>

6.8.5. Sídliště Stará osada

autoři: B. Adamík, J. Kurfürst⁴¹⁶
 projekt:
 realizace: 1973-1979
 poloha: k. ú. Židenice

6.8.5.1. Sídliště Stará osada – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	10,82 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	1,46 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	9,36 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	688 ⁴¹⁷	jedinečnost městského prostředí:	*
hustota BJ / ha:	63	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	V, 2,4 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	v zastavěném území		
vztah k původní struktuře území:	původní struktura asanována		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných prvků, extrémní zatížení okolí dopravou		

Obr. 108 Sídliště Stará osada: kompletní asanace starého jádra obce Židenice; bylo zbořeno 104 BJ v původní zástavbě a na jejím místě vystavěna bezkoncepční skupina bytových domů s objektem MŠ a nákupním střediskem; dominantní je deska 13ti podlažního domu T06B o šesti sekcích (227 BJ); příklad naprostého desurbanizačního zásahu bez respektu k uliční síti, hmotové struktuře a lidskému měřítku; zásah spojen s budováním „severo jižní magistrály“-dopravního průtahu strukturou Židenic (ul. Gajdošova, Svatoplukova)⁴¹⁸

⁴¹⁶ vedoucí projektant třináctipodlažního domu arch. Adamík (Stavoprojekt Olomouc), projektant skupiny osmipodlažních deskových domů arch. Kurfürst (Investprojekt Brno) zdroj: archiv BVK a.s., ul. Stará osada; arch. Adamík je jmenován jako autor projektu (sídliště) také zde: ČERMÁK, M. Sídliště Stará osada. *Pozemstav buduje*. 1973, č. 2

⁴¹⁷ GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf; Další zdroj údaj potvrzuje – 680 BJ, in: Bytová výstavba v Brně. *Pozemstav buduje*. 1971, č. 39, s. 1

⁴¹⁸ 2× foto z: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/> 1× foto z: ENCYKLOPEDIE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. Dostupné z: http://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=preview&bind_name=b_street&bind_value=5344&image=895

6.8.6. Sídlíště Nový Lískovec

autoři: F. Kočí, M. Kolofík
 projekt:
 realizace: 1978-1981⁴¹⁹
 poloha: k. ú. Nový Lískovec

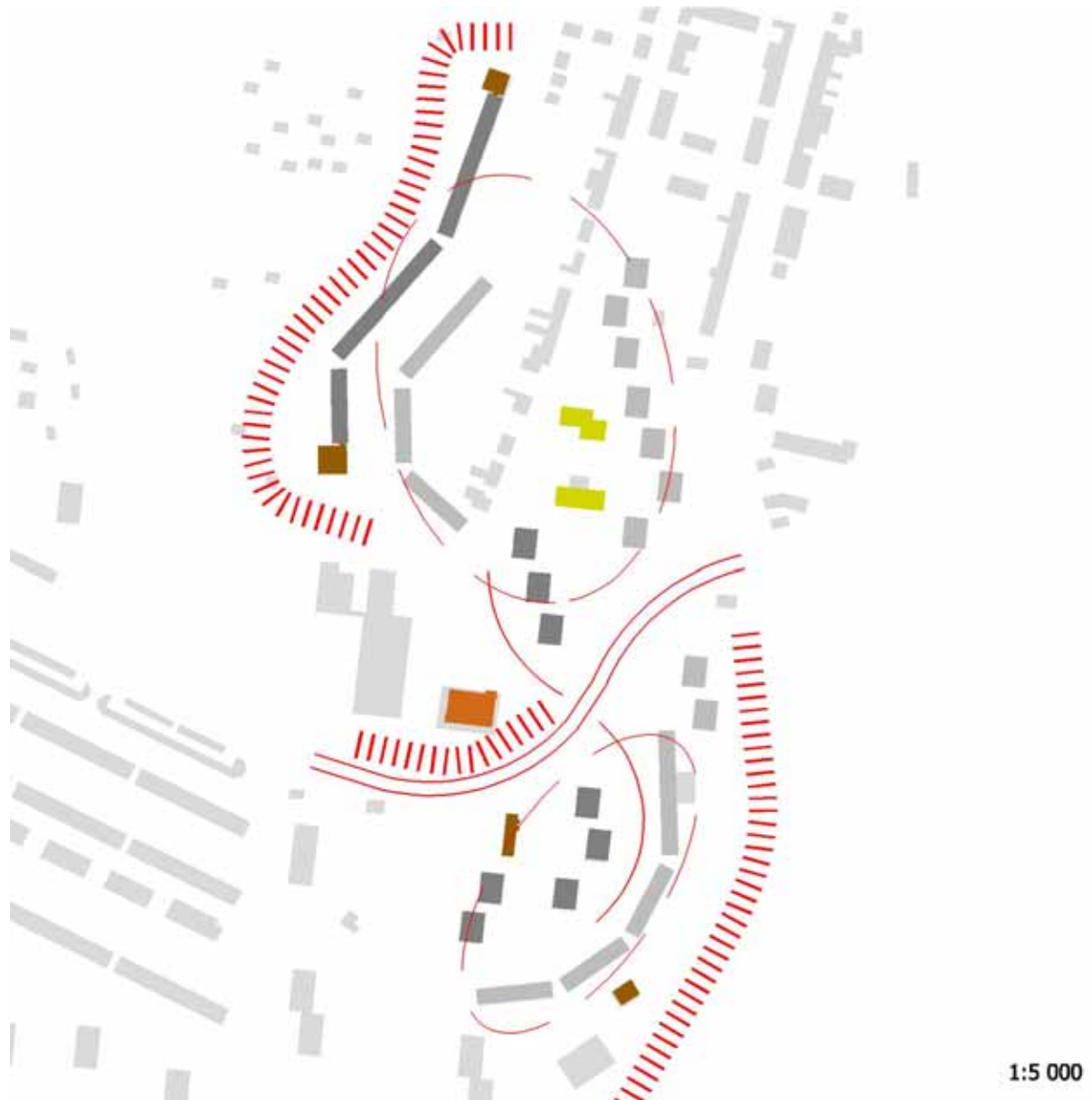
6.8.6.1. Nový Lískovec – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	14,26 ha	autenticita původní podoby souboru:	***
zastavěná plocha:	1,75 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	12,51 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	1060 ⁴²⁰	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	74	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	JZ, 4,1 km		
morfologie lokality:	mírný, na severu lokality až prudký V, SV svah, výhled SV, V, JV		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území (S část), nezastavěné území (J část)		
vztah k původní struktuře území:	nerespektuje parcelaci ani výškovou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost příměstských lesů		

⁴¹⁹ doba realizace bytových domů z: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf ;

⁴²⁰ ibidem; vlastní průzkum autora potvrdil údaj (cca 1020 BJ)

6.8.6.2. Nový Lískovec – rozklad urbanistické struktury dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Sídliště je kompozičně rozděleno čtyřproudou silnicí (dnes ul. Petra Křivky) na severní a jižní část; obě části s křivkou deskových domů (4 a 8 NP) sledujících tvar vrstevnic, doplněných bodovými domy (4 a 8 NP); severní část těsně navazuje na původní zástavbu (ul. Úpatní); sídliště nemá charakter jasně vymezeného celku - koncem 80. let navázala výstavba sídliště Kamenný vrch v prodloužení ul. Petra Křivky
cesty:	komunikační přístupová osa ul. Petra Křivky, z ní odbočují dvě obslužné komunikace (ul. Oblá a ul. Kamínky)
okraje:	výrazné okraje jsou tvořeny morfologií terénu (svah Kamenného vrchu ze západu a zářez přivaděče z východu), také zářez ul. Petra Křivky se uplatňuje jako šev dvou struktur
oblasti:	jsou definované strukturou zástavby obytnými domy respektujícími tvar svahu, oddělené výraznou komunikací P. Křivky
uzly:	nevyskytují se
významné prvky:	nevyskytují se

6.8.6.3. Nový Lískovec – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - sídliště je kompozičně rozděleno přístupovou čtyřproudou silnicí (ul. Petra Křivky) na severní a jižní část, které jsou obsluhované každá jednou výraznou obslužnou komunikací (ul. Kamínky k severu, ul. Oblá k jihu), sledujících tvar vrstevnic - bodové domy v ul. Čtvrtě je obsluhováno příjezdem z ul. Rybnické - tuto hierarchicky čistou koncepci narušuje napojení ul. Kamínky na původní uliční strukturu
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - bodový panelový B70-360, 8 NP, 32 BJ - bodové panelové B70-360, 4 NP, 16 BJ - deskový panelový, 5 NP, 24 BJ - deskový panelový, 9 NP, 16, 24 BJ
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový pětipodlažní dům T06B, vždy 3 byty na podlaží, byty 2+1; nejčastěji se 3 schodišťovými sekcemi v jednom objemu, několik zřetězených objemů vytváří oblouk sledující tvar vrstevnic; stejný typ i urbanistický princip zástavby jako v současně budovaném sídlišti Bystrc I. - deskový devítipodlažní dům T06B, vždy 2 nebo 3 byty na podlaží, byty 3+1 nebo 2+1; tři zřetězené objemy vytváří křivku sledující tvar vrstevnic; - bodové panelové domy osmipodlažní, se 4 byty na podlaží; v pásu blíže původní nízkopodlažní zástavby jsou tyto objekty použity v nižší, čtyřpodlažní variantě;
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - dvoupodlažní vícefunkční objekt nákupního centra (samoobsluha, prodejny, restaurace) - třípodlažní objekt MŠ a jeslí, skelet MS-OB - 24-třídní ZŠ Kamínky spíše jako součást výstavby sousedního sídliště Kamenný vrch, dokončena roku 1987
podoba tech. vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednopodlažní objekty plynových kotelen, přidružené k čelům deskových domů, nebo samostatně stojící - trafostanice, samostatně stojící monofunkční objekt
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - podél obslužných komunikací parkovací stání kolmá, podélná; - řada samostatných garáží před osmipodlažním deskovým domem – forma „lázeňské fronty“⁴²¹ využívá dalekého výhledu i z parteru domu
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - žádná; v blízkosti původní zástavba Nového Lískovce
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - bez výrazných znaků
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se

⁴²¹ viz. pasport sídliště Jundrov

6.8.6.4. Nový Lískovec – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - většina panelových domů v sídlišti byla po r. 2000 regenerována, a to s důrazem na řešení směrem k energeticky méně náročnému řešení⁴²² - některé domy byly opatřeny samonosnými betonovými loggiiemi - „duhový dům“ – deskový osmipodlažní dům v majetku obce byl regenerován s důrazem na individuální výraz domu uplatňujícího se v dálkových pohledech (barevnost balkonů)
arch. významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - regenerace bodových domů (první r. 2001, arch. Zlámal, Ing. Stolek)⁴²³ je výjimečným příkladem architektonicky zvládnutého řešení regenerace panelového domu, tj. zlepšení jeho architektonického výrazu při respektování jeho jednoduché podstaty (přidání korunní římsy a decentní materiálové a barevné řešení s kultivovaným detailem (římsa, balkony)
potřebné intervence:	- nevyskytují se
možné intervence:	- nevyskytují se
rizika:	- bez výrazných rizik

Obr. 109 Sídlíště Nový Lískovec: výjimečný příklad dobře zvládnuté regenerace panelového domu (vlevo objekt po regeneraci, vpravo před) – ul. Petra Křivky – svými rozměrovými parametry je ulice dopravním koridorem, městotvorným zásahem je alej jeřábů – výhled k východu zpoza „duhového“ domu

⁴²² HOLLAN, J. Dva regenerované „paneláky“ v Novém Lískovci: Nejlepší bytové domy v Česku. *TZBinfo* [online]. ©Topinfo s.r.o., 2001-2013 [cit. 2013-08-08]. Dostupné z: <http://www.tzb-info.cz/2661-dva-regenerovane-panelaky-v-novem-liskovci-nejkvalitnejsi-bytove-domy-v-cesku>

⁴²³ ZLÁMAL T., STOLEK I. Regenerace panelových domů, pilotní projekt v Brně-Lískovci. *Architekt*. 2002 č. 9, str. 68-69. ISSN 0862-7010

6.8.7. Sídliště Slatina

autoři: L. Pastrnek⁴²⁴
 projekt:
 realizace: 1977-1980⁴²⁵
 poloha: k. ú. Slatina

6.8.7.1. Slatina – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	29,84 ha	autenticita původní podoby souboru:	***
zastavěná plocha:	4,69 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	**
volná plocha:	25,15 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	1696 ⁴²⁶	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	56	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	V, 5,9 km		
morfologie lokality:	mírný JZ svah, bez výhledů		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	nerespektuje parcelaci ani výškovou strukturu		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných prvků		

⁴²⁴ dosavadní literatura neuváděla jediné jméno autora sídliště; prováděcí dokumentace bytových domů figuruje jako „hlavní projektant“ arch. L. Pastrnek, Stavoprojekt Gottwaldov (vedoucí ateliéru arch. Totušek), dostupné z: archiv BVK, a.s., ul. Kroměřížská
⁴²⁵ doba realizace bytových domů z: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna: Bytový odbor* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z:

www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

⁴²⁶ vlastní průzkum autora (ortofotomapa a ČÚZK)

6.8.7.2. Slatina – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	sídliště vyplňuje dosud nezastavěné území mezi stávající zástavbou příměstské obce Slatina, obytným souborem na Tilhonově a Olomouckou silnici; v podstatě symetrická kompozice počítá se středním pásem s objekty občanské vybavenosti zakončeným na jihu nákupním centrem; středový pás je po stranách lemován pásy bytové výstavby - deskovými domy v řádcích, sledujících tvar vrstevnic; přístup k bytovým domům je zajištěn z obslužných komunikací po okrajích, které v několika místech navazují na původní uliční síť
cesty:	výpadová silnice Olomoucká, obvodová komunikace (ul. Mikulčická, Tilhonova, Slavkovská), pěší severojižní propojení kolem areálů občanské vybavenosti
okraje:	výrazný okraj je tvořen na severu linkou Olomoucké výpadovky, za kterou následují areály skladů a lehké výroby; ne tolik výrazný okraj je tvořen také pomezím sídlištní volně prostupné struktury a pozemky původní kompaktní zástavby (V, JV, J)
oblasti:	dvě skupiny obytných domů se společnými principy struktury (stejná řádková struktura, stejný způsob příjezdu k domům...), uprostřed nich „volný“ pás s areálem ZŠ a MŠ (nízkopodlažní zástavba s menší hustotou zastavění); samostatná skupina bodových domů při východním okraji sídliště
uzly:	nákupní centrum „Slatinka“ se zastávkou MHD a pěším propojením do „staré Slatiny“
významné prvky:	nevyskytují se

6.8.7.3. Slatina – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - principem je přístup z okrajů sídliště, střed sídliště bez dopravy; sídliště je lemováno z východní a západní strany přístupovými komunikacemi s parkovacími plochami (Mikulčická, Slavkovská), z nichž odbočují přístupové komunikace rovnoběžné s vrstevnicemi vždy k dvojici řádků obytné zástavby; plochy mezi řádky bytové zástavby tedy střídavě „uliční“ (přístup, parkování, hlavní vstupy) a „zelené“ (bez přítomnosti aut, hřiště, vedlejší vstupy do domů...) - v místě navázání obslužných komunikací na ulici Tihonovu je bezprostřední kontakt původní zástavby drobného měřítka s osmipodlažními deskami domů - nákupní centrum s nepřiliš jasným vztahem k okolní struktuře
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový panelový T06B, 5 NP, 6 NP, 7NP - bodový panelový B70-360, 7 NP, 24 BJ - bodový zděný, 5 NP, 18 BJ
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový dům T06B, se snižující se podlažností jednotlivých řádků směrem k severu, vždy 2 nebo 3 byty na podlaží, byty 2+1 a 3+1; vždy se 3 schodišťové sekce v jednom objemu, několik zřetězených objemů vytváří křivku sledující tvar vrstevnic; - bodové panelové domy sedmipodlažní, se 4 byty na podlaží; domy jsou zastoupeny ve skupině při východním okraji sídliště v bezprostřední blízkosti (za humny) pův. zástavby - zděné pětipodlažní bodové domy při ul. Slavkovské byly vystavěny ještě před budováním panelového sídliště (družstevní výstavba); 18 BJ, 2 byty s předzahrádkou na jižní straně parteru domů
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - třípodlažní vícefunkční objekt nákupního centra „Slatinka“, (samoobsluha, prodejny, restaurace), s atriem obráceným k jihu k ulici Mikulčická - dvoupodlažní typizované objekty MŠ a jeslí, skelet MS-OB - ZŠ Jihomoravské nám., pavilonový typizovaný objekt, skelet MS-OB
podoba tech. vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednopodlažní objekty plynových kotelen, samostatně stojící monofunkční objekty, s charakteristickým prvkem (čtveřice zděných komínů), která individualizuje výraz objektu - trafostanice, samostatně stojící monofunkční objekt
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - podél obslužných komunikací rozsáhlejší plochy parkovišť - podél jednotlivých přístupových komunikací parkovací stání kolmá, podélná; - rozsáhlé kolonie řadových garáží při severním okraji sídliště
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - žádná; v těsné blízkosti původní zástavba Slatiny
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - bez výrazných znaků
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - J. Marek(?): Kosmický věk (před NC Slatinka)

6.8.7.4. Slatina – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - většina panelových domů v sídlišti byla po r. 2000 regenerována - některé domy byly opatřeny samonosnými předsazenými betonovými loggiiemi - snaha o propojení struktur sídliště a původní obce vytvořením veřejného prostranství v místě bloku zástavby; prostranství doplněno objekty soukromých investorů (bytový dům z býv. pošty, restaurace)
arch. významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - vytvořit nebo zdůraznit atmosféru charakteristických částí struktury sídliště (obvodová komunikace s parkováním, pěší průchody, „zelený“ středový pás, střídání „ulic“ a „dvorů“ mezi řádky bytových domů...) - posílit hierarchizaci veřejných prostranství kolem nákupního centra s vazbou na strukturu sídliště (dnes je NC obkrouženo přístupovými komunikacemi s parkováním) - zlepšit fyzickou vazbu mezi sídlištěm a původním jádrem obce – zklidnění ul. Mikulčické, odstranění bariér
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - nekomplexní přístup k úpravám veřejných prostranství

Obr. 110 Sídlíště Slatina: letecký snímek území roku 1953 a roku 2010⁴²⁷ – patrná původní struktura předměstské vsi
 - vpravo je současný letecký pohled od východu⁴²⁸ na typickou strukturu řádkové zástavby bytových domů, kdy je vždy prostřídán pás s přístupovou komunikací a vstupy a pás „vnitrobloku“, patrná je také obvodová komunikace s parkovišti; v původním urbanistickém konceptu dobře hierarchizované veřejné prostory by bylo dobře ještě více podpořit v individualitě jejich jednotlivých znaků

⁴²⁷ ortofoto z: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

⁴²⁸ foto: google.maps.com

6.8.8. Sídliště Vinohrady

autoři: J. Doležal, M. Dufek, A. Jenček, P. Plšek⁴²⁹
projekt:
realizace: 1981-1989, občanská vybavenost do 1992
poloha: k. ú. Židenice, Maloměřice

⁴²⁹ vedoucí projektant: J. Doležal, autorský kolektiv: J.D., M.D., A.J., P.P., hlavní inženýr projektu: V. Vaněk, zdroj: DOLEŽAL, J. Brno Vinohrady. *Architektura ČSR*. r. 1980, č. 7, s. 313

6.8.8.1. Vinohrady – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	68,55 ha	autenticita původní podoby souboru:	*****
zastavěná plocha:	10,40 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	58,15 ha	hierarchizace prostředí:	*
počet BJ:	5295 ⁴³⁰	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	77	jedinečnost přírodního prostředí:	**
vztah vůči centru města:	V, 4,1 km		
morfologie lokality:	mírně zvlněný (tzv. „židenická terasa“), výhledy panoramatické, především J, JZ, Z, SZ směrem		
vztah k městu:	satelit, na nezastavěném území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území, s respektem k terénní konfiguraci		
vztah k přírodnímu prostředí:	lesopark Akátky		

Obr. 111 Sídliště Vinohrady: letecký snímek území mezi Židenicemi a Líšní roku 1953⁴³¹ a tentýž výřez leteckého snímku (cca 2010); jedinou zástavbou v území byla (v 80. letech asanovaná) kolonie domků německých pracovníků továrny na letecké motory, které se říkalo „Hamburk“⁴³²

Obr. 112 Sídliště Vinohrady: fotografie modelu sídliště (pohled od jihu), s původně plánovanými ale nerealizovanými částmi celku (stadion mezi Vinohrady a Líšní, terasové domky na svazích k Brnu, sektorové centrum mezi sídlišti Vinohrady a Líšeň, velkovýkonový koncept hotelu na hraně terénní terasy...) – výkres situace území⁴³³

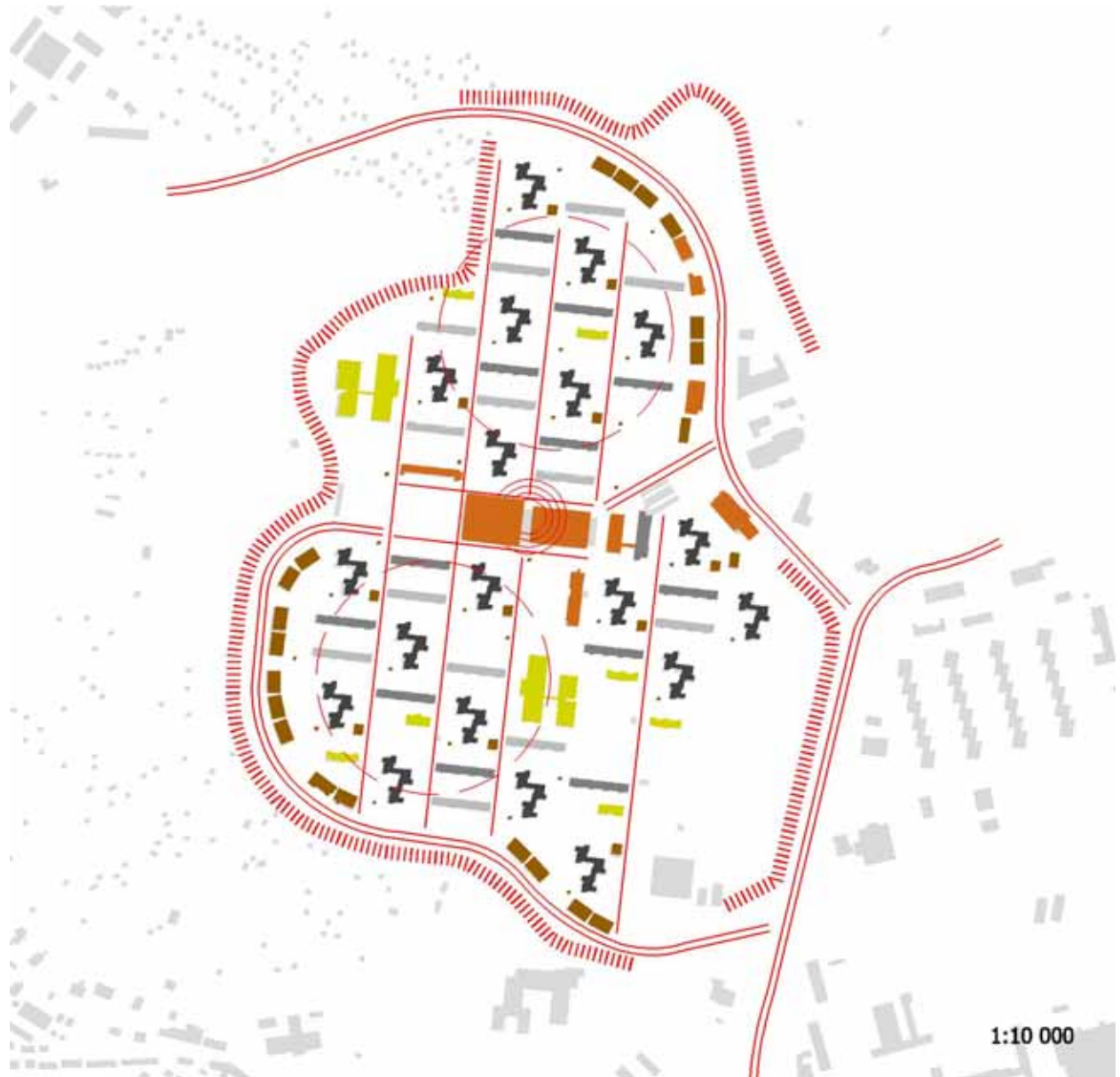
⁴³⁰ zdroj: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 9/2008, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2008.pdf

⁴³¹ 2x ortofoto: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/>

⁴³² více na: KREJSA, M. Zapomenuté cesty do Hamburku. In: *zivli.cz* [online]. 29.9.2008 [cit. 2013/08/09]. Dostupné z: <http://www.zivli.cz/2008/09/29/zapomenute-cesty-do-hamburku/>

⁴³³ oba snímky repro z: INDRA, I. a J. NOVÁK. V Brně začínáme stavět sídliště Vinohrady. *Pozemstav buduje*. 1980, č. 36, s. 2

6.8.8.2. Vinohrady – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	„struktura výškově gradovaných objektů ⁴³⁴ ; dosud nezastavěné území rozčleněno rastrem 100×100 m, v každém poli určitý objekt bytový (4-8-12 NP) nebo objekt vybavenosti; severní a jižní část sídliště, uprostřed obvodové centrum; obvodová komunikace
cesty:	jasně definované obvodovými komunikacemi (ul. Žarošická a Věstonická) s linkami MHD; princip čtvercového rastru je čitelný z měřítka uživatele především severojižními pěšími průchody (chodníky), komunikace (ulice) ve směru východ-západ mění svůj příčný profil a jsou jednosměrné
okraje:	jsou velmi jasně definované hranou svahu židenické terasy (J, JZ, Z, SZ, S) a dopravními koridory (ul. Jedovnická na východě)
oblasti:	dobře vnímatelné jsou dvě části sídliště (jižní a severní), rozdělené centrem služeb
uzly:	centrum vybavenosti na „Pálavském náměstí“ se zastávkou MHD
významné prvky:	významným prvkem v širším měřítku je masiv kopce Hády s pohledově se uplatňujícím (bývalým) lomem v úbočí a vysílačem na vrcholu

⁴³⁴ citace: DOLEŽAL, J. Brno Vinohrady. *Architektura ČSR*. r. 1980, č. 7, s. 314

6.8.8.3. Vinohrady – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - z obvodových komunikací odbočují přístupové komunikace skrz obvodový pás objektů technického zázemí a garáží „do struktury sídliště“, k bytovým domům; - přístupové komunikace se snaží respektovat principy urbanistického konceptu (směr V-Z, krátká spojka ve směru S-J a plocha samostatného parkoviště v poli s věžovými domy,...), ale principy struktury nejsou z pohledu jejího uživatele (především motorizovaného) příliš čitelné, zvláště s vývojem v čase, kdy přibývají nekoncepční zásahy do struktury (výstavba dalších objektů, budování dalších parkovacích stání...) - oproti tomu pěší průchody strukturou ve směru sever – jih zůstávají čitelné, také díky jejich původní formě (zdvojený chodník se zeleným pásem uprostřed) a jejich jasnému ukončení (téměř vždy vedou k obvodové ulici s MHD nebo k obvodovému centru)
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový panelový B70/R, 4 NP, 13 BJ v sekci, vždy 4 sekce - deskový panelový B70/R, 8 NP, 24 BJ v sekci, vždy 4 sekce - věžový panelový B70/R, 12 NP, 60 BJ v sekci, vždy 3 sekce
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - struktura zástavby bytovými domy sleduje naprosto jednoduchý koncept, který vychází vstříc jednoduché proveditelnosti za použití co nejnižšího množství typů objektů - bytové objekty jsou tři výškových úrovní, vždy s přesnou pozicí a orientací v rámci „svého“ pole rastru (čtyřpodlažní desky při jižní hraně pole, osmipodlažní desky při hraně severní a výškový dům uprostřed pole) - výškové domy se skládají ze dvou typů sekcí, celkem strukturu tvoří 3 oddílané sekce - bytovou výstavbu doplnily i upravené čtyřpodlažní objekty s byty pro „důchodce“ a „invalidy“ - bytové domy se vyznačují barevnou úpravou obvodového pláště (výškové domy „červenohnědé“ a nižší domy „sytě okrové“)⁴³⁵, nástřík barvami „monofas“⁴³⁶ na bázi latexové disperze
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - dvoupodlažní „centrum obchodu, služeb, kultury“ ve středu struktury sídliště; mělo se jednat o jediné rozsáhlé centrum vybavenosti sídliště, celkem ve třech dvoupodlažních skeletových objektech, které měly zabírat tři pole rastru; před Listopadem byl téměř dokončen pouze východní objekt, prostřední díl byl dlouhou dobu nedostavěn, nakonec dostavěn v podobě čtyřpodlažního polyfunkčního objektu - 2 ZŠ (Mutěnická, Valtická), montovaný skelet MS-OB) - celkem 7 dvoupodlažních typizovaných objektů MŠ a jeslí (skelet MS-OB) - objekty občanské i technické vybavenosti měly pevně danou pozici v rámci polí struktury (např. školky při severní hraně svého pole)
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednotlivá zařízení jsou rozmístěna v samostatných jednoúčelových menších objektech se slepými fasádami (výměňkové stanice, dispečink kolektorů, panelové trafostanice...)
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - objekty halových garáží podél obvodových komunikací - parkovací plochy s kolmými i podélnými PS podél přístupových komunikací ve směru V-Z, doplněné plochami parkovišť v polích výškových domů
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytuje se
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost architektonickému detailu nízká, avšak nově se klade důraz na zlepšení výrazu obytných domů (barevné fasádní nátěry)
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - busta J. A. Komenského (Mutěnická); busta J. E. Purkyně (Bzenecká); uliční znamení s názvy ulic (Valtická, Vlčnovská, Bořetická..., autor A. Mikulka?)

⁴³⁵ INDRA, I. a J. NOVÁK. V Brně začínáme stavět sídliště Vinohrady. *Pozemstav buduje*. 1980, č. 36, s. 2

⁴³⁶ Barevné Vinohrady. *Pozemstav buduje*. r. 1984, č. 35, s. 1, 3

6.8.8.4. Vinohrady – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - byla dostavěna prostřední část původně plánovaného centra na Pálavském náměstí, formou polyfunkčního domu - po roce 2000 bylo postupně realizováno zateplení některých bytových domů, ve většině případů s respektem k původnímu barevnému řešení - při obvodových komunikacích výstavba nových komerčních objektů a areálů, v mnoha případech architektonicky kvalitních, avšak bez regulace podrobnějším nástrojem územního plánování (regulační plán)
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - zamezit rozšiřování a postupné omezování „území se znaky periférie“, tj. nevyužitých rozsáhlých ploch na okrajích zastavěného území - rozšíření kapacity parkovacích míst řešit s důrazem na kvalitu řešení a jeho přínos celku, nikoli s důrazem na „nejnižší“ cenu - během budoucích rekonstrukcí fasád bytových domů stále respektovat koncepci barevnosti sídliště (vycházet ze zemitých nebo alespoň přírodních odstínů jižní Moravy)
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - vytvořit nebo zdůraznit atmosféru charakteristických částí struktury sídliště (obvodová komunikace s parkováním, pěší průchody, hrana terasy s výhledy...) - posílit hierarchizaci veřejných prostranství kolem nákupního centra s vazbou na strukturu sídliště - zásahy uskutečnit za podmínky pečlivého urbanistického a architektonického řešení lokality (soutěž o nejkvalitnější návrh, nikoli soutěž o nejnižší cenu)
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - zvyšování výšky domů o nástavby, necitlivé rekonstrukce - narušení jednotnosti výrazu deskových domů (např. střešní nástavbou nad částí sekcí apod.) - anonymita v domech s velkým množstvím bytů (věžové domy)

Obr. 113 Sídlíště Vinohrady: snímky z výstavby sídliště⁴³⁷

Obr. 114 Sídlíště Vinohrady: exponovaná poloha sídliště na židenické terase nad Brnem – snímek jedno pole rastru struktury sídliště z perspektivy uživatele: dvanáctipodlažní věžový dům (původní podoba) a výměňková stanice⁴³⁸

⁴³⁷ 3× repro z: Brno – sídlíště. [složka archivu]. Moravský zemský archiv v Brně. značka K171, fond: Pozemní stavby Brno, s. p., karton: 64, adresa: 651

⁴³⁸ 1× foto autor, 1× foto: google.maps.com

6.8.9. Sídlíště Komárov

autoři: J. Lakomá⁴³⁹
 projekt:
 realizace: 1981-1983⁴⁴⁰
 poloha: k. ú. Komárov

6.8.9.1. Sídlíště Komárov – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	12,08 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	1,03 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	-
volná plocha:	11,05 ha	hierarchizace prostředí:	*
počet BJ:	1056 ⁴⁴¹	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	87	jedinečnost přírodního prostředí:	*
vztah vůči centru města:	J, 2,1 km		
morfologie lokality:	rovina, bez výhledů		
vztah k městu:	v zastavěném území		
vztah k původní struktuře území:	původní struktura asanována		
vztah k přírodnímu prostředí:	bez výrazných prvků; blízkost toku regulované Svitavy a Svratky		

Obr. 115 Sídlíště Komárov: letecký snímek území roku 1953 a 2010; kompletní asanace starého jádra obce Komárov; na místě původní zástavby vystavěna bezkonceptní skupina devítipodlažních bytových domů T06B; vedle Staré osady v Brně nejhorší příklad naprostého desurbanizačního zásahu bez respektu k uliční síti, hmotové struktuře a městskosti prostředí; zásah spojen s budováním radiálního přivaděče od jihu a tramvajového koridoru (ul. Svatopetrská)⁴⁴²

⁴³⁹ dosavadní dostupná literatura nejmenuje autory tohoto počínu; na výkresech prováděcí dokumentace domů je uvedena jako vedoucí projektant arch. Lakomá, (ved. ateliéru M. Holeček, Brnoprojekt, 1985), zdroj: archiv BVK a.s., ul. Hodonínská;

⁴⁴⁰ zdroj: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

⁴⁴¹ viz Generel bydlení (ibidem)

⁴⁴² 2× foto z: CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace*. [online]. CENIA, [cit. 2013-07-29]. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz/> 1× foto z: google.maps.com

6.8.10. Sídliště Bystrc II

autoři: Z. Michal
projekt:
realizace 1984-1991⁴⁴³
poloha: k. ú. Bystrc

⁴⁴³ zahájení výstavby roku 1984 in: Osmá pětiletka a byty v Brně. *Pozemstav buduje*. 1985, č. 46, s.1; Generel bydlení MMB uvádí jako „čas výstavby“ (bez bližší specifikace, myšlena je zřejmě výstavba bytových domů) rozmezí 1983-1989, in: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna: Bytový odbor* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

6.8.10.1. Bystrc II. – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	83,66 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	10,21 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	73,45 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	5809 ⁴⁴⁴	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	69	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	SZ, 7,4 km		
morfologie lokality:	svah SV-V-JV, výhledy S, SV, V, JV, J směrem		
vztah k městu:	satelit, na nezastavěném území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území, s respektem k terénní konfiguraci		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost příměstských lesů, blízkost přehrady		

Obr. 116 Sídlíště Bystrc: výkres situace původní koncepce pásu zastavění (sídlíště Bystrc I., Bystrc II, Bystrc IIa)⁴⁴⁵, poslední nerealizovaná etapa měla mít hustotu obyvatel 350 ob./ha, dosaženou pomocí zástavby třináctipodlažními domy – situace plánované zástavby třetí etapy s objekty ZŠ uprostřed souboru výškových domů, sdružených do bloků až o 4 sekcích

Obr. 117 Sídlíště Bystrc II: fotografie modelu obvodního centra vybavenosti⁴⁴⁶ – dobová fotografie z doby výstavby sídlíště Bystrc II⁴⁴⁷; generálním dodavatelem sídlíště byl podnik Pozemní stavby Ostrava, realizaci ZŠ (v popředí ve výstavbě) zajišťovaly Pozemní stavby Brno

⁴⁴⁴ zdroj: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna: Bytový odbor* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf, který udává počet bytů v sídlíšti Bystrc I: 3607 BJ, v sídlíšti Bystrc II: 4417 BJ, v sídlíšti Bystrc IIa: 1392 BJ

⁴⁴⁵ repro z: MICHAL, Z. Bystrc, nová obytná zóna Brna. *Architektura ČSR*. 1982, č. 2, s. 60

⁴⁴⁶ repro z: MICHAL, Z. Centrum Bystrc II, Brno. *Architektura ČSR*. 1981, č. 3, s. 112

⁴⁴⁷ repro z: Brno – sídlíště. [složka archivu]. Moravský zemský archiv v Brně. značka K171, fond: Pozemní stavby Brno, s. p., karton: 64, adresa: 651

6.8.10.2. Bystrc II. – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	Deskové panelové domy, půdorysně seřazené do kruhových výsečí, sledují tvar vrstevnic a jsou doplněné skupinami bodových domů; občanská vybavenost, především obvodové centrum, nákupní centrum a základní škola, je soustředěna podél koridoru obslužné komunikace a rychlé tramvaje; mimo dopravní koridor stoupá ve svahu „pěší průchod s parkovou úpravou“
cesty:	obvodová komunikace (ul. Vejrostova) rovnoběžná s koridorem rychlé tramvaje stoupá křivkami svahem a pokračuje přes jeho vrchol dále k Žebětínu;
okraje:	jasně definované neprostupnou hranou dopravního koridoru (Vejrostova+rychl tramvaj) na jihu, na severu; zářezem „staré dálnice“ (V), popř. terénní konfigurací (svahy při ul. Štouračově, ul. Kamechy)
oblasti:	vnímatelné jsou části sídliště oddělené výraznými dopravními koridory
uzly:	hlavní obvodové centrum „Akát“ při ul. Páteřní v blízkosti tramvaje a v návaznosti na pěší lávku z Bystrce I.; další méně významný uzel při smyčce tramvajů na Ečerově (přítomnost MHD, samoobsluha, tvarem terénu podpořená „spádovost“)
významné prvky:	významným prvkem v širším měřítku je Brněnská přehrada

6.8.10.3. Bystrc II. – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - z obvodové komunikace odbočují přístupové komunikace skrz obvodový pás ploch parkovišť „do struktury sídliště“, k jednotlivým řádkům bytových domů; - v části sídliště západně od smyčky tramvaje převládá nejednoznačnost v hierarchizaci komunikací a v jejich vedení - pěší průchod zelení mezi dvěma centry vybavenosti, oproti tomu „dopravní koridory“ bez chodníků podél obvodové komunikace jsou dokladem postupující segregace jednotlivých forem provozu a vytváření „neměstských“ struktur
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový panelový, typ B70-360, 9 a 7 NP - bodový panelový, 9 NP, 32 BJ - věžový panelový B70/R, 13 NP, 60 BJ v sekci, vždy 2 sekce tvoří dům
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskové domy jsou tvořeny sekcemi devíti- a sedmipodlažními v rytmu 3-1-3-1-3; střídání výšky sekcí spolu s půdorysným tvarem řádků zástavby (kruhová výseč respektující tvar svahu) působí relativně příznivým dojmem i přes relativně vysokou hustotu zastavění (vzdálenost mezi deskovými domy na sídlišti Lesná je minimální 60 m, průměrná 70 m; vzdálenost řádků v Bystrci II je průměrně 55 m při relativně stejném sklonu terénu)⁴⁴⁸ - devítipodlažní bodové domy se 4 BJ na podlaží jsou sdružené do skupin, zejména při okrajích sídliště; navazují tak na princip zástavby v sídlišti Bystrc I. - věžový třináctipodlažní dům v systému B70-360 byl vyvinut pro dosažení vyšších hustot zastavění; původně navržen s pláštěm z celostěnných panelů, realizován s barevným nástřikem „monofas“, stejně jako domy v sídlišti Vinohrady; v Bystrci tento typ domů sdružen vždy po 2 schodišťových sekcí; z těchto domů měla být vystavěna i další část bystrckého sídliště, tzv. Bystrc IIa, k tomu ale změnou politické situace nedošlo⁴⁴⁹
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - hlavní obvodové centrum „Akát“ při východním okraji sídliště navazuje jednak na zastávku tramvaje, jednak na pěší lávku nad „starou dálnicí“ ze sídliště Bystrc I., jednak na parkovou pěší trasu; využívá terénní konfiguraci a tak západní průčelí je jednopodlažní, východní až čtyřpodlažní; realizovaný hlavní objekt centra (s pasáží, samoobsluhou a dalšími prodejny) měly doplňovat další dva objekty se zdravotním střediskem a kulturním sálem, k jejich realizaci nedošlo; centrum už počítá také s příjezdem nakupujících automobilů (parkoviště na východní straně) - menší objekt se samoobsluhou byl postaven při smyčce tramvaje při ul. Ečerova - ZŠ Vejrostova, dostavěná na přelomu 80. a 90. let; - objekty MŠ a jeslí naproti škole (skelet MS-OB) - objekt centra správy a služeb motoristům (ul. Foltýnova)
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednotlivá zařízení jsou rozmístěna v samostatných jednoúčelových menších objektech se slepými fasádami (plynové kotelny, redukční stanice, panelové trafostanice...)
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - objekty samostatných garáží oproti jiným sídlištím zastoupeny v menší míře, zejména při okrajích skupin obytných domů (ul. Foltýnova, Štouračova) - kapacitní pásy s kolnými PS podél obvodové komunikace při vjezdech do sídlištní struktury - rozsáhlé monofunkční plochy parkovišť v sousedství bytových domů (ul. Štouračova, Foltýnova, Kuršova) - parkování podél přístupových komunikací k jednotlivým domům
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - bez výrazných znaků
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost architektonickému detailu nízká, avšak v druhé polovině 80. let se klade důraz na zlepšení výrazu obytných domů (barevné fasádní nátěry)
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - busta F. Foltýna (Foltýnova); - plastika „Mládí a hry“ při ZŠ Vejrostova

⁴⁴⁸ vlastní průzkum

⁴⁴⁹ viz situace celého sídliště, in: MICHAL, Z. Bystrc, nová obytná zóna Brna. *Architektura ČSR*. 1982, č. 2, s. 60

6.8.10.4. Bystrc II. – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - po roce 2000 bylo postupně realizováno zateplení většiny bytových domů - v horní části sídliště vystavěn objekt pečovatelského zařízení Klokánek - při ul. Adamcova vystavěn soubor bodových terasových bytových domů - podél koridoru „staré dálnice“ vystavěna řada soliterních objektů (lehký průmysl, sklady, sídlo firmy), bez zřejmé urbanistické koncepce
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - bytové domy na ul. Vrbovecké (1999-2001, arch. Aulík, Fišer), dva objekty na podnoží společných garáží, 71 BJ⁴⁵⁰; zajímavý příklad řešení soudobého bytového domu - úprava veřejného prostranství před západním průčelím OC Akát (autor arch. Rusín, Wahla, 2004-2006) může být dobrým příkladem rekonstrukce veřejných prostor sídliště s citem pro charakter místa (alej rovnoběžná s dominantní linkou průčelí, fontána a možnost sezení naproti vstupu do OC...) a urbanistický detail (kvalitní mobiliář a úprava povrchů)
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - zamezit rozšiřování a postupné omezování „území se znaky periferie“, tj. nevyužitých rozsáhlých ploch na okrajích zastavěného území při dopravních koridorech - zamezit zvětšování počtu „dočasných provizorních“ objektů vybavenosti, dobudovat vybavenost v horní části sídliště (spádová oblast sousední výstavby na Kamechách), omezovat stávající (levné výčepy, nonstopy, stánkové prodeje potravin...) - během budoucích rekonstrukcí fasád bytových domů opět respektovat původní barevnost sídliště (vycházet ze zemitých nebo alespoň přírodních odstínů)
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - vytvořit nebo zdůraznit atmosféru charakteristických částí struktury sídliště (obvodová komunikace s parkováním, pěší průchody parkem, průchody k zastávkám tramvaje...) - zásahy uskutečnit za podmínky pečlivého urbanistického a architektonického řešení lokality (soutěž o nejkvalitnější návrh, nikoli soutěž o nejnižší cenu)
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - zvyšování výšky domů o nástavby, necitlivé rekonstrukce bytových domů - narušení jednotnosti výrazu deskových domů (např. střešní nástavbou nad částí sekcí apod.) - anonymita v domech s velkým množstvím bytů (věžové domy)

Obr. 118 Sídlíště Bystrc, současné snímky veřejných prostranství sídliště: okraj sídliště tvoří koridor obvodové komunikace a trať rychlé tramvaje, nežádoucí „automobilové“ měřítko posilují i nešťastné reklamy na štítech „humanizovaných“ domů - ulice Rerychova s řádky výškových domů a objekty vybavenosti „dočasného“ charakteru (vpravo bistro, vlevo potraviny), drobné objekty bez detailu neutváří prostor a posilují dojem provizoria bydlení (vhodným zásahem bylo vysazení javorové aleje) - ulice Štouračova, vlevo architektonicky zdařilá intervence do prostředí sídliště (dva bytové domy na společné podnoží z garáží)⁴⁵¹

⁴⁵⁰ VRABELOVÁ, R. *Katalog k výstavě Brno – architektura 1990-2005*. Brno: Galerie architektury Brno, 2005. ISBN 978-80-254-3131-3, s. 86-87

⁴⁵¹ 3x foto z: google.maps.com

6.8.11. Sídliště Kamenný vrch

autoři: F. Kočí, J. Rubáš, M. Kolofík
projekt:
realizace: 1986-1991⁴⁵²
poloha: k. ú. Nový Lískovec

⁴⁵² Generel bydlení MMB uvádí jako „čas výstavby“ (bez bližší specifikace, myšlena je zřejmě výstavba bytových domů) rozmezí 1983-1989, in: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna: Bytový odbor* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

6.8.11.1. Kamenný vrch – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	52,53 ha	autenticita původní podoby souboru:	****
zastavěná plocha:	6,09 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	46,44 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	3190 ⁴⁵³	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	60	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	JZ, 4,4 km		
morfologie lokality:	mírný až prudký svah J, JZ, Z, výhledy JV, J, JZ, Z směrem		
vztah k městu:	na nezastavěném území		
vztah k původní struktuře území:	bez vztahu k původní parcelaci území, s respektem k terénní konfiguraci		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost jedinečné PR Kamenný vrch, blízký lesopark		

Obr. 119 Sídlíště Kamenný vrch: výkres situace původní koncepce sídliště, které mělo tvořit mezičlánek s 10 000 obyvateli mezi sídlišti Nový Lískovec a plánovaným sídlištěm Bosonohy⁴⁵⁴ – současný letecký snímek sídliště⁴⁵⁵; jako poslední panelové obytné domy byly smontovány dva třináctipodlažní věžové domy na ul. Slunečná; plánované místo pro školu a další panelové obytné domy na západě lokality bylo využito jako park;

Obr. 120 Sídlíště Kamenný vrch, současné snímky struktury zástavby: pohled od západu, v popředí nově budovaný „park Plachty“ – veduta sídliště při pohledu od jihu z dálnice D1⁴⁵⁶

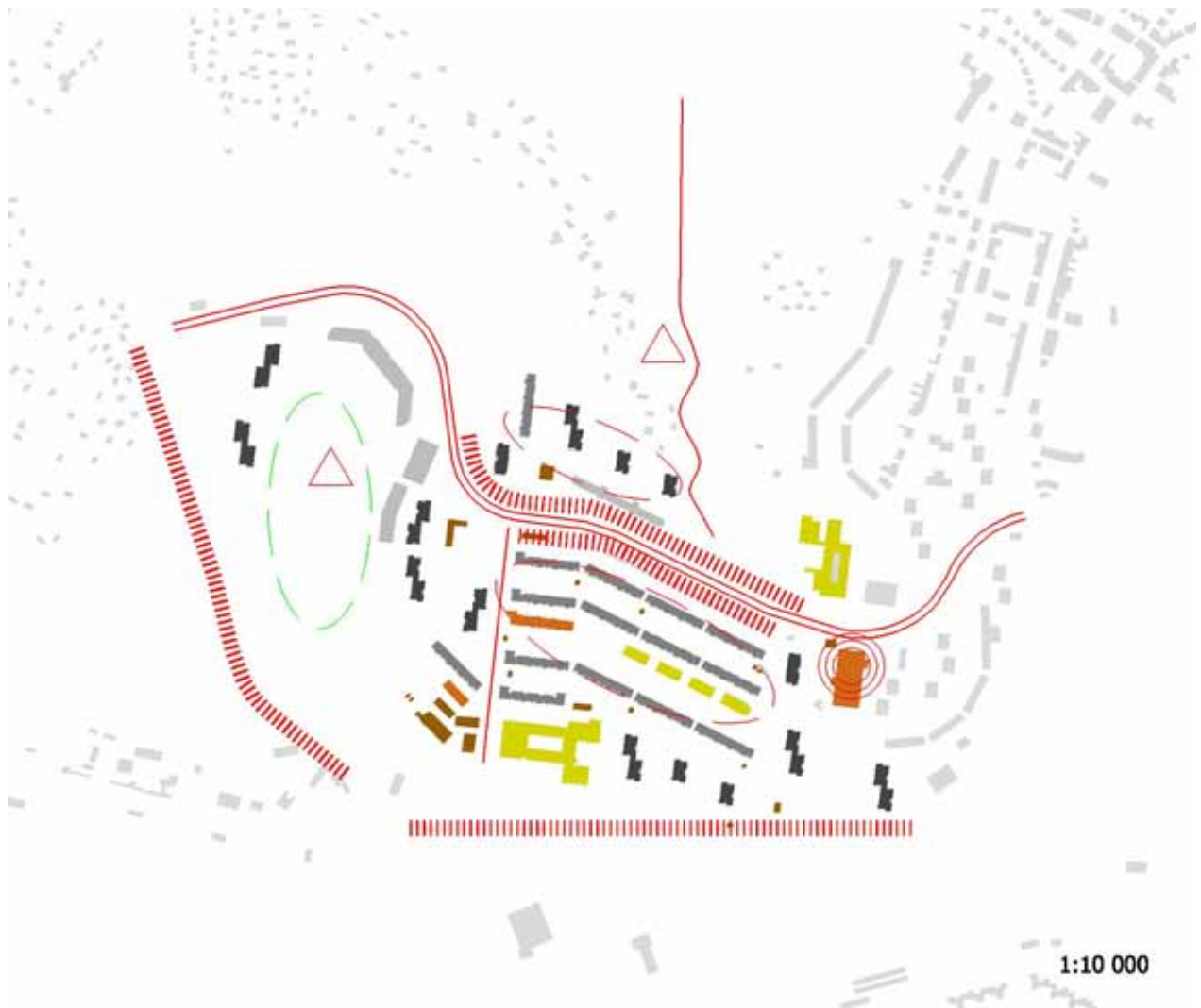
⁴⁵³ zdroj: vlastní průzkum autora (ČÚZK, ortofoto); Generel bydlení uvádí 2872 BJ v panelových domech, in: GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna: Bytový odbor* [online]. MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf

⁴⁵⁴ repro z: STLOUKAL, TICHÁČEK. Stavíme na Kamenném vrchu. *Pozemstav buduje*. 1987, č. 35, s. 2

⁴⁵⁵ foto z: google.maps.com

⁴⁵⁶ foto vlevo: Brno - Kamenný vrch, sídliště. Let balonem nad Brnem. Panoramio.com [online]. Dostupné z: <http://www.panoramio.com/photo/52620776>; foto vpravo: MarcoRave. foto.mapy.cz [online]. Dostupné z: <http://foto.mapy.cz/original?id=81386>;

6.8.11.2. Kamenný vrch – rozklad urbanistické struktury dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	staveniště v místy až prudkém svahu; návaznost na sídliště Nový Lískovec; zástavba deskovými domy doplněná na okrajích věžovými dvojdomy; řádková výstavba rovnoběžná s vrstevnicemi; hlavní komunikace (ul. Petra Křivky) sledující křivku vrstevnic;
cesty:	hlavní komunikace (ul. Petra Křivky) pokračující z Nového Lískovce dále na západ
okraje:	jasně definované širokou komunikací (Jihlavská / Pražská) na jihu, (Chironova) na západě; za okraj dvou částí sídliště můžeme považovat i komunikaci P. Křivky, jejíž linka vytváří ve svahu terénní zářez podtržený objekty garáží;
oblasti:	jasně vnímatelné jsou části sídliště oddělené výraznými dopravními koridory a jejich vzájemnou polohou (dolní – horní část); výraznou oblastí je i přírodní amfiteátr, rozhodnutím radnice využitý jako park (park Plachty)
uzly:	hlavní obvodové centrum při ul. P. Křivky s autobusovou zastávkou a vazbou také na sídliště Nový Lískovec
významné prvky:	přírodní rezervace na charakteristickém volném osluněném svahu nad sídlištěm

6.8.11.3. Kamenný vrch – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - z hlavních komunikací (P. Křivky a Jihlavská) odbočují kolmo do svahu přístupové komunikace, na které jsou napojeny se svahem rovnoběžné komunikace k jednotlivým domům - hlavní komunikace P. Křivky v podobě neměstského „dopravního koridoru“, rozděleného středovým travnatým dělicím pásem, chodníkem pouze po jedné straně - díky neprůchodnosti „bariéry“ řádkové zástavby roste důležitost krajních průchodů kolmo na svah - „úniková cesta“ ze sídliště po okraji rezervace do přírodního zázemí - lesoparku nad Novým Lískovcem
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskový panelový, typ B70/RK, 9 NP, 24 a 32 BJ - věžový panelový B70/RK, 13 NP, 60 BJ v sekci - zděné netypové bytové domy
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - deskové domy jsou tvořeny vždy 4 sekcemi po 24 BJ, pro sídliště speciálně vyvinutá krajní sekce se 32 BJ použita jen na západních koncích řádků - věžový třináctipodlažní dům v systému B70/RK byl vyvinut pro dosažení vyšších hustot zastavění speciálně pro sídliště Kamenný vrch; původně navržen s pláštěm z celostěnných panelů, realizován s barevným nástřikem „monofas“, stejně jako domy v sídlišti Vinohrady; tento typ domů sdružen vždy po 2 schodišťových sekcích; realizována také modifikace typu – dům s malými byty pro „bydlení mladých, samostatně žijících občanů“⁴⁵⁷, obsahující celkem 156 BJ
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - hlavní centrum služeb při východním okraji sídliště při ul. Petra Křivky při zastávce MHD a na pěší lávku nad komunikací do Nového Lískovce - další plánované centrum služeb u bývalé smyčky na ul. Petra Křivky nerealizováno - 2 ZŠ (18třídní ZŠ Kamínky, 24třídní ZŠ Svážná) - objekty MŠ a jeslí v řádku zastavění mezi ul. Oblou a Svážnou - objekt domova důchodců nad ulicí Petra Křivky
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - jednotlivá zařízení jsou rozmístěna v samostatných jednoúčelových menších objektech se slepými fasádami (výměňkové stanice, panelové trafostanice...) - plynová výtopna Kamenný vrch, Svážná, technologický objekt charakteristického výrazu (hala, ocelový komín) z roku 1990
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - objekty vícepodlažních garáží podél ul. Petra Křivky - podélné parkování v komunikaci P. Křivky (původně čtyřproudá komunikace) - parkování podél přístupových komunikací k jednotlivým domům (podélné, kolmé, vč. parkovacích zálivů)
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - bez výrazných znaků
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - pozornost architektonickému detailu nízká, kladen důraz na zlepšení výrazu obytných domů (barevné fasádní nátěry); typický technický prvek – výdechy kolektorů; zajímavá úprava některých dětských hřišť (ŽB dělicí zdi)
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se

⁴⁵⁷ STLOUKAL, TICHÁČEK. Stavíme na Kamenném vrchu. *Pozemstav buduje*. 1987, č. 35, s. 2

6.8.11.4. Kamenný vrch – současnost a budoucnost

provedené intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - v místě původně plánované zástavby panelovými bytovými domy byly realizovány po roce 1996 bytové domy netypové, terasové, vycházející z morfologie terénu a kvalit prostředí (příjezd od komunikace, orientace bytů do parku) - po roce 2000 bylo postupně realizováno zateplení bytových domů - volné prostranství pro nerealizovaný objekt ZŠ se zázemím velmi vhodně využito pro vybudování parku (park „Plachty“); také díky své poloze (amfiteátr terénní „kotliny“) a kontrastu volné plochy vůči plochám hustě zastavěným se může prostranství stát zajímavým prvkem ve struktuře sídliště
architektonicky významné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - bytový dům na ul. Plachty (1997-1998, arch. Tichý, Řehořka)⁴⁵⁸, zajímavě členěná hmota pětipodlažního terasového bytového domu využívajícího polohu na příkrém svahu (garáže při komunikaci v nejvyšším podlaží); příklad dostavby sídliště s respektem k tektonice, měřítku, proporcím i barevnosti
potřebné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - zamezit rozšiřování a postupné omezování „území se znaky periferie“, tj. nevyužitých „ploch nikoho“ na okrajích zastavěného území při dopravních koridorech - zamezit zvětšování počtu „dočasných provizorních“ objektů vybavenosti, omezovat stávající (levné výčepy, nonstopy, stánkové prodeje potravin...)
možné intervence:	<ul style="list-style-type: none"> - vytvořit nebo zdůraznit atmosféru charakteristických částí struktury sídliště (pěší průchody řádkovou strukturou, promenády po hranách s výhledem) - výstavba bytových domů v (původně) k tomu určených lokalitách (nad parkem Plachty) s ohledem na hodnotné veřejné prostory a průchodnost území - zásahy uskutečnit za podmínky pečlivého urbanistického a architektonického řešení lokality (např. soutěž o nejkvalitnější návrh, nikoli soutěž o nejnižší cenu)
rizika:	<ul style="list-style-type: none"> - zvyšování výšky domů o nástavby, necitlivé rekonstrukce bytových domů - narušení jednotnosti výrazu deskových domů (např. střešní nástavbou nad částí sekcí apod.) - anonymita a časté střídání obyvatel v domech s velkým množstvím malých bytů (věžové domy o 156 BJ)

Obr. 121 Sídlíště Kamenný vrch, současné snímky veřejných prostranství sídliště⁴⁵⁹: „páteří“ sídliště je dopravní koridor ulice Petra Křivky, v 90. letech obestavěný objekty patrových garáží, které sice pomohly naprostému nedostatku parkovacích míst v husté zástavbě, ale nepomohly polyfunkčnosti dopravního koridoru – jedním ze symbolů sídliště Kamenný vrch je jarní louka s bohatým výskytem kvetoucích konikleců – přírodní rezervace Kamenný vrch (vyhlášená r. 1978 jako přírodní památka)

⁴⁵⁸ VRABELOVÁ, R. *Katalog k výstavě Brno – architektura 1990-2005*. Brno: Galerie architektury Brno, 2005. ISBN 978-80-254-3131-3, s. 56-57

⁴⁵⁹ foto vlevo: stanley.ipkis. foto.mapy.cz [online]. Dostupné z: <http://foto.mapy.cz/original?id=155427>; foto vpravo: DOUBRAVNICKÝ, J. idnes.cz [online]. Dostupné z: http://i.idnes.cz/09/041/gal/TOM2a3e50_KamennyVrch01.jpg

6.9. OBNOVENÁ DEMOKRACIE

„Domy budou zasazeny do klidné zóny na okraji brněnské metropole. V blízkosti si můžete představit vše, co dělá domov spokojeným a klidným. V okolí se nachází chráněná přírodní zalesněná oblast. Medlánecká cihelna či medlánecký zámek jsou místa jako stvořená pro příjemné oddechové vycházky.“⁴⁶⁰

Obr. 122 Obrozená demokracie: schematická mapa rozmístění popisovaných sídlišť⁴⁶¹

⁴⁶⁰ Text prodejce, charakterizující nové sídliště (resp. obytný soubor) v Medlánkách; in: KOUZELNÉ MEDLÁNKY. HYPOSERVIS [online]. © 2006 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: <http://www.hyposervis.cz/projekty/realizovane/kouzeln-medlanky.html>

⁴⁶¹ schéma autor; mapový podklad poskytl FA VUT v Brně, zapůjčeno OMI MMB, 2012

S pádem komunistického režimu a s ním spojeného centrálního plánování, se po roce 1989 výstavba obytných celků omezila pouze na dokončení rozestavěných částí sídlišť (Bystrc II, Kamenný vrch). Panelová sídliště byla celou společností velmi rychle odsouzena jako jeden z nejviditelnějších symbolů komunistické nesvobody a jeho způsobu zacházení s masami (přirovnání ke králíkárnám).

Potřeba nových bytů však trvá a v nastoleném „tržním hospodářství“ se promítá jednak zvýšením pořizovací ceny bytů, jednak postupnou obnovou výstavby obytných souborů, tentokrát v naprosté většině soukromými investory specializujícími se na tuto oblast podnikání (developer). Obytné soubory vznikající po listopadu už vychází z úplně jiných společenských podmínek (majetkových, ekonomických, urbanistických). Pro potřeby disertace byly vybrány k analýze a srovnání tři příklady obytných souborů – sídlišť. Je to obytný soubor Majdalenky, bezprostředně navazující na sídliště Lesná, budovaný ve dvou etapách od roku 1997, na území bez podrobnější územně-plánovací dokumentace. Dalším příkladem je sídliště Nové Medlánky, skládající se z několika investičních akcí, které všechny respektují regulativy dané podrobnou územně-plánovací dokumentací⁴⁶². Třetím příkladem je nejrozsáhlejší území bytové výstavby v Brně – sídliště Kamechy, rozdělené do tří etap. Práce se zabývá prvními dvěma etapami (Kamechy I. a Kamechy II.), objekty v nich jsou buďto dokončeny anebo ve výstavbě⁴⁶³.

---

⁴⁶² zpracovatelem Regulačního plánu MČ Brno-Medlánky (schválen 1999) byl arch. Z. Pech

⁴⁶³ Územní plán zóny Kamechy zpracovala architektonická kancelář RAW a arch. P. Šrubař, byl schválen r. 1998

6.9.1. Obytný soubor Majdalenky

autoři: M. Kolofík, J. Černý⁴⁶⁴
 projekt:
 realizace: 1997-1999, 2006-2008⁴⁶⁵
 poloha: k. ú. Lesná

6.9.1.1. Majdalenky – vztah souboru a města

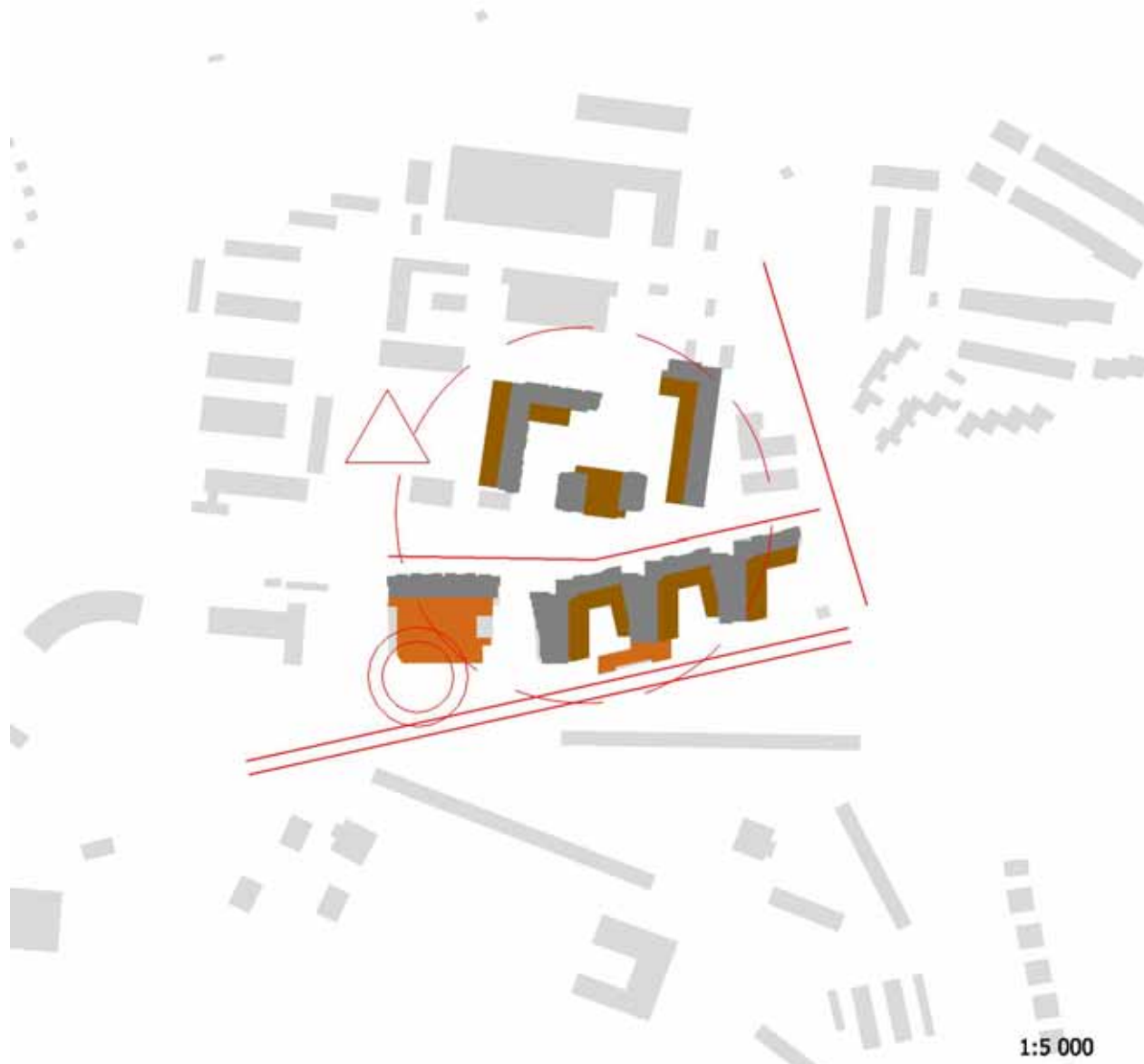
celková plocha souboru:	7,31 ha	autenticita původní podoby souboru:	*****
zastavěná plocha:	2,18 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	*
volná plocha:	5,13 ha	hierarchizace prostředí:	**
počet BJ:	720 ⁴⁶⁶	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	98	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	S, 4,6 km		
morfologie lokality:	velmi mírný jižní svah, výhledy V, Z		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez respektu k původní parcelaci a urbanistické struktuře		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost příměstských lesů, blízkost sídliště Lesná		

⁴⁶⁴ zdroj: ATELIER A3. Obytný soubor Nové Majdalenky, Brno, Lesná [online]. © 1998-2013 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.arch.cz/cerny/?1100390012360000000002500>

⁴⁶⁵ PSJ INVEST. Majdalenky [online]. © 2013 [cit.2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.psjinvest.cz/cz/projekty/bytove-projekty/majdalenky>

⁴⁶⁶ vlastní průzkum (ortofotomapa a ČÚZK)

6.9.1.2. Majdalenky – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	maximální výtěžnost území, omezená normovými hodnotami oslunění bytu; výstavba ve dvou nenavazujících etapách; hmotově velmi členitá, složitá struktura obytných domů se vstupy ze severu a s ustupujícími terasami na jižní straně, vytváří ze tří stran uzavřené bloky; samostatný dům se supermarketem v jednopodlažní podnoži;
cesty:	výraznější linka Okružní ulice (J) s linkami MHD, paralelní ulice při severní fasádě domů první etapy se vstupy do jednotlivých sekcí
okraje:	bez zřetelných okrajů
oblasti:	celý obytný soubor vytváří svým charakterem zastavění a hmotovým členěním jednu „oblast“
uzly:	role uzlu oblasti - původní smyčky autobusů MHD – byla podpořena výstavbou supermarketu v podnoži nových bytových domů
významné prvky:	vertikální dominantu sousedního obytného komplexu „Orion“

6.9.1.3. Majdalenky – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - příjezdová komunikace k domům první etapy (jižní část souboru) vede podél severní fasády obytných domů - příjezdová komunikace ke druhé etapě je nevýrazně definovaná (několikrát zalamaná) - pěší propojení obou etap zástavby pomocí „provizorního“ chodníku a vyšlapaných pěšin
typy obytných domů:	- proměnná podlažnost do 8 NP, žb skelet s vyzdívkami, parkování ve společných garážích v 1. NP
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - domy 1. etapy: vnější výraz: bohatě členité hmoty, bohatá geometrie předstupujících konstrukcí balkonů, ustupující terasy; terasy bytů na střeše garáží v 1.NP; snaha o ekonomickou výtěžnost: velký počet BJ na jednu schodišťovou sekci, velká hloubka domů, v některých případech komplikované dispozice bytů, zejména v nižších podlažích; velká variabilita velikostí a dispozic bytů, komfortní velikosti balkonů, loggií a teras - domy 2. etapy: menší byty, střízlivější hmotové členění domů a geometrie hmot; vyšší počty BJ na schodišťovou sekci (28-42 BJ);
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - supermarket v jednopodlažní předstupující podnoži bytového domu, architektonický akcent vstupní fasády; - další vybavenost v bezprostředním okolí není součástí záměru investora obytného souboru
podoba technické vybavenosti:	- technické zázemí je soustředěno v objektech bytových domů
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - společné garáže v předstupujících částech 1.NP bytových domů - kolmá a podélná PS v ulicích před bytovými domy
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	- přímo v souboru nepřítomná; starší panelová zástavba v sídlišti Lesná
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - zámková betonová dlažba zpevněných ploch pro pěší, vozovky asfalt, popř. zámková betonová dlažba; - keramický obklad fasády kolem vstupů
podoba výtvarných děl:	- nevyskytují se

Obr. 123 Obytný soubor Majdalenky, letecký snímek lokality⁴⁶⁷, pohled od jihu (cca 2011) – půdorys části jednoho z bytových domů druhé etapy výstavby⁴⁶⁸

⁴⁶⁷ foto: google.maps.com

⁴⁶⁸ repro: archiv autora

6.9.1.4. Majdalenky – současnost a budoucnost

provedené intervence:	- dosud žádné
architektonicky významné intervence:	- dosud žádné
potřebné intervence:	- doplnit chybějící vybavenost, zejména kapacitu MŠ – buďto v místě anebo v přilehlém sídlišti Lesná
možné intervence:	- „zobytnit“ veřejný prostor kolem domů, doplnit mobiliář, s důrazem na charakter jednotlivých částí prostoru
rizika:	- vyšší počet BJ na schodišťovou sekci může být v budoucnu příčinou vyšší anonymity a s ní spojených sociálních jevů

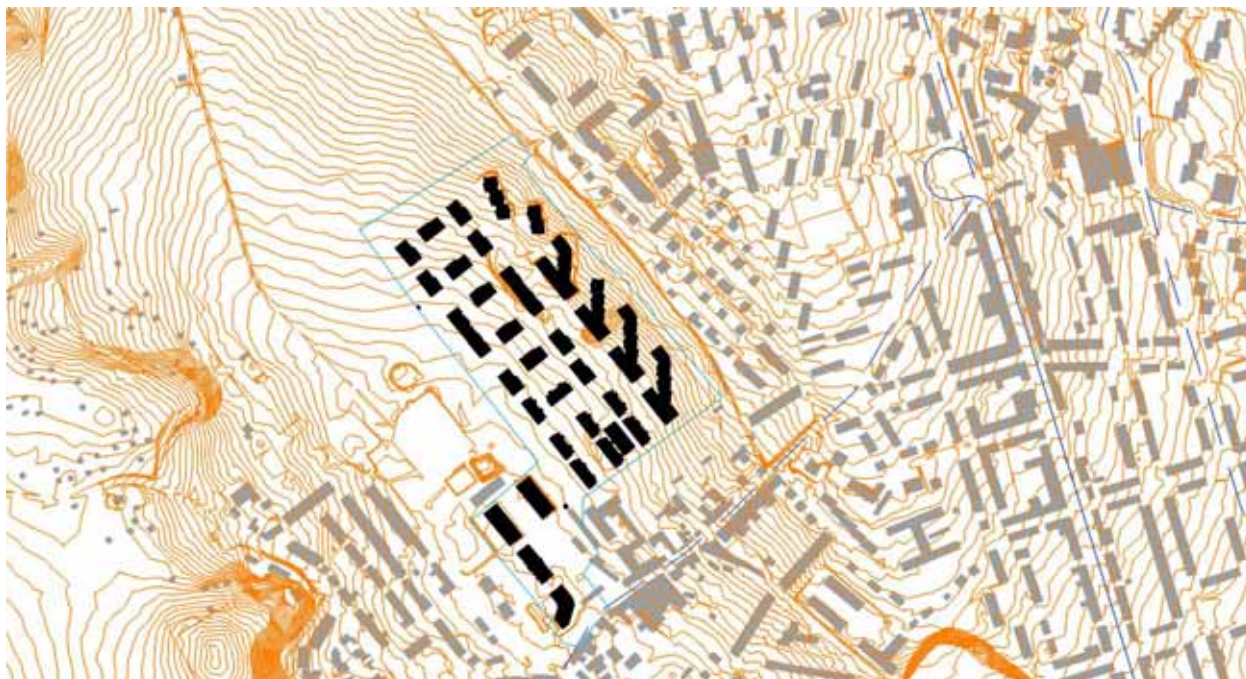

Obr. 124 Obytný soubor Majdalenky, snímky veřejného prostranství před domy, současný stav (2011)⁴⁶⁹; vlevo zástavba 2. etapy – vpravo: chybějící propojení mezi územím první a druhé etapy

⁴⁶⁹ 2x foto: google.maps.com

6.9.2. Sídliště Nové Medlánky⁴⁷⁰

autoři: I. Hroš, L. Hauzírek⁴⁷¹
 projekt:
 realizace: 2002-2004-2008
 poloha: k. ú. Medlánky

6.9.2.1. Nové Medlánky – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	12,59 ha	autenticita původní podoby souboru:	*****
zastavěná plocha:	2,93 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	*
volná plocha:	9,66 ha	hierarchizace prostředí:	*
počet BJ:	cca 1045 ⁴⁷²	jedinečnost městského prostředí:	**
hustota BJ / ha:	83	jedinečnost přírodního prostředí:	****
vztah vůči centru města:	S, 6,1 km		
morfologie lokality:	mírný, v severní části lokality prudší JZ svah, výhledy JZ, Z, SZ		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez respektu k původní parcelaci a urbanistické struktuře		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost příměstských lesů, bezprostřední blízkost biotopu Medláneckého potoka		

⁴⁷⁰ na území MČ Medlánky se po roce 1999 realizovalo několik obytných souborů, rozdělených do dílčích etap realizace. Z důvodu přehlednosti jsou vybírány pouze obytné soubory na sebe navazující a pokrývající ucelenou část území

⁴⁷¹ obytný soubor se skládá z několika etap (různí autoři, různí developeři); autoři BD prvních etap výstavby (nejblíže původní obci) nezjištěni; autor východního bloku (6 domů nejbliže sýpce), tzv. „etapy D“: I. Hroš, 2004, developer IMPERA styl, a.s. viz: prováděcí dokumentace, archiv BVK, a.s., ul. Ke Státku; další etapy – tři bloky: generální projektant Helika, vedoucí projektu: V. Novák, architekt: L. Hauzírek, 2005-2008, viz: prováděcí dokumentace, archiv BVK, a.s., ul. K Rybníku; výstavba ve svahu (ul. Hrázka): investor REKO, 2007, autor nezjištěn, viz: prováděcí dokumentace, archiv BVK, a.s., ul. Hrázka

zpracovatel Regulačního plánu MČ Brno-Medlánky (schválen 1999) byl arch. Z. Pech

⁴⁷² vlastní průzkum (ortofotomapa a ČÚZK)

6.9.2.2. Nové Medlánky – rozklad urbanistické struktury dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	první etapy zástavby (domy na jihu nejbližší původní obci, ul. V Újezdech) s méně jasným urbanistickým uspořádáním; další etapy rozdělují rovinaté území čtyřmi poli pravouhlého rastru (každé cca 105 x 135 m) s polootevřenými bloky zástavby; na pravouhlé bloky navazují ve svahu řadové bytové domy na půdoryse písmene „S“; struktura se zdá být otevřená pokračování výstavby dále do krajiny
cesty:	výrazné hlavní cesty (ulice) ve struktuře staré vesnické zástavby (řadové domy)
okraje:	ulice Hrázka tvoří výraznější okraj terénním zářezem do svahu
oblasti:	pravouhlé bloky vytváří svým charakterem zastavění a hmotovým členěním jednu „oblast“; naproti ní „zelená oblast“ nezastavěného území podél Medláneckého potoka, postupně měněná na rekreační zázemí sídliště
uzly:	role uzlu oblasti plní i nadále centrum obce při křižovatce ulic, dnes s úřadem městské části, hospodou, zastávkou MHD a vstupem do zámeckého parku
významné prvky:	bývalý statek – společenské centrum „Sýpka“

6.9.2.3. Nové Medlánky – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - obslužná komunikace (ul. V Újezdech) napojená na rostlou strukturu obce - rastr nehierarchizovaných ulic, resp. komunikací mezi objekty (stejný profil uličního prostoru, stejná šíře dopravního prostoru, podobná vzdálenost mezi objekty bytových domů,...) - pěší propojení obou etap zástavby pomocí „provizorního“ chodníku a vyšlapaných pěšin
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - proměnná podlažnost do 6 NP, většinou žb a zděné konstrukce, parkování ve společných nebo dělených garážích v 1. NP, popř. pod povrchem; - většinou objekty o 1-4 schodišťových sekcích
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - obytné domy ve čtvercové struktuře o 1-3 sekcích, se 14 až 31 BJ na sekci, ustupující poslední podlaží, hromadné garáže v 1. NP; právě hromadné garáže a půdorysné rozměry domu z nich plynoucí přispívají k „nejednoznačné urbanistické formě domu“, pohybující se někde mezi „viladomem“, deskovým, řadovým a bodovým domem; spolu s nedostatečnou hierarchizací veřejných prostor tato nejednoznačnost přispívá k celkové neurčitosti atmosféry souboru - obytné domy ve svahu na půdoryse písmene „S“ se skládají ze 2 až 4 schodišťových sekcí, většinou s 8 BJ na sekci; navazující veřejná prostranství jsou lépe hierarchizovaná (příjezd z kratších čel po vrstevnicích, přístup kolmo na svah) - asi nejlépe architektonicky zvládnuté (proporce členění hmot, jejich tektonika...) jsou dva symetricky osazené čtyřpodlažní domy (ul. V Újezdech 5 a 7), každý s 36 BJ; - domem s největším počtem bytů na schodišťovou sekci je čtyřpodlažní dům (V Újezdech 3) s 59 bytovými jednotkami;
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - vybavenost v bezprostředním okolí není součástí záměru investorů obytného souboru - sídliště je v tomto směru opravdu monofunkční
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - technické zázemí je soustředěno v objektech bytových domů - typové objekty trafostanic jsou příkladem „technologického smeti“, které je velmi těžké vymýtit z veřejného prostoru obytného souboru⁴⁷³
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - společné garáže v 1.NP bytových domů, nebo ve svahu garáže částečně pod úrovní terénu - kolmá a podélná PS v ulicích před bytovými domy
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - přímo v souboru nepřítomná; starší zástavba v sousedství (Statek, zámecký park...)
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - zámková betonová dlažba zpevněných ploch pro pěší, vozovky asphalt, popř. zámková betonová dlažba;
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se

Obr. 125 Sídlíště Nové Medlánky, letecký snímek lokality, pohled od jihu (celek a detail urbanistické struktury, cca 2011)⁴⁷⁴: velkou výhodou blokové zástavby je zelený vnitroblok s odlišnou „atmosférou“ (tj. s odlišnými funkcemi, mikroklimatem, znečištěním hlukem apod.); nedostatkem realizovaného sídliště je malá míra hierarchizace uličních prostorů a „neurčitá atmosféra“ místa, plynoucí z nejednoznačnosti jednotlivých znaků souboru (dlouhý bulvár x úzká ulička)

⁴⁷³ jejich umístění plyne z kategorického požadavku provozovatele (správce sítě, v tomto případě E.on), jehož změna, vzhledem k časové a finanční náročnosti variantního řešení je velmi těžko v praxi proveditelná

⁴⁷⁴ foto: google.maps.com

6.9.2.4. Nové Medlánky – současnost a budoucnost

provedené intervence:	- dosud žádné
architektonicky významné intervence:	- dosud žádné
potřebné intervence:	- doplnit chybějící vybavenost, zejména kapacitu MŠ
možné intervence:	- hierarchizovat veřejný prostor sídliště, s důrazem na charakter jednotlivých částí prostoru (vysazením aleje podtrhnout dlouhou linku přístupové komunikace, různé povrchy pěších cest apod.)
rizika:	- bez výrazných rizik

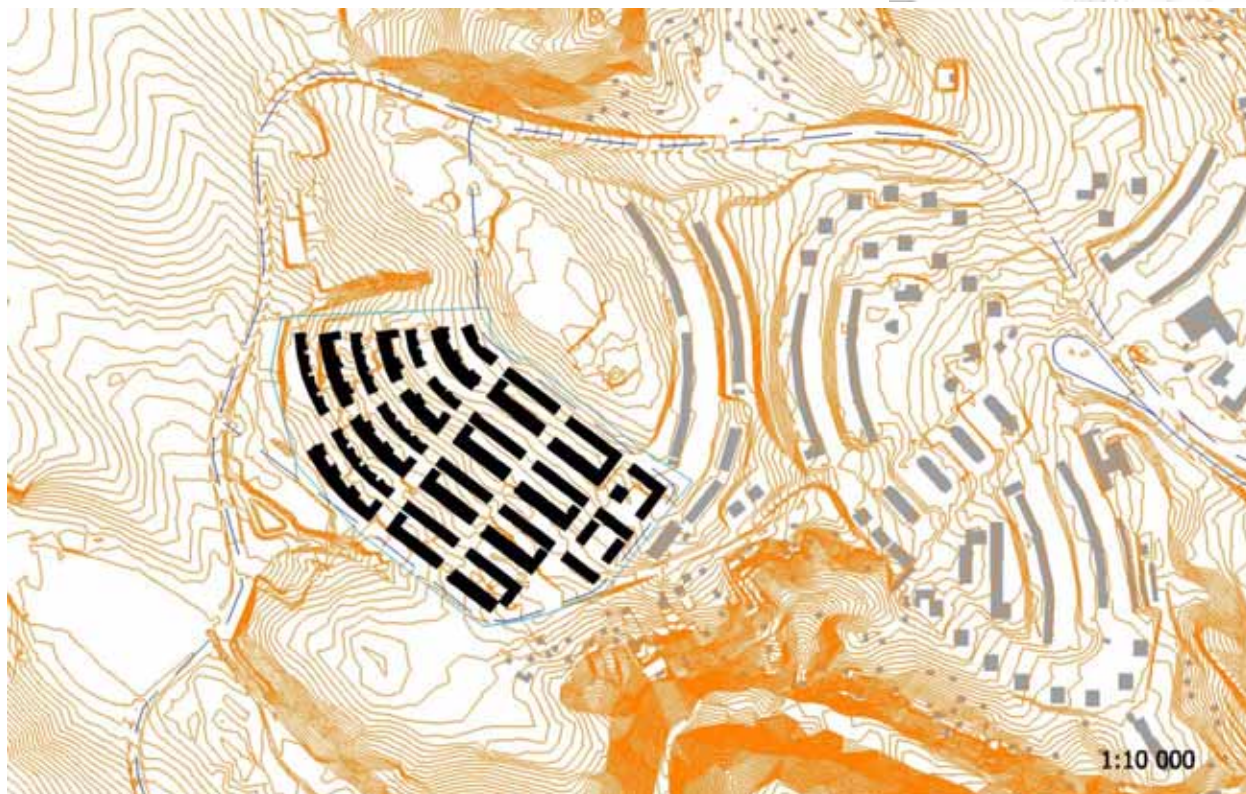
Obr. 126 Sídliště Nové Medlánky, snímky veřejného prostranství před domy, současný stav (2011)⁴⁷⁵; vlevo pohled na tektonicky a proporčně zdařilý obytný dům (V Újezdech 5), v popředí „technologické smetí“ v podobě revizních šachet kanalizace a typizovaného domku trafostanice (E.on) – monofunkční objekt, jehož jediným dalším přínosem pro obytný soubor je možnost instalace reklamního sdělení – vpravo rampa dodržující maximální předepsaný sklon; příklad doslovného respektování platných norem⁴⁷⁶, které vede v mnoha případech ke stírání charakteristických znaků lokality (prudký svah) a příliš nepřispívá k uživatelskému komfortu obyvatel

⁴⁷⁵ 2× foto: google.maps.com

⁴⁷⁶ např. ČSN 736110. *Projektování místních komunikací*. Praha: Český normalizační institut, 2006; vyhláška 398/2009 Sb. *O obecných technických požadavcích zabezpečující bezbariérové užívání staveb*. Sbírka zákonů, aj.

6.9.3. Sídliště Kamechy

autoři: T. Rusín, I. Wahla, P. Šrubař
Ateliér Tišnovka, arch. K. Trnková⁴⁷⁷
projekt: 1998
realizace: 2006 - dodnes
poloha: k. ú. Bystrc, Žebětín

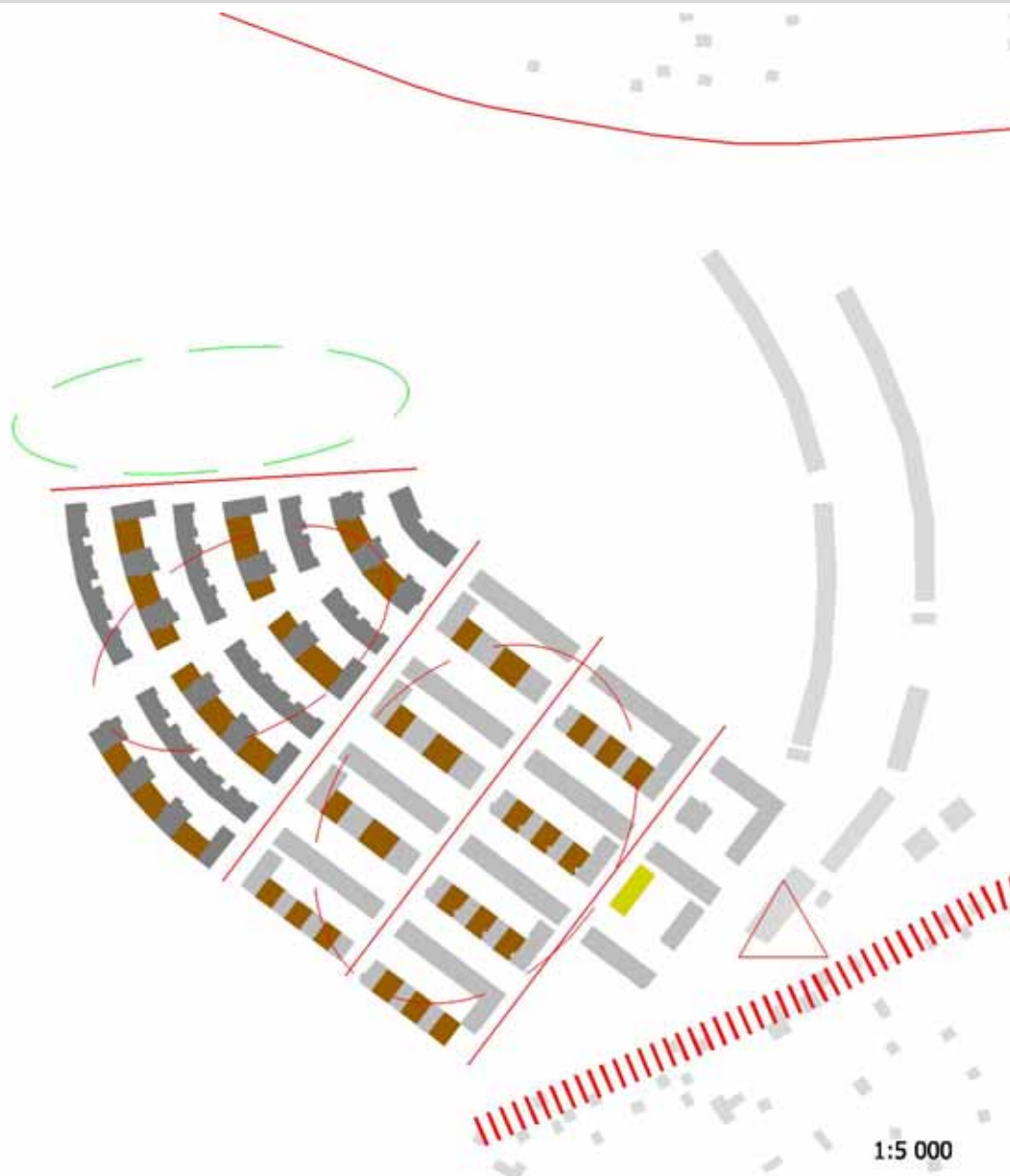
6.9.3.1. Kamechy – vztah souboru a města

celková plocha souboru:	14,30 ha	autenticita původní podoby souboru:	*****
zastavěná plocha:	4,54 ha	bohatost prvků a jejich vztahů:	***
volná plocha:	9,76 ha	hierarchizace prostředí:	***
počet BJ:	cca 1700 ⁴⁷⁸	jedinečnost městského prostředí:	***
hustota BJ / ha:	118	jedinečnost přírodního prostředí:	***
vztah vůči centru města:	Z, 8,5 km		
morfologie lokality:	JZ svah, výhledy JV, J, JZ, Z, SZ		
vztah k městu:	na okraji zastavěného území		
vztah k původní struktuře území:	bez respektu k původní parcelaci a urbanistické struktuře		
vztah k přírodnímu prostředí:	blízkost příměstských lesů a rekreační oblasti Brněnské přehrady		

⁴⁷⁷ Územní plán zóny Kamechy zpracovala architektonická kancelář RAW a arch. P. Šrubař, byl schválen r. 1998; sídliště na území za sídlištěm Bystrc se skládá celkem ze tří těsně navazujících obytných souborů (i ty jsou realizovány vždy v několika dílčích etapách výstavby): Kamechy I. (developer Impera, autor Ateliér Tišnovka a arch. I. Hroš), Kamechy II. (developer REKO, autor K. Trnková), Pod Chvalovkou - Kamechy III. (developer Fiedler reality); třetí etapa byla v době zpracování disertace ve fázi projektu, nebyla proto zahrnuta do přehledu lokality; viz: KAMECHY.CZ. *Mapa výstavby* [online]. © 2006-2012 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.kamechy.cz/mapa/> a RAW. Kamechy – Brno Bystrc, regulační plán, 1997 [online]. © 2013 [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://www.raw.cz/kamechy.html>

⁴⁷⁸ vlastní průzkum (údaje developerů, ortofotomapa a ČÚZK)

6.9.3.2. Kamechy – rozklad urbanistické struktury na prvky dle K. Lynche

hlavní kompoziční principy:	výstavba obytného souboru na území lokality Kamechy vychází z platného Územního plánu zóny z roku 1998; bloky sledující orientaci svahu s hustou zástavbou, otevřenou po svahu a po slunci, parkování v podzemních garážích pod domy; bloky zástavby na vrcholu kopce s funkcemi občanské vybavenosti (zatím nevybudováno); domy v jednotlivých částech souboru od různých autorů měly respektovat společné principy
cesty:	cesty jednotlivých ulic směřující vzhůru po spádnicí; na horním i dolním okraji linka MHD
okraje:	ulice Hrázka tvoří výraznější okraj terénním zářezem do svahu
oblasti:	skupiny bloků zástavby od různých autorů tvoří rozpoznatelné oblasti, a to i díky natáčení struktury po směru spádnic
uzly:	po dostavění struktury podle původního urbanistického konceptu by mělo být ohnisko území v „agoře“ při souběhu spádnic
významné prvky:	dnes dvojice komínů výtopy CZT Teyschlova

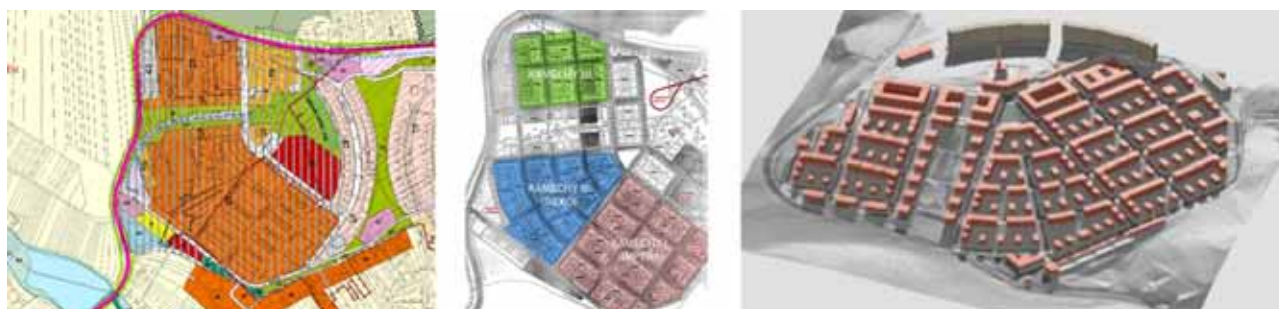
6.9.3.3. Kamechy – typologická analýza struktury

podoba uliční sítě:	<ul style="list-style-type: none"> - komunikace po obvodu, dnes využívaná linkou MHD, je ve dvou místech napojená na hlavní obslužnou komunikaci v území (ul. Vejrostova) - rastr ulic, ulice vedené po vrstevnici obousměrné (z důvodu kolmých PS), ulice vedené po spádnicí jednosměrné; šířka mezi uličními čarami však v obou případech stejná (cca 19 m) - se sídlištěm Bystrc II je soubor propojen ul. Teyschlovou a jednosměrným propojením s úzkým chodníkem směrem ke smyčce tramvají
typy obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - proměnná podlažnost do 6 NP, většinou žb a zděné konstrukce, parkování ve společných garážích pod domy a „vnitroblokem“; - většinou objekty o 1-4 schodišťových sekcích
podoba obytných domů:	<ul style="list-style-type: none"> - obytné domy ve čtvercové struktuře (I. etapa výstavby, developer Impera): ze dvou stran plně uzavřené bloky – čtyřpodlažní deskový dům o 3-4 sekcích při severní hraně bloku (většinou 10 BJ na sekci), při jižní straně bloků domy bodové, na společné podnoži garáží se zelenou střechou, 10-15 BJ na dům; takto koncipovaná struktura bloku vytváří hierarchizované zajímavě členěné prostory (klidný polosoukromý vnitroblok) a otevírá prostor vnitrobloku směrem ke slunci; - obytné domy na struktuře kruhových výsečí (II. etapa výstavby, developer REKO): až šestipodlažní domy, bodové a deskové; snaha o maximální urbanistickou ekonomii v praxi: minimální počet schodišťových sekcí vede k velkému počtu bytů na podlaží a na sekci, k dlouhým denním světlem neosvětleným chodbám společných prostor; výsledkem je běžně 53, v některých případech až 63 bytů na sekci a až 14 BJ na podlaží; v bodových domech o výrazně větším půdoryse i objemu než v předchozí etapě se nachází cca 20 BJ / sekci⁴⁷⁹; kladem je různorodá velikostní skladba bytů v každém domě – od nejlevnějších v přízemí přes nejmenší normově neosluněné „ateliéry“ až po luxusní byty v ustupujícím podlaží se střešní terasou
podoba občanské vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - ve východních blocích struktury objekt MŠ a malého zdravotního střediska; poloha vybavenosti respektuje regulativy ÚPD - vyšší vybavenost v bezprostředním okolí doposud nepostavena - vybavenost v parteru některých obytných domů, zejména při ul. Říčanské), kde bylo pamatováno na pronajímatelné jednotky s přímým vstupem na ulici a s výkladci (večeřka, trafika, ...)
podoba technické vybavenosti:	<ul style="list-style-type: none"> - technické zázemí jsou součástí objektů bytových domů, a to i trafostanice - plynová výtopna Bystrc, Teyschlova, technologický objekt charakteristického výrazu (hala, dvojice komínů) z roku 1991
podoba dopravy v klidu:	<ul style="list-style-type: none"> - společné garáže v podnoží bytových domů, využívají sklonu terénu k jejich dobrému začlenění do prostředí souboru (vjezd z nejnižší přílehlé ulice, zelená střecha využita jako terasa bytů anebo jako rozšíření plochy „vnitrobloku“ - kolmá a podélná PS v ulicích před bytovými domy
podoba „nejstarší vrstvy místa“:	<ul style="list-style-type: none"> - přímo v souboru nepřítomná
podoba detailu:	<ul style="list-style-type: none"> - zámková betonová dlažba zpevněných ploch pro pěší, vozovky asfalt, popř. zámková betonová dlažba;
podoba výtvarných děl:	<ul style="list-style-type: none"> - nevyskytují se

⁴⁷⁹ zdroj: MAISON VRABEL. *Brno – Kamechy II, výběr z nabídky bytů, sektor 16* [online]. © 2009 [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: <http://www.byty-kamechy.cz/pudorysy-sektor-xxvi.do>

6.9.3.4. Kamechy – současnost a budoucnost

provedené intervence:	- dosud žádné
architektonicky významné intervence:	- dosud žádné
potřebné intervence:	- doplnit chybějící vybavenost, zejména kapacitu MŠ
možné intervence:	- hierarchizovat veřejný prostor sídliště, s důrazem na charakter jednotlivých částí prostoru (vysazením aleje podtrhnout dlouhou linku přístupové komunikace, různé povrchy pěších cest apod.)
rizika:	- bez významných rizik

Obr. 127 Sídliště Kamechy: výřez platného územního plánu města Brna⁴⁸⁰ – situace s barevným rozlišením tří souborů výstavby⁴⁸¹ – vizualizace hmotové skladby zástavby sídliště Kamechy od zpracovatelů Územního plánu zóny Kamechy⁴⁸²

Obr. 128 Sídliště Nové Medláanky, snímky veřejného prostranství před domy, současný stav (2011)⁴⁸³; vlevo pohled na tektonicky a proporčně zdařilý obytný dům (V Újezdech 5), v popředí „technologické smeti“ v podobě revizních šachet kanalizace a typizovaného domku trafostanice (E.on) – monofunkční objekt, jehož jediným dalším přínosem pro obytný soubor je možnost instalace reklamního sdělení – vpravo rampa dodržující maximální předepsaný sklon; příklad doslovného respektování platných norem⁴⁸⁴, které vede v mnoha případech ke stírání charakteristických znaků lokality (prudký svah) a příliš nepříspěvá k uživatelskému komfortu obyvatel

⁴⁸⁰ MAGISTRÁT MĚSTA BRNA. Územní plán města Brna – plán využití území [online]. © 2013 [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: http://gis.brno.cz/tms/uzemni_plan_a/index.php#c=-605709%252C-1157568&z=6&l=up_tiles,parcely_vnk&p=&

⁴⁸¹ fialově část „Kamechy I“, modře část „Kamechy II“, zeleně část „Pod Chvalovkou – Kamechy III“, zdroj: KAMECHY.CZ. *Mapa výstavby* [online]. © 2006-2012 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.kamechy.cz/mapa/>

⁴⁸² zdroj: RAW. Kamechy – Brno Bystrc, regulační plán, 1997 [online]. © 2013 [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://www.raw.cz/kamechy.html>

⁴⁸³ 2× foto: google.maps.com

⁴⁸⁴ např. ČSN 736110. *Projektování místních komunikací*. Praha: Český normalizační institut, 2006; vyhláška 398/2009 Sb. *O obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání stavěb*. Sbírka zákonů, aj.

7. ZÁVĚR

Obr. 129 Brněnská sídliště a jejich urbanistická struktura: schematická mapa rozmístění popisovaných sídlišť⁴⁸⁵

---

⁴⁸⁵ schéma autor; mapový podklad poskytl FA VUT v Brně, zapůjčeno OMI MMB, 2012

Bydlení je jednou z priorit každé společnosti. Úkolem společnosti je nejen zajištění podmínek pro výstavbu nových bytů v odpovídající kvalitě, ale také zajišťování podmínek efektivní průběžné péče o stávající bytový fond. Byty v obytných souborech, postavených ve druhé polovině 20. století, tvoří svým počtem nejvýznamnější část stávajícího bytového fondu jak ve městě Brně, tak v celé České republice. Je tedy nezbytné, aby se k péči nejen o technický stav bytového fondu, ale i o kvalitu obytného prostředí v sídlištích, přistupovalo koncepčně, s ohledem na specifika jednotlivých regionů, měst, jejich částí a jednotlivých obytných souborů. Zaujmout k problematice koncepční postoj můžeme jedině po důkladném definování podmínek vzniku, proměn a po zhodnocení dnešního stavu jednotlivých složek obytných souborů.

Obytným celkům – sídlištím – se dosud v literatuře odborné ani v té populárně naučné nevěnovala pozornost, která by odpovídala jednak rozsahu, v jakém byla výstavba těchto celků realizována v minulosti, a jednak množství obyvatel, pro které je dodnes struktura sídliště jejich životním prostředím. Dosavadní přístup k tématu podléhá zobecňování a generalizaci. Jen minimum prací poukazuje na konkrétní vlastnosti prostředí konkrétních souborů.

V případě brněnských obytných souborů je tato disertační práce první, která popisuje a zkoumá jednotlivé soubory, jejich urbanistickou strukturu a podmínky jejich vzniku, chronologicky, podrobně a bez velké míry zobecňujících klišé. Výsledkem analytického přístupu disertační práce pak je ucelený a podrobný pohled na urbanisticko-architektonickou strukturu obytných souborů ve městě Brně. Předpokládaný přínos práce je v rozšíření obecného pohledu na obytné soubory, a to optikou širšího urbánně-historického kontextu, s poukazem na charakteristiky a individuální hodnoty toho kterého souboru. Právě tyto hodnoty totiž představují významný potenciál budoucí udržitelnosti sídlišť.

Zpracovaný chronologický výčet brněnských obytných souborů umožňuje srovnání mezi jednotlivými sídlišti, za pomoci relativně objektivních urbanistických ukazatelů, definovaných a popsanych v disertační práci.

Ucelený přehled brněnských obytných souborů a analýza obytného prostředí sídlišť se bude moci dále využít při plánování a projektování zásahů do struktury obytných celků, popř. jako součást multikriteriální analýzy jednotlivých sídlišť. Poznatky z disertační práce se mohou stát součástí výuky studentů architektonicky, stavebně a dopravně zaměřených fakult vysokých škol. Analýza obytných souborů poskytuje, díky chronologickému řazení problematiky, velkému množství grafických příloh a díky didaktickému strukturování práce, přehledný popis vývoje obytných souborů na území moravské metropole – města Brna.

Disertační práce a shromážděná data budou dále využita pro popularizaci odborného pohledu na „sídliště“, jež jsou (a budou i nadále) obytným prostředím pro více než třetinu obyvatel města Brna.

8. SEZNAM PRACÍ AUTORA, VZTAHUJÍCÍCH SE K TÉMATU DISERTAČNÍ PRÁCE

8.1. PUBLIKACE A PŘEDNÁŠKY K TÉMATU

8.1.1. Přednášky

- Přednáška „Brněnská sídliště“ pro studenty 1. roč. MSP, v rámci předmětu „Typologie města“, FA VUT v Brně, 2010
- Přednáška „Brněnská socialistická sídliště“ pro účastníky workshopu „Ostrava-Poruba, město v perspektivě, TU-VŠB Ostrava, 2011

8.1.2. Využití formy blogu pro popularizaci urbanistické tvorby a podpoření zájmu o obytné prostředí:

- PECKA, L. Sídlíště a zároveň galerie pod širým nebem? Lesná!. In: blog.idnes.cz [online]. 2011-08-11 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz/c/204828/Sidliste-a-zaroven-galerie-pod-siry-m-nebem-Lesna.html>
- (článek poté převzala regionální příloha zpravodajského portálu IDNES.CZ)
- PECKA, L. Lesná: Padesátiletá dáma, která si nenechala dobře poradit. In: blog.idnes.cz [online]. 2011-12-11 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz/c/235527/Lesna-padesatileta-dama-ktera-si-nenechala-dobre-poradit.html>
- (článek byl poté zařazen do sborníku vydaného k 50. výročí stavby sídliště Lesná)
- PECKA, L. Architekt v Římě I. In: blog.idnes.cz [online]. 2011-06-11 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz>
- PECKA, L. Architekt v Římě II.: Nádherná náměstí. In: blog.idnes.cz [online]. 2011-06-11 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz>
- PECKA, L. Architekt v Římě III.: Sedm divů, které lze vidět bez front. In: blog.idnes.cz [online]. 2011-06-11 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz>

8.2. TVŮRČÍ A PROJEKČNÍ ČINNOST VZTAHUJÍCÍ SE K TÉMATU

8.2.1. Ocenění

- Studie rekreačního parku mezi lokalitami UNESCO, Třebíč; 2. místo v soutěži „Cena Petra Parléře“, 2004
- Studie rekonstrukce náměstí Míru, Tišnov; „Cena za rozvoj architektury měst“, 2007
- Obec a její střed: rekonstrukce radničního náměstí v Tišnově; finálová nominace na titul „Young Architects Award 2011“

8.2.2. Výběr projektů tematicky spjatých s veřejným prostorem a obytným prostředím

- Obytný soubor Sadová pro 4000 obyvatel, ateliérový projekt, FA VUT, 2000
- Změna ÚPnM Českých Budějovic ve vazbě na dopad povodní*, inženýr projektu, 2004-2006
- studie Městského parku Děkanská pole, České Budějovice*, inženýr projektu, 2005, 2007

- studie rekonstrukce Dominikánského náměstí v Brně*, inženýr projektu, 2005-2007
- studie úprav „Lázeňského náměstí“, Luhačovice*, inženýr projektu, 2007
- rekonstrukce Domu umění města Brna, inženýr projektu, 2007-2009
- rekonstrukce Moravského náměstí v Brně***, spoluautor a hlavní inženýr projektu, 2006-2010
- studie rekonstrukce náměstí Míru, Tišnov, 2007
- obytný soubor rodinných domů „Na Nivách“, Brno***, spoluautor a hlavní inženýr projektu, 2007-2011
- studie obytného souboru bytových domů, Brno***, spoluautor a hlavní inženýr projektu, 2009
- studie obytného souboru „Na Lánech“, Litomyšl***, spoluautor a hlavní inženýr projektu, 2010
- soutěžní návrh úprav "Římského" náměstí v historickém centru města Brna, Brno, 2010

*) autorem projektu je Petr Hrůša a Petr Pelčák, Architekti Hrůša & Pelčák, Ateliér Brno, s.r.o.

**) autorem projektu je Petr Hrůša, Architekti Hrůša & spol., Ateliér Brno, s.r.o.

***) autorem projektu je Petr Hrůša, Lukáš Pecka, Architekti Hrůša & spol., Ateliér Brno, s.r.o.

9. LITERATURA

9.1. TIŠTĚNÉ DOKUMENTY

9.1.1. Tištěné publikace

- 1948-1958 *Deset let znárodněného stavebnictví, katalog výstavy*. Brno: Krajský odborový svaz ROH, 1958
- CIBULKA, P. *Správa města Brna v zrcadle století*. Brno: Expo Data, 2006. ISBN 80-7293-115-6
- *Deset let bytové a občanské výstavby v práci Krajského projektového ústavu v Brně*. Brno: Dům umění města Brna, 1958
- HONZÍK, K. *Tvorba životního slohu*. 3.vydání. Praha: Horizont, 1976
- HRŮZA, J. *Charty moderního urbanismu*. Praha: Agora, 2002. ISBN: 80-902945-4-5
- KRÁSNÝ, J. *Statě z kompozice obytných souborů*. Praha, 1979
- KRCHŇÁK, P. *Brno – Juliánov*. Praha: Ministerstvo výstavby a techniky, 1975
- KUDĚLKA, Z. *Brněnská architektura 1919 – 1928*. Brno, 1970
- KUDĚLKA, Z. a J. CHATRŇÝ. *Katalog stálé expozice Muzea města Brna k výstavě O nové Brno – Brněnská architektura 1919 – 1939*. Brno: Muzeum města Brna, 2000
- KUČA, K. *Brno – vývoj města, předměstí a připojených vesnic*. Brno: Baset, 2000
- *Lesná – nová obytná čtvrť města Brna, projekt*. Brno: Stavoprojekt Brno, 1967
- *Lesná – nová obytná čtvrť města Brna, realizace*. Brno: Stavoprojekt Brno, 1969
- LYNCH, K. *Obraz města*. Praha: RNDr. Ivana Hexnerová - Bova polygon, 2004. ISBN 80-7273-094-0
- MALEČEK, M., V. VALENTOVÁ, M. JEŘÁBEK (ed.). *Lesná - 50 let sídliště: Historie, současnost, perspektivy*. Brno, 2012. ISBN 978-80-260-2839-0
- MORAVČÍKOVÁ, H. *Bratislava: atlas sídlisk*. Bratislava: Slovart, 2012. ISBN 978-80-556-0478-7
- MUSIL, J. *Lidé a sídliště*. Praha: Svoboda, 1985
- PELČÁK, P. (ed.). *Viktor Rudiš – stavby a projekty 1953-2002*. Brno: Spolek Obecní dům Brno, 2005. ISBN 80-239-6264-7
- PELČÁK, P. a I. WAHLA (ed.). *Josef Polášek*. Brno: Obecní dům Brno, 2004
- PELČÁK, P. a I. WAHLA (ed.). *Jindřich Kumpošt 1891-1968*. Brno: Obecní dům Brno, 2006
- PELČÁK, P., V. ŠLAPETA, I. WAHLA (ed.). *Bedřich Rozehnal 1902-1984*. Brno: Obecní dům Brno, 2009
- *Pozemní stavby n. p. Brno, nositel řádu práce, 1951-1966*. Brno: Pozemní stavby Brno, n. p. Brno, 1966
- RIEDL, D. a B. SAMEK., *Moderní architektura v Brně 1900-1965*. Brno, Svaz architektů, 1967
- SAMEK, B. a K. O. Hrubý. *Brno – proměny města*. Brno: Blok, 1982
- *Stavíme nový svět – kronika II. pětiletky*. Brno: Pozemní stavby Brno n.p., 1960
- *Stavoprojekt 1948-1988, 40 let architektonické tvorby Stavoprojektu*. Brno: Stavoprojekt Brno, 1988
- VEČEŘA, J. *Výstavba sídliště Bohunice, období 1972-1975*. Brno: Pozemní stavby n. p. Brno
- *Velký sociologický slovník*. Univerzita Karlova, 1.vyd., Praha, 1996
- *Viktor Rudiš: Osaka*. Praha: Česká komora architektů, 2011. ISBN 978-80-86790-18-3

- VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1945-1990*. Brno: Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6
- VRABELOVÁ, R. (ed.). *Brno – architektura 1990-2008*. Brno: Centrum architektury, 2008. ISBN 978-80-254-3131-3
- VURM, J. *Minulost, přítomnost i budoucnost národního podniku Pozemní stavby, Brno, nositele Řádu práce*. Brno, 1971
- WOODS, S. *Candilis - Josic - Woods. Building for People*. New York: F. A. Praeger, 1968
- ZATLOUKAL, P. *Brněnská architektura 1815-1915. Průvodce*. Brno: Obecní dům Brno, 2006. ISBN 80-239-7745-8

9.1.2. Články v časopisech

- BALCÁREK, F., L. MAREK. K soutěži na nové typové podklady obytných budov. *Architektura ČSR*. 1956, roč. XV
- Barevné Vinohrady. *Pozemstav buduje*. r. 1984, č. 35
- BÁTŘLA, M. Naše průkopnictví a zkušenosti s proudovými provozy. *Pozemstav buduje*. 1967, č. 16
- BENŠ, A. Vývoj osídlení v Československu. *Architektura ČSSR*. 1968, ročník XXVII
- Brno – Úvoz. *Československý architekt*. 1961, č. 2
- Bydlení po roce 1990. *Architektura ČSR*. 1983, č. 1
- Bytová výstavba v Brně. *Pozemstav buduje*. 1971, č. 39
- ČERMÁK, M. Sídlíště Stará osada. *Pozemstav buduje*. 1973, č. 2
- ČERMÁK, M. Sídlíště Kohoutovice. *Pozemstav buduje*. 1972, č. 35
- DEJMAL, R. Brněnské profily. *Československý architekt*. 1966, ročník XII, č. 8-9
- Dětem ze Starého Brna. *Pozemstav buduje*. 1973, č. 35
- Do Zagrebu tramvají. *Pozemstav buduje*. 1976, č. 20
- DOLEŽAL, J. Brno Vinohrady. *Architektura ČSR*. r. 1980, č. 7
- DROFA, M. „Slova tvůrců“, anketa k 50. výročí čs. architektury. *Architektura ČSSR*. 1968, ročník XXVII
- DVOŘÁK, J. Nová brněnská úprava typu G57. *Československý architekt*. 1961, č. 23
- FEJFUŠA, R. Promenádou zeleně z Králova Pole do Žabovřesk. *Pozemstav buduje*. 1965, č. 26
- FRIDRICH, A. Bytová výstavba v Brně. *Pozemstav buduje*. 1971, č. 39
- HOLLAN, J. Dva regenerované „paneláky“ v Novém Lískovci: Nejlepší bytové domy v Česku. *TZBinfo* [online]. ©Topinfo s.r.o., 2001-2013 [cit. 2013-08-08]. Dostupné z: <http://www.tzb-info.cz/2661-dva-regenerovane-panelaky-v-novem-liskovci-nejkvalitnejsi-bytove-domy-v-cesku>
- HRŮZA, J. Soubor 96 bytových jednotek na Mánesově a Bulharské. *Architektura ČSSR*, 1960
- CHLUP, Z. Soutěžní návrh pokusného obytného obvodu jihozápadní části Moskvy Krajského projektového ústavu v Brně a Moskvě. *Architektura ČSSR*, r. 1960, č. 9
- CHLUP, Z., M. TOTUŠEK. Celkové posouzení poznatků z mezinárodní soutěže na experimentální obvod v jihozápadní části Moskvy. *Architektura ČSSR*, r. 1960, č. 9
- CHLUP, Z. Nová obytná čtvrť v Brně. *Architektura ČSSR*. 1961, č. 7
- CHLUP, Z. Přestavba severní části Starého Brna. *Architektura ČSSR*. 1962
- CHLUP, Z. Sídlíště Brno – jih. *Architektura ČSSR*. 1961

- INDRA, I. Vytoužený předstih zmizí?. *Pozemstav buduje*. 1966, č. 16
- INDRA, I. Racionalizace konstrukční soustavy B70 pro sídliště Brno-Líšeň. *Pozemstav buduje*. r. 1978, č. 22
- INDRA, I. a J. NOVÁK. V Brně začínáme stavět sídliště Vinohrady. *Pozemstav buduje*. 1980, č. 36
- KOČÍ, F. Směrný územní plán města Brna základem výstavby veletržního města. *Architektura ČSR*. 1958, roč. XVII, č. 3-4
- KRCHŇÁK, P., Sídliště Juliánov v Brně. *Československý architekt*. 1961, č. 22
- KRCHŇÁK, P. Studie podrobného plánu Řečkovic. *Architektura ČSSR*. 1965
- KŘÍPAČ, J. Na stavbě největšího brněnského sídliště. *Pozemstav buduje*. 1958, č. 14
- KUBÍČEK, Z. První etapa výstavby města Brna podle směrného plánu. *Architektura ČSR*. 1958, č. 3-4
- KUMPOŠT, J. Družstevní domy v Brně. *Stavba*. 1933, č. 5
- KURFURST, J. Centrum Svratka v obytném souboru Brno – Jundrov. *Architektura ČSR*. 1980, č. 3
- LÁBUS, L. Šokující pravdivost paneláků: Důvod k obdivu nebo k nenávisti? rozhovor Lucie Zadražilové s Ladislavem Lábusem, in: *ERA 21*, č. 1/2009
- LEDVINA, J. Mateřská škola pro 120 dětí v Brně - Táboře . *Architektura ČSR*. 1956
- Letos v Brně končí. *Pozemstav buduje*. 1980. č. 31
- LIBRA, F. A. Vliv zákona o stavebním ruchu na půdorys bytu. *Stavba*. 1932, roč. XII
- LIEBSCHER, A. Malobytové domy družstva „Náš domov“ v Brně. *Stavba*. 1933, č. 5
- MAIER, K. Sídlíště: problém a multikriteriální analýza jako součást přípravy k jeho řešení. *Sociologický časopis*. 2003, vol. 39, No. 5
- MICHAL, Z. Bystrc, nová obytná zóna Brna. *Architektura ČSR*. 1982, č. 2
- MICHAL, Z. Centrum Bystrc II, Brno. *Architektura ČSR*. 1981, č. 3
- MUSIL, J. Výsledky společenského hodnocení obytných souborů. *Architektura ČSR*. 1982, č. 4
- MUSIL, Z. Montovaný skelet pro občanskou výstavbu. *Pozemní stavby*, 1966, č. 9
- Nájemné domy zemského hlavního města Brna. *Architektura ČSR*. 1948, roč. VII
- NĚMEC, V. Nový typ panelového domu B70. *Pozemstav buduje*. r. 1972, č. 19
- NOVOTNÝ, O. Proudovou metodou – nikoli po staru!. *Pozemstav buduje*. 1957, č. 21
- Obytné okrsky a obytné skupiny. *Československý architekt*. 1960, č. 23
- Obyvatelům Brna. *Pozemstav buduje*. 1981, č. 14-15
- Olomoucká dostane novou školu. *Pozemstav buduje*. 1960, č. 6
- Osmá pětiletka a byty v Brně. *Pozemstav buduje*. 1985, č. 46
- Panelárna Bohunice v provozu. *Pozemstav buduje*. 1972, č. 46
- PELČÁK, P. 6 1/2. *Česká architektura 2008–2009*. Praha, 2009
- POLÁŠEK, J. Malobytové kolonie města Brna. *Stavitel*. 1932
- POLÁŠEK, J. Malobytová kolonie v Králově Poli. *Stavba*. 1933, č. 5
- POŘÍSKA, O. Několik poznámek k územním plánům veletržního města Brna. *Architektura ČSR*. 1958, ročník XVII, č. 3-4
- PÝCHOVÁ, E. Česká bytová výstavba v období 1945-1964. *Umění*. r. 2006, č. LIV
- RUDIŠ, V. Provozní a kompoziční řešení pokusného obvodu. *Architektura ČSSR*. 1960, č. 9
- Se zkušenostmi z Lesné a Bohunic do Líšně. *Pozemstav buduje*. 1977
- SEDLÁKOVÁ, R. Panelové město. *Stavitel*. 1995, číslo 9
- Slova tvůrců, anketa k 50. výročí čs. architektury. *Architektura ČSSR*. 1968, ročník XXVII

- Skupina B60. *Pozemstav buduje*. č. 7
- SLEZÁK, T., J. CHLEBORÁD, J. KOMÁREK. Soutěž na řešení bytových domů pro Jihomoravský kraj. *Pozemstav buduje*. 1968, č. 14
- SOLECKÝ, V. Československá účast v Ósace. *Rudé Právo*, 1970
- Stabilizační výstavba v Kohoutovicích. *Pozemstav buduje*. 1986, č. 11
- Stavíme si mrtvá města?. *Reflex*. 2001, č. 17
- Stavoprojekt Brno zblízka. *Československý architekt*. 1974. č. 14
- STLOUKAL, TICHÁČEK. Stavíme na Kamenném vrchu. *Pozemstav buduje*. 1987, č. 35
- ŠEVČÍK, V. a B. OČADLÍK. Stavíme nejvyšší obytné domy v Brně. *Pozemstav buduje*. 1962, č. 22
- Spor o sídliště Lesná – protest původních autorů. *Architekt*. 2000, č. 6
- ŠTVÁN, J. Brno ano i ne, *Československý architekt*, 1965, č.23-24
- ŠTVÁN, J. Nová tvář Starého Brna. *Československý architekt*. 1965, č. 23-24
- TOMŠÍKOVÁ, M. Panelová sídliště v České republice. Vývoj a výhled do budoucna. *Architektura a Urbanismus*. 2006, č.1/2
- UNZEITIG, V. Brno – Bayerova ulice. *Architektura ČSSR*. 1956
- Urbanistická studie městského obytného obvodu Brno-Líšeň. *Československý architekt*. 25. 11. 1968, č. 19
- VÁGNER, S. Obytný soubor Brno – Jundrov. *Architektura ČSR*. 1976, č. 4
- VYKOUPILOV, Ř. Výstavba bytů v páté pětiletce a její územní příprava. *Pozemstav buduje*. r. 1971, č. 17
- Zájem o Lesnou. *Pozemstav buduje*. 1966, č. 15
- ZLÁMAL T., STOLEK I. Regenerace panelových domů, pilotní projekt v Brně-Lískovci. *Architekt*. 2002 č. 9, str. 68-69. ISSN 0862-7010
- Žabovřesky už začaly. *Pozemstav buduje*. 1968, č. 12
- Začalo sloužit pacientům. *Pozemstav buduje*. 1988, č. 35
- ŽÁČEK, B. Výstavba z celostěnových panelů. *Pozemstav buduje*. 1957, č. 3

9.1.3. Kvalifikační práce

- ADAMCOVÁ, M. *Vývoj sociální struktury sídlišť*. Brno, 2006. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav
- CICVÁREK, J. Urbanistický vývoj sídlištní výstavby v letech 1945 - 1970 na příkladu města Brna. Brno, 1975. Rigorozní práce. UJEP
- DIVINA, M. *Podoby brněnských panelových sídlišť*. Brno, 2010. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Seminář dějin umění
- LESOVÁ, P. *Brněnská sídliště*. Brno, 2011. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Geografický ústav
- RIEDLOVÁ, K. *Individuální bydlení 60 – 80. let u nás, vztaženo k brněnskému regionu*. Brno, 2005. Disertační práce, VUT v Brně, Fakulta architektury
- SYNKOVÁ V. *Užití umění v architektuře města Ústí nad Labem v letech 1945-1989*. Ústí nad Labem, 2008. Diplomová práce UJEP, FF, Katedra historie, [cit. 2011-11-11]. Dostupné z: <http://www.scribd.com/doc/19573141/Synkova-diplomova-prace>
- ŠTAUD, O. *Koncepce a historie brněnských panelových sídlišť*. Brno, 2010. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy

9.2. PERIODIKA

- Architekt, čtrnáctideník architektů, Praha, 1990-
- Architektúra a urbanizmus, časopis pre teóriu architektury a urbanizmu. Bratislava
- Architektura ČSR, časopis Svazu architektů ČSR. Praha, 1948-1989
- Československý architekt, časopis architektů ČSR. Praha, 1954-
- Pozemní stavby, výrobně technický časopis ministerstva stavebnictví pro pracovníky bytových, občanských, průmyslových a zemědělských staveb. Praha: SNTL
- Pozemstav buduje, list pracujících národního podniku Pozemní stavby v Brně, nositele řádu práce. Brno, 1953-1990
- Stavba, měsíčník pro stavební umění. Praha, 1922-1936
- Stavitel – měsíčník pro architekturu. Praha: Sdružení architektů
- Umění, časopis Ústavu dějin umění. Praha
- Výstavba a architektura, výzkumné informace z oblasti výstavby, architektury a životního prostředí. Praha: VÚVA

9.3. NORMY A ZÁKONY

- Usnesení č. 355/1965 SB., O řešení otázek uplatnění výtvarného umění v investiční výstavbě. Praha: Státní komise pro techniku, 28. 7. 1965. Národní archiv České republiky
- Nařízení vlády č. 494/2000 Sb. ze dne 18. 12. 2000, O podmínkách poskytování dotací ze státního rozpočtu na podporu regenerace panelových sídlišť. Praha, 2000
- ČSN 736110. *Projektování místních komunikací*. Praha: Český normalizační institut, 2006
- vyhláška 398/2009 Sb. *O obecných technických požadavcích zabezpečující bezbariérové užívání staveb*. Sbírka zákonů

9.4. ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY

- ATELIER A3. Obytný soubor Nové Majdalenky, Brno, Lesná [online]. © 1998-2013 [cit. 2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.arch.cz/cerny/?110039001236000000002500>
- *Bohunické sochy*. článek [online]. © ÚMČ Brno-Bohunice, 2013 [cit. 2013/08/07]. Dostupné z: <http://brno-bohunice.cz/cs/mc-brno-bohunice/o-bohunicich/cyklus-bohunicke-sochy/>
- GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. © MMB 1999, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_1999.pdf
- GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. © MMB, 6/2002, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2002.pdf
- GENEREL BYDLENÍ MĚSTA BRNA. *Magistrát města Brna* [online]. © MMB, 9/2008, [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/BO/generel/generel_2008.pdf

- KAMECHY.CZ. *Mapa výstavby* [online]. © 2006-2012 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.kamechy.cz/mapa/>
- KOUZELNÉ MEDLÁNKY. HYPOSERVIS [online]. © 2006 [cit. 2013-08-21]. Dostupné z: <http://www.hyposervis.cz/projekty/realizovane/kouzalne-medlanky.html>
- KREJSA. M. Zapomenuté cesty do Hamburku. In: *zivli.cz* [online]. 29.9.2008 [cit. 2013/08/09]. Dostupné z: <http://www.zivli.cz/2008/09/29/zapomenute-cesty-do-hamburku/>
- Letecké snímky Líšně. in: *Líšeň* [online]. © ÚMČ Brno-Líšeň, 2013 [cit. 2013/08/07]. Dostupné z: <http://www.brno-lisen.cz/letecke-snimky-lisne/t1177>
- MAGISTRÁT MĚSTA BRNA. Územní plán města Brna – plán využití území [online]. © 2013 [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: http://gis.brno.cz/tms/uzemni_plan_a/index.php#c=-605709%252C-1157568&z=6&l=up_tiles,parcely_vnk&p=&
- MAISON VRABEL. *Brno – Kamechy II, výběr z nabídky bytů, sektor 16* [online]. © 2009 [cit. 2013-07-07]. Dostupné z: <http://www.byty-kamechy.cz/pudorysy-sektor-xxvi.do>
- MICHL, J. Dva různé osudy: užité umění a průmyslový design v Československu. Dostupné z: <http://www.geocities.com/Athenes/2360/jm-cz.dva-osudy.html>
- PASIK4A. K panelovému domu. In: *blog.cz* [online]. 2010-01-17 [cit. 2012-05-08]. <http://pasik4a.blog.cz/1001/k-panelovemu-domu>
- PECKA, L. Sídliště a zároveň galerie pod širým nebem? Lesná!. In: *blog.idnes.cz* [online]. 2011-08-11 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz/c/204828/Sidliste-a-zaroven-galerie-pod-siry-m-nebem-Lesna.html>
- PECKA, L. Lesná: Padesátiletá dáma, která si nenechala dobře poradit. In: *blog.idnes.cz* [online]. 2011-12-11 [cit. 2012-05-20]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz/c/235527/Lesna-padesatileta-dama-ktera-si-nenechala-dobre-poradit.html>
- PECKA, L. Po šedé turistické značce. In: *blog.idnes.cz* [online]. 2012-11-25 [cit. 2013-07-31]. Dostupné z: <http://lukaspecka.blog.idnes.cz/c/306154/Vylet-po-sede-turisticke-znacce-Reckovicka-radiala.html>
- PRUŠA, J. Slovník reálného socialismu. In: *blog.idnes.cz* [online]. 2011-01-11 [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://prusajiri.blog.idnes.cz/c/171150/Slovník-realneho-socialismu-pismeno-R.html>
- PSJ INVEST. Majdalenky [online]. © 2013 [cit.2013-02-07]. Dostupné z: <http://www.psjinvest.cz/cz/projekty/bytove-projekty/majdalenky>
- RAW. Kamechy – Brno Bystrc, regulační plán, 1997 [online]. © 2013 [cit. 2013-08-10]. Dostupné z: <http://www.raw.cz/kamechy.html>
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého. Stejnopis sbírky zákonů a nařízení státu československého. Ročník 1930 [online]. [cit. 2013-08-17]. Dostupné z: <http://ftp.aspi.cz/opispdf/1930/021-1930.pdf>
- SMĚRNÝ PLÁN M. BRNA 1952 [online]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/pripravovany-uzemni-plan-mesta-brna-upmb/z-historie-uzemniho-planovani-v-brne/>
- STATUTÁRNÍ MĚSTO BRNO. Odbor kultury MMB. Přehled opravených výtvarných děl a objektů drobné architektury v letech 2009-2012. *brno.cz* [online]. [cit. 2013_08_03]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-socialne-kulturni/odbor-kultury/prehled-opravenych-vytvarnych-del-a-objektu-drobne-architektury-v-roce-2009-2012/2010/>

- TOMÁŠ VLČEK, TOTALITA.CZ. *Normalizace, resp. konsolidace* [online]. © Tomáš Vlček [cit. 2013-08-19]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/normalizace.php>
- ÚÚR. Athénská charta CIAM. *MMR: Portál územního plánování* [online]. © 2013 [cit. 2013-04-17]. Dostupné z: <http://portal.uur.cz/pdf/athenska-charta.pdf>
- ÚZEMNÍ STUDIE LESNÁ – AKTUALIZACE - ČISTOPIS. *Magistrát města Brna* [online]. MMB, 06/2012, [cit. 2013-07-23]. Dostupné z: <http://www.brno.cz/sprava-mesta/magistrat-mesta-brna/usek-rozvoje-mesta/odbor-uzemniho-planovani-a-rozvoje/dokumenty/upp/uzemni-studie-lesna-aktualizace/>
- VOLF, P. Panelák je panelák je panelák, *Hospodářské noviny*, [online]. 2010 [cit.2012-05-21] Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-47407780-panelak-je-panelak-je-panelak>

9.5. DALŠÍ PRAMENY

- archiv stavební dokumentace BVK, a.s., Pisárecká 277/1, Brno
- BRNĚNSKÝ ARCHITEKTONICKÝ MANUÁL. *www.bam.brno.cz* [online]. ©2009-2013. Dostupné z: <http://www.bam.brno.cz>
- CENIA, česká informační agentura životního prostředí. *Kontaminovaná místa: mapová aplikace* [online]. © 2013. Dostupné z: <http://kontaminace.cenia.cz>
- ČÚZK. *Český úřad zeměměřičský a katastrální* [online]. 2013. Dostupné z: <http://www.cuzk.cz>
- DOCOMOMO. *www.docomomo.cz* [online]. 2010. Dostupné z: <http://www.docomomo.cz>
- ENCYKLOPEDIE DĚJIN MĚSTA BRNA [online]. 2013 Dostupné z: <http://encyklopedie.brna.cz>
- GOOGLE. *Mapy Google* [online]. 2013. Dostupné z: <http://maps.google.com>
- GOOGLE. *Panoramio* [online]. 2013. Dostupné z: <http://panoramio.com>
- MAPY.CZ, s.r.o. *Mapy.cz* [online]. 2013. Dostupné z: <http://mapy.cz>
- ústní informace, setkání s Viktorem Rudišem dne 7. 7. 2011 a 24. 8. 2011
- ústní informace, setkání s Ivanem Indrou dne 15. 9. 2012
- ústní informace, setkání s Jaroslavem Černým dne 4. 7. 2013

Seznam použitých zkratk

- BAPS, Blok architektonických pokrokových spolků
  - BVK, Brněnské vodárny a kanalizace, a.s.
  - CIAM Congrès International d'Architecture Moderne
  - ČNR, Česká národní rada
  - ČSN, Česká státní norma
  - ČSSZ, Československé stavební závody
  - ČR, Česká republika
  - ČSR, Československá republika
  - ČSSR, Československá socialistická republika
  - ČÚZK, Český úřad zeměměřičský a katastrální
  - FA VUT, Fakulta architektury Vysokého učení v Brně
  - KPO, Krajská projektová organizace
  - KPÚ, Krajský projektový ústav
  - KSČ, Komunistická strana Československa
  - KSSS Komunistická strana Sovětského svazu
  - MMB, Magistrát města Brna
  - OMI, Odbor městské informatiky
  - SNP, Slovenské národní povstání
  - ÚMČ, Úřad Městské části
  - ÚP územní plán
  - ÚPZ územní plán zóny
  - ÚV, ústřední výbor
  - VÚVA, Výzkumný ústav výstavby a architektury
-
- BD, bytový dům
  - BJ, bytová jednotka
  - býv., bývalý
  - k. ú., katastrální území
  - MŠ, mateřská škola
  - NP, nadzemní podlaží
  - PP, podzemní podlaží
  - PS, parkovací stání
  - RD, rodinný dům
  - stáv., stávající
  - ZŠ, základní škola
-
- S, SV, V, JV, J, JZ, Z, SZ, zkratky označení světových stran